

LOCUS

NAROČNIK

Mestna občina Nova Gorica

Trg Edvarda Kardelja 1 | 5000 Nova Gorica

STROKOVNA PODLAGA

Strokovne podlage za urejanje krajine za območje Mestne občine Nova Gorica - Krajinska zasnova

IZVAJALEC

LOCUS prostorske informacijske rešitve d.o.o.

Ljubljanska cesta 76 | 1230 Domžale

Solkan, avgust 2020

LOCUS

NAZIV PROJEKTA

Strokovne podlage za urejanje krajine za območje Mestne občine Nova Gorica - Krajinska zasnova

FAZA

Končno gradivo

NAROČNIK

Mestna občina Nova Gorica

ŠTEVILKA PROJEKTA

1785

IZDELOVALEC

Locus d.o.o., Ljubljanska cesta 76, 1230 Domžale

VODJA PROJEKTA

Nina Lipušček, univ.dipl.inž.kraj.arh. ZAPS 1667 KA

STROKOVNA SKUPINA

Nuša Britovšek, univ.dipl.inž.kraj.arh.
Tosja Vidmar, univ.dipl.geog.
Nina Uršič, dipl.inž.kraj.arh.
Maja Šinigoj, univ.dipl.inž.arh.
Metka Jug, univ.dipl.inž.kraj.arh.
Leon Kobetič, univ.dipl.inž.grad.
Martina Kuščer, mag.inž.geod.geoinf.
Urška Ivančič, mag.inž.geod.geoinf.

DATUM

Solkan, avgust 2020

Kazalo

1 Uvod	6
Predmet naloge.....	6
Namen in razlogi za pripravo - cilji naloge	6
Območje obdelave	7
2 Izhodišča	8
Mednarodni in državni strateški okvir	8
Zakonodajni okvir.....	8
Mednarodni in državni strateški okvir	9
Zakonodajni okvir.....	10
3 Značilnosti v krajini	11
Zgodovinski pregled	12
Rastlinstvo.....	13
Splošne značilnosti območja	13
Podnebne značilnosti	13
Značilnosti in stanje krajine.....	14
Krajinski vzorci	16
Relief in geomorfološke značilnosti	18
Značilnosti tal in prsti	21
Raba tal	22
Prometna infrastruktura	23
Druga gospodarska javna infrastruktura.....	24
Telekomunikacije	25
Vodno okolje	27
Poplave.....	28
Plazovi	29
Občutljiva območja	30
Podzemne vode.....	30
Vodovarstvena območja	30
Naravna dediščina.....	31
Kulturna dediščina	33
Gozd	34
Kmetijska zemljišča in kmetijska gospodarstva	36
Lastništvo	39
Parcelacija	40
Poselitev	41
Razvoj objektov za bivanje	42
Razvoj kmetijskih objektov.....	43

4 Vrednotenje prepoznavnosti in kakovosti krajine	44
Kakovost območij	45
Zaznavna in doživljajska vrednost krajine	47
Območja krajinske prepoznavnosti.....	48
Krajinske prvine.....	50
5 Koncept.....	51
Razvojno varstveni koncept	52
Cilji varstva in razvoja krajine.....	53
6 Usmeritve	54
Kmetijstvo in kmetijska zemljišča.....	55
Gozdarstvo in gozdovi.....	57
Turizem, šport in rekreacija	59
Upravljanje voda	61
Izkoriščanje mineralnih surovin – rudarstvo	62
Gospodarska javna infrastruktura.....	63
Zeleni sistem in usmeritve za ohranjanje prepoznavnosti	64
Usmeritve za ohranjanje biotske in krajinske pestrosti	65
7 Krajinske enote	68
1.1 Grgarska dolina	69
1.2 Banjšice	75
1.3 Lokovška planota.....	81
1.4 Čepovanski dol	86
1.5 Trnovska planota.....	92
2 Dolina Soče s pobočji Sabotina in Sklanice.....	99
3 Pobočja Trnovske planote	106
5.1 Severni del Vipavske doline.....	113
5.2 Južni del Vipavske doline.....	120
5.3 Dolina Branice	127
8 Viri in literatura.....	134

1 UVOD

V skladu s cilji in usmeritvami Evropske konvencije o krajini so »Strokovne podlage za urejanje krajine za območje Mestne občine Nova Gorica - Krajinska zasnova« korak k zagotavljanju celovitega varstva, načrtovanja in upravljanja krajine, ki skuša v čim večji meri preseči parcialni oziroma enostranski pogled na prostor, ki je že sam po sebi celovit in predstavlja osnovo za izvajanje raznovrstnih dejavnosti in izražanje različnih potreb ter interesov.

Predmet naloge

Predmet naloge je priprava strokovnih podlag in krajinske zasnove za območje občine Nova Gorica. Prostor se obravnava na različnih nivojih, od strateškega do usmeritvenega nivoja, ki služi določitvi podrobnejših območij obdelave in izdelavi podrobnejših umeritev.

Krajinska zasnova je strokovna podlaga za izdelavo Občinskega prostorskega načrta. Naloga je izdelana v dveh nivojih in služi tako strateškim vsebinam kot podrobnejšim usmeritvam za posamezna krajinsko zaokrožena območja. Na podlagi le teh se izdelajo podrobnejši deli, ki je v pomoč pri določanju namenske rabe ter prostorsko izvedbenih pogojev.

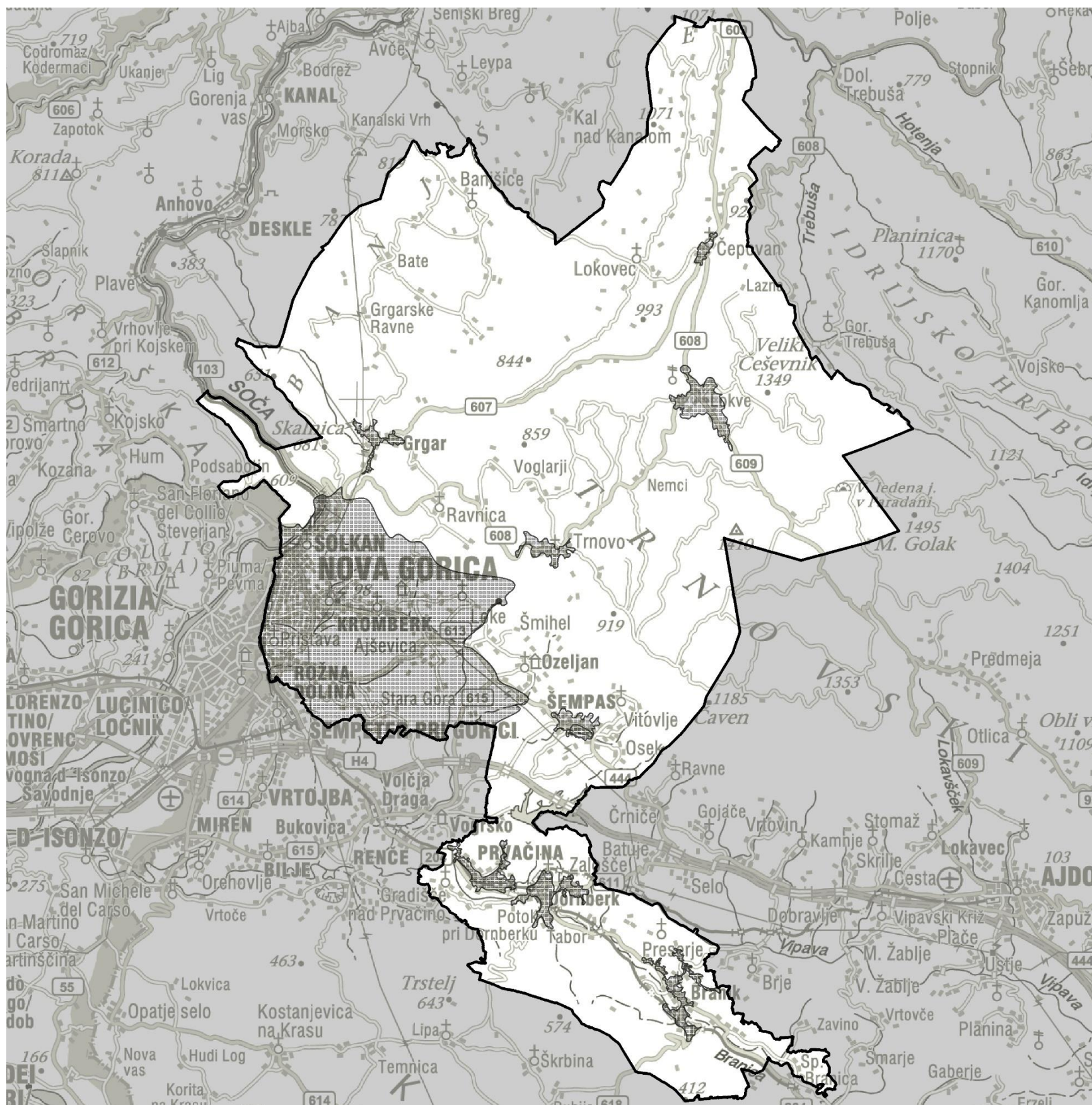
Namen in razlogi za pripravo - cilji naloge

Osnovni namen krajinske zasnove je usmerjanje in podrobnejša določitev prostorskega razvoja in varstva na posameznih območjih v krajini. Skozi nalogo bo območje občine iz krajinskega vidika, s poudarkom na turističnem potencialu, ohranjenosti in prepoznavnosti območja, enovito in celostno obravnavano. Namen izdelave te krajinske zasnove je predvsem ohranjanje in zaščita pestre ter prepoznavne kulturne krajine ob optimalnem razvoju območij za poselitev, drugih dejavnosti in sanaciji razvrednotenih območij.

Potreba po pripravi krajinske zasnove za območje se kaže predvsem v tem, da se pojavljajo nasprotujoči interesi v zvezi z rabo prostora. Načrtujejo se posegi (razpršena gradnja za bivanje in prosti čas, pobude za turistične dejavnosti, intenziviranje kmetijstva in agrooperacije), ki ogrožajo prepoznavno kulturno krajino, zeleni sistem, kulturno dediščino, naravna območja in prepoznavne značilnosti prostora.

Naloga se osredotoča na krajino, njene vidne kakovosti, prepoznavnost, biotsko in krajinsko pestrost, naravne in kulturne kakovosti območja, upošteva ključne dejavnosti ter opredeljuje njihove vplive, konfliktna ter degradirana območja.

Naloga vsebuje izhodišča, analizo stanja in vrednotenje, koncept ter usmeritve za urejanje in podrobnejše načrtovanje na različnih nivojih v odvisnosti od pomembnosti območja oziroma vsebine. V nalogi se določijo krajinske enote in morebitna posebna krajinska območja ter druge vsebine.

Območje obdelave

Krajinska zasnova je izdelana za celotno mestno občino Nova Gorica in sicer za celoten prostor, kjer gre za preplet kmetijskih, gozdnih površin in poselitve. V nalogi območja naselij z urbanističnim načrtom niso posebej obravnavana, so pa obravnavani robovi naselij in prehodi v krajino.

Mestna občina Nova Gorica je ena od 11 mestnih občin v Sloveniji in največja občina v Goriški regiji. Leži na skrajni zahodni strani Slovenije, tik ob Italijanski meji. Meri 279,5 km² in šteje 31.799 prebivalcev (113,7 prebivalcev/km²).

Razdeljena je na 19 krajevnih skupnosti s 44 naselji. Meji na sosednje občine Gorica (Italija), Brda, Kanal, Tolmin, Ajdovščina, Komen, Miren-Kostanjevica, Šempeter-Vrtojba in Renče-Vogrsko.

Zaznamuje jo prijetna mediteranska klima, ki se odraža v blagem podnebju in čudovitem rastlinju. Leži namreč na prehodu med Sredozemljem, Alpami in celinsko Evropo. Podnebje je prehodno submediteransko z veliko sonca, s povprečno milimi in vlažnimi zimami ter vročimi poletji.

Mesto Nova Gorica je središče upravnega, izobraževalnega, kulturnega in gospodarskega življenja v regiji. Ima svojo univerzo, Univerzo v Novi Gorici, in vrsto drugih visokošolskih programov. Med oklicnimi kulturnimi ustanovami, ki bogatijo kulturno življenje v občini, so Goriški muzej, Kulturni dom z mestno galerijo ter glasbenim in filmskim programom, Slovensko narodno gledališče Nova Gorica, Goriška knjižnica Franceta Bevka, Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, Pokrajinski arhiv Nova Gorica, kulturno ponudbo pa plemenitijo tudi številna društva, zveze in klubi. V mestu in okolici vabi k ogledu pestra in zanimiva naravna in kulturna dediščina, poleg že omenjene grad Kromberk, grad Rihemberk, bazilika na Sveti Gori, Sabotin – park miru, gozd Panovec, Trnovsko – Banjška planota in še številne druge naravne in kulturne lepote.

2 IZHODIŠČA

Mednarodni in državni strateški okvir

Zakonodajni okvir

Evropska konvencija o krajini

Evropska konvencija o krajini je temeljni mednarodni sporazum o varstvu, upravljanju in o načrtovanju krajin ter ozaveščanju javnosti o pomenu krajin. Slovenija je EKK podpisala marca 2001 in ratificirala med prvimi v Evropi, julija 2003. EKK je prvi mednarodni dokument, ki obravnava vse (evropske) krajine, in se ne osredotoča le na izjemne ali dediščinske krajine, pač pa obravnava tudi t. i. vsakdanje in celo razvrednotene krajine. S podpisom in ratifikacijo je Slovenija prevzela odgovornost, da bo krajine zakonsko priznala kot bistveno sestavino človekovega okolja, da bo oblikovala in izvajala krajinsko politiko v katero bo aktivno vključevala tudi javnost ter da bo krajino vključila v svojo politiko regionalnega in urbanističnega načrtovanja ter v svojo kulturno, okoljevarstveno, kmetijsko, socialno in gospodarsko politiko in tudi v vse druge politike, ki lahko neposredno ali posredno vplivajo na krajino.

Konvencija o biotski raznovrstnosti

Konvencija opredeljuje biotsko raznovrstnost zelo široko: od molekularne, genske ravni vse do ekosistemov. Podatki kažejo na močno siromašenje biotske raznovrstnosti na svetovni ravni, kar je posledica predvsem človekovih dejavnosti, posebno vedno intenzivnejšega ekonomskega razvoja zlasti manjšega dela svetovne populacije.

Izhajajoč iz obveznosti 6. člena Konvencije o biološki raznovrstnosti (Rio de Janeiro, 1992), ratificirane leta 1996, je Ministrstvo za okolje in prostor Slovenije vodilo in usklajevalo pripravo državne **strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti Slovenije**.

Konvencija o varstvu evropskega rastlinstva in živalstva ter njihovih habitatov

Cilji te konvencije (Bernska konvencija, Uradni list RS – MP, št. 17/99) so ohranitev prostoživečega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih habitatov, še posebej tistih, katerih varstvo zahteva sodelovanje med državami.

Evropska Direktiva o habitatih

Namen Direktive o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (Habitatna direktiva, 1992) je prispevati k zagotavljanju biotske raznovrstnosti z ohranjanjem naravnih habitatov prostoživečega živalstva in rastlinstva v Evropi.

Mednarodne konvencije, resolucije in priporočila Sveta Evrope, Odbora ministrov

Krajina je pomembna vsebina številnih Mednarodnih konvencij, resolucij in priporočila Sveta Evrope, Odbora ministrov. V nadaljevanju so povzeti glavni poudarki iz nekaterih ključnih dokumentov (Presoja vplivov na kulturno dediščino, Locus 2017).

Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo (konvencija iz Fara) opredeli prispevek kulturne dediščine k družbi in človekovemu razvoju. Pogodbenice se zavezujejo, da »spodbujajo skupen pristop k politikam o kulturni, biotski, geološki in krajinski raznovrstnosti za doseganje ravnotežja med njimi«.

3. evropska konferenca ministrov, pristojnih za kulturno dediščino (Valeta, 1992): Resolucija št. 3 o prednostnih nalogah projekta Panevropska kulturna dediščina: » vzpostaviti je treba celostno ohranjanje dediščine v sistemu medsektorskih politik, ki opredeljujejo naravno in človekovo okolje. Zlasti si je treba prizadevati za usklajevanje razvoja zgodovinskih mest in usmerjanje razvoja območij kulturne dediščine in kulturnih krajin, ki so povsod resno ogrožena«.

5. evropska konferenca ministrov, pristojnih za kulturno dediščino (Portorož, 2001): Resolucija št. 1 o vlogi kulturne dediščine in izzivih globalizacije: načelo

»Medsebojno razumevanje in povezovanje« opredeljuje, da so kulturne krajine Evrope nosilke kulturne razsežnosti okolja. Varstvo in vzdrževanje kulturne raznolikosti pa je temelj, na podlagi katerega se razvija identiteta posameznika in družbe.

Resolucija (76) 28 o potrebnosti prilagoditve zakonodaje in drugih regulativ na zahteve celostnega ohranjanja stavbne dediščine (1976): se nanaša predvsem na prilagoditev državne zakonodaje in drugih predpisov, ki bi morali preprečiti nadaljnje izgubljanje vrednosti stavbne dediščine, zmanjševati škodo, ki nastaja zaradi razmer, ki so jim izpostavljene, ter popraviti nesorazmerje med grozečimi nevarnostmi in nujnimi ukrepi za njihovo preprečevanje.

Priporočilo (95) 9 o celostnem ohranjanju kulturnih krajin kot delu krajinskih politik (1995): Ključna cilja priporočila sta; izdelati smernice za krajinske politike, ki spoštujejo in razvijajo evropsko kulturno identiteto in predlagati merila za varstvo in upravljanje območij kulturnih krajin. Politike varstva in razvoja morajo tvoriti sestavni del politike prostorskega načrtovanja, kmetijske in gozdarske politike.

Mednarodni in državni strateški okvir

Poleg splošnih načel prostorskega razvoja, obširne prostorske zakonodaje in sektorske zakonodaje so na tem mestu omenjena predvsem mednarodna izhodišča in zakonodaja, ki v okviru ustaljenega prostorskega načrtovanja in priprave občinskih prostorskih aktov ni pogosto omenjena. Zakonodajni okvir se nanaša predvsem na načrtovanje, varstvo in deloma tudi upravljanje krajine.

Poglavje je povzeto iz Analize obstoječega sistema načrtovanja, varstva in upravljanja krajine v Sloveniji (Acer, 2018), Presoje vplivov na kulturno dediščino (Locus, 2017) in veljavne zakonodaje, ključne za načrtovanje in urejanje krajine.

Politika urejanja prostora RS (2002)

Politika urejanja prostora Republike Slovenije (2002) je bila sprejeta kot temeljno vodilo za dolgoročno, stalno in usklajeno usmerjanje prostorskega razvoja. Na krajino se neposredno nanašajo naslednji poudarki:

- ohranjanje kmetijskega prostora in dejavno varstvo kulturne krajine,
- varovanje prostora ob upoštevanju zmogljivosti za bivanje na podeželju,
- razvijanje gozdov v smislu večnamenskosti,
- povezovanje naravno ohranjenih območij v omrežje naravnih koridorjev,
- varovanje vodnih virov in renaturacija vodotokov,
- prednostno upoštevanje javnega interesa pri ravnanju z morjem in morsko obalo.

Strategija prostorskega razvoja Slovenije (SPRS)

Strategija prostorskega razvoja Slovenije je izhodišče za pripravo vseh strateških in izvedbenih prostorskih aktov. Strateške usmeritve so opredeljene v treh sklopih, ki obravnavajo poselitev, gospodarsko infrastrukturo in krajino. V SPRS so opredeljeni cilji na področju upravljanja in načrtovanja razvoja krajine ter varstva okolja, ohranjanje narave in varstva kulturne dediščine. Izmed vsebin, ki obravnavajo krajino, so pomembna predvsem določila glede prepoznavnosti z vidika kulturnega in simbolnega pomena krajine ter naravnih kakovosti krajine in glede rabe naravnih virov.

V SPRS so opredeljeni nekateri ključni pojmi v povezavi s krajino, in sicer: razvoj krajine, izjemna krajina, krajinski vzorec, kulturna krajina, arhitekturna krajina, naravna krajina, prepoznavnost.

Prostorski red Slovenije

Prepoznavnost krajine je opredeljena v 57., 58. in 59. členu in ga povezuje s pestro kulturno krajino, arheološko, stavbno in naselbinsko dediščino ter naravnimi vrednotami z izrazitimi in prepoznavnimi lastnostmi, ki tvorijo kulturni in simbolni pomen ter doživljajsko vrednost krajine. Določa, da se morajo prostorske značilnosti, ki tvorijo kulturno in simbolno prepoznavnost določenega območja, ohranjati in na novo vzpostavljati s prostorskim načrtovanjem. Omenjene prostorske značilnosti se določajo na osnovi analiz, pripravljenih v okviru strokovnih podlag pri pripravi prostorskih aktov lokalnih skupnosti, v katerih se natančneje prikažejo nacionalno pomembna krajinsko prepoznavna območja, lahko pa tudi lokalno pomembna krajinsko prepoznavna območja.

Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2), Uradni list RS, št. 61/17

V skladu z novim Zakonom o urejanju prostora (ZUreP-2) je krajinska zasnova obvezna strokovna podlaga. Izdela se za regionalne prostorske plane in občinske prostorske plane, za posamezna krajinsko zaokrožena območja, če so na območju predvidene prostorske ureditve, ki bi lahko pomembno vplivale na krajino, zeleni sistem, kulturno dediščino, ohranjanje narave, varstvo kmetijskih zemljišč, trajnostno rabo naravnih virov ali na prepoznavne značilnosti prostora, ali če gre za sanacijo razvrednotenega območja in če se na območju pojavljajo nasprotujoči si interesi v zvezi z rabo prostora.

ZureP-2 podaja definicijo za krajino: »Krajina je območje, kot ga zaznavajo ljudje in ima prepoznavne naravne, kulturne ali poselitvene značilnosti, ki so rezultat delovanja in medsebojnega vplivanja narave in človeka. Krajino se prepozna kot naravno, kulturno in krajino v urbanem prostoru.«

64.člen ZureP-2 »krajinska zasnova« določa: Krajinska zasnova je namenjena usmerjanju in podrobnejši določitvi prostorskega razvoja in varstva na posameznih območjih v krajini. Krajinska zasnova se glede vsebine in stopnje podrobnosti obdelave rešitev ustrezno prilagodi vrsti, vsebini in namenu prostorskega akta, za katerega se pripravlja.

Krajinska zasnova za posamezno območje opredeli:

- razvojni in varstveni koncept območja;
- usmeritve za razporeditev dejavnosti v prostoru z morebitnimi vplivi na sosednja območja;
- zeleni sistem območja;
- usmeritve za urbanistično, arhitekturno in krajinsko oblikovanje predvidenih prostorskih ureditev;
- usmeritve za varstvo krajine, okolja, ohranjanje narave, varstvo kmetijskih zemljišč, varovanje gozdov, varstvo kulturne dediščine in trajnostno rabo naravnih virov;
- usmeritve v zvezi z varstvom pred naravnimi nesrečami;
- program ukrepov z usmeritvami za njihovo izvajanje.

Sektorska zakonodaja:**Ohranjanje narave**

- Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg in 31/18)
- Uredba o zvrsteh naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 52/02 in 67/03)
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10 in 23/15)
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16 in 47/18)

Varstvo kulturne dediščine

- Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16 in 21/18 – ZNOrg)

Kmetijstvo

- Zakon o kmetijskih zemljiščih Uradni list RS, št. 71/11 – uradno prečiščeno besedilo, 58/12, 27/16, 27/17 – ZKme-1D in 79/17 (ZKZ-E)

Upravljanje voda

- Zakon o vodah (Uradni list RS, št. 67/02, 2/04 – ZZdrI-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15 in 65/20)

Gozdarstvo

- Zakon o gozdovih (Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16)

Turizem

- Zakon o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT-1), Uradni list RS, št 13/2018
- Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih in o obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti (Ur. l. RS, št. 35/2017)

Pridobivanje mineralnih surovin

- Zakon o rudarstvu (Uradni list RS, št. 14/14 – uradno prečiščeno besedilo in 61/17 – GZ)

Promet

- Zakon o cestah (Uradni list RS, št. 109/10, 48/12, 36/14 – odl. US, 46/15 in 10/18)
- Zakon o varnosti v železniškem prometu (Uradni list RS, št. 56/13 – uradno prečiščeno besedilo, 91/13, 82/15, 84/15 – ZZelP-J, 85/16, 41/17 in 30/18 – ZVZelP)

Energetika

- Energetski zakon (Uradni list RS, št. 17/2014)

Zakonodajni okvir

Krovni zakon za področje urejanja prostora je Zakon o urejanju prostora (ZureP-2), ki je bil sprejet 17. novembra 2017, uporabljati pa se je začel 1. junija 2018.

Številni sektorji ob svojem delovanju posegajo v krajino, se v njej realizirajo in nanjo vplivajo. Pomembna vsebina delovanja sektorjev, ki delujejo oz. se realizirajo v krajini, so mehanizmi oz. ukrepi za upravljanje prostora. Sektorji svoja pričakovanja in potrebe prenašajo v procese prostorskega načrtovanja, podajajo smernice in mnenja in s svojimi ukrepi in delovanjem prispevajo k urejanju in vplivajo na urejanje krajine (Acer, 2018).

Najpomembnejši pri urejanju krajine je kmetijski sektor, v preteklosti je skupaj s poselitvijo ustvaril največji delež slovenskih kulturnih krajin. Gozdarstvo se omejuje na gozdni prostor, vodno gospodarstvo se z urejanjem in varstvom voda uveljavlja v celotnem slovenskem prostoru. Za pridobivanje mineralnih surovin je značilna točkovna razporeditev kopov mineralnih surovin, ki obsegajo razmeroma majhne površine, a imajo velik gospodarski pomen in hkrati pomembno zmanjšujejo vrednosti slovenskih krajin. Prostočasne dejavnosti se razporejajo po celotne prostoru in se pogosto navezujejo na območja vrednot. Posebno mesto ima v sistemu urejanja krajine varstvo naravnih in kulturnih vrednot, ki izpostavlja območja največje krajinske vrednosti in v odnosu do razvojnih naravnanih dejavnosti nastopa kot omejitveni dejavnik. (Krajina in prostorski razvoj Slovenije – zasnova, 2001).

V zadnjih dveh desetletjih so sektorski zakoni vzpostavili zelo avtonomno vlogo sektorjev pri načrtovanju njihovega prostorskega razvoja in se, če to ni posebej zahtevano, ne ozirajo na druge rabe in dejavnosti in plane. Posledica je medsebojna neusklajenost dokumentov in, kar je za krajino še posebej pomembno, v sektorskih programih se ne realizirajo nekatere vsebine, zapisane v prostorskih planskih aktih, ki so bistveno pogojene z mehanizmi sektorjev (npr. vzdrževanje kulturne krajine, vzdrževanje gozdnega roba, prepoved umeščanja nekaterih pomožnih kmetijskih objektov v izjemne krajine ipd.). Iz vidika ciljev in nalog prostorskega načrtovanja je ta pristop nevzdržen, omejuje možnosti za celovito načrtovanje razvoja v prostoru, za preverjanje sprejemljivosti razvojnih možnosti in za učinkovito usklajevanje razvojnih interesov ter tako zmanjšuje razvojni potencial prostora (Acer, 2018).

3 ZNAČILNOSTI V KRAJINI

Zgodovinski pregled

Splošne značilnosti

Značilnosti in stanje krajine

Krajinski vzorci

Relief

Spremembe v krajini – zaraščanje kulturnih teras

Značilnosti tal in prsti

Raba tal

Kmetijska gospodarstva

Prometna infrastruktura

Druga gospodarska javna infrastruktura

Vodno okolje

Naravna dediščina

Kulturna dediščina

Gozd

Lastništvo

Parcelacija

Poselitev

Zgodovinski pregled

TRNOVSKO- BANJŠKA PLANOTA

Čepovski dol je bil naseljen že v 13. stoletju, v času vladavine goriških grofov. Takrat je bilo v Čepovanu 11 hiš. Še pred prvo svetovno vojno pa je tam živelo okrog 1000 ljudi, ki so se ukvarjali s kmetovanjem.

Lokovec je bil prometno oddaljen in zato dolgo ni bil primeren za naselitev. V 17. stoletju se je naseljevanje vzhodnega dela Banjšic začelo zaradi obsežnih bukovih gozdov, ki so jih oglarji potrebovali za izdelavo oglja za glažute v zahodnem delu Trnovskega gozda. Po tolminskem puntu leta 1713 so ljudje bežali v odročne predele Lokovca in se lotili kmetovanja. Krčili so gozd, umikali kamenje in si uredili njive, travnike in pašnike. Na ta način so se na območju Lokovca oblikovale t.i. delane vrtače. S kmetovanjem se je razvijala domača obrt, glažute in fužine.

Na začetku 19.stoletja je avstrijsko cesarstvo sprejelo zaščitne ukrepe ter glažutam in fužinam prepovedalo uporabo oglja, zato so se oglarji preusmerili v kovaštvo, ki je prav tako potrebovalo oglje.

Svetovni vojni, fašizem in deagrarizacija po 2.sv. vojni so povzročili, da se je število prebivalcev na območju zmanjšalo za trikrat.

Po drugi svetovni vojni so bile potrebne obnove stavb in revitalizacije kmetijskih zemljišč, zato se je veliko ljudi v želji po boljšem življenju selilo v tujino ali v novo nastalo Novo Gorico. Naselja Banjšic so se praznila. Tisti, ki so ostali so se zaposlili v domačih tovarnah (Ciciban – Kal nad Kanalom, Vozila – Lokovec, Gonzaga – Čepovan, Salonit Anhovo in v Novi Gorici.)

Z osamosvojitvijo Slovenije in razdelitvijo na občine so se razmere spremenile in začel se je počasen, a vztrajen propad manjših industrijskih obratov. S svetovno gospodarsko krizo, je propadla tudi večina manjših, za ohranjanje poselitve Banjšic, pomembnih podjetij. Ob popisu leta 2011 je bilo nenaseljenih kar 41 % stavb (Slovenija VII, 2017, Slovenija VIII, 2018; Vodniki Ljubljanskega geografskega društva).

VIPAVSKA DOLINA

Vipavska dolina je bila zaradi njene strateške lege in rodovitne prsti poseljena že v prazgodovini. Arheologi so na ozemlju našli ostanke zgodnje kamene dobe. Posebno bogate najdbe so iz železne dobe, ko so tu zrasle prve utrjene naselbine imenovane gradišča. V pozni železni dobi so območje naseljevali Kelti. Takrat so na ozemlju že obstajale pomembne trgovske poti, ki so povezovale današnja območja Severne Italije s trgovskimi središči v osrednji Sloveniji. Prometnost Vipavske doline se je najbolj izrazila ob prihodu Rimljanov, ki so preko nje osvajali Podonavje.

V 3. stoletju so Rimljani zgradili vojaški tabor Castra (Ajdovščina), ki je služil kot pomembna obramba v liniji barbarskih vpadov proti Italiji.

V srednjem veku je bila Vipavska dolina najprej pod oblastjo Gotov, nato pa Francoskega cesarstva. V času Rimskega cesarstva je bila Vipavska dolina najprej pod oblastjo Oglejskih patriarhov, l. 1500 pa pride pod Habsburško oblast, ki je veljala vse do konca 1. sv. vojne leta 1918.

V 15. stoletju so Vipavsko dolino močno zaznamovali turški vpadi. Za lastno zaščito so takrat prebivalci zgradili številne utrdbe.

16. stoletje je zaznamoval protestantizem, 17. in 18. stoletje barok in 19. stoletje narodno prebujenje, ki se je kazalo na področju gospodarskega razvoja, razvoja šolstva, društvenega življenja (tabori, čitalnice), delovanju socialnih in kmetijskih ustanov. Ekonomija Vipavske doline je sredi 19. stoletja temeljila predvsem na kmetijstvu (95 %). Prve manufakture so nastale v drugi polovici 18.stoletja (predilnica bombaža in tovarna papirja Ajdovščina...).

20. stoletje sta zaznamovali 1. in 2. svetovna vojna ter fašizem, ko je bila Vipavska dolina, tako kot celotna Primorska, pod Italijo. Po 2. svetovni vojni leta 1945, je postala del socialistične Republike Jugoslavije, leta 1991 pa del samostojne Republike Slovenije (Vidmar, 2014).

Rastlinstvo

Vipavska dolina

Primarno rastje Vipavske doline je bil gozd, z izjemo sten in melišč na južnih robovih Trnovskega gozda ter močvirnih površin ob reki Vipavi in pritokih. Ker je že dolgo poseljena, tu prvobitnega rastja skoraj ni več. Zdajšnja vegetacija je predvsem posledica tisočletnih človekovih vplivov in tudi naravnih danosti. Domnevno je v nekdanjem naravnem rastju imela precej večjo vlogo bukev, ki je zdaj prisotna posamično, redkeje v večjih sestojih; Panovec, Stara Gora, senčne lege Trnovskega gozda (Vitovlje, Vrtovin), osojna pobočja nad dolino Branice in v Vipavskih brdih.

Danes je rastlinstvo zelo pestro. Tu uspeva skoraj 60% vseh avtohtonih in naravnih vrst Slovenije, z vključno petimi vrstami, ki so zaščitene preko Evropskega združenja za ohranjanje narave (*Hladnikia pastinacifolia*, *Arabis scpoliana*, *Genista holopetala*, *Eleocharis carniolica*, *Himantoglossum adriaticum*) in z več kot 100 zaščitnimi, redkimi ali ogroženimi vrstami, kot so *Onobrychis alba*, *Euphoria triflora*, *Centaurea alpina*, *Orchis provincialis*, *O. papilionacea*, *Ruta Patavina*, *Orobanche hederæ*, *Oplismenus undulatifolius*, *Quercus ilex*, *Artemisia nitida*, *Serapias vomeracea*, *Gladiolus illyricus*, *Hyssopus officinalis* idr.

Za ravninski del je značilna je **zdrružba belega gabra in ptičjega mleka** (*Ornithogalo pyrenaici-Carpinetum*); Panovec, Stara gora za flišno gričevje pa **zdrružba gradna in jesenske vilovine** (*Seslerio autumnalis – Quercetum petraeae*) in sorodne združbe.

Združba puhastega hrasta in rumenega podrašca (Aristolochio lutraeae-Quercetum pubescentis) je najbolj prisotna na prisojnih pobočjih Trnovskega gozda.

Z vidika ohranjanja narave in rastlinskih vrst je v Vipavski dolini nekaj pomembnih biotopov: skalne razpoke, melišča, kamniti travniki, kmetijsko neobdelani travniki na flišu in mokrotni travniki, ki so med vsemi najbolj ogroženi. Mnogo rastlinskih vrst, ki so bile najdene na vlažnih tleh, je najverjetneje izginilo zaradi spremenjene rabe tal ali uničenja teh predelov.

Spremenjena, precej poseljena in kmetijsko obdelana Vipavska dolina je postala življenjski prostor številnim tujerodnim in invazivnim vrstam (topinambur, japonski dresnik, Verlotov pelin, črni in širokolistni »bambus«, čokoladna akebija (gozdni rob Ajševice)... V zadnjem času je bilo opaženo celo uhajanje palme visoka žumara.

Ugodno rastišče za širjenje tujerodnih vrst je tudi Vogršček in njegovi suhi bregovi, nastali zaradi močnega znižanja gladine vode v poletnih mesecih.

Trnovsko – banjška planota

Banjšice porašča gozd pirenejskega ptičjega mleka in bukve, ki uspeva v nadmorskih višinah med 200-600m. Z bukvijo se mešajo še beli javor, veliki jesen, goli brest. Zaradi človekovega pospeševanja rase na kislh prsteh še domači kostanj. Ponekod je v gozd prodrla robinija.

V Lokovcu se je na bazični talni osnovi – na rendzinah, na apnencu in dolomitu oblikovalo rastišče primorskega termofilnega gozda bukve in jesenske vilovine ter submediteranskega podgorskega bukovega gozda, ki je sicer značilno za večji del planote.

Gorski bukov gozd se pojavlja na nadmorskih višinah nad 900 m in v dinarskem svetu celo do 1500m in porašča nižje dele Trnovskega gozda. Z bukvijo tu uspevajo še beli javor, goli brest, smreka in jelka. Grmovna plast ni dobro razvita. Gorski bukovi gozdovi so zaradi kakovostnega lesa gospodarsko zelo pomembni.

V dinarskem in predalpskem svetu se med bukove gozdove meša jelka in. Skupaj sestavljata obsežne mešane jelovo-bukove gozdove.

Združba dinarskega rušja se pojavlja v višjih legah Trnovskega gozda, porašča pa tudi spodnje dele večjih kraških kotanj, kjer zaradi talnih mikroklimatskih razmer gozd ne more rasti.

Kras

Na Krasu, kjer so prvotno rastlinstvo sestavljale gozdne združbe listavcev, je naravnega gozda malo, saj so ga ljudje v preteklosti skrčili. Zaradi slabih rastnih pogojev se je naravni gozd težko obnavljal in rastlinska odeja je začela izginjati. Kras je bil v večkratnih poskusih uspešno pogozden s črnim borom, ki sicer ni bil značilen za to območje, danes pa se tudi naravno močno širi in je postal tudi gospodarsko pomemben (Geografija Slovenije, 1998).

Splošne značilnosti območja

Podnebne značilnosti

Vipavska dolina, Goriško polje in obronki Krasa imajo submediteransko podnebje, ki je glede na januarske in julijske temperature uvrščeno v podtip **zaledno submediteransko podnebje**. Za podnebje je značilna izrazita koncentracija padavin pozimi in sušno obdobje poleti. Razlike v temperaturi zraka se povečujejo z oddaljevanjem od morja in z višanjem nadmorske višine. Prehod proti zmerno celinskemu podnebjju je najbolj občuten na pobočjih dinarske pregrade.

- Povprečna temperatura najhladnejšega meseca med 0 in 4°C.
- Povprečna temperatura najtoplejšega meseca med 20 in 22°C.
- Povprečna letna količina padavin 1200 – 1700 mm.

Meja submediteranskega in zmernocelinskega podnebja se približno ujema z mejo med listopadnim submediteranskim in srednjeevropskim oz. alpskim rastlinstvom, ki poteka približno po črti Goriška brda – Sabotin – Čaven – Nanos... (Wraber, 1989).

Podnebje **Trnovsko banjške planote** se uvršča v **zmernocelinsko podnebje zahodne in južne Slovenije** s submediteranskim padavinskim režimom (Ogrinova klasifikacija). Značilne so višje oktobrske temperature od aprilskih. Zaradi lege v območju alpsko dinarske pregrade in dejstva, da večino padavin prinašajo zračne mase iz zahoda in jugozahoda, ta podnebni podtip izstopa po namočenosti.

- Povprečna temperatura najhladnejšega meseca med 0 in -3°C.
- Povprečna temperatura najtoplejšega meseca med 15 in 20°C.
- Submediteranski padavinski režim.
- Povprečna letna količina padavin 1300 – 2800 mm.

(Podnebni tipi v Sloveniji, Ogrin. D., Geografski vestnik 68)

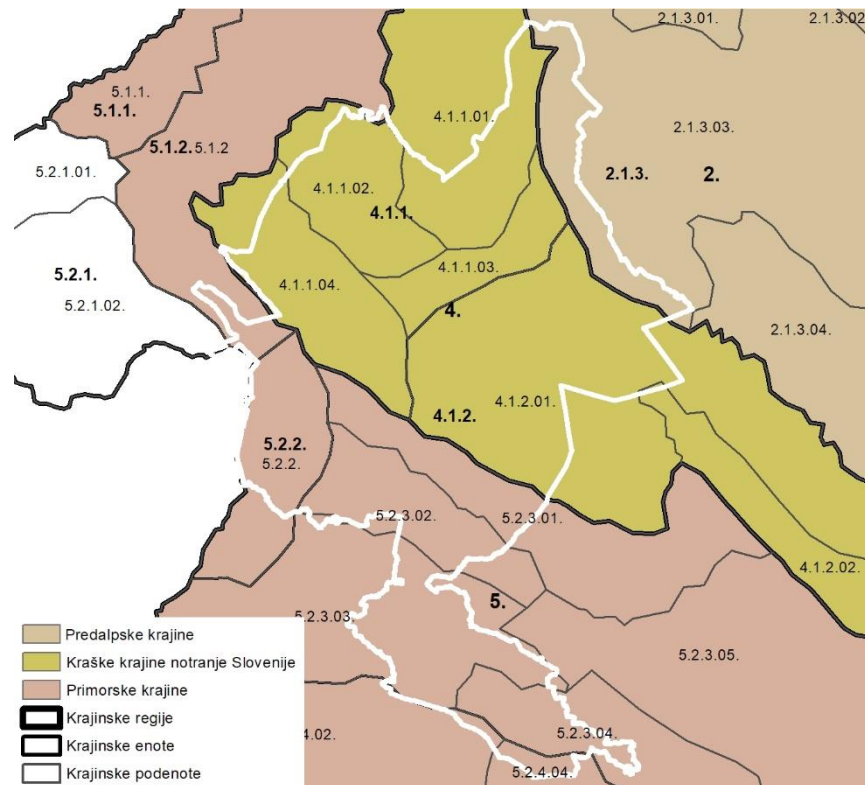
Vetrovi

Predvsem Vipavska dolina, pa tudi Trnovsko banjška planota spada v območja z močnimi vetrovi. Najpogostejši je severovzhodni veter - burja, ki prevladuje pozimi, ko prinaša mrzel in suh zrak, sicer pa piha vse leto. Njeni sunki dosežejo hitrost tudi 40 m/s.

Morfološke značilnosti krajinske zgradbe so povzete po Regionalni razdelitvi krajinskih tipov v Sloveniji (RS, MOP – UPP in BF Univerze v Ljubljani, 1998) in so prilagojene značilnostim Mestne občine Nova Gorica.

Krajine mestne občine Nova Gorica so po svojih morfoloških značilnostih zelo pestre, kar je posledica naravnih razmer, predvsem razgibane geomorfologije, različnih klimatskih območij in s tem povezane dosedanje rabe prostora.

V občini se tako pojavljajo (5.) Primorske krajine, (4.) Kraške krajine notranje Slovenije ter na skrajnem severnem in severno vzhodnem delu (2.) Predalpske krajine.

Regionalna razdelitev krajinskih tipov

Primorske regije (5.)

Predstavljajo nižinski del občine pod Banjško in Trnovsko planoto. Opredeljuje jih predvsem submediteransko podnebje, za katerega so značilne višje temperature, večja vetrovnost, redek pojav snega in zmrzali, večja sušnost ter večja osončenost, kar se kaže tudi v značilnem rastju.

Večji del primorskih krajin znotraj občine sodi v širšo krajinsko enoto 5.2. Prave primorske krajine, ki jih zaznamujeta predvsem podnebje in značilno rastje. Prave primorske krajine označujeta vinska trta in sadno drevje. Gozdovi so večinoma v obliki panjevca in dajejo videz zaraščenega kmetijskega prostora. Značilno je tudi golo skalovje.

(5.1) Subalpske primorske regije

V občini subalpske primorske regije v občino segajo le v ozkem pasu ob Soči, ki je na eni strani omejen s pobočjem Sabotina na drugi pa z levim bregom Soče. Območje predstavlja začetek prehoda pravih primorskih krajin v subalpske primorske krajine in sodi v krajinsko enoto 5.1.2 Kanalsko. Glavna značilnost tega območja je ozka dolina reke Soče, obdana s strmimi pobočji.

(5.2.) Prave primorske krajine

Zaradi reliefnih in geoloških razlik se prave primorske krajine v mestni občini Nova Gorica delijo na krajinske enote:

- 5.2.1. Goriška Brda,
- 5.2.2. Goriška ravan,
- 5.2.3. Vipavska dolina ter
- 5.2.4. Kras.

Goriška Brda segajo v območje občine v zelo majhnem obsegu in sicer s krajinsko podenoto 5.2.1.02 Spodnji del Goriških Brd, ki predstavlja eno od privlačnejših slovenskih vinogradniških krajin, njen sredozemski značaj pa ji daje še posebno vrednost.

Goriška ravan je enota, ki jo opredeljuje ravninski svet med rekama Sočo in Vipavo na prehodu v hribovje. Značilna je intenzivna poselitev ravninskega dela, ki je obdan z vrhovi Svete Gore, Fajtjega hriba, Markovega hriba, Škabrijela in Sabotina. Krajinske vrednote območje pravzaprav nima. Kulturno krajino so načela predvsem razpršena poselitev Solkanskega ter Šempetrsko – Mirenskega polja ter sorazmerno ekstenzivno zasadena zemljišča z industrijskimi objekti, gramoznicami in glinokopi, ki niso ustrezno sanirani. Kot posebna kvaliteta pa izstopa Sveta Gora – Skalnica zaradi simbolnega pomena ter dominantnega položaja. Z naravovarstvenega stališča izstopa Sabotin, ki predstavlja eno najnižje ležečih odprtih skalovij z melišči in ustvarja svojevrsten biotop z bogato in zanimivo floro. Del Sabotina je zavarovan kot naravni rezervat. Z dendrološkega vidika izstopa tudi Panovec, ki obenem predstavlja mestni gozd Nove Gorice.

Vipavska dolina je največja krajinska enota znotraj primorskih regij v občini. Temeljna značilnost Vipavske doline je poudarjena dinarska smer, ki jo poudarjata oba kraška robova, na severni strani Trnovska in Nanoška planota, na južni strani pa Kras.

Vipavska dolina je močno spremenila videz po melioracijah. Tradicionalna oblika obdelovanja, mešana kultura, postopno izginja. V ravninskem delu so urejene večje zemljiške enote, ki so večinoma zasajene s poljedelskimi kulturami, v dolini Branice od Dornberka navzdol so tudi obsežnejši sadovnjaki breskev in hrušk. Tradicionalne oblike kmetijske rabe s členjenim njivskim vzorcem so ostale na za melioracijo manj zanimivih zemljiščih, pretežno na pobočjih pod Trnovsko planoto. Na terasah se prepletajo trte, sadno drevje in njive.

Enota je razdeljena na 5 podenot, v območje občine pa segajo štiri:

- 5.2.3.01 Pobočja Trnovske planote,
- 5.2.3.02 Severni del Vipavske doline,
- 5.2.3.03 Južni del Vipavske doline
- 5.2.3.04 Dolina Branice.

Za **pobočja Trnovske planote** je značilna razpršena poselitev, ki ni v duhu nekdanje gručaste poselitve v posameznih jedrih. Krajinsko privlačnost območju daje predvsem ozadje visoke Trnovske planote z golim skalovjem z nekaj izjemnimi krajinskimi znamenji – skalovjem nad izvirom Lijaka, cerkvice v Lokah, Šmihelu in Vitovljah.

Severni del Vipavske doline močno označujejo pobočja Trnovske planote in posamezna ravninska območja. Ravninska območja Šempaskega polja so meliorirana, opazna je razpršena poselitev.

Južni del Vipavske doline predstavlja prostor ob reki Vipavi. Vipava je regulirana, ravninska zemljišča ob njej pa so meliorirana.

Značilnosti in stanje krajine

Krajina ima pomembno vlogo za kakovost bivanja posameznika in celotne družbe. Predvsem kakovostna krajina je nosilka prepoznavnosti in identitete prostora.

Za območje Mestne občine Nova Gorica so opredelilne naslednje homogene enote s specifičnimi in prepoznavnimi značilnostmi:

Največjo sklenjeno enoto ene rabe v MO Nova Gorica predstavljajo **območja gozda** na Trnovski planoti. Sklenjeni gozdovi se pojavljajo še na robu Trnovske in Banjške planote ter na Krasu. Posebno območje predstavlja območje Panovca, ki predstavlja otok med sicer intenzivno obdelanimi območji in urbano krajino Nove Gorice.

Na Trnovski planoti se pojavljajo tudi večja **sklenjena območja travnikov**. Le ta se pojavljajo okrog Banjšic, Grgarskih Ravni in Grgarja ter v manjšem obsegu okrog Lazne in Lokev.

Območja **intenzivne kmetijske rabe**, kjer prevladujejo njive in vrtovi, vinogradi ter intenzivni sadovnjaki, so omejena na ravninski nižinski del občine. Njive in vrtovi so ob reki Vipavi ter na Lijaškem polju med Šempasom in Ajševico. Intenzivni sadovnjaki se pojavljajo predvsem na ravninah ob rekah Vipava in Branica, vinogradi pa v glavnem na južnih pobočjih doline Branice ter na pobočjih doline Vipave.

V občini se pojavljajo tri vrste območij **drobno členjenih mešanih rab** in sicer:

- območja mešane rabe gozda in travnikov,
- območja mešane rabe gozda in trajnih nasadov ter
- območja mešane rabe gozda, travnikov in trajnih nasadov.

Območja **mešane rabe gozda in travnikov** se pojavljajo v glavnem na Banjški in Trnovski planoti, predvsem na območju Gore, Ravnice, Voglarjev in Trnovega ter Lokovca.

Območja **mešane rabe gozda in trajnih nasadov** se pojavljajo med območji intenzivnega kmetijstva na območju Prvačine, Gradišča nad Prvačino in Dornberka.

Območja **mešane rabe gozda, travnikov in trajnih nasadov** se pojavljajo na južnih pobočjih Branice, na območju Volčje Drage in Stare gore ter na pobočjih pod Trnovsko in Banjško planoto.

Urbana krajina je značilna za območje mesta Nova Gorica s Solkanom, Kromberkom, Pristavo in Rožno dolino.

Ekološko najpomembnejša koridorja v občini sta **koridorja vodotokov Soča** in Vipava, predvsem koridor reke Vipave, ki s svojo obvodno vegetacijo členi sicer pretežno monokulturne površine.

Dolina Branice je ozka dolina, ki jo označujejo pobočja z vinogradi in robinijo na njeni severni strani ter pobočja Krasa na južni strani.

Kraške krajine se občine le »dotaknejo« na njenem južnem robu in sicer s podenotama Goriško-Komenski kras ter Dutoveljsko-Tomajski kras.

Kraške krajine notranje Slovenije (4.)

Obsegajo območje Banjške in Trnovske planote. Celotno območje spada v širšo krajinsko **enoto 4.1. Trnovsko – Nanoška planota**, ki se v občini deli na enoti **4.1.1. Banjška planota** ter **4.1.2. Trnovski gozd**.

Trnovsko – Nanoško planoto opredeljuje predvsem kraški relief, ki poteka v izraziti dinarski smeri ter dvignjenost planote nad okoliškimi območji. Celotno območje je demografsko ogroženo, kar se odraža tudi na spremembah v krajini, predvsem v opuščanju nekdanjih oblik kmetovanja ter izkoriščanja lesnega bogastva. Močno je opazno tudi pogozdovanje s črnim borom.

Ključne značilnosti **Banjške planote** so dinarski značaj reliefa, redka poselitev, geografska ločenost od preostalega dela s Čepovanskim suhim dolom, ki zelo izrazito razmejuje Banjško-Lokovško planoto od Trnovskega gozda in doline Soče, sklenjeni gozdovi in goličave ter naravna ohranjenost.

Območje ni enotno in podenote, ki ga sestavljajo, imajo sorazmerno močno izraženo identiteto. Podenote so:

- 4.1.1.01 Lokovška planota,
- 4.1.1.02 Banjšice,
- 4.1.1.03 Čepovanski dol in
- 4.1.1.04 Kraška polja.

Lokovško planoto predstavlja močno razgiban kraški svet vrtač in stožčastih vrhov, ki je že močno porasel z gozdom. Če vedno je sicer mogoče razbrati značilnosti nekdanje kulturne krajine – majhne njivske površine na pozidanih terasah ali na reliefnih izravninah, predvsem v dnu vrtač, ki so danes večinoma spremenjene v travnike.

Banjšice so nekoliko nižja planota od Lokovške in je tudi bolj odprta. Na severnem in zahodnem robu jo omejuje globoka dolina Soče, kar omogoča tudi dobro razglede, predvsem na Julijske Alpe. Planota je brez vode, vendar je vseeno zelena. Naselja se pojavljajo na robovih planote. Planota je bila tudi prizorišče bojev 1. svetovne vojne. Sledovi so sicer zabrisani, spoznavni so le na južnem grebenu pod Podlako.

Suha dolina **Čepovanskega dola** naj bi bila nekoč struga reke Soče. Je izrazito zakrasela. V severnem delu do Čepovana ima predalpski značaj, od Čepovana navzdol pa se kaže kot suhi kraški dol z vrtačami, skromnimi njivami na terasah, ki jih podpirajo suhozidi in zaraščujočimi se strmimi pobočji.

Od najvišje Lokovške in Banjške planote se postopoma spušča sistem manjših in ožjih planot, na katerih so značilna **kraška polja** s pravilno poljsko delitvijo v trakovih. Polja obdajajo nekdanji skupni pašniki, ki se danes zaraščajo.

Trnovski gozd je obsežna gozdnata planota ter precej razgiban relief. Pretežni del planote prekrivajo temni jelovo bukovi gozdovi, kmetijske površine pa se pojavljajo razdrobljeno, na značilnih »krpah« obdanih z gozdom. Kmetijske površine so večinoma v ekstenzivni rabi, največ je travnikov. Poselitev je redka in je omejena na nekaj naselij in na območja razpršene pozidave, urejene na krčevinah gozdov.

Celotno območje Trnovskega gozda v občini sodi v krajinsko podenoto **4.1.2.01 Trnovski gozd – zahodni del**. Enoto opredeljuje velika naravna ohranjenost. Značilna je predvsem velika razgibanost reliefa, brez vidnejših orientacijskih točk.

Predalpske krajine (2.)

Skrajni severno-vzhodni del občine spada med **predalpske krajine (2.)** in sicer v širšo krajinsko enoto **2.1. Zahodnoslovensko predalpsko hribovje**, enoto **2.1.3. Idrijsko – Cerkljansko hribovje**, podenoto **2.1.3.03 Dolina spodnje Idrijce s stranskimi dolinami**.

Enoto opredeljuje povodje reke Idrijce, značilno je tudi zaporedje hribovitih, visokih planot in gozdnatih hrbtov, strma pobočja, globoke doline in številne grape. Zaradi reliefa je malo možnosti za njivsko obdelavo, čeprav se včasih pojavlja na terasiranih pobočjih. Dolinska dna so pretežno travnata, redko členjena z majhnimi njivami. Značilna je razpršena in redka poselitev. Enota je posebna tudi zaradi načina gradnje (idrijske hiše).

Banjšice so nekoliko nižja planota od Lokovške in je tudi bolj odprta. Na severnem in zahodnem robu jo omejuje globoka dolina Soče, kar omogoča tudi dobro razglede, predvsem na Julijske Alpe. Planota je brez vode, vendar je vseeno zelena. Naselja se pojavljajo na robovih planote. Planota je bila tudi prizorišče bojev 1. svetovne vojne. Sledovi so sicer zabrisani, spoznavni so le na južnem grebenu pod Podlako.

Suha dolina **Čepovanskega dola** naj bi bila nekoč struga reke Soče. Je izrazito zakrasela. V severnem delu do Čepovana ima predalpski značaj, od Čepovana navzdol pa se kaže kot suhi kraški dol z vrtačami, skromnimi njivami na terasah, ki jih podpirajo suhozidi in zaraščujočimi se strmimi pobočji.

Od najvišje Lokovške in Banjške planote se postopoma spušča sistem manjših in ožjih planot, na katerih so značilna **kraška polja** s pravilno poljsko delitvijo v trakovih. Polja obdajajo nekdanji skupni pašniki, ki se danes zaraščajo.

Trnovski gozd je obsežna gozdnata planota ter precej razgiban relief. Pretežni del planote prekrivajo temni jelovo bukovi gozdovi, kmetijske površine pa se pojavljajo razdrobljeno, na značilnih »krpah« obdanih z gozdom. Kmetijske površine so večinoma v ekstenzivni rabi, največ je travnikov. Poselitev je redka in je omejena na nekaj naselij in na območja razpršene pozidave, urejene na krčevinah gozdov.

Celotno območje Trnovskega gozda v občini sodi v krajinsko podenoto **4.1.2.01 Trnovski gozd – zahodni del**. Enoto opredeljuje velika naravna ohranjenost. Značilna je predvsem velika razgibanost reliefa, brez vidnejših orientacijskih točk.

Skrajni severno-vzhodni del občine spada med **predalpske krajine (2.)** in sicer v širšo krajinsko enoto **2.1. Zahodnoslovensko predalpsko hribovje**, enoto **2.1.3. Idrijsko – Cerkljansko hribovje**, podenoto **2.1.3.03 Dolina spodnje Idrijce s stranskimi dolinami**.

Enoto opredeljuje povodje reke Idrijce, značilno je tudi zaporedje hribovitih, visokih planot in gozdnatih hrbtov, strma pobočja, globoke doline in številne grape. Zaradi reliefa je malo možnosti za njivsko obdelavo, čeprav se včasih pojavlja na terasiranih pobočjih. Dolinska dna so pretežno travnata, redko členjena z majhnimi njivami. Značilna je razpršena in redka poselitev. Enota je posebna tudi zaradi načina gradnje (idrijske hiše).

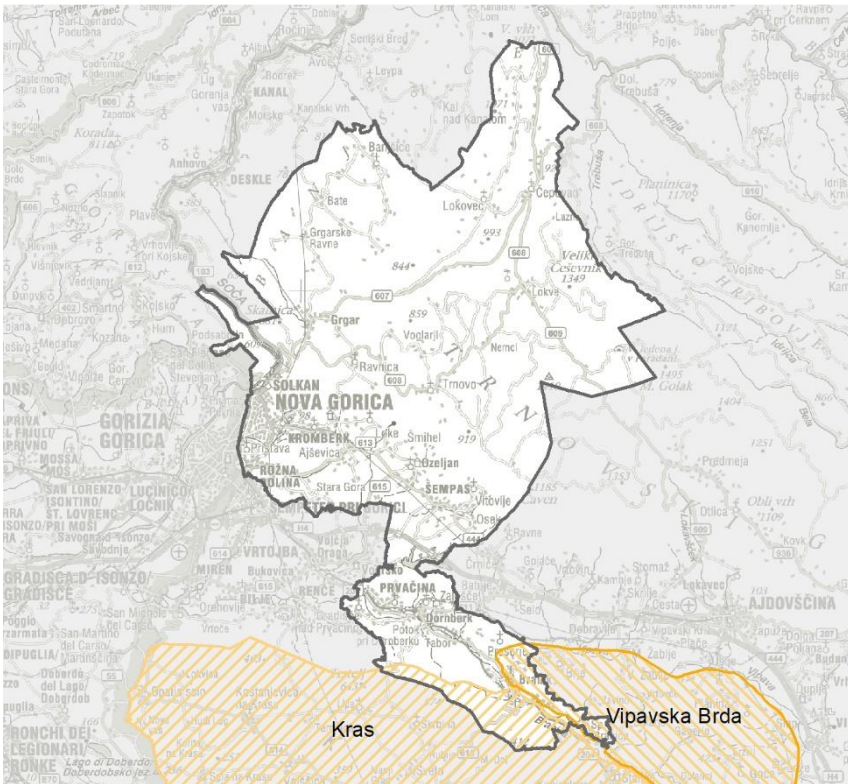
Krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi, ki so pomembna na nacionalni ravni.

V Strategiji prostorskega razvoja Slovenije ((Uradni list RS, št. 76/04, 33/07 ZPNačrt in 61/17 - ZUreP-2) so opredeljena krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi, ki so pomembna na nacionalni ravni. **Na območju Mestne občine Nova Gorica se nahajata dve območji, ki v občino segata v južnem delu. To so Vipavska brda in Kras.**

Na državni ravni pomembna krajinska območja tvorijo območja, ki vključujejo prepoznavne in reprezentativne dele slovenske krajine z dobro ohranjenimi krajinskimi sestavinami, zlasti pa so to območja izjemnih krajin z redkimi ali enkratnimi vzorci krajinske zgradbe in prostorsko poudarjena kulturna dediščina z visoko pričevalno oziroma spomeniško vrednostjo, pogosto v kombinaciji z izjemnimi oblikami naravnih prvin oziroma naravnimi vrednotami.

Ohranjanje in razvoj krajinskih območij s prepoznavnimi značilnostmi, ki so pomembna na nacionalni ravni se prvenstveno zagotavlja z ustreznim načrtovanjem in programiranjem. Krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi, ki so pomembna na nacionalni ravni, se lahko tudi zavaruje, če se s tem zagotovi dodatne možnosti za njihovo uspešnejše upravljanje.

V postopkih prostorskega načrtovanja se krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi obravnava kot zaokrožena krajinska območja in v njih zagotavlja tak prostorski razvoj, ki ohranja njihovo celovito prepoznavnost.

Prvine prepoznavnosti na območju Vipavskih brd so stari sadovnjaki zasejani praviloma na terasah, novejši sadovnjaki z vrstami prilagojenimi smerem neba, in preplet z gozdovi in travinjem. Prvine prepoznavnosti na Krasu pa so izraziti kraški pojavi, jame in brezna, travnat svet v izmenjavi z redkim gozdom, plitva tla, ponekod kamenje na površju.

Kanjon reke Soče

Meliorirana polja

Vinogradi

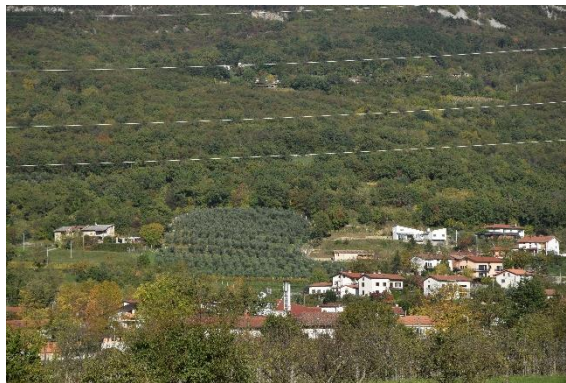
Naplavinska ravnina reke Soče

Nemeliorirana ravnina

Vzorec prehoda v višje lege

Mešana kultura

Kraški svet sredi doline

Travnati celki s posamičnim drevjem

Poraščeno flišno gričevje

Vzorec flišnega gričevja s prepletom njiv...

Skalnata pobočja z melišči

Krajinski vzorci

Na območju občine se pojavljajo naslednji **krajinski vzorci**:

Kanjon reke Soče, s prepadnimi brežinami, poraslimi z bujnimi rastjem. V strugi so značilna prodišča, brzice in tolmoni.

Naplavinska ravnina reke Soče – Goriška ravan. Značilen je vzorec poljske delitve na trakove, ki se je zaradi bližine meje ohranil na Solkanskem polju. Posamezne manjše vinograde spremljajo sadna drevesa, največkrat češnje.

Mešana kultura je značilen sredozemski vzorec rabe kmetijskega zemljišča, kjer se mešajo vinska trta, poljščine in sadno drevje. Ta oblika kmetijstva izginja zaradi vse večje intenzivne pridelave.

Poraščeno flišno gričevje se v posameznih primerih vriva v naplavinsko ravnino. Večinoma je poraslo z robinjo. (Stara gora).

Meliorirana polja v širšem dolinskem dnu Vipavske doline. Značilne so večje pridelovalne enote, s katerih je bilo odstranjeno spontano rastje.

Nemeliorirana ravnina; mestoma so se še ohranili ostanki nekdanje nižinske krajine z značilnim vzorcem prepleta travinja, mokrih travnikov, njiv in spontanega rastja. (ob Lijaku na Ajševici)

Kraški svet sredi doline; Dolino delita dva apnenčasta in flišna hrbta; Vipavska Brda in zakrasel del šempaske gmajne oz. gričevja pri Batujah. Tu se prepleta travinje z vložki gozda (hrasti) in z njivami v dnu dolin ali vrtač (Dolina pod Osekom)

Vzorec flišnega gričevja s prepletom njiv, sadnega drevja in vinogradov. Posamezne prvine sredozemskega rastlinja – cipres in ceder ob pokopališčih ali cerkvah – poudarjajo sredozemski značaj.

Vinogradi v flišnem gričevju na južnih obronkih Vipavske doline, katerih značilnost je, da so videti izkrčeni iz strnjenega gozdnega pokrova (zaraščanje z robinjo). (Tabor nad Dornberkom)

Vzorec prehoda v višje lege na sončnih južnih pobočjih Trnovske planote z značilnim prepletom terasiranih izravnav, s posameznimi vinogradi in sadnim drevjem, mestoma ohranjeno »mešano kulturo«, z vložki prvobitnega gozda in poselitvijo. Poselitev, ki je bila včasih v strnjenih zaselkih je danes vse bolj razpršena.

Travnati celki s posamičnim drevjem so značilni za višje lege pod Trnovsko planoto. Med drevesi najdemo predvsem kostanj in posamezne hraste. (Pobočja nad Seljaki nad Črničami)

Skalnata pobočja z melišči so značilna za vsa območja, kjer se stikajo visoke kraške planote z nižinskimi flišnimi območji in tvorijo prepadne, odprte skale ter melišča, ki jih sicer obdaja bujnejše rastje.

Valovita krajina

Kraška polja

Kraški travniki z vrtačami

Travniške površine na slemenu in pobočjih

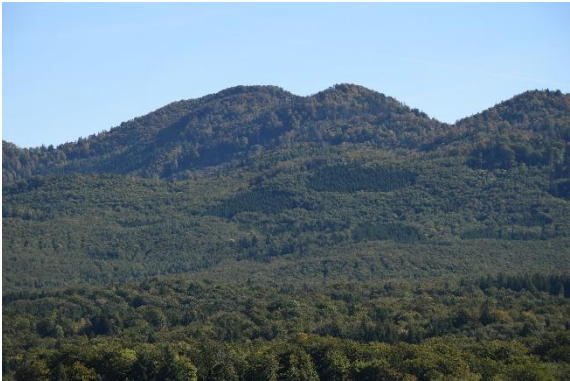
Zaraščena kraška gmajna

Suhe doline z vrtačami

Strnjeni gozdovi na kopastem hribovju

Prepadni skalni robovi

Celki na pobočjih kopastih hribov

Travniške suhe doline z vrtačami

Kraška gmajna

Njive v vrtačah in dolih

Valovita krajina je značilna za osrednji del Banjške planote. Prevladujejo travnate površine z vložki višjega rastja, predvsem drevesnih in grmovnih živic. (Banjšice)

Kraška polja različnih velikosti kažejo enak vzorec kraških ravnin s tipično poljsko delitvijo v ozke trakove (Grgarsko polje, in manjša pri Dragovici, Ravnici, Batah).

Kraški travniki z vrtačami, ki sicer zaradi močnega zaraščanja izgubljajo svoj prvoten videz in ustvarjajo vtis krajine celkov in krčevin v strnjenem gozdu. (Srednji Lokovec)

Travnate površine na slemenu in zložnih pobočjih je vzorec travnatih kraških zemljišč, ki so bila pridobljena s čiščenjem zemljišč. Zaradi slemenske oz. pobočne lega na njih ni opaziti ostalih kraških pojavov.

Zaraščena kraška gmajna je značilna za strma pobočja med posameznimi izravnnavami planote, ki so deloma pogozdena s črnim borom. S spontanim zaraščanjem ustvarjajo značilen vzorec nekdanjih kraških srenjskih pašnikov. (pobočja Podlaške gore)

Suhe doline z vrtačami so najbolj izrazit vzorec v Čepovanskem dolu, manj izrazito tudi v dolinah v Lokovcu. V dnu doline ali vrtač so majhne njive, obrobja pa preko travnikov prehajajo postopno preko zaraščajočih se pašnikov v gozd.

Strnjeni gozdovi na kopastem hribovju in vmesnimi kraškimi kotanjami je na zahodnem delu brez jasne smeri, proti vzhodu pa dobi dinarsko smer. (Trnovski gozd)

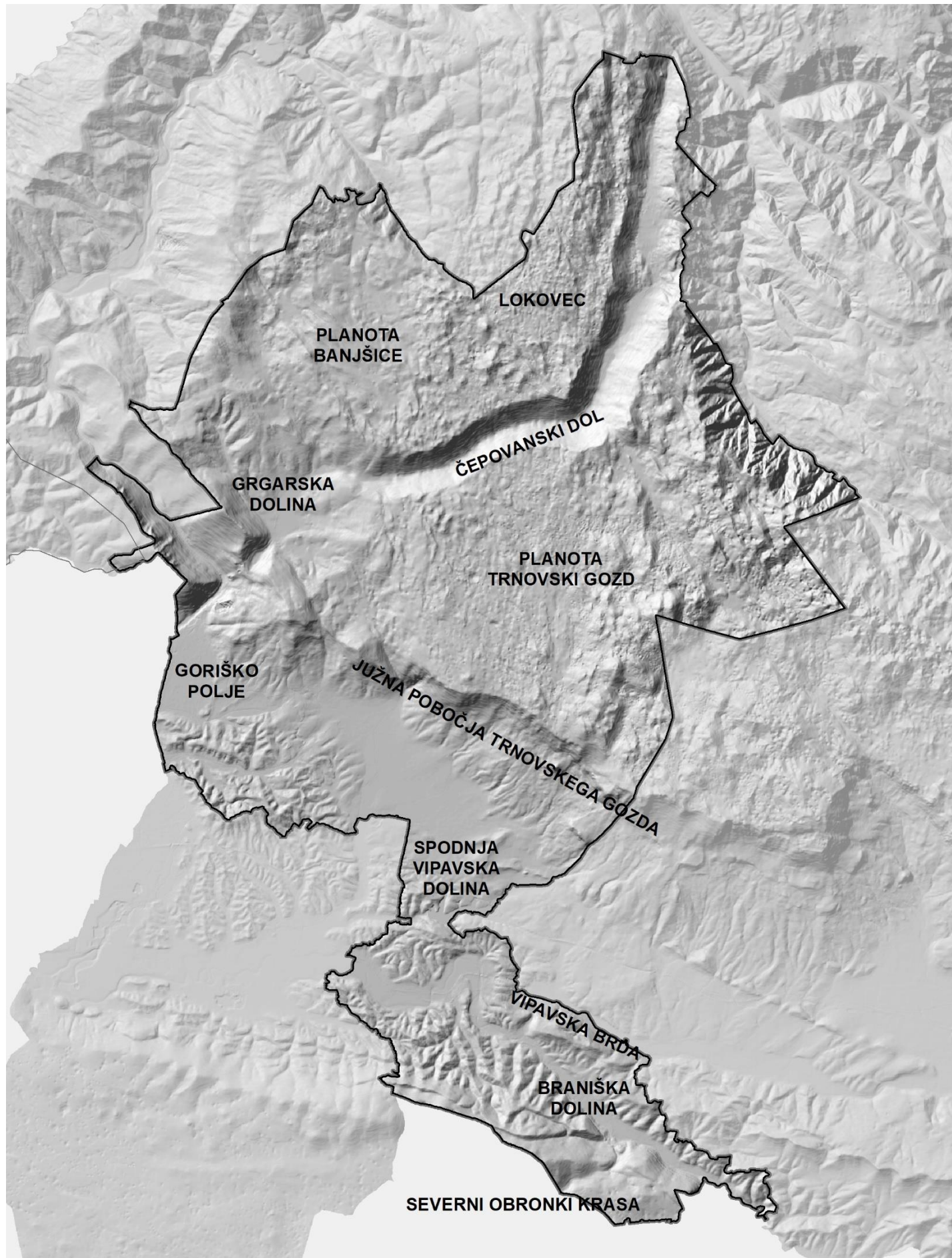
Prepadni skalni robovi zaznamujejo Trnovsko planoto proti Vipavki dolini. Drevesa na robu imajo zaradi vpliva burje značilno rast.

Celki na pobočjih kopastih hribov se pojavljajo na izkrčenih površinah. Na njih so celki z eno domačijo. Njivski svet je skromen, prevladujejo travniki, pašniki. Značilni so suhozidi.

Travniške suhe doline z vrtačami; krčevine v gozdu imajo značaj suhih dolin, ki z oddaljenostjo od roba izgubljajo kraški značaj. Kamenja na površini je manj, svet je vrtačast z manjšimi njivami. Gozdni rob je zelo členjen in zaradi zaraščanja se doline vedno bolj zaraščajo. (Nemci)

Kraška gmajna; s pretežno pionirskimi vrstami zaraščajoče se revne skalnate površine, kjer prevladujejo črni bor, brin in ruj.

Njive v vrtačah in dolih: zaradi bogatega sloja prsti na dnu vrtač in dolov se v njih po večini še ohranja tradicionalna raba.

Relief in geomorfološke značilnosti

Za občino Nova Gorica je značilna lega na prehodu med Sredozemljem, Alpami in celinsko Evropo. Razprostira se po različnih naravnih enotah, ki jih povezujejo vode.

Planota Trnovski gozd

Morfo-genetski razvoj Trnovskega gozda se v literaturi razlaga kot kompleksno součinkovanje kraških in ostalih procesov, ki so odvisni predvsem od lokalnih dejavnikov. Najpomembnejši proces preoblikovanja površja je raztapljanje oz. kemično preperevanje in odnašanje raztopine v podzemlje. Celotno območje Trnovskega gozda predstavlja globoki raztočni kras. Globina neprežete cone na celotnem območju je več kot 500 metrov, v podzemlju pa se vode raztekajo v smeri mnogih izvirov v podnožju planote. Površje je tipično kraško z vsemi značilnimi oblikami. Zaradi pestre litološke sestave prihaja do razlik v lokalni oblikovanosti površja, ki so rezultat različnega načina preperevanja kamnine in transporta prepereline. Tako je za površje na apnencih značilna izrazita kamnitost površja, kar se kaže predvsem v veliki pestrosti manjših kraških oblik, kot so žlebiči, škraplje in različne vrtače. Na dolomitnem površju je manjša pestrost drobnih kraških oblik, debelina prepereline pa je zaradi intenzivnejšega mehanskega preperevanja praviloma večja. Vir: Poledenitev Trnovskega gozda

Lokovec je nekoliko drugačnega nastanka, kot ostali del planote. Razlika je predvsem v različno nastalem zakrasevanju. Tu je površje izrazito zakraselo, nastalo predvsem s spiranjem fluvialne prodne odeje in s kraško denudacijo. Ko je voda pozneje odtekla v kraško notranjost, so se nadaljevali procesi poglobljanja kraškega reliefa. Iz prvotne uravnave so se izoblikovali kopasti vrhovi, ob njihovem vznožju pa manjše ravnine, ki so se pozneje razčlenile v uvale. Tu je kraški svet nekoliko višji in reliefno zelo razgiban. Tipična kraška uravnava je prepredena s številnimi stožčastimi vzpetinami in gosto posejana z vrtačami, brezni, jamami in manjšimi doli (Povšič, 2008).

Planota Banjšice spada med bolj uravnane kraške planote in je v glavnem apneniška, vendar jo ponekod prekriva plast fliša. Najobsežnejše so flišne zaplate v osrednjem delu, zato je ta del razgiban in manj zakrasel.

Planote so se na krasu mnogo bolje ohranile kot na vododržnih kamninah, ker jih niso razčlenile rečne doline. Zato planotast kras najbolje ohranja podobo, ki jo je imelo naše ozemlje pred obdobjem intenzivne tektonike v sredini pliocena in poglobljanja dolin v kvartarju (Geografija Slovenije, 1998).

Čepovanski dol je nastal s tektonskimi premiki, in sicer v glavnem z grezanjem v dinarski smeri Grgar-Golobina in z antiklinalnim vzbočenjem v severnem delu. Vzroki za njegov nastanek pa so tudi morfo-genetski, saj je Grgarska ravnica v območju eocenskega fliša, kjer je erozija z denudacijo hitreje napredovala in kjer se je površinski tok ohranil dlje časa (Pliocenska Soča, Melik, A., Geografski zbornik).

Nastanek Čepovanskega dola se v literaturi razlaga med drugim s tem, da so skozenj nekdanj tekla Soča ali Bača ali najverjetneje Idrijca (Geografija Slovenije, 1998).

Južna pobočja Trnovskega gozda ležijo na stiku propustnega apnenca in dolomita ter fliša. Stik med flišem in pobočnim gruščem je prepoznaven po različnem nagibu površja; ta se na grušču precej poveča. Kraški rob je bil v pleistocenu izpostavljen periglacialnim procesom, ko je potekalo in izrazito mehansko razpadanje karbonatov, ki so se pod silo teže in v obliki podorov odlagali na nižje ležečih flišnih kamninah. To dokazujejo zarasla melišča ob vznožju pobočja.

Grgarska dolina

S paleogenega fliša pritekajoča Slatna ponika v kredni apnenec blizu zaplate eocenskega fliša v terasi Globočine. Kotanja se južno od zaselka Dol zoži v tipično slepo dolino, ki jo dosega le izredno visoka voda. V njenem nadaljevanju je med vzpetinama Sveta Gora in Škabrijel skoraj 20 m visok preval kot ostanek površinskega teka ali Slatne ali celo reke Čepovanskega dola (Idrija) (Geografija Slovenije, 1998).

Goriško polje je s soškim prodom zasuta kotanja, njegov južni in vzhodni del pa prekrivajo ilovnate naplavine potokov iz obrobne flišnega gričevja. Intenzivno nasipavanje würmske Soče je potisnilo glavni potok Koren tesno ob Panovec. Zaradi oteženega odmakanja je ravnica sčasoma postala močvirna. Stikališče med prodnim zasipom in ilovnatimi odkladninami poteka od železniške postaje ob potoku Koren. Od tod proti severozahodu postopoma prevlada apniški prod, ki je sprva močno blaten in so v njem na številnih mestih ugotovili glinene plasti, a je nato vedno bolj suh in čist. Železniška postaja in Solkan sta že narodu, ki je mestoma strnjen v konglomerat.

Vipavska dolina je flišna pokrajina med visokima kraškima planotama Trnovski gozd in Nanos na severu, ter nizko planoto Kras na jugu. Na obravnavanem območju je relief razgiban s flišnimi slemenami. Apnenci so prisotni le izjemoma, in sicer pod severnim obrobjem Krasa in osamljeno v Vipavskih brdih, kjer so se zato oblikovale manjše planotice. Na neprepustni flišni kamnini se je razvila gosta mreža vodotokov, ki so površje razrezali v slemenena, grape in stranske doline. Vodotoki odnašajo erodirano gradivo in ga odlagajo na dnu dolin, zato je plast prepereline pogosto debela nekaj metrov.

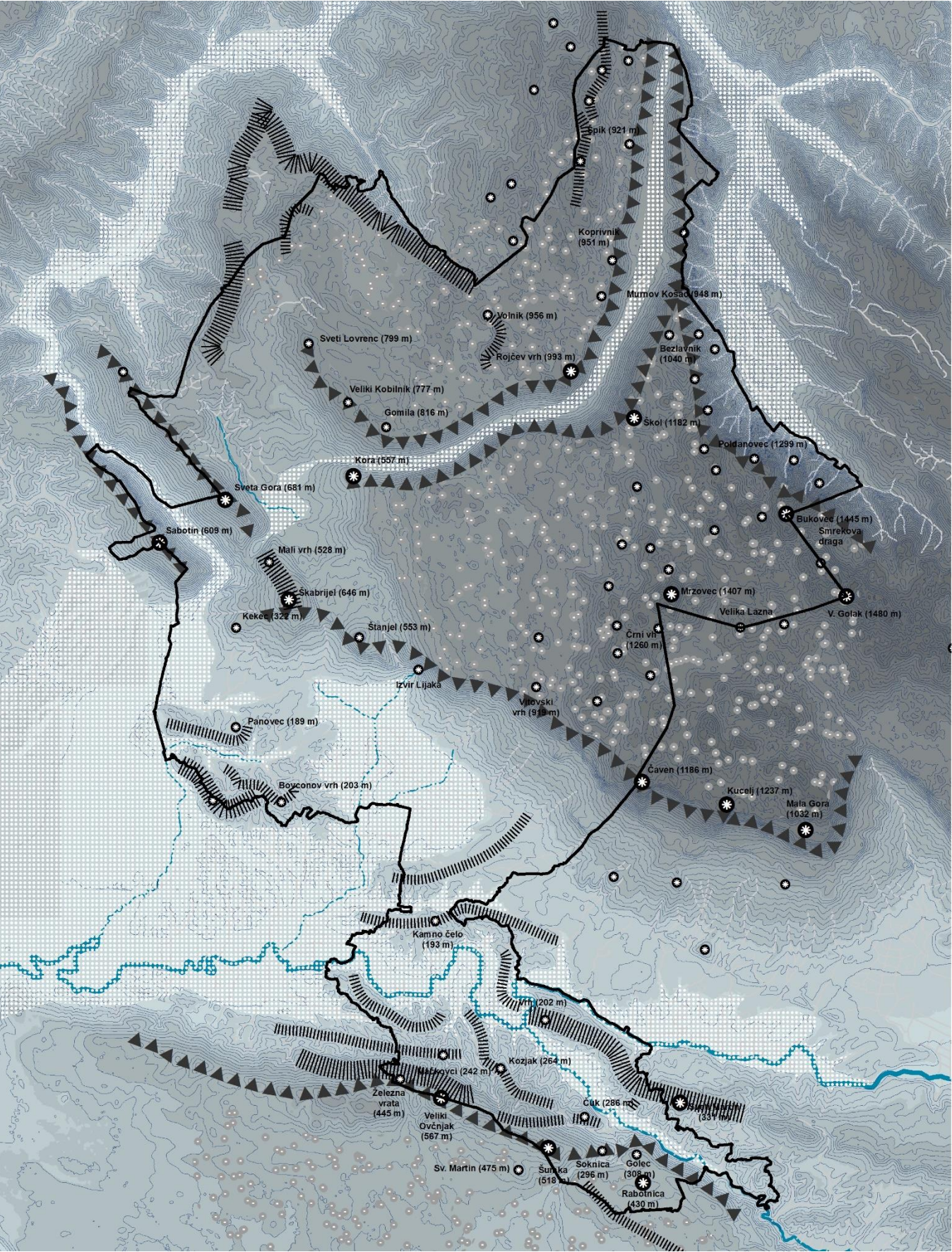
Vipavska brda

Flišno dno Vipavske doline na jugu prehaja v Vipavska brda, ki se delijo na dva dela, povsem flišnega na desnem in delno apnenčevega na levem bregu Branice. Poglavitna geomorfna procesa v Vipavski dolini sta erozija in denudacija. Za rečno-denudacijski relief je značilna debela plast pobočne prepereline, ki je ob močnem deževju pogosto drsi in povzroča usade ter plazove. Vir: Vipavska dolina, Pavšič, J., 2013

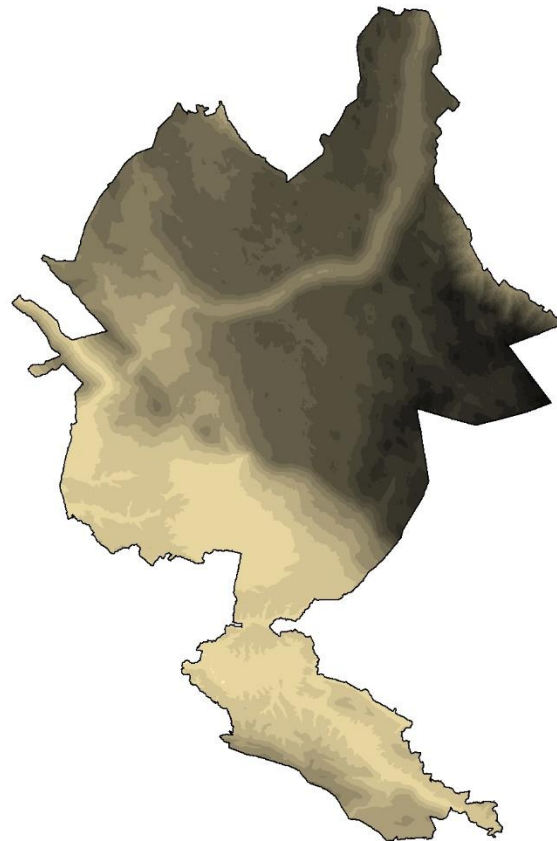
Braniška dolina je vrezana v litološki meji, kar dokazuje njen neenak dolinski prerez. Desna flišna stran je blago valovita s širšimi dolinicami in položnejšimi pobočji, leva stran pa je v višjih lega sestavljena iz eocenskih apnencev in ima zelo strma pobočja, ki se dvigajo na severno obrobje Kraške planote (Pavšič, 2013).

Severni obronki Krasa

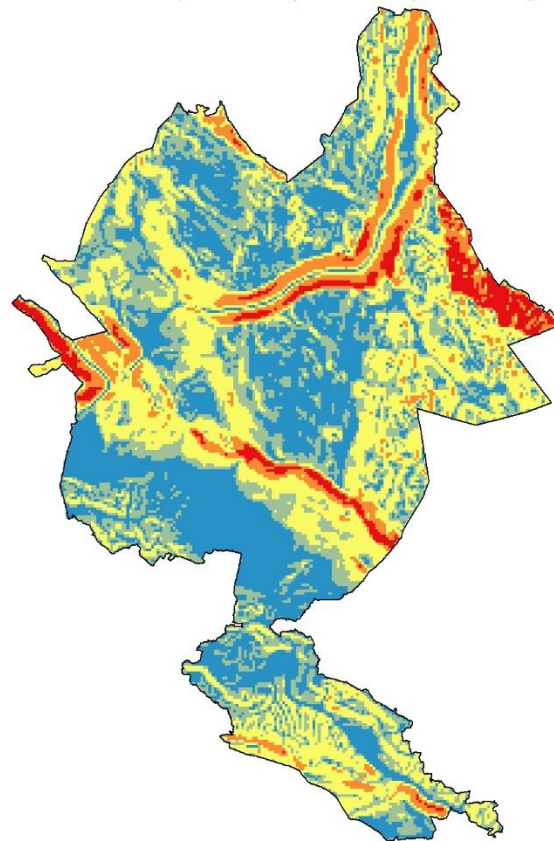
Kras je nastal kot zajezeni kras, ko so čezenj tekli potoki s fliša severne Vipavske doline in niso mogli ponikati, ker je fliš zadrževal visoko vodno gladino, dokler se ni ugreznil v severni Tržaški zaliv. Planoto zahodnega Krasa sta zožila dva mlajša, tektonska nagubana hrbta v alpski smeri. Zahodno od Štanjela je tektonski pritisk dvignil hrbet Fajtega hriba, na katerem kredni apnenec proti severu prehaja v paleocenskega in ta ob Vipavski dolini v eocenski fliš. Na obronkih kraških planot prevladujejo jurski in kredni apnenci.

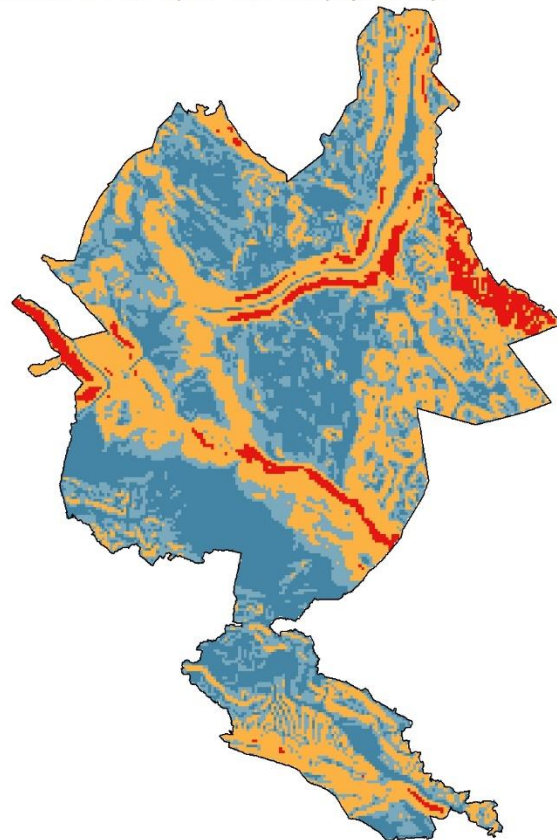
Nadmorske višine

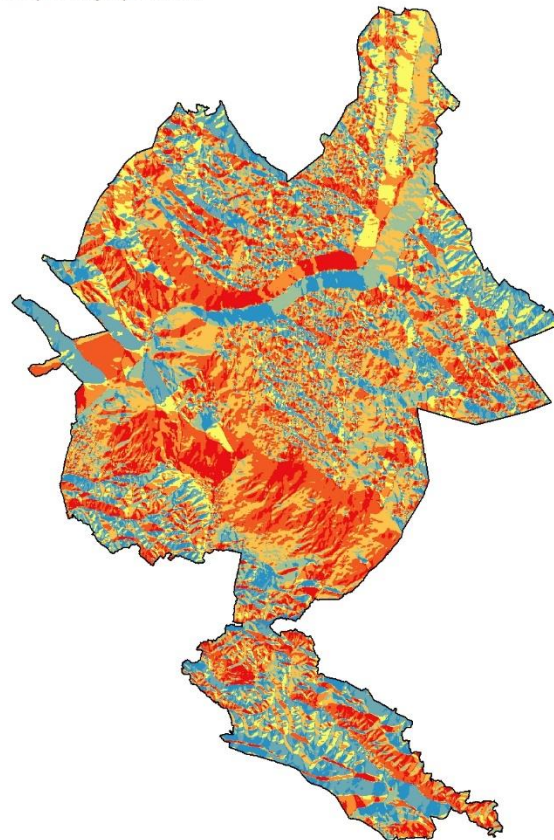
Naklon terena v povezavi s primernostjo za kmetijstvo

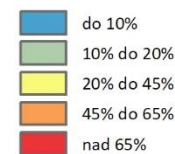
Naklon terena v povezavi s stopnjo erozije

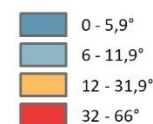
Ekspozicija površin

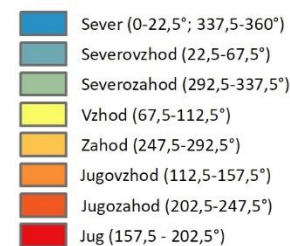
Naklon terena (kmetijstvo)

Naklon terena (stopnja erozije)

Ekspozicija

Nadmorska višina:

Ozemlje občine je zelo razgibano. Najnižjo točko predstavlja reka Vipava pod Gradiščem nad Prvačino (49 m), najvišjo točko pa Veliki Golak na Trnovski planoti (1491 m).

Naklon terena v povezavi s primernostjo za posamezne kmetijske panoge:

Naklon površja pomembno vpliva na izbor kmetijske kulture. Nakloni v povezavi s primernostjo za različne kmetijske panoge so naslednji:

- Do 10 %: možne vse kmetijske panoge;
- Od 10% do 20%: primerno za poljedelstvo, živinorejo, plantažne sadovnjake in vinograde;
- Od 20% do 45%: možno sadjarstvo, vinogradništvo, travništvo in živinoreja;
- Od 45% do 65%: možen pašno-košni sistem;
- Nad 65%: možno le pašništvo;

Površin strmejših od 45 % je v občini malo. Pojavljajo se na pobočjih Čepovanskega dola, Sabotina, Skalnice, na južnih obronkih Trnovskega gozda, pobočja nad dolino Trebuše in na nekaterih manjših območjih. Povečini jih prerašča gozd. Na naklonih od 20% do 45% se nahajajo mešane površine gozdovi, njive, travniki, in trajni nasadi v terasah. Veliko je površin v naklonih pod 20 %, ki se pojavljajo na območju Trnovskega gozda, Banjšic, Grgarja, Goriškega, Ajševiškega in Šempaskega polja, ter na območju Vipavske in Braniške doline.

Naklon terena v povezavi z erozijskimi procesi:

Obravnavano območje je iz vidika plazovitosti v pretežni meri stabilno z možnimi lokalnimi nestabilnostmi. Pogojno stabilna so severna pobočja nad Vipavsko dolino; Kromberk, Loke, Šmihel in Vitovlje ter območje naselij Gradišče nad Prvačino in Tabor ter južna pobočja v njihovi bližini.

Z večanjem naklona se stopnja erozije pobočij povečuje, saj se na strmejših pobočjih povečata količina in hitrost površinskega odtoka. Značilni geomorfni procesi po naklonskih razredih so povzeti po Dameku in ostalih 1971 in Natku 1983 in so razdeljeni v naslednje razrede.

- Do 5,9°:** razmeroma šibko do zmerno odnašanje gradiva; večinoma ploskovno odnašanje gradiva, krajevno nastajajo erozijski žlebiči. Na naklonih do 2° je pogosto zastajanje vode, nad 2° polzenje preperine v gozdu in na njivah možna erozija prsti.
- Od 6° do 11,9°:** močno odnašanje gradiva, erozija prsti na njivah in travnikih; naklon 12° je kritičen nagib, nad katerim se prst ne more razviti v celoti; možnost proženja manjših zemeljskih plazov
- Od 12° do 31,9°:** zelo močno ploskovno do zelo močno odnašanje, ki prehaja v linijsko erozijo. Nad naklonom 20° je večinoma prisotna linijska erozija (erozijski jarki). Značilni so zemeljski plazovi.
- Od 32° do 66°:** 32° je naravni posipni kot; nesprijeti ali odtrgani delci kamnine so v labilnem položaju in se pod vplivom gravitacije valijo navzdol; ni več sklenjene odeje prsti, na površju je pogosto živa skala; padajoče kamenje, sklanj podori. Nad 55° se nahajajo stene, živa skala; vsak odluščen delec kamnine pade navzdol, padajoče kamenje, skalni podori, pod steno se tvorijo melišča.

Ekspozicija površin: Ekspozicij pobočij pomembno vpliva predvsem na privlačnost za poselitev in primernost za kmetijstvo oziroma rastje. Tako za poselitev kot za razporeditev trajnih nasadov in ostalih kmetijskih kultur so najprimernejša zemljišča, ki so obrnjena proti JV, J ali JZ. Sledijo jim V in Z orientirana zemljišča, nato pa SZ in SV orientirana zemljišča. Najslabša so na S obrnjena zemljišča. V občini prevladujejo severne ekspozicije. Takih je kar 42 % leg (S – 20 %, SV – 10 %, SZ – 12%). Južnih leg je 33 % (J – 11 %, JV – 9 %, JZ – 13 %). Zahodnih leg je 14 % in 10 % vzhodnih.

Značilnosti tal in prsti

Stanje tal je odraz naravnih procesov, predvsem preperevanja kamninske osnove in antropogenih vplivov. Človek je predvsem v preteklosti v pedosfero posegal s krčenjem naravne vegetacije, urejanjem obdelovalnih površin, z agrotehničnimi ukrepi, kot so rigolanje, terasiranje, namakanje in izsuševanje, s pozidavo in danes v veliki meri z onesnaževanjem (industrija, promet, kmetijstvo, odlaganje odpadkov) (Krajinska zasnova Ankaran, Locus, 2017).

Območje občine gradijo v večji meri apnenec in fliš, v manjši meri pa ilovnate plasti, prodni nanos in dolomiti. Apnenec se pojavlja predvsem v Čepovanskem dolu, na vzhodnem in severnem ter osrednjem delu Banjške planote. Severovzhodni del občine gradi dolomit, Vipavsko dolino in del Banjške planote, ki ni iz apnenca, pa fliš. Pobočni grušč je prisoten predvsem na južnem pobočju Trnovske planote, prodni nanosi so na Solkanskem, Vrtojbenskem in Šempetrskem polju. Ilovnate plasti gradijo predele ob reki Vipavi, potoku Lijaku in na Ozeljansko - Šempaskem polju (Analiza stanja in teženj v prostoru, Locus, 2006).

Na območju Mestne občine Nova Gorica se pojavljajo naslednji tipi prsti:

V največjem deležu so prisotne **rendzine**, ki se pojavljajo predvsem v višjih legah, in sicer na Trnovsko-banjški planoti, na območju Čepovanskega dola, Sabotina, Škabrijela in južnih pobočjih Vipavske doline. Zaradi plitvosti, skalovitosti in naklona je na teh prsteh najobsežnejša raba gozd. Na njih se v ožjem območju naselij Trnovskega gozda v manjših zaplatah navezujejo **rjava pokarbonatna tla**.

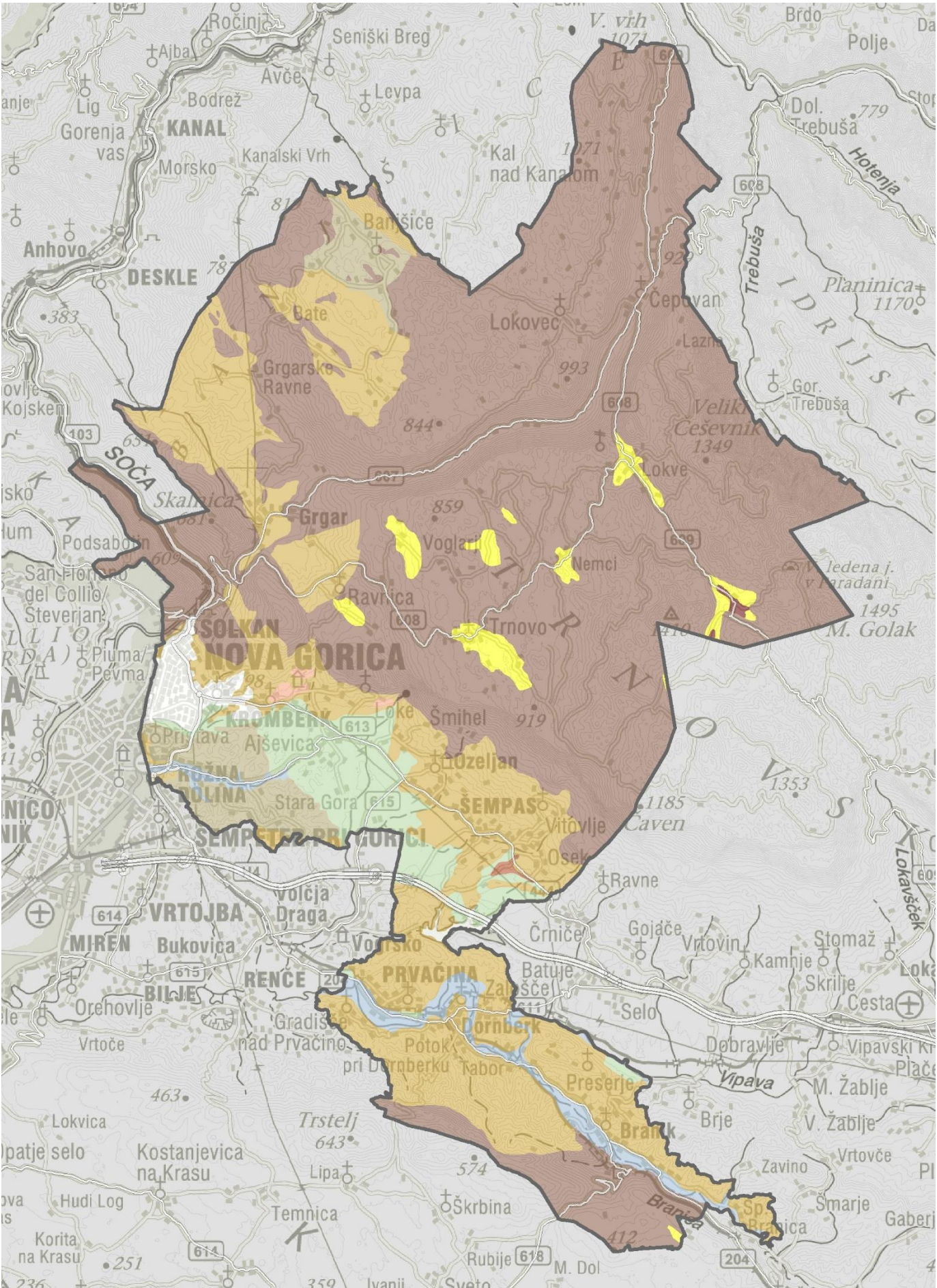
Druga najbolj zastopana skupina prsti so **evtrična rjava tla**, ki se pojavljajo na mehkih kamninah (lapor, fliš) in na nesprijetih karbonatnih kamninah (prod, pesek). Na območju občine so v največji meri prisotna v dolini Branice in na položnejših pobočjih Vipavske doline. Na njih se je predvsem v Vipavski dolini razvilo kmetijstvo, vinogradništvo, sadjarstvo, vrtnarstvo in oljkarstvo. Zaradi ugodnega, ravnega reliefa so na njih prisotne tudi druge dejavnosti, poselitve, infrastruktura in industrija.

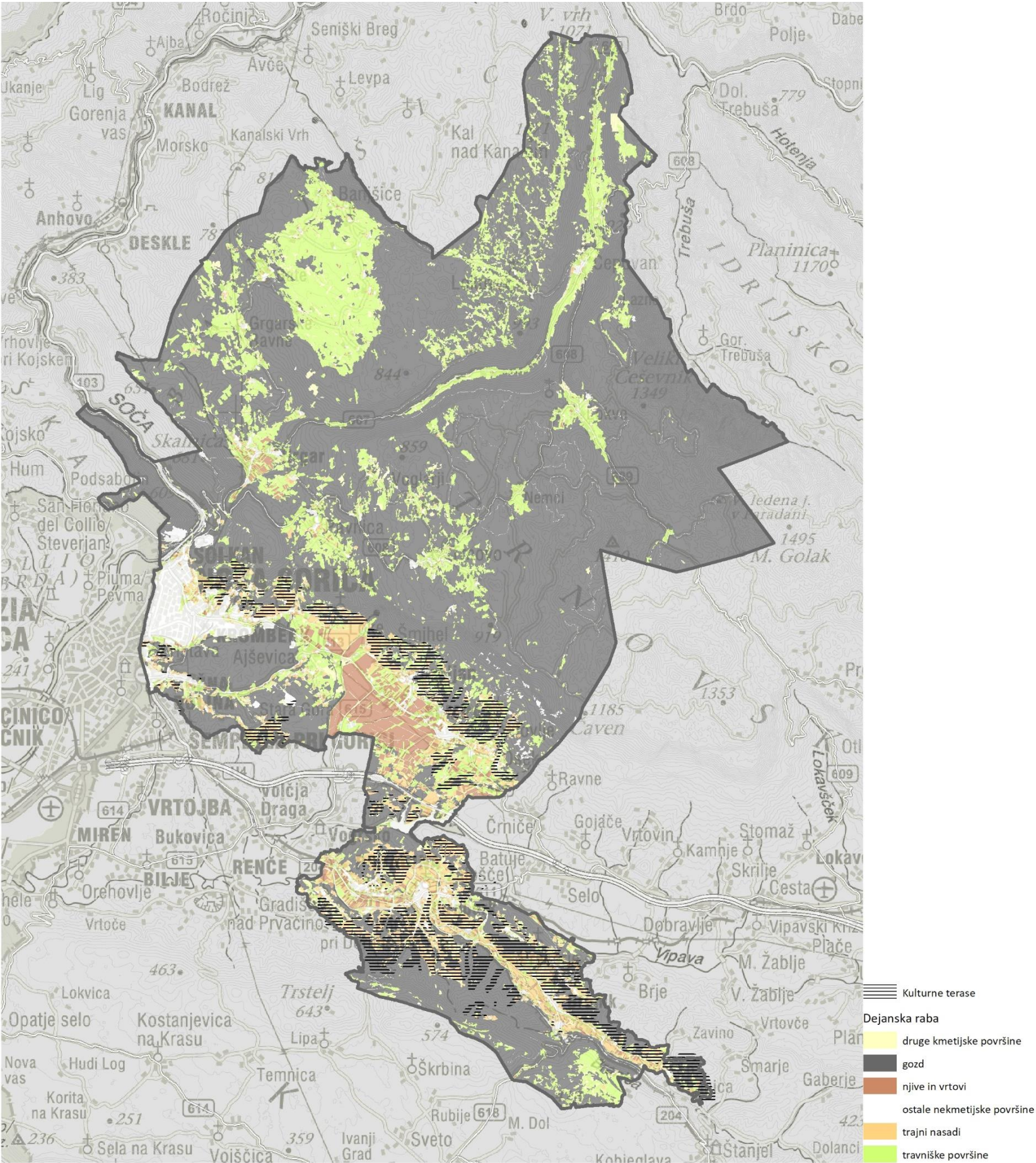
Distrične rjave prsti se pojavljajo na območju Panovca in Stare Gore.

Oglejene prsti nastajajo na izrazito ravnem reliefu oz. konkavnem reliefu, kamor pogosto seže talna voda. Videz pokrajine je močviren. Naravno rastlinstvo so močvirski gozdovi, predvsem črne jelše, vrbe, hrasta doba in brešta. Za kmetijstvo so manj primerne. V občini se pojavljajo na območju Ajševice in Šempasko-vitovskega polja.

Ob reki Vipavi in Branici se pojavljajo **obrečne prsti**, ki so občasno poplavljanje in so zaradi sedimentacije rečnega materiala na površju mlade in slabše razvite.

Ostale skupine prsti se pojavljajo le v manjših zaplatah (Repe, B., 2010).

Raba tal

Razdrobljena struktura kmetijskih in gozdnih zemljišč, ima pomembno vlogo pri ohranjanju habitatov, biotske in krajinske pestrosti.

657 ha stavbnih zemljišč je po dejanski rabi kmetijskih oz. gozdnih, kar predstavlja 39 % vseh stavbnih zemljišč.

Od tega je največ trajnih travnikov (33 %) in gozda (29 %). Ekstenzivni sadovnjaki predstavljajo 15 % površin namenjenih stavbnim zemljiščem, skoraj 15 % pa skupaj drevesa in grmičevje, njive in kmetijska zemljišča v zaraščanju, 3,6 % je neobdelanih kmetijskih zemljišč in 2,7 % je vinogradov. Ostale površine se pojavljajo v deležih manjših od 1 %.

V dolini Vipave in njenih pritokov je struktura dejanske rabe povsem drugačna. Za območje je značilna gosta poselitev z izrazitim prepletom kmetijske in gozdne pokrajine. Trajni nasadi, med katerimi prevladujejo vinogradi (66 %), ekstenzivnimi sadovnjaki (32 %), intenzivnimi sadovnjaki (2 %), oljčniki (1 %) so večinoma v obliki kulturnih teras.

V ravnini prevladujejo njivske površine, ponekod se prepletajo s sadovnjaki in vinogradi. Gozd se pojavlja predvsem na strmejših pobočjih, plazljivih območjih in na vetru izpostavljenih severnih pobočnih legah.

Razdrobljena struktura kmetijskih in gozdnih zemljišč ima pomembno vlogo pri ohranjanju habitatov, biotske in krajinske pestrosti.

Primerjava med letoma 2002 in 2020 pokaže, da se je v tem času po dejanski rabi spremenilo 8 % površine celotne občine. V celoti gledano torej ni prišlo do večjih sprememb. Največji prirast je v kategoriji gozda, ki se je povečal za dobra 2 odstotka. Ostale kmetijske površine so se povečale za en odstotek. Travniške površine pa so se zmanjšale, in sicer za slabe 3 odstotke. Prav tako se je za slab odstotek zmanjšala površina zemljišč, namenjenih intenzivni kmetijski rabi. V ostalih kategorijah je prišlo do sprememb, ki so manjše od pol odstotka glede na celotno površino občine.

DEJANSKA RABA	2020 (ha)	2020 (%)	2002/2020 (ha)	2002/2020 (%)
Intenzivna kmetijska raba	766	2,7	-243,9	-0,9
Trajni nasadi	1261	4,5	-9,8	-0,04
Travniške površine	3739	13,4	-781,3	-2,8
Ostale kmetijske površine	1228	4,4	+290,0	+1,0
Gozd	19428	69,5	+647,6	+2,3
Pozidano zemljišče	1374	4,9	+109,7	+0,4
Druge nekmetske površine	48	0,2	-0,4	0,0
Vode	120	0,4	-11,6	-0,04

Prometna infrastruktura

Prometna infrastruktura pomembno sooblikuje krajino, saj je pogosto nosilka ključnih smeri v odprti krajini. Ceste in poti so pomembne linijske prvine, ki lahko v prostor vnašajo red, prepoznavnost, orientacijo, prevečkrat pa le te krajino razvrednotijo, poslabšujejo njene vizualne in ekološke kakovosti.

V mestni občini Nova Gorica je zgrajenih 420 km cest. Občinske ceste predstavljajo 74 % vseh cest, državne 26 %.

Med občinskimi cestami je največ javnih poti, ki predstavljajo 37 % od vseh cest. Lokalnih cest je 37 %.

Večina cest v mestni občini Nova Gorica je namenjena povezavi med naselji (potekajo izven naselij oziroma območij poselitve). Takih cest je 56 % vseh cest v občini. Med občinskimi cestami izven naselij poteka 52 % vseh cest, med državnimi pa 67 %.

Znotraj naselij se pojavljajo večinoma občinske ceste, največ je javnih poti, ki predstavljajo 56 % vseh cest v naseljih. Državne ceste predstavljajo 19 % vseh cest v naseljih.

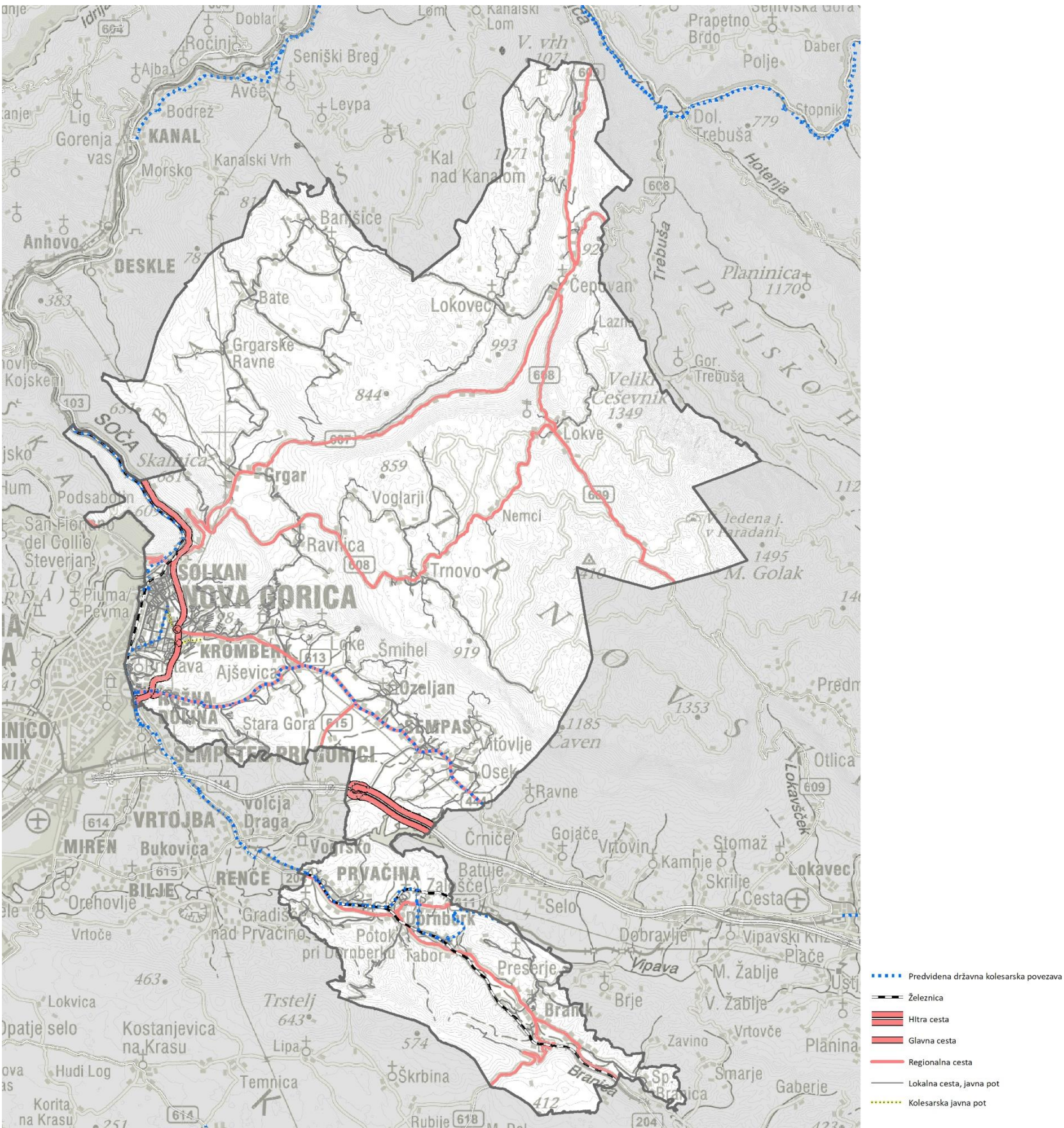
Glavna prometnica v občini je dvopasovna hitra cesta H4 (Razdrto) Podnanos – Ajdovščina – Selo - Nova Gorica – Vrtojba, ki povezuje Vipavsko dolino z osrednjo Slovenijo in je glavna izhodiščna navezava Goriške z Italijo oziroma drugimi državami JZ Evrope. Služi predvsem tranzitnemu prometu iz Italije na vzhod in obratno. Dobro povezuje MO Nova Gorica s sosednjima občinama Vipava in Ajdovščina.

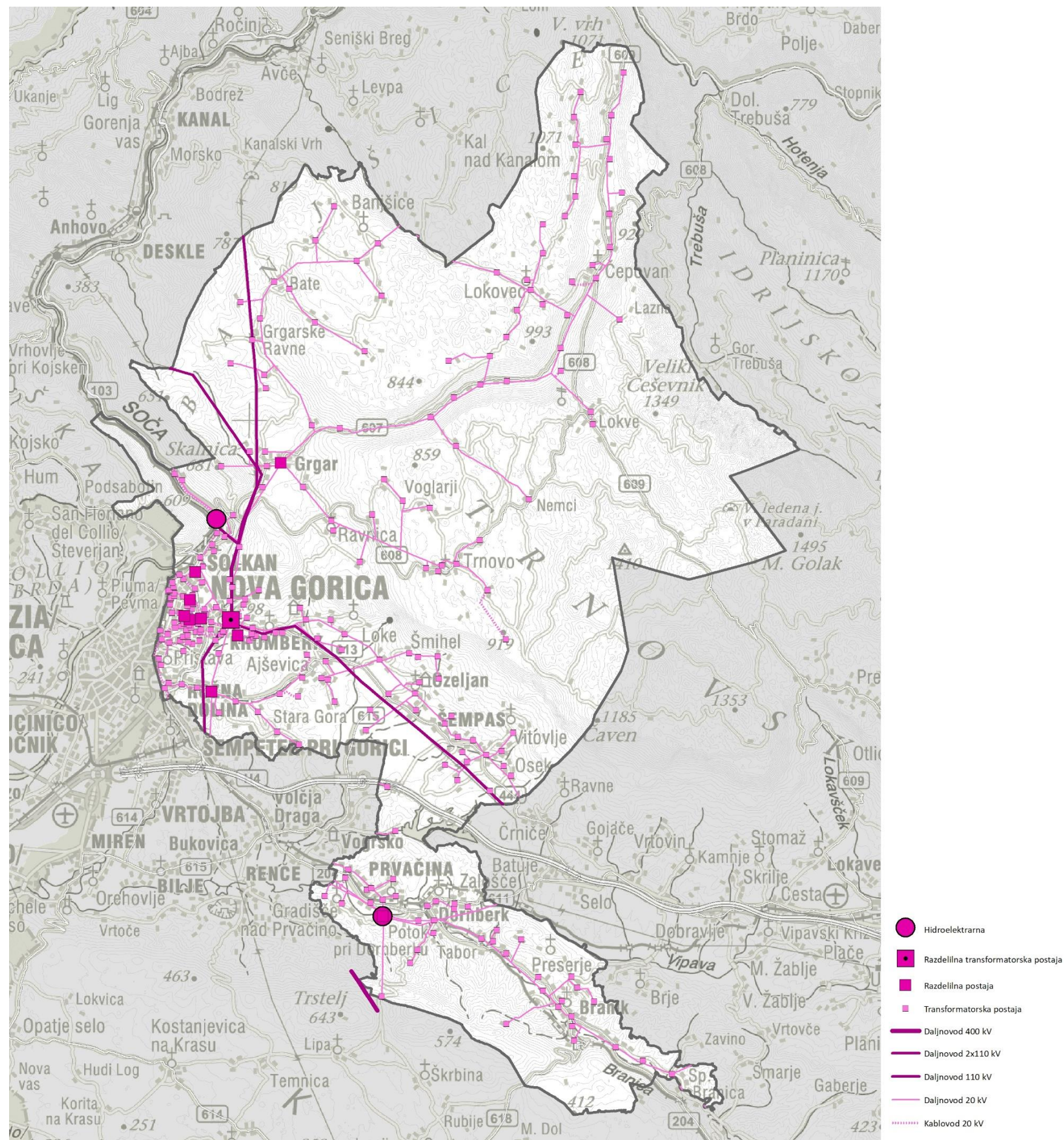
Regionalno pomembno povezavo predstavlja tudi »Primorka«, (G2/103 Peršeti - Nova Gorica – Šempeter, R1/203 Predel - Bovec – Kobarid, R1/206 Kranjska gora - Vršič - Trenta – Bovec, R1/204 Šempeter - Dornberk - Štanjel – Sežana), ki povezuje MO Nova Gorica s Posočjem na severu in Krasom z obalo na jugu.

V MO Nova Gorica sta dve železniški progi. Proga Jesenice – Sežana po kateri poteka potniški in blagovni promet je enotirna in neelektrificirana. Zmore osno obremenitev 20 t/os. Povprečna potovalna hitrost znaša 46 km/h, kar je absolutno prepočasi, da bi bila železnica konkurenčna cestnemu prometu (Poročilo o stanju prostora MONG, Locus, 2014).

Kolesarska infrastruktura je preredka in ponekod nepovezana, pešpoti so v večini poddimenzionirane in po nekod nepovezane. Kategorizirane kolesarske poti so le na odseku Nova Gorica – Šempeter ob železniški progi in iz središča mesta proti Kromberku. Preko Mestne občine Nova Gorica je predvideno državno kolesarsko omrežje, ki bo potekalo v vseh glavnih prometnih smereh in bo povezovalo občinsko središče s sosednjimi občinskimi ter regijskimi središči in širše.

Negativna razvojna smer, kjer narašča raba osebnega avtomobila, se postopno že obrača v bolj trajnostno smer razvoja, kar je potrebno še spodbuditi in tako rešiti mestne prometne in iz tega izvirajoče druge težave.

Druga gospodarska javna infrastruktura

Z daljnovodi in tudi nekaterimi **transformatorskimi postajami** je ključni nosilec degradacij krajinske slike elektroenergetsko omrežje.

Mestno omrežje električne energije je pretežno zgrajeno v kabelski, na podežlju pa je izvedba pretežno zračna.

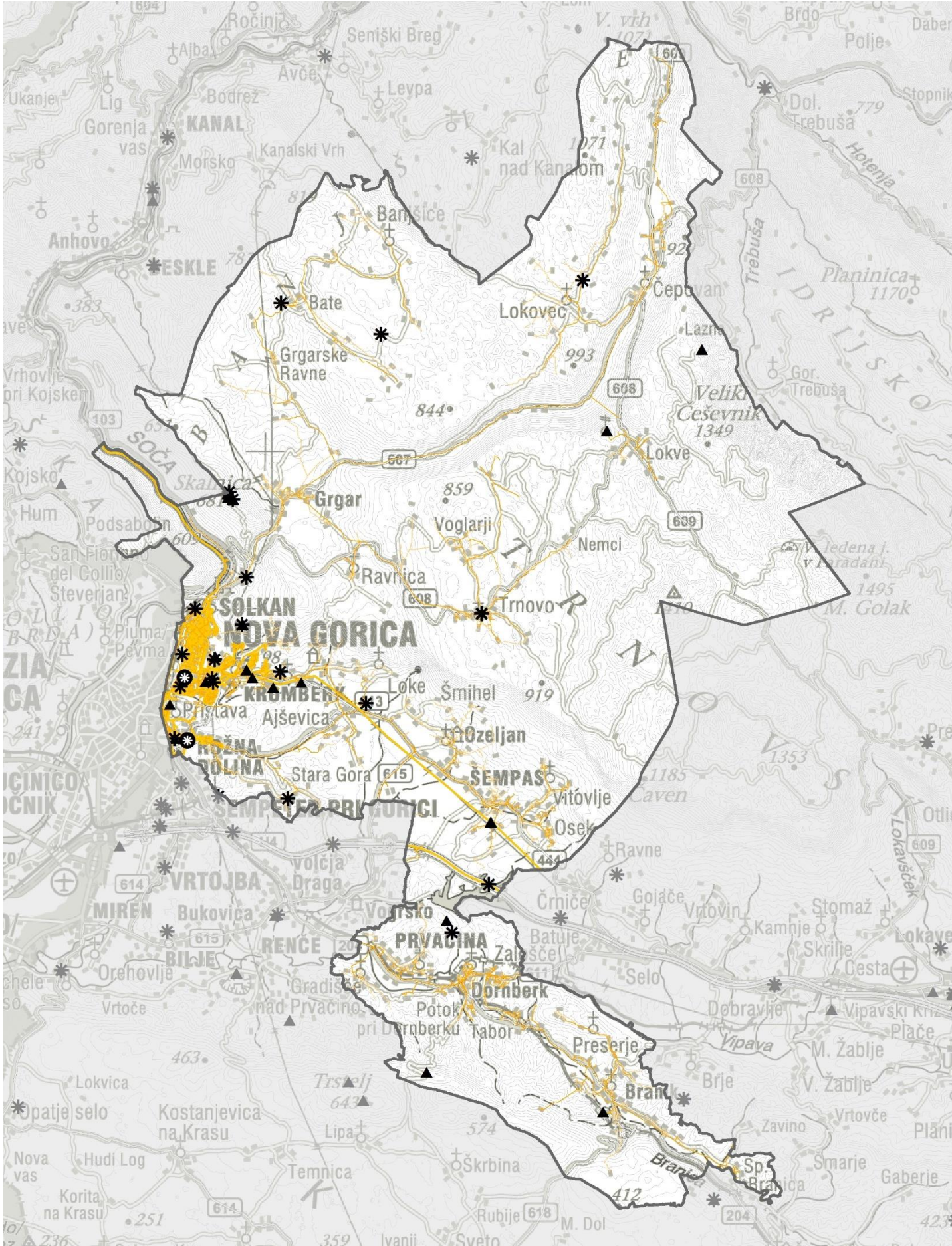
Občina se z električno energijo oskrbuje preko omrežja, ki ga tvori ena razdelilna transformatorska postaja, 9 razdelilnih postaj in 255 transformatorskih postaj ter visoko in nizkonapetostni daljnovodi ter kablovodi. Mestno omrežje električne energije je pretežno zgrajeno v kabelski, na podežlju pa je izvedba pretežno zračna.

Čez območje občine poteka 5 visokonapetostnih prenosnih daljnovodov: DV 2x110 Vrtojba-Gorica-Avče, kV DV 110 kV Vrtojba-Nova Gorica-Doblar, DV 110 kV Nova Gorica - Solkan, DV 110 kV Nova Gorica-Plave in DV 110 kV Nova Gorica Ajdovščina. Prenosni 400 kV daljnovod Divača-Redipuglia se dotika meje občine pod Trsteljem.

Distribucijsko omrežje znotraj Nove Gorice, v Pristavi in v Rožni Dolini poteka po 20 kV kablji, v ostalih naseljih pa po 20 kV daljnovodih.

Infrastruktura **javne razsvetljave** se razteza po večini naselij občine, predvsem pa v strnjem delu mesta ter v ostalih večjih naseljih. V nekaterih delih naselij, kjer ni večje naseljenosti, pa javne razsvetljave ni. V preteklosti se je infrastruktura javne razsvetljave gradila na območjih, kjer je bil pretok ljudi in prometa največji. Podeželska območja občine so se postopoma osvetljevala, ker je bil tam pretok ljudi in prometa manjši. Večji del javne razsvetljave v mestu in večjih naseljih je bil izdelan z upoštevanjem svetlobno-tehničnih standardov, delno pa tudi kot orientacijska razsvetljava, kjer so bile manjše zahteve glede pretoka prometa. Na slednjih področjih so predvsem osvetljena konfliktna področja (križišča, krožišča, pločniki, sprehajalne poti,...).

Obstoječa javna razsvetljava je na območju MO Nova Gorica glede na zahteve obstoječe zakonodaje v veliki meri neučinkovita, neprimerna in nepravilno nameščena (Lek, 2016).

- Objekt bazne postaje
- Antenski stolp
- Antena
- Telekomunikacijski vod

Telekomunikacije

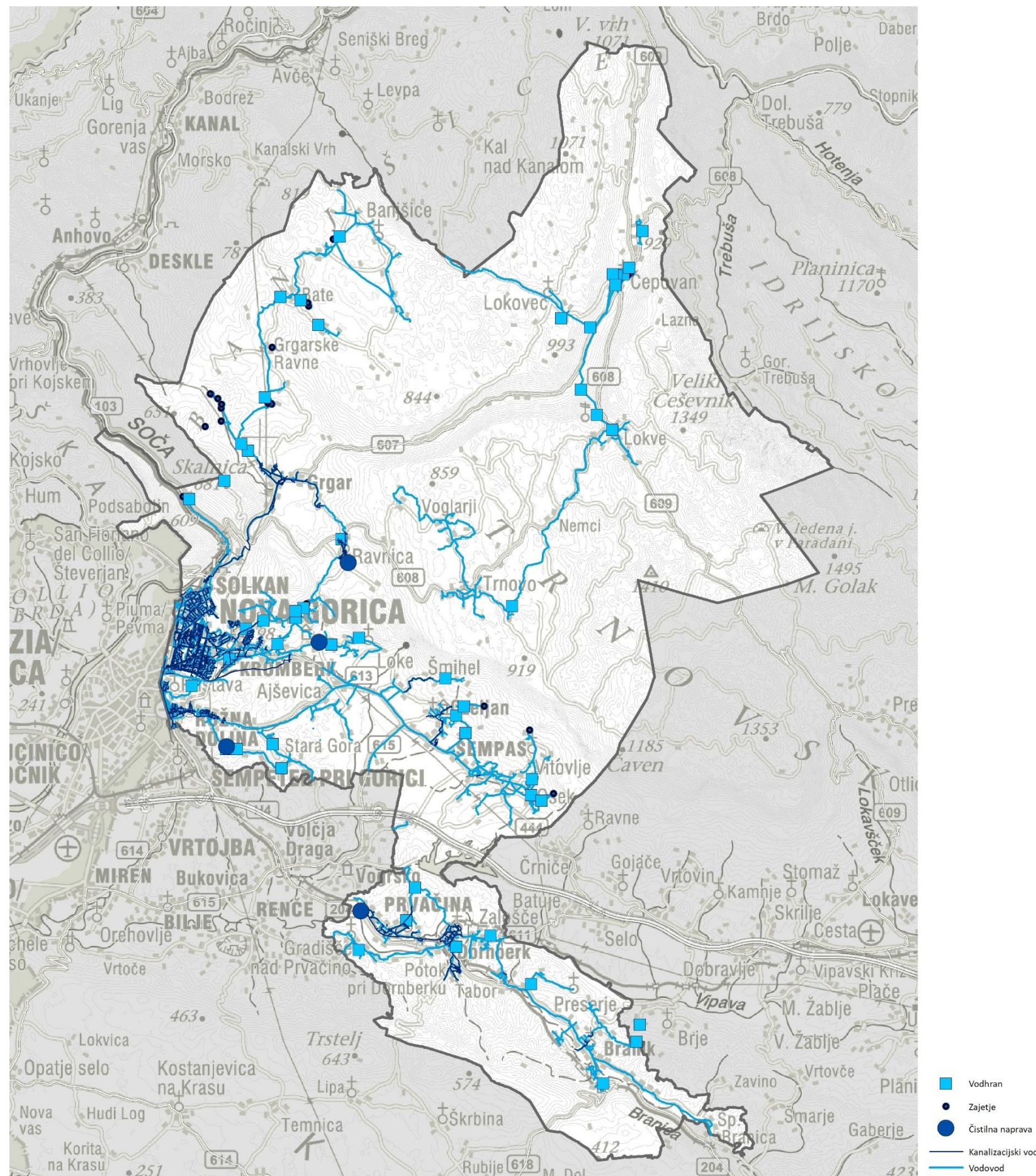
Na območju občine je več manjših in večjih antenskih stolpov. Med njimi so najbolj vidni in izstopajo:

- antena, oddajnik in radijska postaja TRSTELJ
- antena, oddajnik in radijska postaja SKALNICA na Sveti Gori
- antena RIMC ob avtocesti pri akumulacijskem jezeru Vogršček
- antenski stolp nad Solkanom
- antena BATE na Banjšicah
- antena DORNBARK nad naseljem Potok pri Dornberku
- antena in radijska postaja LOKVE

Eden objekt bazne postaje se nahaja v Novi Gorici, drugi pa v Rožni dolini.

Pomembnejši Telekomunikacijski vodi potekajo ob vseh pomembnejših prometnicah in oskrbujejo vsa naselja znotraj občine.

V prihodnje se je takšnim postavitvam baznih postaj, antenskih stolpov v kakovostna krajinska območja treba izogibati.

Plinovodno omrežje je zgrajeno na območju mesta Nova Gorica in v naseljih Kromberk, Rožna Dolina in Solkan.

Kanalizacijsko omrežje na krajinsko sliko nima omembe vrednega vpliva, je pa pomembno iz ekološkega vidika. Stanje pokritosti z javnim kanalizacijskim omrežjem je najboljše v Novi Gorici in Rožni Dolini, dobro pa tudi v Kromberku, Ozeljanu, Dornberku, Prvačini, Grgarju in Ravnici. V sklopu omrežja delujejo 4 čistilne naprave: ČN Ravnica, Kromberk – Loke, Stara Gora in Prvačina. Izven občine Nova Gorica, pri Mirnu, je centralna čistilna naprava Nova Gorica, ki je zasnovana za čiščenje odpadnih vod, ki se stekajo iz Mestne občine Nova Gorica, Občine Šempeter Vrtojba in Občine Miren Kostanjevica. Zmogljivost čistilne naprave je 52.500 PE obremenitve za vodno linijo in 80.000 PE za linijo dehidracije in sušenja blata, ki predvideva tudi obdelavo blata z drugih čistilnih naprav. V čistilnih napravah se izvaja primarna, sekundarna in terciarna stopnja čiščenja, učinek čiščenja odpadne vode pa znaša med 90 % in 95 %.

Vsa naselja znotraj občine so priključena na **vodovodno omrežje**, v sklopu katerega deluje več vodovodnih sistemov: Mrzlek, Hubelj, Kromberk, Grgar, Čepovan-Trnovo, Osek-Vitovlje, Ozeljan, Bate-Banjšice, Dol pri Čepovanu, Sveta Gora in Sveto.

Vodovodni sistem **Mrzlek** oskrbuje območje z 37.371 uporabniki v Mestni občini Nova Gorica, Občini Šempeter-Vrtojba, Občini Miren-Kostanjevica, Občini Renče-Vogrsko in Občini Brda. Sistem se napaja iz vodnega vira Mrzlek in zajema številne vodohrane. Največji so vodohran Šempeter, Panovec, Damber II in Stara Gora bolnica. Vključuje dve čistilni napravi.

Vodovodni sistem **Hubelj** na območju MONG oskrbuje območje z 8.512 uporabniki, v skupni dolžini več kot 147 km vodovodov in distribucijo vode cca. 437.000 m³ / letno.

Vodovod **Kromberk** oskrbuje območje s 927 uporabniki, v dolžini več kot 19 km ter distribucijo vode cca 90.000 m³ / letno. Sistem se oskrbuje iz dveh najstarejših zajetij: Jerebica (od 1756 leta) in Perivniki (od leta 1906).

Vodovod **Grgar** oskrbuje območje s 730 uporabniki, v dolžini skoraj 17 km vodovodov ter distribucijo več kot 26.000 m³ vode letno. Napaja se iz 7 vodnih zajetij Slatna, 4 zajetij Bitež in zajetja Na Zdenci – Podbiček. Ima eno čistilno napravo.

Vodovod **Čepovan - Trnovo** oskrbuje območje s 770 uporabniki, v dolžini več kot 47 km vodovodov ter z distribucijo več kot 25.000 m³ vode letno. Sistem se napaja iz starega zajetja Puštale in petih zajetjih Močile nad Čepovanom. Voda iz zajetij se zbira v zbiralniku in preko tlačnih peščenih filtrov se tlačí v vodohran nad Čepovanom. Vodovod nadalje oskrbuje Lokve preko črpalnice v Puštalih. Ima tudi čistilno napravo.

Vodovod **Osek - Vitovlje** oskrbuje območje s 1858 uporabniki, v dolžini več kot 27 km vodovodov, z distribucijo vode več kot 89.000 m³ / letno. Sistem se napaja iz vodnih virov Osek in Vitovlje. Del Oseškega sistema se združuje z vodovodnim sistemom Vitovlje. V poletnem času v primeru suše se to območje dodatno oskrbuje z vodovodom Hubelj.

Vodovod **Ozeljan** oskrbuje območje s 568 uporabniki, v dolžini več kot 10 km vodovodov ter z distribucijo več kot 26.000 m³ vode letno. Sistem se napaja iz vodnega vira Vrba nad Ozeljanom. Vodni vir je zelo čist, brez fekalnega onesnaženja, saj je globinski brez površinskega vpliva.

Vodovodni sistem **Bate – Banjšice** oskrbuje kraje Bate, Dragovico in Banjšice s 406 uporabniki, v dolžini cca. 20 km vodovodov in distribucijo več kot 8.000 m³ vode letno. Vodarna Bate se oskrbuje iz kraških zajetij Rijavci in Podčelo ter iz zajetij Na Vodi, Lošček 1 in Lošček 2. Ima dve čistilni napravi.

Vodovodni sistem **Dol pri Čepovanu** obsega več kot 3 km vodovoda in ima distribucijo več kot 2000 m³ vode letno. Vodni vir črpajo iz vrtine dolomitnega vodonosnika (Dol pri Čepovanu). Voda je mikrobiološko in kemijsko zelo kvalitetna in stabilna. Ima eno čistilno napravo.

Vodovodni sistem **Lokatenci Sveta Gora** oskrbuje objekte na Sveti Gori. Voda se črpa iz kraškega zajetja Lokatenci na Sveto Goro. Ima tudi čistilno napravo.

Vodovod **Sveto Humarje** oskrbuje naselje Sveto v dolžini več kot 1 km, z distribucijo nekaj več kot 1.000 m³ vode letno. Napaja se iz zajetja Na Zdencu – Sveto.

Vsi vodovodni sistemi imajo več vodohranov.

Vodno okolje

Občino Nova Gorica v vodnem smislu najbolj zaznamujeta reki Soča in Vipava. Po reki Soči poteka del meje novogoriške občine z občino Kanal ob Soči, po reki Vipavi pa odsek meje s sosednjo občino Ajdovščino. Soča v svojem spodnjem toku teče po ozki soteski od Mosta na Soči do Solkana, tu pa prestopi državno mejo z Italijo in vstopi v Furlansko nižino. Edina hidroelektrarna v novogoriški občini je HE Solkan na reki Soči.

Reka Vipava izvira v Vipavi v več izvirih in se v obliki obrnjene delte steka v svojo strugo. Nato teče po vipavski dolini proti Ajdovščini. Največji pritok v spodnjem toku je hudourniška reka Branica, ki se nateka s kraških obronkov in v poletnem času presahne. Pri Mirnu Vipava zapusti Slovenijo in se v Italiji kmalu za tem zlije v reko Sočo.

Lijak je potok, katerega območje je zavarovano kot naravni spomenik. Njegov močan kraški izvir ima isto ime, katerega je dobil po lijakasto oblikovanih strmih, mestoma prepadnih stenah zatrepa. V Lijak se izliva potok Globočnik. Na sotočju obeh je nastala prostrana globel s strmimi pobočji. Poleg Globočnika se v potok Lijak izlivata še potoka Lajšče in Ozlenšček s pritokoma Vitovnik in Tribuša.

Potok Vogršček teče deloma po meji s sosednjo občino Ajdovščino, z njegovo zaježitvijo pa je nastalo umetno akumulacijsko jezero Vogrsko jezero ali Vogršček. Jezero meri v dolžino približno 4 km, nastalo pa je leta 1988 za namene namakanja Vipavske doline ter zaščito pred visokimi vodami.

Potok Koren teče na južnem obrobju Nove Gorice, svoje povirje ima v Kromberških gorica. Pred urbanim območjem Nove Gorice se v Koren izliva Brestnikov potok, nato pa se pridruži kanalu Koren in kmalu za tem prestopi mejo z Italijo. Na slovenskem ozemlju teče po kmetijskih in pozidanih zemljiščih v odprtem kanalu, na italijanskem ozemlju pa v podzemnem kanalu, ki vodi pod mesto Gorica. Izliva se neposredno v reko Sočo na italijanski strani.

Vrtojba je potok ki teče po Goriškem polju proti Vrtojbi. Sprva je bila Vrtojba pritok Soče, ki jo je soška wurmska akumulacija zaježila pri Rožni Dolini. Danes se to odraža v nenavadni usmerjenosti. Soška akumulacija jo je namreč izrinila iz prvotne smeri vzhod - zahod in jo potisnila ob vznožje zahodnega roba Biljensko - Vrtojbenskih gričev, kjer nadaljuje svojo pot proti jugu, dokler se pri Mirnu ne izlije v Vipavo. V Vrtojbo se izliva Liskurski potok.

Potok Slatna izvira pod hribom Vodice na južnem obrobju Banjške planote. Pri prečkanju plasti trših kamnin je Slatna izdolbla slikovita korita, ki se zaključijo z velikim tolmunom. Slatna teče nato skozi sotesko Renjeke (planinska pešpot) in ponikne v Grgarskem kraškem polju. Vzporedno s Slatno teče potok Mala Slatna.

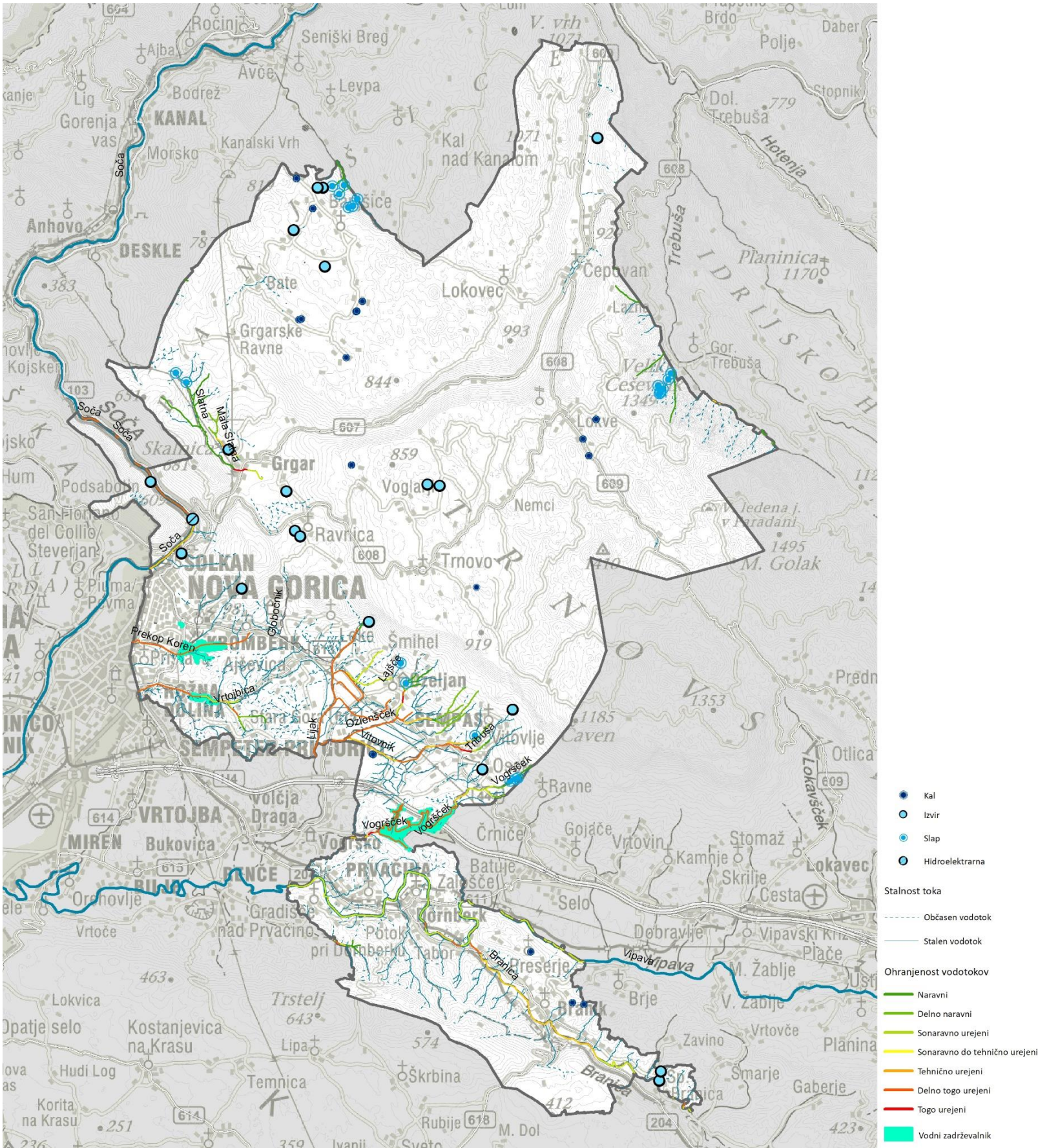
Na severovzhodu občine je reka Trebuša, ki deloma teče po meji z občino Idrijo.

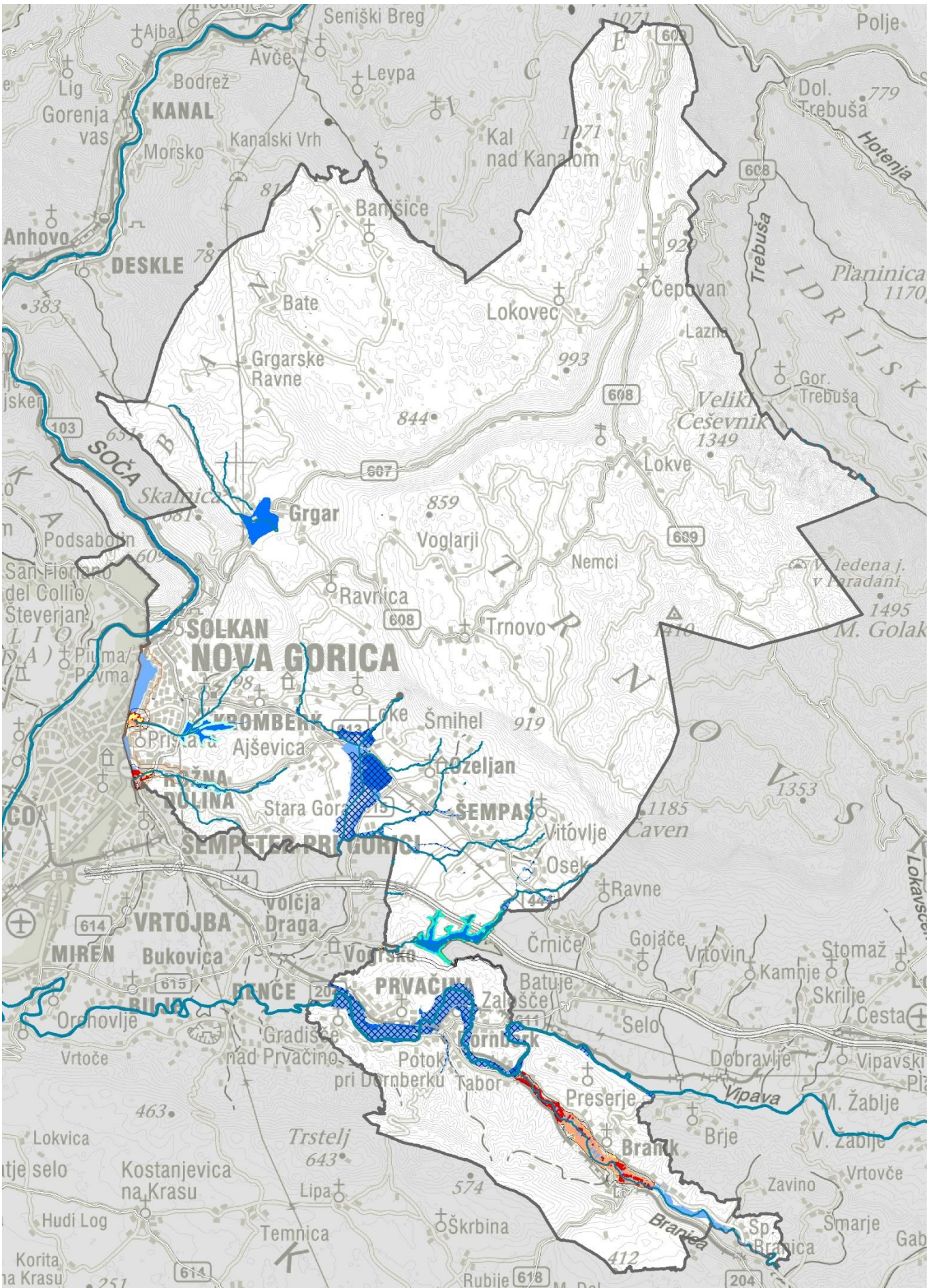
Vsi večji vodotoki imajo še številne majhne pritoke. Pomembnejši izviri in slapovi na tem območju so prikazani na karti.

Vodotoki so v naravnem stanju samo v višjih legah v povirju, v nadaljevanju toka pa so vedno bolj regulirani. Med najbolj tehnično preurejene vodotoke spadajo Koren, Lijak, Ozelenšček, Vrtojba, Vogršček in Soča. Sledita Branica in Vipava.

Na območju so tri večja območja vodne infrastrukture. Objekta Pikolud in Pikol sta suha zadrževalnika z zemeljskima pregradama in zadrževalnim prostorom. Oba se nahajata

na urbanem območju mesta Nova Gorica, njuna funkcija je obramba naselja pred poplavami. Zadrževalnik Vogršček je objekt v dvojni rabi (namakanje, varstvo pred škodljivim delovanjem voda) in po svojih karakteristikah spada med visoke pregrade.

Poplave

Za območje Mestne občine Nova Gorica so najbolj značilne hudourniške poplave, katere veljajo za najbolj nevarne. Zanje je značilno, da vode zelo hitro narastejo in tudi hitro upadejo, povzročijo pa jih zelo intenzivne in kratkotrajne padavine.

Pri Pristavi, ob meji z Italijo, sta dve območji na katerih poplavljata potoka Koren in Vrtojba. Tu sta bili izvedeni analizi poplavne nevarnosti: poplavna nevarnost je tu majhna oz. preostala, redko pa srednja in skoraj nikjer velika. Glede na opozorilno karto poplav so ob Kornu in Vrtojbi poplave zelo redke in redke. Vrtojba je nazadnje poplavila leta 2012.

Območje ob meji z Italijo je Območje pomembnega vpliva poplav. To je območje, ki glede na kriterije iz poplavne direktive (ogroženost zdravja ljudi, gospodarstva, kulturne dediščine in okolja) spada med najbolj poplavno ogrožena v RS.

Potok Lijak na ravninskem delu pogosto poplavlja, višjevodno - proti sotočju z Globočnikom pa se poplavna pogostost manjša. Ob pritokih Ozlenšček in Vitovnik so poplave redke. Leta 2012 so bile ob Lijaku in vseh pritokih obsežne poplave. V drugi polovici oktobra 2012 je bil v Sloveniji prisoten zelo tople subtropski zrak, kar je imelo za posledico za ta čas nenavadno visoke zračne temperature. Nato je vlažen jugovzhodni veter prinesel obilne padavine v večjem delu Slovenije, kar je povzročilo obilne poplave.

Vogršček v gornjem delu redko poplavlja (leta 2012 je nazadnje poplavil), na območju jezera pa so poplave zelo redke, a katastrofalne.

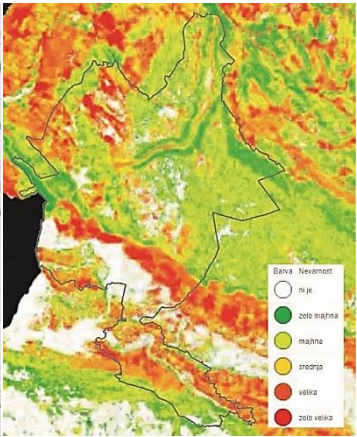
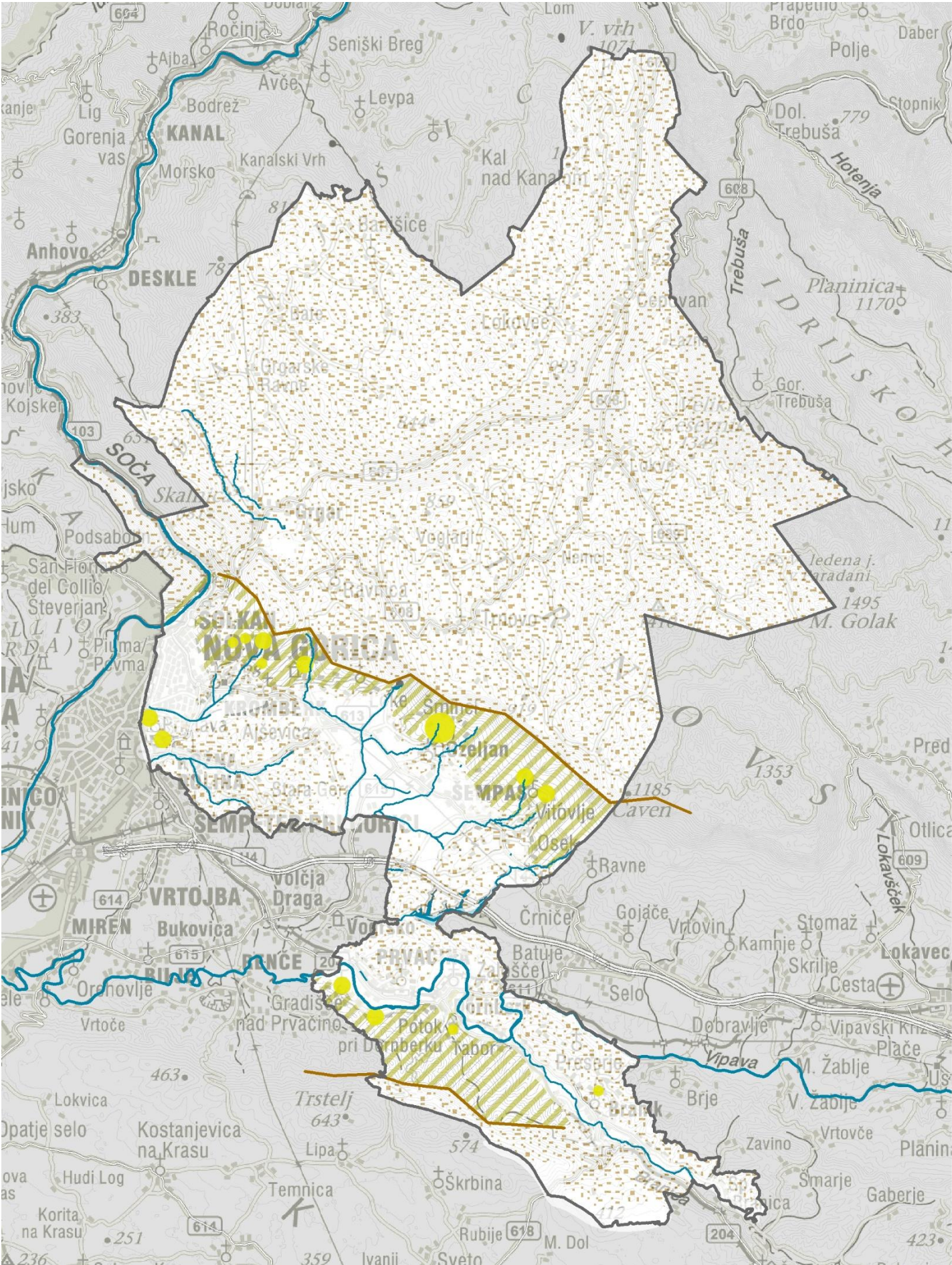
Na ožjem pasu pod Vogrščkom je bila za potrebe izgradnje plinovoda izvedena analiza poplavne nevarnosti. Pri Vogrskem (v občini Renče – Vogrsko) sta dve območji majhne in preostale poplavne nevarnosti, ti pa v skoraj neznatnem deležu segata na območje občine Nova Gorica.

Branica poplavlja redko, vendar so poplave v spodnjem delu in na sotočju z Vipavo katastrofalne. Na tem območju je bila izvedena analiza poplavne nevarnosti. Tik pred izlivom v Vipavo je poplavna nevarnost velika, višje pa srednja do majhna.

V zadnjih desetletjih so v Vipavski dolini številne poplave, ki povzročajo veliko materialno in gospodarsko škodo. Ob reki Vipavi (predvsem ob Prvačini) so obsežna območja katastrofalnih poplav (zelo redkih), obsežna pa so tudi območja redkih poplav. Leta 2012 so bile ob Vipavi in Branici obsežne katastrofalne poplave.

Glede na karto poplavnih dogodkov je reka Soča poplavila leta 2012.

Še eno območje katastrofalnih poplav je del Slatne pri Grgarju.

Plazovi

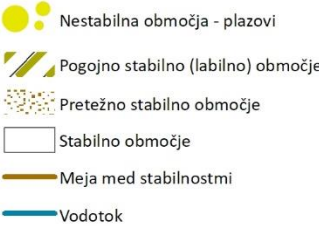
Na severni polovici občine je teren skoraj v celoti stabilen z možnimi posameznimi lokalnimi nestabilnostmi (plazovi). Nekaj takih območij pa je tudi v osrednjem in južnem delu.

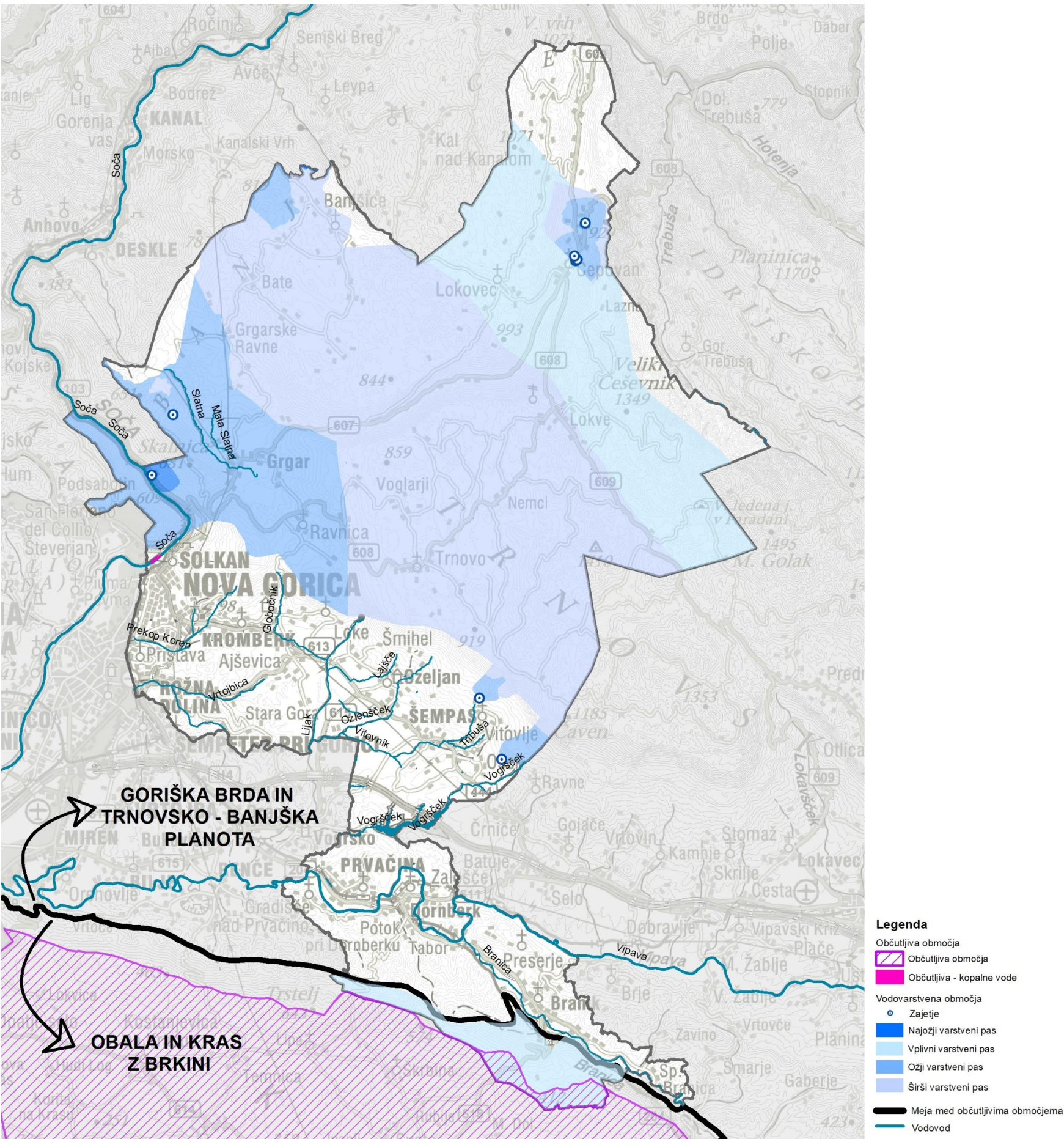
Območja z majhno verjetnostjo pojavljanja plazov so:

- območje naselja Nova Gorica,
- območja ob vodotokih Koren, Vrtojba in Branica,
- razširjena območja ob reki Vipavi in v gornjem delu Vogrščka ter
- celotno območje med vodotoki Globočnik, Lijak, Lajšče, Ozlenšček in Vitovnik.

Labilna so tri večja območja, to so jugovzhodno pobočje Škabrijela, južni obronki Trnovskega gozda in obsežno območje na levem bregu reke Vipave in Branice (tu prevladujejo flišne kamnine). Tu je verjetnost pojavljanja plazov srednja do velika. Znotraj teh območij je več manjših nestabilnih območij: ob izviru potoka Koren v Kromberških goricah, v gornjem delu potoka Globočnik, ob izviru potokov Lajšče in Vitovnik ter reki Vipavi. Še eno nestabilno območje pa je na zahodni strani občine, ob Pristavi.

Po podatkih iz leta 2005 je verjetnost pojavljanja posameznih plazov 36 %, majhne gostote plazov 10 %, srednje gostote plazov 28 %, velike gostote plazov 3 % in zelo velike gostote plazov 0,16 %. Verjetnost da plazov ni pa 23 %. Potencialna škoda zaradi pojavljanja plazov glede na velikost občine je majhna.

Občutljiva območja

V občini Nova Gorica sta dve občutljivi območji površinskih voda zaradi zmanjševanja onesnaževanja okolja pri odvajanju odpadnih voda. Na skrajnem jugu občine leži občutljivo območje zaradi eutrofikacije (eutrofikacija je obogatitev vode s hranili, zlasti s spojinami dušika oziroma fosforja, ki povzroči pospešeno rast alg in višjih rastlinskih vrst, posledica česar je nezaželen motnja v ravnotežju organizmov v vodi, ter poslabšanje kakovosti vode) – prispevno območje Timava dolvodno od Škocjanskih jam. Širi se v sosednje občine. Majhno občutljivo območje zaradi kopalnih voda pa je kopalno območje Soče pri Solkanu. Občutljiva območja zaradi kopalnih voda so občutljiva zaradi odvajanja odpadnih voda iz komunalnih ali skupnih čistilnih naprav ali industrijskih čistilnih naprav v vodna telesa.

Podzemne vode

Vse podzemne vode v občini spadajo v vodno območje Jadranskega morja. Podrobneje pa so razvrščene v:

- Goriška Brda in Trnovsko – Banjška planota (skoraj celotna občina)

Vodno telo je razširjeno na ozemlju porečij Idrijce, Vipave in Soče od Mosta na Soči do Nove Gorice. Površina tega območja je 1.443 km². Njegova največja dolžina je približno 58 km, največja širina pa približno 41 km. Območje pripada tektonski enoti Zunanjih Dinaridov, le na skrajnem severnem delu tudi tektonski enoti Južnih Alp. Na površju so značilne flišne kamnine silikatne in karbonatne sestave z razpoklinsko poroznostjo ter karbonatne, malo in zelo skrasele kamnine. So mezozojske do terciarne starosti.

Na vodnem telesu je določenih 11 vodonosnih sistemov: Banjščica–Trnovski gozd, Desni breg Soče med Tolminom in Gorico, Idrija, Idrija–Brda, Vrtojbensko polje, Spodnji del Vipavske doline, Območje Vipave in Ajdovščine, Vipavska dolina, Hrušica–Nanos, Območje Idrijce, Globoki vodonosnik Cerkno.

- Obala in Kras z Brkini (skrajni jug občine)

Vodno telo se nahaja v sedimentnih kamninah in nevezanih sedimentih na ozemlju porečij Notranjske reke, Rižane in obalnih rek, na jugozahodnem delu Slovenije. Površina tega območja je 1.589,0 km². Njegova največja dolžina je približno 74 km, največja širina pa približno 46 km. Jugozahodni del vodnega telesa pripada tektonski enoti Jadranskega predgorja, severni in vzhodni del pa Zunanjim Dinaridom. Prevladujejo zelo skrasele in srednje skrasele karbonatne kamnine s kraško poroznostjo in silikatno karbonatni fliši z razpoklinsko poroznostjo. Kamnine so mezozojske do terciarne starosti.

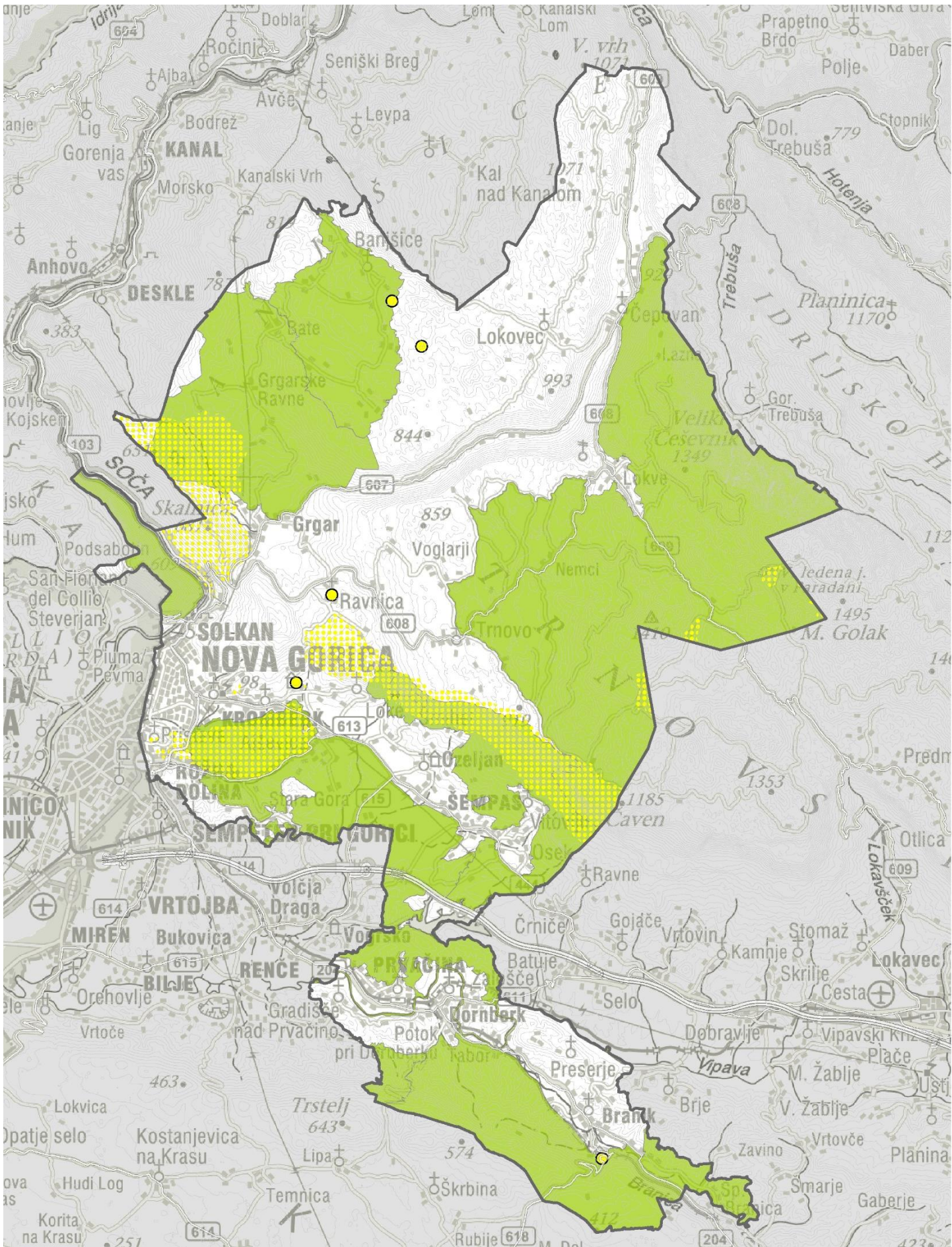
Na vodnem telesu je določenih 17 vodonosnih sistemov: Bistrica–Snežnik, Riječina–Zvir, Notranjska Reka, Brestovica–Timav, Raša, Prodni zasip Rižane, Badaševica, Osapska reka, Območje izvira Rižane, Glinščica–Osp, Širše območje Kopra, Sečovlje–Dragonja, Območje Marezige–Dragonja, Mirna, Širše območje Izole, Podgrad–Opatija in Novokračine.

Vodovarstvena območja

Najožji varstveni pas z najstrožjimi varstvenimi ukrepi obsega območje neposredne zaščite vodnega zajetja (ograjeno je z zaščitno ograjo). **Ožji varstveni pas s strogimi varstvenimi ukrepi** obsega bližnje kraško zaledje. V ta območja so vključena naslednja naselja in zaselki: Šmaver, Podsabotin, Posenica, Novo mesto, Dol (Žičnica, Skalnica), Zagomila, Grgar, Britof, Dol, Slatna, Zagorje, Škrli, Baske, Vodice, Ravnica, Most, Sedovec, Draga, Pri peči, Slemnar, Fobca, Bitež.

Širši varstveni pas s posebnimi varstvenimi ukrepi obsega glavno kraško zaledje, vanj so vključena naslednja naselja in zaselki: Ravne, Kuk, Dragovica, Zabrd, Bate, Čefarinovšče, Jeleršče, Humarji, Madoni, Jezevec, Sveto, Sedevčiči, Podlaka, Pečlini, Fobški kal, Podgozd, Trnjevo, Kanalski vrh, Breg, Biskovec, Krvavec, Kuščari, Lohke, Mokri, Ravne, Nemci, Trnovo, Globoko, Rijanci, Rezija, Trpinovšče, Cvetrež, Voglarji, Laz, Zavr, kolenci, Lipušček, Lavtence, Gorjupi, Podhotejšče, Puštale, Lokve.

Na vplivnem varstvenem pasu s posebnimi varstvenimi ukrepi se podzemne vode delno usmerjajo proti Mrzleku, delno pa v druge izvire na obrobju Banjške planote in Trnovskega gozda. V vplivni varstveni pas so vključena naslednja naselja in zaselki: Brinovec, Črna gora, Gorica, Grosarji, Huda južna, Kredarji, Murovec, Matički, Mokrin, Rožna dolina, Mederje, Mešlini, Pri cerkvi, Kovšče, Čepovan, Robe, Ravan, Tesno, Kačja draga, Mlači Laz, Lazna in nekateri drugi zaselki v skladu s pregledno karto (<https://www.vik-ng.si/nase-dejavnosti/oskrba-z-vodo/vodovarstvena-obmocja>).

Naravna dediščina

S sistemom varstva naravnih vrednot se zagotavljajo pogoji za ohranitev lastnosti naravnih vrednot oziroma naravnih procesov, ki te lastnosti vzpostavljajo oziroma ohranjajo, ter pogoji za njihovo ponovno vzpostavitev.

Na obravnavanem območju se nahaja 12 zavarovanih območij narave in 5 točkovnih zavarovanih območij, 8 posebnih varstvenih območij Natura 2000, 24 naravnih vrednot in 20 točkovnih naravnih vrednot, 189 jam, ki so zavarovane kot naravne vrednote in 10 ekološko pomembnih območij.

Zavarovana območja narave

Krajinski park

- Južni obronki Trnovskega gozda

Naravni rezervat

- Golaki in Smrekova draga - botanična lokaliteta, mrazišče in gozdni rezervat (obronek)

Spomenik oblikovane narave

- Rafutski park na Pristavi

Naravni spomenik

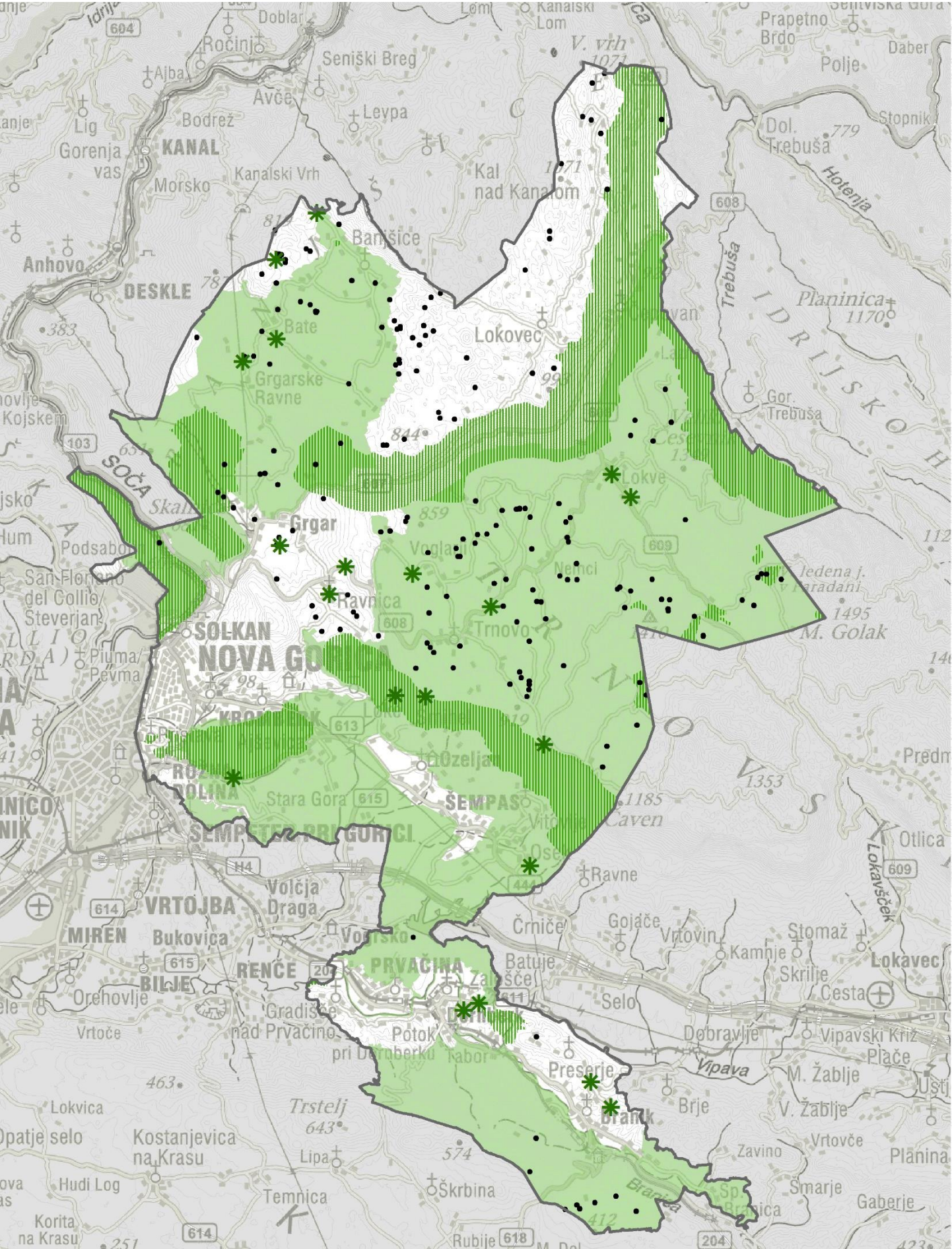
- Gozd Panovec
- Skalnica – območje gore z Marijinim svetiščem
- Slatna, potok in ponorne jame, Grgar
- Smrečje v Trnovskem gozdu – mrazišče
- Vitovlje – jezero nad Brestom
- Sv. Danijel
- Lijak in Skozno, kraški izvir in naravni most s spodmolom
- Velika Ledenica v Paradani
- Kromberk, hrasti

Zavarovana območja narave - točke

- Banjšice, Roup – stopnjasto brezno in brezno na Vodichah
- Ravnica, vaške lipe
- Gračinski park in grad na Kromberku
- Rihemberški grad z okolico

Območja Natura 2000 - Posebna območja varstva

- Banjšice (SAC, SPA)
- Trnovski gozd (SPA)
- Trnovski gozd – Nanos (SPA)
- Dolina Branice (SAC)
- Dolina Vipave (SAC)
- Lijak (SAC)
- Vipavski rob (SPA)
- Kras (SAC, SPA)

Naravne vrednote državnega pomena

- Čepovanski dol (geomorf)
- Golaki (bot)
- Govci – severni obronki Trnovskega gozda (bot, geomorf)
- Lijak – zatrep (geomorf, bot, zool)
- Mala Lazna (bot, ekos)
- Mrzovec – nahajališče fosilov (geol)
- Rafutski park (onv)
- Sabotin (zool, bot)
- Smrečje – mrazišče (bot, geol)
- Soča dolvodno od sotočja z Idrijco (hidr, geol, bot, geomorf, zool)
- Sveta Gora (ekos, zool, bot)
- Trebuščica (hidr, geomorf, bot, ekos)
- Trnovski gozd – nariv (geomorf, bot, zool)
- Velika ledena jama v Paradani (geomorf, hidr, bot, ekos, zool)

Naravne vrednote lokalnega pomena

- Bukovec (ekos)
- Kromberk – hrasti 3 (ekos)
- Mlaka pod Mrcinjami (zool)
- Panovec (zool)
- Slatna (hidr, geomorf, geomorfp)
- Sv. Danijel – stratigrafski stik (geol)
- Vipava – območje pod Gradiščem nad Prvačino (hidr, zool)
- Vipava – območje v Peklu (hidr, geomorf, ekos)
- Vipava – rečni meander pri Brjah (hidr, geomorf, ekos)
- Vitovsko jezero (hidr)

Ekološko pomembna območja

- Banjšice
- Dolina Branice
- Dolina Vipave
- Kras
- Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri
- Sabotin
- Skalnica
- Soča
- Trnovski gozd - Nanos

Naravne vrednote in ekološko pomembna o

- ✱ Naravne vrednote - točke
- Naravne vrednote - jame
- ▨ Naravne vrednote - območja
- Ekološko pomembna območja

Varstvo kulturne dediščine se v postopkih priprave in sprejemanja prostorskih aktov zagotavlja:

- z upoštevanjem aktov o razglasitvi spomenikov, registriranih arheoloških najdišč in dediščine iz Strokovnih zasnov varstva kulturne dediščine,
- s presojo vplivov na dediščino in arheološke ostaline ter
- z upoštevanjem smernic in mnenj.

Največje zgostitve območij in objektov kulturne dediščine se pojavljajo v obmejnem pasu od Solkana do Pristave in v Novi Gorici, na območju Čepovanskega dola, ter v naseljih Šempas, Dornberk in Branik.

Kulturni spomenik: kot spomenik je zavarovanih 71 objektov kulturne dediščine, in sicer Rafuški park z vilo, kulturna krajina Sveta Gora, knjižnica – del objekta samostana na Kostanjevici, 8 arheoloških območij, 22 območij memorialne dediščine in 38 objektov stavbne dediščine.

Kulturna krajina: Sveta Gora – Območje gore z Marijinim svetiščem, Lokovec – ambient teras s kozolci pod domačijo Ivanšček

Zgodovinska krajina: Sabotin - Zgodovinsko območje prve svetovne vojne

Naselbinska dediščina: vas/naselje: Solkan, Grgarske Ravne, Osek pri Gorici, Spodnja Branica, Tabor nad Dornberkom, Vitovlje; zaselki: Podlaka (Bate), Fobca (Grgar), Pedrovo, Vrh (Branik); mestno/vaško jedro: Prvačina, Šempas, Nova Gorica

Arheološka dediščina: Banjšice: prazgodovinska naselbina Na Gomili, ruševine cerkev sv. Duha in sv. Jakoba; Bate: Ajdovski žegen, gradišče Globine; Grudnica-Gradec; Kromberk: Doflek, Škabrijel, Varda; Loke: Kožaršče, Pavlini, Villa rustica Kolenovka; Osek – arheološko območje Ob magistralni cesti; Nova Gorica: Sv. Vid, Villa rustica Damber, Preseerje: Na žegnu; Ravnica: Sv. Danijel, Šempas: Brdce, Srednji hrib; Šmihel: Orehova draga, Pri Opadih, grobišče sv. Mihael; Solkan: Čahini, Grajski vrt, Pri sejmišču, Stari grad; Vitovlje: grobišče Užiče; Zalošče – Kamno čelo

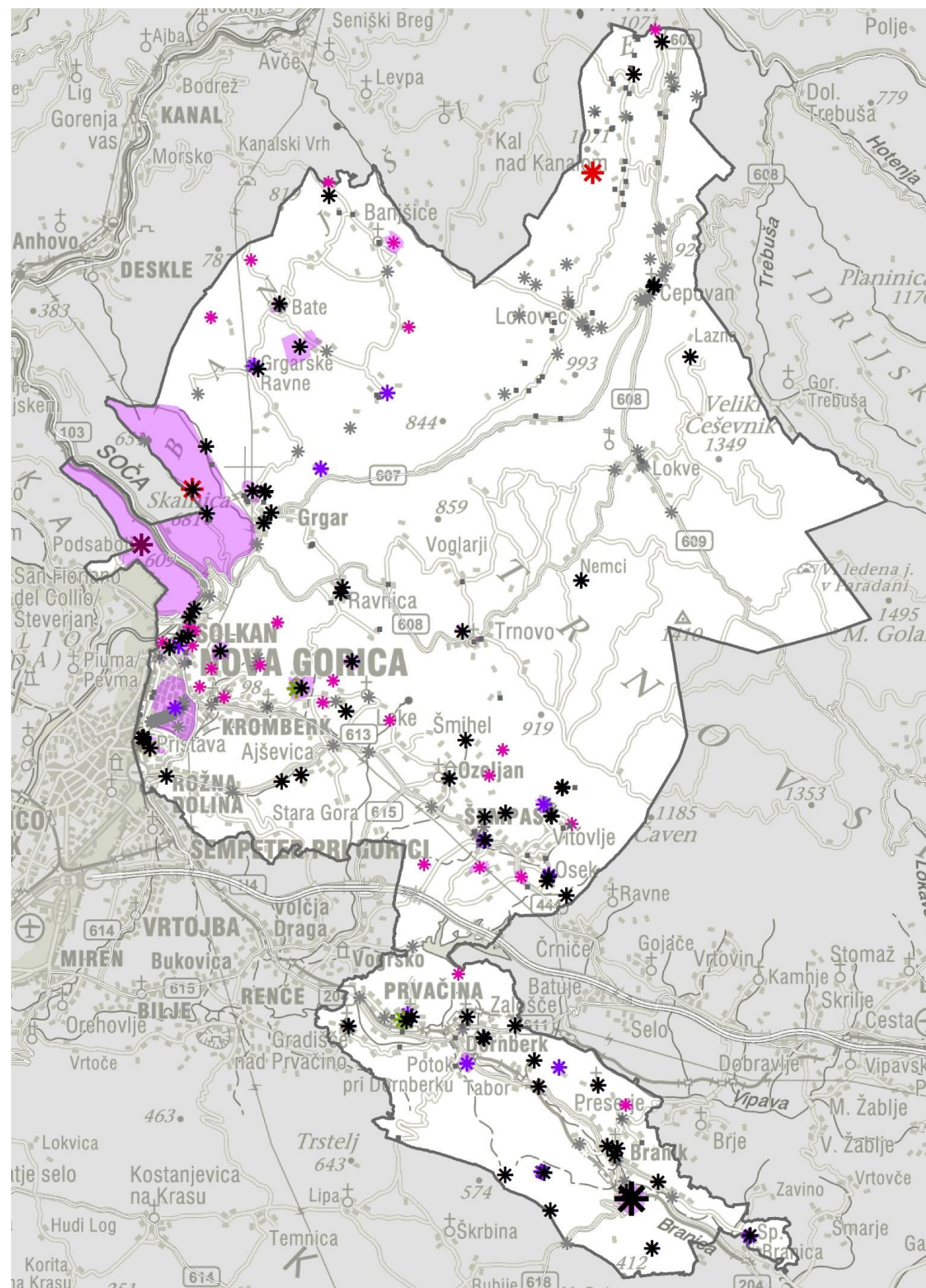
Vrtnoarhitekturna dediščina: Rafutski park z vilo, park gradu Kromberk, Prvačina – drevored

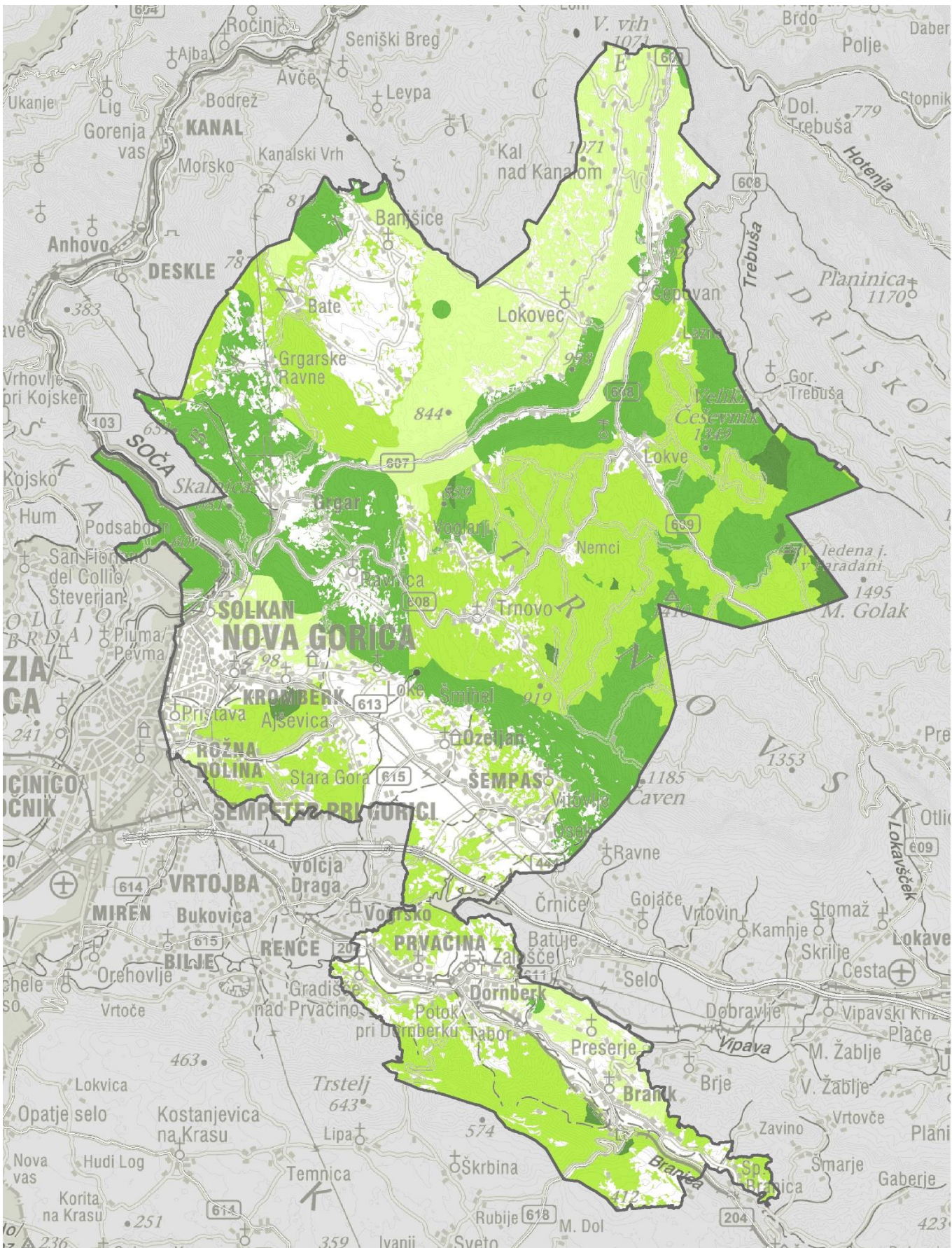
Memorialna dediščina: 144 objektov in območij (od tega 22 spomenikov)

Stavbna dediščina: 151 objektov, od tega 55 objektov sakralne stavbne dediščine, 5 objektov sakralno profane dediščine in 91 objektov profane stavbne dediščine. 38 objektov stavbne dediščine je zavarovanih z režimom kulturnega spomenika.

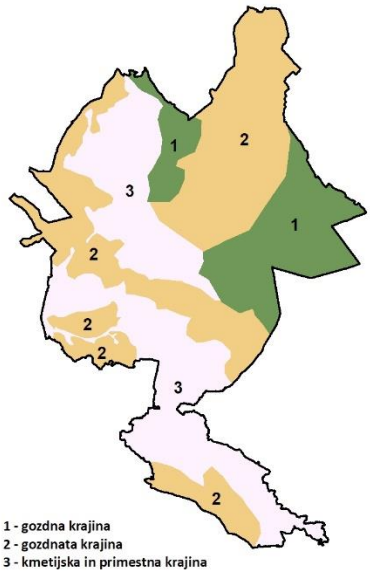
V okviru naloge je posebna pozornost namenjena **kulturni krajini**, ki je opredeljena v Pravilniku o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah (Uradni list RS, št.102/10), ki definira tudi, da se kulturna krajina varuje tako da se ohranjajo njene varovane vrednote, kot so:

- krajinska zgradba in prepoznavna prostorska podoba (naravne in grajene ali oblikovane sestavine),
- značilna obstoječa parcelna struktura, velikost in oblika parcel ter členitve (živice, vodotoki z obrežno vegetacijo, osamela drevesa),
- tradicionalna raba zemljišč (sonaravno gospodarjenje v kulturni krajini),
- tipologija krajinskih sestavin in tradicionalnega stavbarstva (kozolci, znamenja, zidanice),
- odnos med krajinsko zgradbo oziroma prostorsko podobo in stavbo oziroma naseljem,
- avtentičnost lokacije pomembnih zgodovinskih dogodkov,
- preoblikovanost reliefa in spremljajoči objekti, grajene strukture, gradiva in konstrukcije ter likovni elementi in
- zemeljske plasti z morebitnimi arheološkimi ostalinami.

Krajinski gozdni tipi

1 - gozdna krajina
2 - gozdnata krajina
3 - kmetijska in primestna krajina

Gozd

Stopnja gozdnatosti Mestne občine Nova Gorica je 70 %. V celotni občini je 19.426 ha gozdnih površin.

V Mestno občino Nova Gorica segata dve fitogeografski območji, in sicer **Dinarsko območje**, v katero spadata Banjška in Trnovska planota in **Submediteransko območje** v katero spada srednje Posočje, Vipavska dolina in Kras. Med seboj se ločita predvsem v podnebnih značilnostih (količina padavin).

Na območju občine so prisotni naslednji **krajinski gozdni tipi**:

- **gozdna krajina** je omejena na dinarski svet Trnovske planote. Trenutna gozdnatost je preko 75 % in se je v zadnjem stoletju malo povečala. Po opustitvi večjih sečenj in s preходом na sonaravno gospodarjenje se zgradba gozda približuje naravnostim oblikam.
- **gozdnata krajina** je značilna za obrobja Trnovske, Banjške planote in Krasa. Trenutna gozdnatost se približuje 70 % in se je v zadnjih 90 letih povečala za 25 %. Čeprav se depopulacija tega prostora umirja, se v bodoče še pričakuje zaraščanje manj zanimivih kmetijskih zemljišč, kar je s stališča biotske pestrosti ugodno, manj pa iz vidika ohranjanja kulturne krajine.
- **kmetijska in primestna krajina** je značilna za del Banjške planote ter Vipavsko dolino. Gozdnatost je v tem delu 20 % in ni pričakovati, da se bo povečala. Ponekod se pojavljajo pritiski za krčitev gozdov zaradi poselitve, intenzivnega kmetijstva in infrastrukture. Zgradba gozdov je precej drugačna od naravne in tu je biotska raznovrstnost najbolj ogrožena.

Med požarno najbolj ogrožene spadajo gozdovi v Vipavski dolini z obrobjem Trnovšek in Banjške planote. Zelo požarno ogroženi so obrobni sestoji na južnih izpostavljenih legah.

Gozdni prostor je iz vidika **rekreacije in turizma** členjen na:

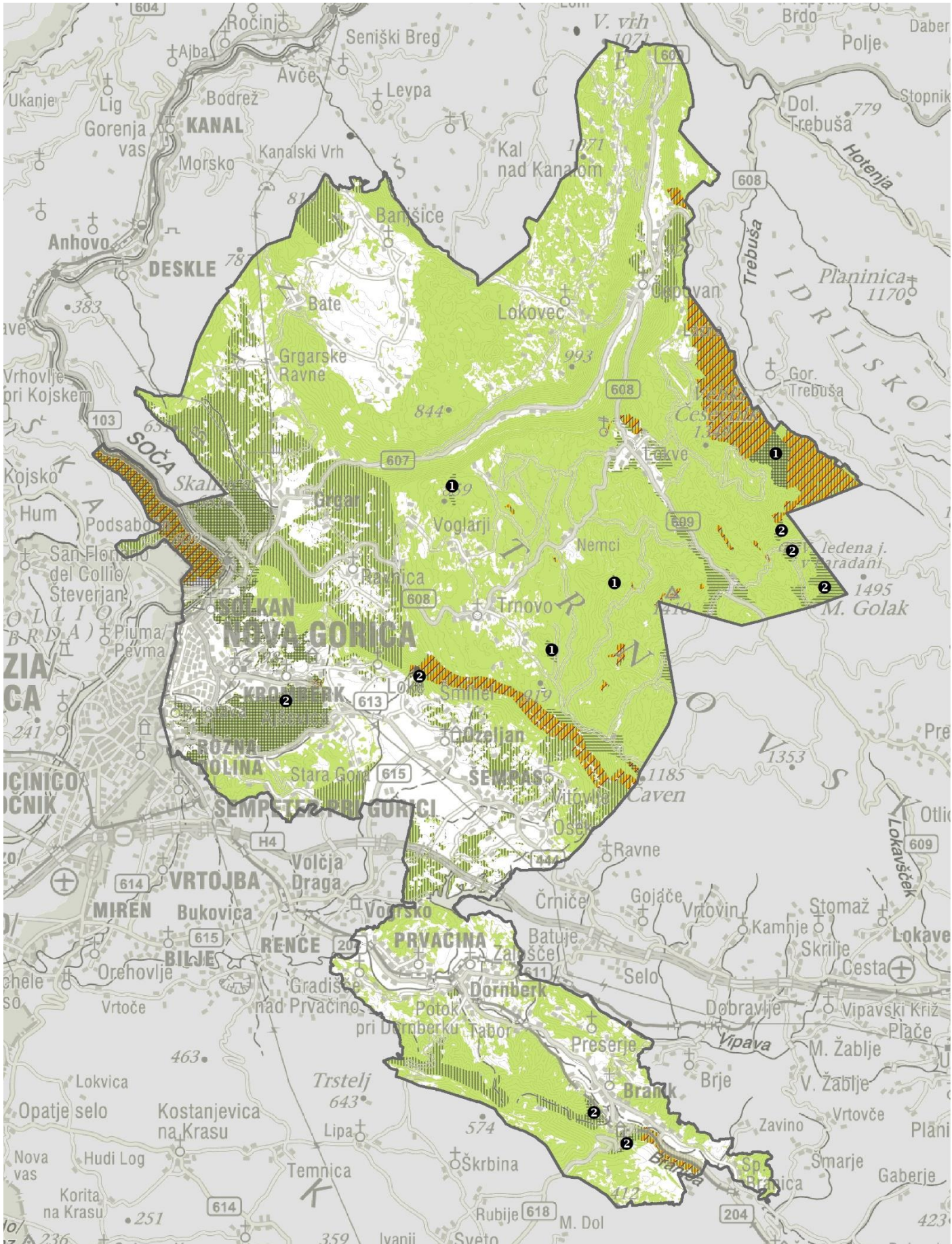
- cono A – brez rabe – kolesarjenje in ježa v celoti prepovedana, označitev teh poti ni možna Dovoljena hoja po označeni planinski ali drugi poti, ki vodi skozi rezervat ali po njegovem robu.
- cono B – je dovoljena samo hoja, izjemoma jahanje in vožnja s kolesi po označenih vlakih
- cono C – jahanje in vožnja s kolesi dovoljena po označenih vlakih
- cono D – druga območja (raba skladna z zakonodajo)

V primeru, da poti niso označene, kolesarjenje in ježa tudi v območjih B, C in D nista dovoljeni.

Primernost strukture gozda za opravljanje funkcij kaže, da so za opravljanje funkcij primernejši gozdovi položnejših predelov Trnovskega gozda, Banjšic, območje Lokovca in deli Čepovanskega dola, gozdovi v Vipavski dolini ter območje Panovca in Stare gore (Gozdnogospodarski načrt Tolminsko in Kraško 2014 -2020).

Conacija gozdnega prostora z vidika turizma in rekreacije

Gozdovi s posebnim namenom z izjemno poudarjeno raziskovalno funkcijo so **gozdni rezervati**. To so **gozdovi**, ki so zaradi svoje razvojne faze in dosedanjega razvoja izjemno pomembni za raziskovanje, proučevanje in spremljanje naravnega razvoja gozdov, biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot ter kulturne dediščine.. **Gozdni rezervati** se glede na režim gospodarjenja delijo na gozdne rezervate s strogim varstvenim režimom in gozdne rezervate z blažjim varstvenim režimom.

V občini je 11 območij gozdnih rezervatov, in sicer Smrekova draga-Golaki, Lepo brdo (Paradana). Bukovec, Govci, Krajni žleb (za Fondekom), Lijak, Panovec, Bosna, Pod Kukom, Čuk in gozd nad Braniškim gradom.

Varovalni gozdovi so gozdovi, ki varujejo zemljišča usadov, izpiranja in krušenja, gozdovi na strmih obronkih ali bregovih voda, gozdovi, ki so izpostavljeni močnemu vetru, gozdovi, ki v hudourniških območjih zadržujejo prenatrjeno odtekanje vode in zato varujejo zemljišča pred erozijo in plazovi, gozdni pasovi, ki varujejo gozdove in zemljišča pred vetrom, vodo, zameti in plazovi, gozdovi v kmetijski in primestni krajini z izjemno poudarjeno funkcijo ohranjanja biotske raznovrstnosti ter gozdovi na zgornji meji gozdne vegetacije.

Na območju občine imajo varovalno funkcijo gozdovi na pobočju Sabotina, strma južna pobočja pod Trnovskim gozdom nad Lokami, Šmihelom in Vitovljami, pobočja Govcev in Poljske gore nad Branikom. Varovalno funkcijo imajo tudi zaplate gozda na višjih vrhovih (Črni vrh, Petelinovec, Mrzovec, Bisaga, Školj) ter gozd na Ajševici.

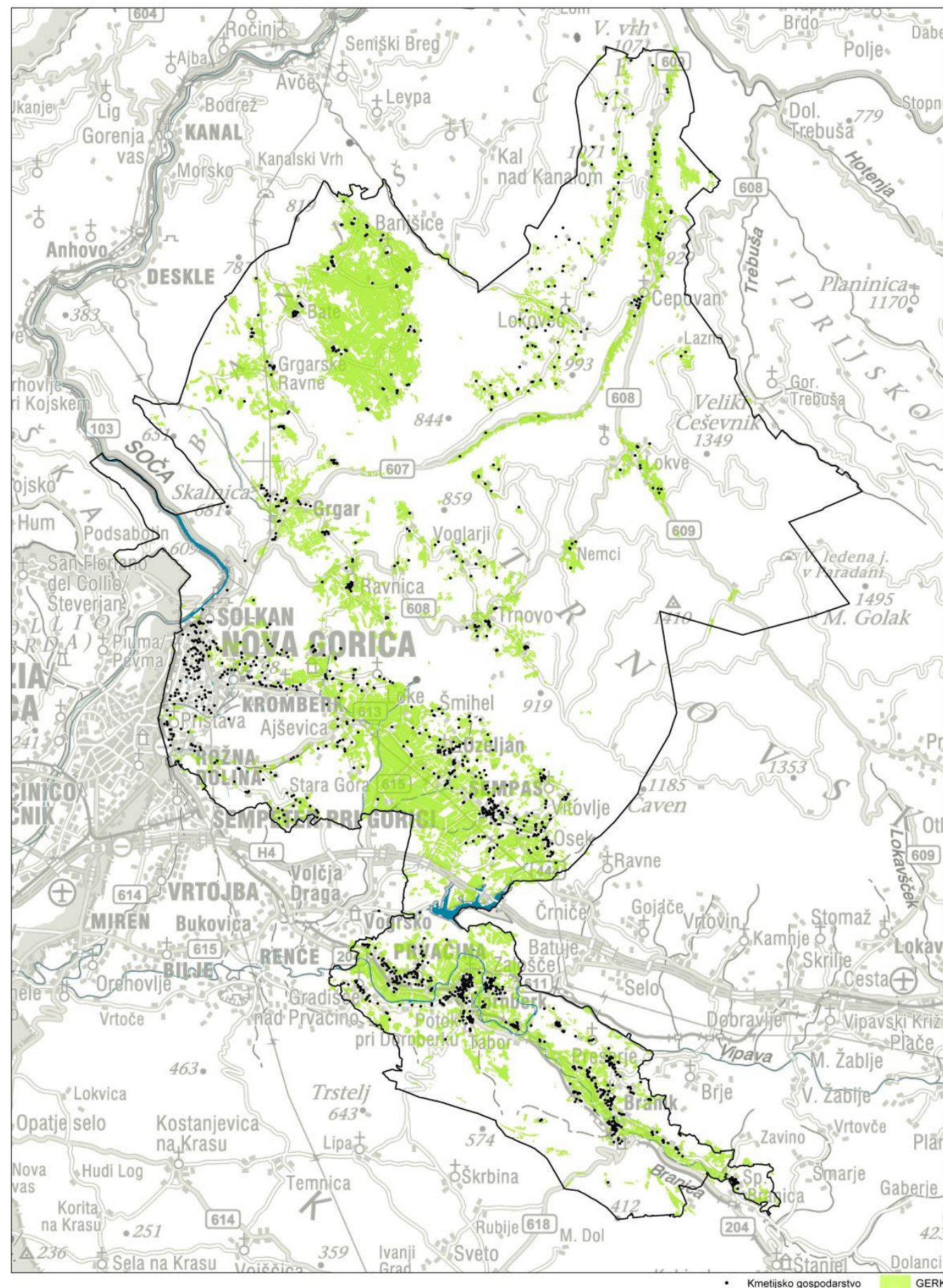
Ekološko funkcijo poudarjeno na 1. stopnji imajo gozdovi Poljske gore, Čuka in pobočju Pedrovega nad Branikom, pobočja Gore na obrobju Krasa, območje Crkvenega nad Vogrščkom, Panovec, v delu Stare Gore, na Kekcu, Fajdigovšču in Bonetovšču, Šmihelska in Vitovska pobočja, Sabotin, Sveta Gora, pobočja nad Grgarjem in Čepovanom, Govci, pobočje Školja ter južna pobočja in nekateri vrhovi Trnovskega gozda.

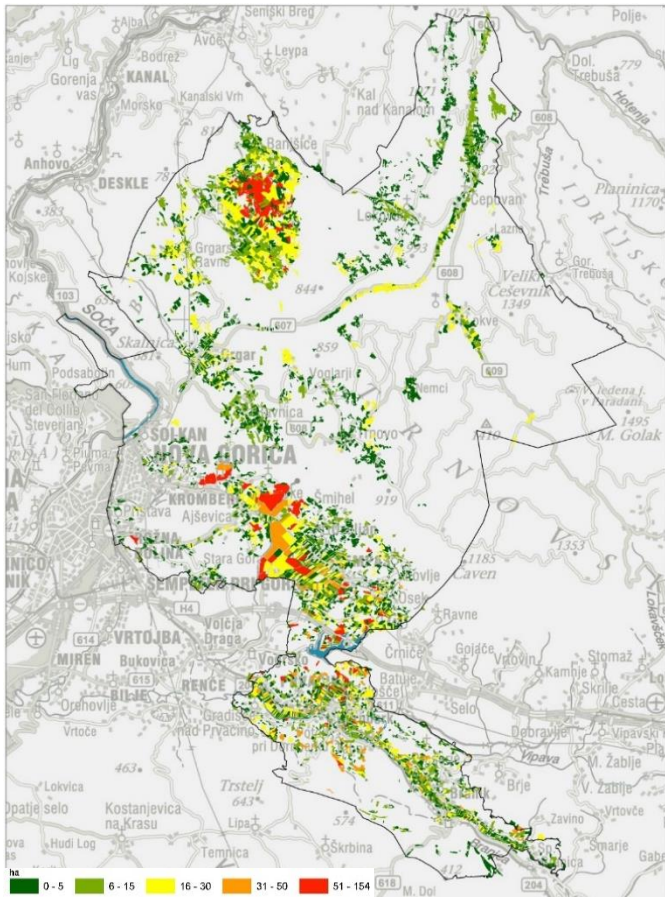
Socialno funkcijo poudarjeno na 1. stopnji ima gozd nad gradom Rihemberk, Čuk nad Branikom, Panovec, nekateri vrhovi in južni robni deli Trnovske planote, pobočja nad Lokvami in ob cesti Lokve-Predmeja, Sabotin, Sveta Gora, Kekec, Fajdigovšče in Bonetovšče.

Kmetijska zemljišča in kmetijska gospodarstva

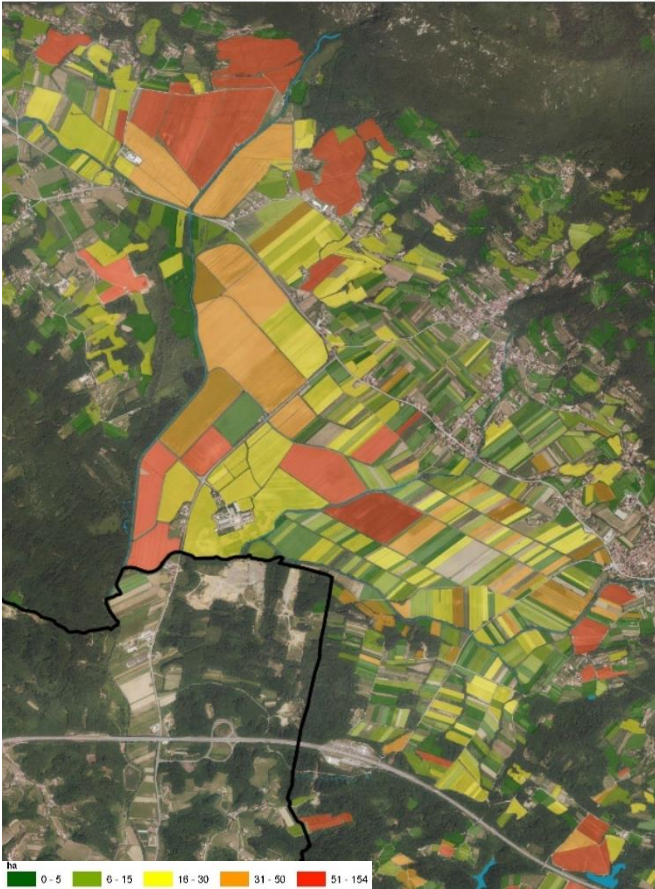
Poleg naravnih danosti je za kmetijsko proizvodnjo in s tem nadaljnjo rabo kmetijskih zemljišč ključni kriterij lastništvo in perspektivnost kmetijskih gospodarstev. Njihov obstanek je odvisen tudi od kmetijskih zemljišč, njihove rabe ter primernosti z vidika naravnih danosti zemljišč posameznega kmetijskega gospodarstva.

Zaradi pomembnosti kriterija so v nadaljevanju naloge prikazana kmetijska gospodarstva in njim pripadajoča kmetijska zemljišča. Kmetijska gospodarstva so razdeljena glede na gospodarsko stanje in potencial, ki ga imajo upoštevajoč rabo in velikost pripadajočih kmetijskih zemljišč.

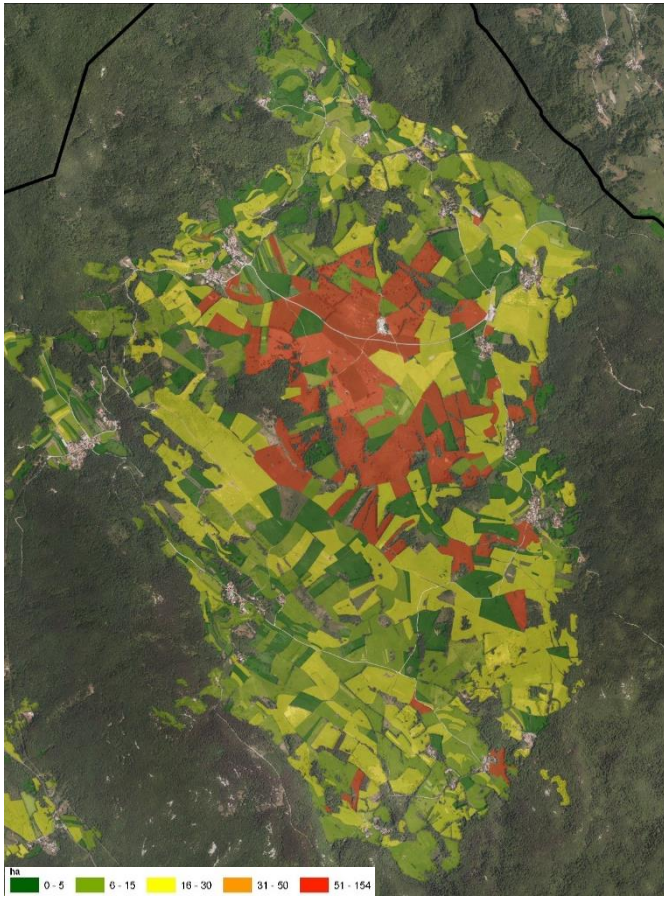

Površina kmetijskih zemljišč v uporabi posameznega kmetijskega gospodarstva

Površina kmetijskih zemljišč v uporabi posameznega kmetijskega gospodarstva (Vipavska dolina)

Površina kmetijskih zemljišč v uporabi posameznega kmetijskega gospodarstva (Banjšice)

Površina kmetijskih zemljišč v uporabi posameznega kmetijskega gospodarstva

Določanje kmetijskih gospodarstev in njim pripadajočih kmetijskih površin

Na podlagi:

- podatkov o kmetijskih gospodarstvih in
- podatkov o dejanski rabi

so se s predstavljenimi metodami določale strateške usmeritve za razvoj kmetijske dejavnosti v odprtem prostoru.

Ugotavljanje stanja in perspektivnosti kmetijskih gospodarstev

Na podlagi podatkov o dejanski rabi in kmetijskih zemljiščih, ki pripadajo določenemu kmetijskemu gospodarstvu se je vsako posamezno kmetijsko gospodarstvo v občini opredelila t.i. primerljiva kmetijska površina.

Primerljivost kmetijskih površin se je opredelila na podlagi Zakona o dedovanju kmetijskih gospodarstev (Ur.l. RS, št. 70/1995, 54/1999). Po navedenem zakonu se za 1 ha primerljive kmetijske površine šteje:

- 1 ha njiv ali vrtov ali
- 2 ha travnikov ali ekstenzivnih sadovnjakov ali
- 4 ha pašnikov ali
- 0,25 ha plantažnih sadovnjakov ali vinogradov ali hmeljišč ali
- 8 ha gozdov ali
- 5 ha gozdnih plantaž ali
- 6 ha barjanskih travnikov ali drugih površin.

Na podlagi pridobljenih točk primerljivih kmetijskih površin so se nato v razrede razvrstila kmetijska zemljišča vsakega kmetijskega gospodarstva posebej.

Glavne ločnice pri delitvi na razrede so nam predstavljale že opredeljene meje, ki so opredeljene v različnih kmetijskih programih (Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev, Zakon o kmetijskih zemljiščih...) in z vidika kmetijstva pomenijo pomembno ločnico za kmetijsko gospodarstvo z vidika njegove ekonomske vrednosti.

Na podlagi zgoraj opisanih primerljivih kmetijskih površin so bili podatki razvrščeni v 5 razredov:

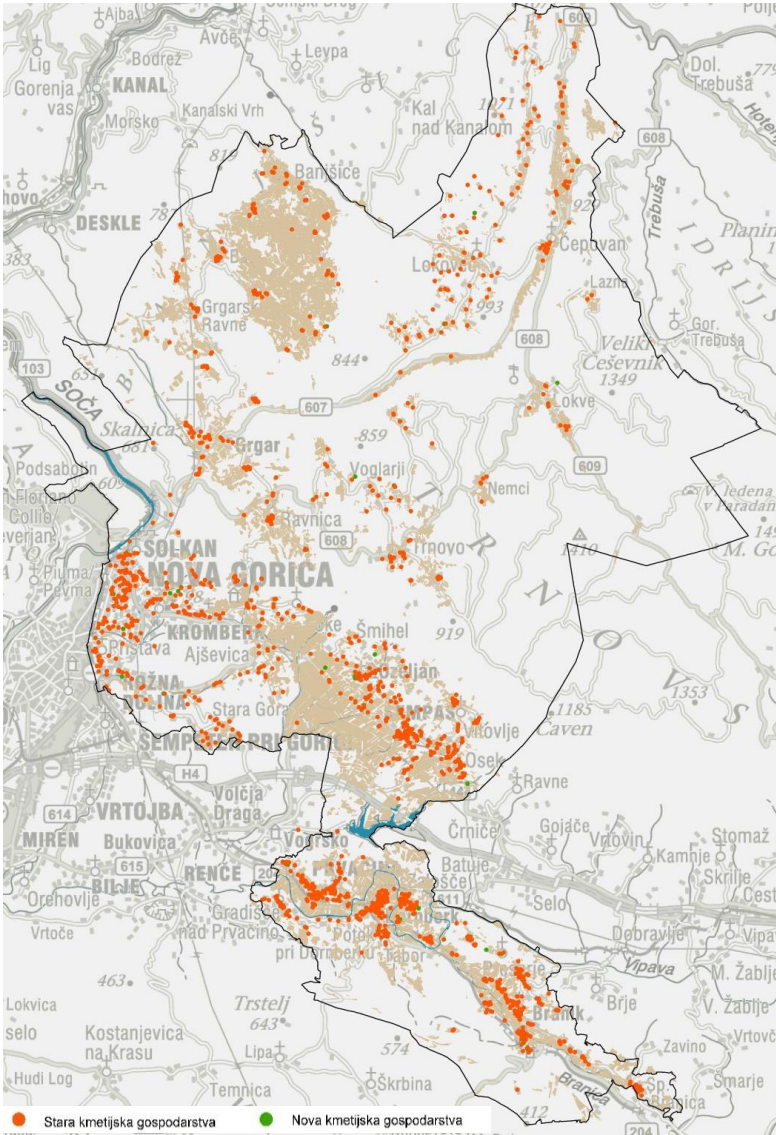
- od 0 do 5 ha primerljive kmetijske površine;
- od 6 do 15 ha primerljive kmetijske površine;
- od 16 do 30 ha primerljive kmetijske površine;
- od 31 do 50 ha primerljive kmetijske površine;
- nad 50 ha primerljive kmetijske površine;

Opozarjamo na nekatere pomanjkljivosti, ki jih uporaba teh podatkov prinaša:

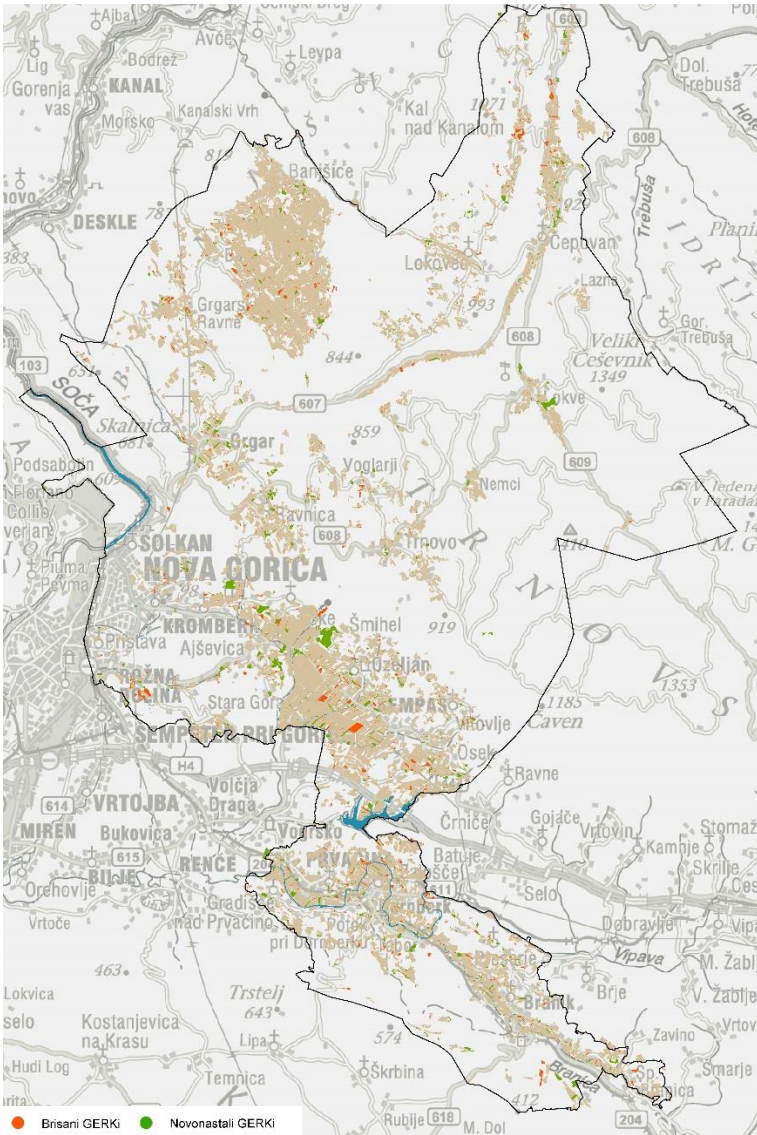
- Pridobivanje denarnih sredstev, ki jih kmetijstvu in razvoju podeželja namenjata država in EU ni obvezujoče za kmetijska gospodarstva. Torej vlog za neposredna plačila na MKGP ne vložijo vsa kmetijska gospodarstva.
- Do zaprositve za neposredna plačila niso upravičena kmetijska gospodarstva, ki posedujejo oziroma imajo v uporabi manj kot 30 arov kmetijskih zemljišč in kjer posamezne poline niso večje od 10 arov.
- Podatki so omejeni na območje občine. To pomeni, da kmetijske površine v sosednjih občinah niso zajete v obravnavo. To pa seveda lahko nekaterim kmetijskim gospodarstvom pripiše veliko manjše gospodarsko stanje in s tem pripisan manjši potencial.
- Zlorabe neposrednih nakazil.

Največja kmetijska gospodarstva z več kot 50 ha kmetijskih zemljišč v uporabi se pojavljajo na območju Banjšic in v Vipavski dolini.

*Podatki o kmetijskih gospodarstvih so bili za potrebe projekta pridobljeni od Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju MKGP).

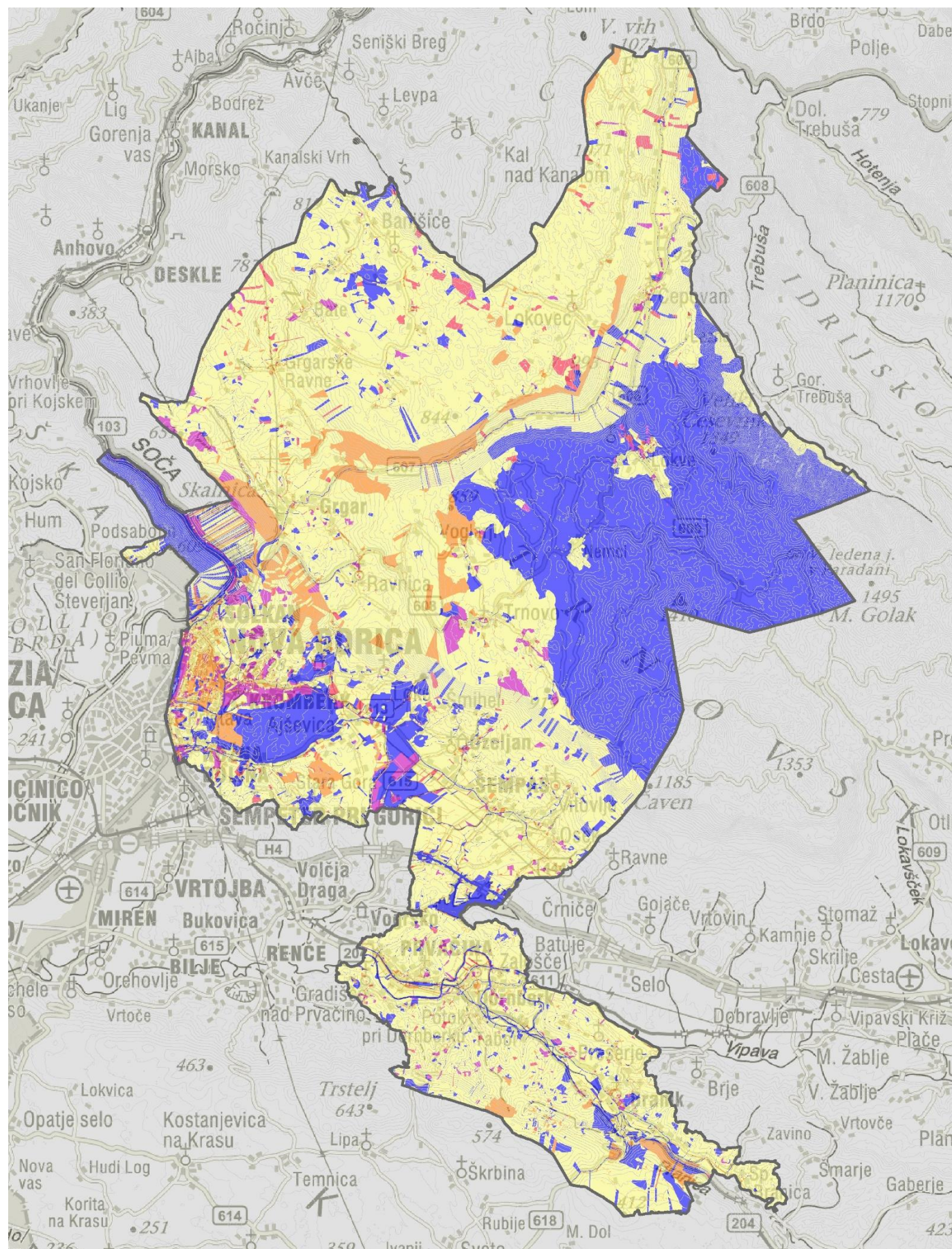
Prikaz sedežev novonastalih kmetijskih gospodarstev (zelene pike) v primerjavi z marcem 2018.

Prikaz kmetijskih zemljišč, ki v primerjavi z letom 2018 v letu 2019 niso več v uporabi (rdeči poligoni) in novonastala kmetijska zemljišča (zeleni poligoni) za ista časovna obdobja.

Razvoj kmetijskih zemljišč in gospodarstev

Primerjava obsega kmetijskih zemljišč v uporabi in sedežev kmetijskih gospodarstev. Podatki so bili pridobljeni za marec 2018 in december 2019.

Lastništvo

- Občina
- Druge občine
- Država
- Mešana lastnina
- Fizične osebe
- Pravne osebe

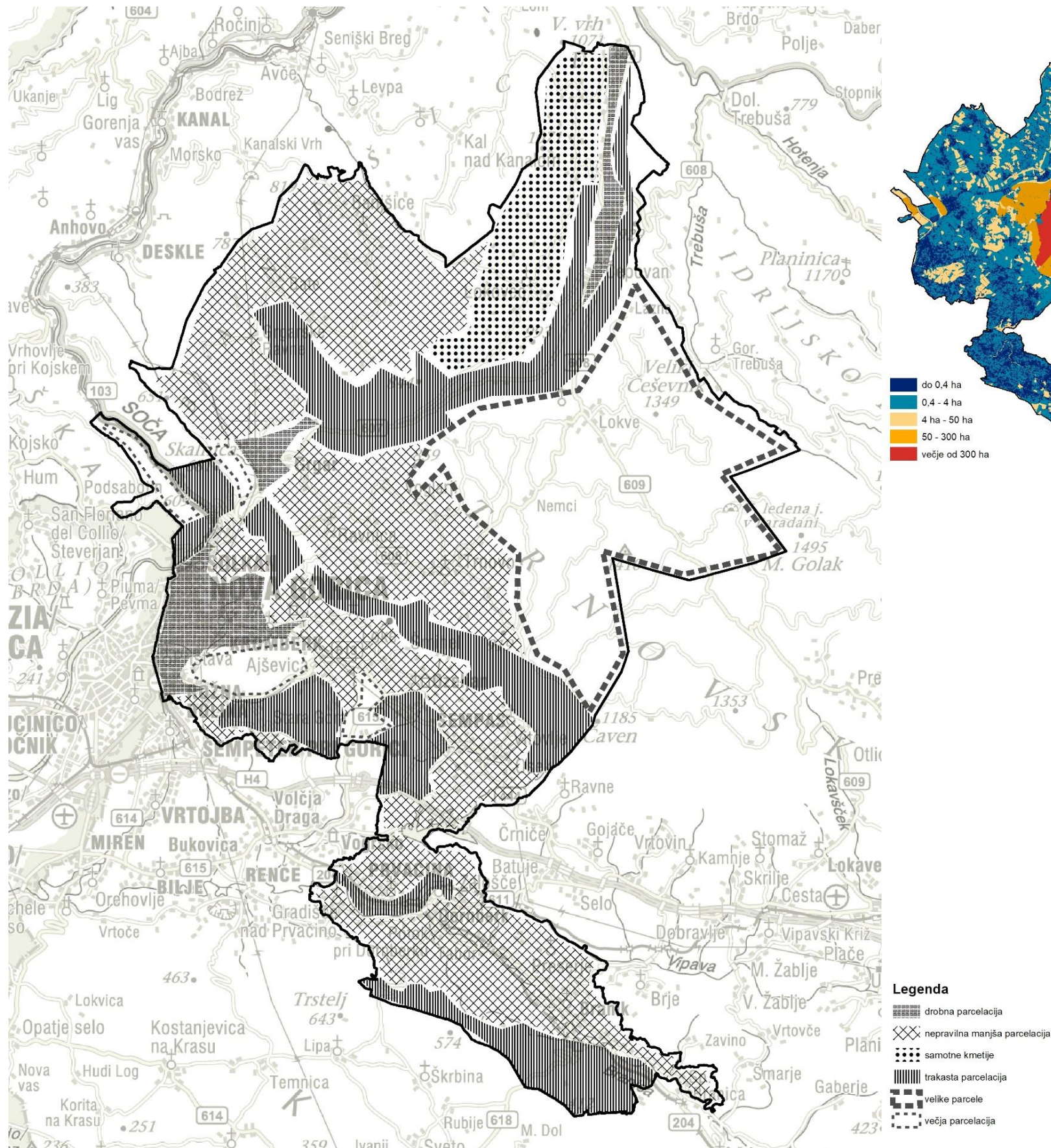
Lastništvo

Fizične osebe imajo v lasti večino ozemlja občine, in sicer **61 %**. To so območja prepleta kulturne krajine in poselitve ter gozdnate pokrajine, ki imajo po večini manjšo parcelacijo.

Zemljišča, ki so v državni lasti (**29 %**) predstavljajo večinoma gozdovi večjih parcelacij; Trnovski gozd, Panovec, Sabotin, gozd nad gradom Rihemberk in na Čuku. V Mestni občini Nova Gorica so nekateri gozdovi že od nekdaj javni npr. Trnovski gozd in Panovec in so v njih pogoji za gospodarjenje in rabo zelo ugodni zaradi boljše odprtosti in negovanosti. Del gozdov pa je postalo javnih zaradi nacionalizacije, prehoda lastništva na občino in drugih razmer. V teh gozdovih so pogoji gospodarjenja podobni kot v zasebnih. *Vir GGN Tolmin*

Sklenjena kmetijska zemljišča v državni lasti so za obravnavano območje manj značilna; prisotna so v Batah, v državni lasti so kompleksi vinogradov pri Kromberškem gradu, njivske površine na Lijaškem polju, kompleksi kmetijskih zemljišč ob regulacijah na Logu in pri zadrževalniku Vogršček ter nekaj manjših.

Zemljišč v občinski lasti je malo, in sicer **7 %**. Sklenjena se nahajajo na severozahodnih pobočjih Čepovanskega dola, na pobočju Kore, na vzhodnem pobočju Svete gore, na Škabrijelu, pri naselju Voglarji, v delu Panovca, na območju Grofovo v Stari gori, na območju Poljske gore in v delu gozdov nad Pedrovim.

Parcelacija

Parcelna struktura je očitna prostorska prvina in je posledica predvsem reliefa, lastniških razmer ter pravnih določil v preteklosti. Za celotno območje obravnave je značilna izrazito drobna parcelacija, seveda pa se tudi znotraj drobne parcelacije pojavljajo razlike.

Na območju so prepoznani različni tipi parcelacij, in sicer :

VELIKOST PARCEL IN PRETEŽNA OBLIKA PARCELACIJE

Parcelna struktura je očitna prostorska prvina in je posledica predvsem reliefa in lastniških razmer ter pravnih določil v preteklosti.

Večje parcele so značilne za območje Trnovskega gozda in predstavljajo pretežno sklenjena gozdna zemljišča v državni lasti.

Večja parcelna struktura pravilnih oblik se pojavlja po gozdnatih pobočjih Čepovanskega dola, po gozdnatih severnih pobočjih Vipavske doline, na Kraškem robu in na Šempaskem polju.

Večja parcelna struktura nepravilnih oblik je značilna za travniške površine Banjske planote, za območje Škabrijela, Panovca, Svete Gore in Voglarske planote.

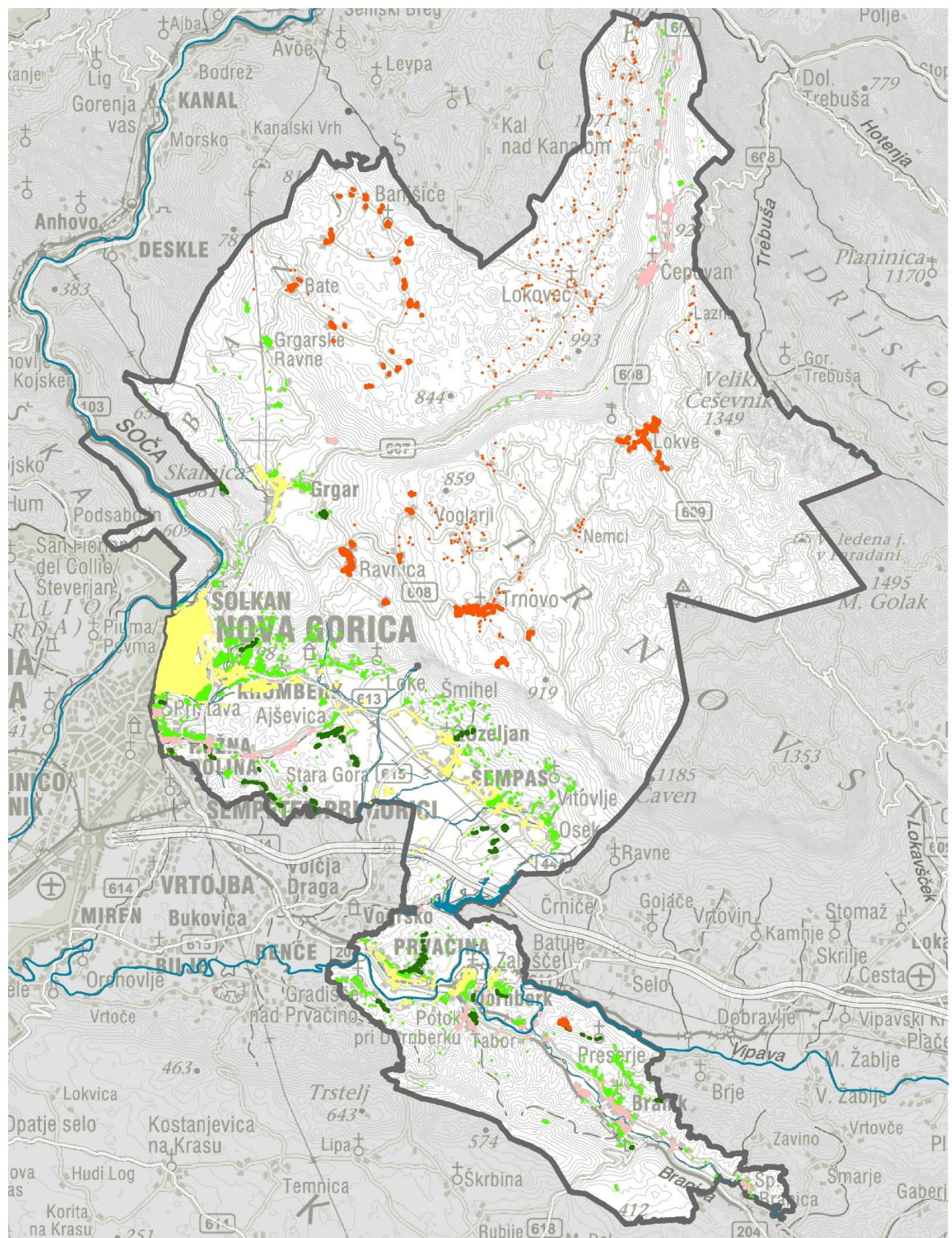
Manjša parcelna struktura je značilna za območja poselitve vseh naselij v občini in kmetijska zemljišča ter gozdne zaplate, ki so v neposredni bližini poselitve. Na teh površinah zasledimo hitro spreminjanje različnih kultur od trajnih nasadov, ekstenzivnih sadovnjakov do njiv, travnikov in različnih povrtin. Velika zemljišča in posestna razdrobljenost sta oblikovali bogato strukturiran življenjski prostor, ki nudi množico ekoloških niš, botruje veliki krajinski in biotski pestrosti. Razdrobljenost parcel in enot rabe ohranja mozaično strukturo krajine v kateri se naravno bolj ohranjena območja prepletajo z ostalimi obdelanimi površinami.

Celki so zemljiška posest, ki se v enem samem kosu razprostira okoli kmečkega gospodarstva, praviloma **samotne kmetije**. V občini je zelo značilna na območju Lokovca.

Drobna parcelacija je značilna za organizirana stanovanjska območja na območju mesta Nova Gorica, prisotna pa je tudi v naseljih Ozeljan, Šempas, Prvačina, Dornberk, Branik, Grgar, Čepovan in manj v drugih naseljih, vendar le na območju strnjene poselitve starejših delov naselja.

Parcelacija s sklenjenimi progami je značilna za južna pobočja Braniške doline, Gradišče, Šempasko polje, Staro Goro, Sveto goro, južne obronke Trnovskega gozda in pobočja Čepovanskega dola.

Parcelacija pomembno vpliva na podobo krajine, kar je izrazito razvidno iz grafičnega prikaza različnih območij parcelne strukture. Posebej pomembno je ohranjanje razdrobljene parcelne strukture na pobočjih, območjih kulturnih teras, ki ustvarjajo pestro mozaično kulturno krajino.

Poselitev

Skupna identitetna značilnost prostora je v postavitvi in oblikovanju naselij v malih, strnjenih skupinah, v močni naslonitvi na razgiban teren, z dominantno arhitekturo, ki je največkrat vezana na naselja.

Arhitekturna tipologija značilno prehaja iz močnega primorskega vpliva v posebnosti, ki so se izoblikovale v mejnih bolj ali manj zaprtih krajinah (tolminska, idrijska, cerkljanska, trnovska itd.).

Obrmočje Mestne občine Nova Gorica je izrazito poseljeno na zahodu, kjer dominira naselje Nova Gorica z urbanim zaledjem. V podeželskem delu občine pa intenzivnost poselitve lahko razdelimo na poselitev Vipavske doline in poselitev Trnovsko-banjške planote. Tipološko lahko naselja razdelimo na več tipov, ki so definirani glede na reliefno lego.

- **Naselja, ki ležijo na stiku s pobočjem in ob robu kulturne krajine** in so gručasto strnjena okrog dominant. (Branik, Šempas)
- **Naselja na vzpetini ali v pobočju** strnjena okrog dominant z izločenimi manjšimi gručami. (Osek, Preserje, Prvačina, Šmihel, Vitovlje)
- **Naselja v rahlem pobočju ali ob robu ravnine**, ki so postavljena v gručah in sestavljena iz več jeder. (Ajševica, Dornberk, Kromberk, Loke, Ozeljan, Zalošče)
- **Naselja situirana na vrhu gričev z vključenimi dominantami** – izrazita dominantna naselja. (Gradišče, Tabor, Pedrovo)
- **Naselja v (na) pobočju** brez izrazite dominante. (Brdo, Stara Gora)
- **Samotne kmetije** (Lokovec)
- **Naselje z razpršeno poselitvijo**, kjer so domačije enakomerno razpršene po prostoru in se med seboj ne stikajo. (Lazna, Lokve, Nemci, Voglarji)
- **Sestavljeno naselje (iz več jeder ali gruč)** (Banjšice, Bate, Čepovan, Grgar, Grgarske Ravne, Trnovo)
- **Zaselki**
- **Razpršena gradnja**

Razvoj objektov za bivanje

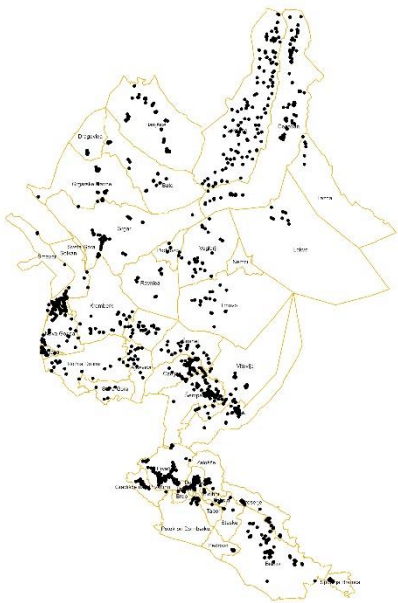
Razvoj objektov za bivanje je tekom različnih časovnih obdobj potekal bolj ali manj intenzivno. Kot začetno stanje jemljemo objekte zgrajene pred letom 1914, torej pred pričetkom prve svetovne vojne. Na območju Mestne občine Nova Gorica so bila že vsa naselja zasnovana. Razpršena poselitve je opazna predvsem na območju Trnovsko banjške planote, kjer je značilen vzorec poselitve tudi danes.

Število stavb se je z leti povečevalo, vendar se vzorec poselitve ni bistveno spremenil.

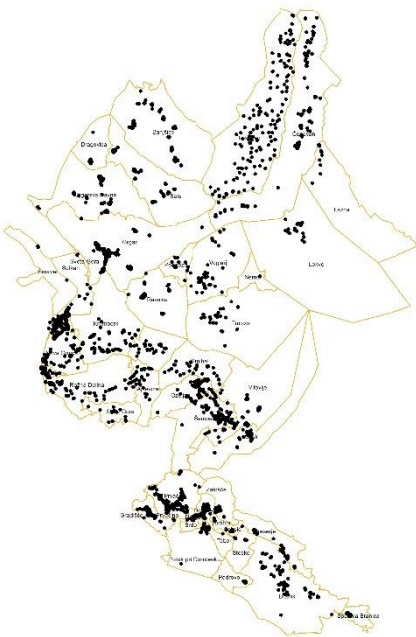
Največja sprememba v porastu števila stanovanjskih stavb se začne dogajati po drugi svetovni vojni, ko se kot posledica uveljavitve Pariške mirovne pogodbe, s katero Gorica ostane v Italiji, prične gradnja Nove Gorice. Takrat se začne tudi intenzivnejše poseljevanje celotne Vipavske doline, ki narašča do obdobja osamosvojitve Slovenije.

Po tem obdobju se intenzivnost gradnje umirja in po letu 2008 ni več opazna.

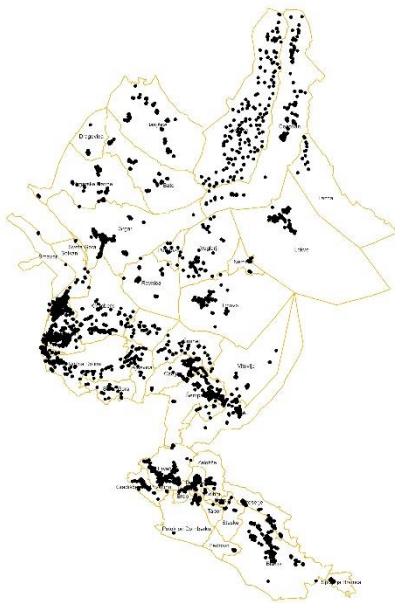
Slika 4: objekti za bivanje zgrajeni do leta 1914

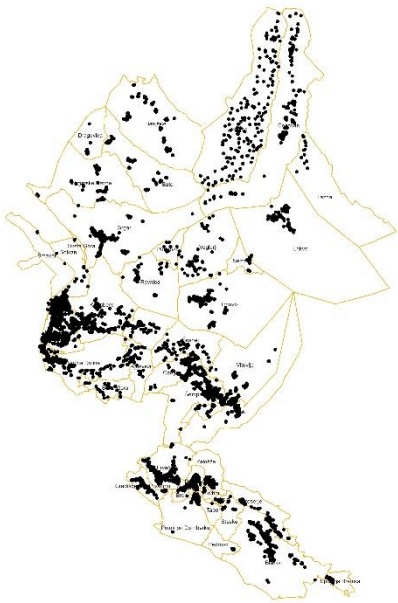
Slika 3: objekti za bivanje zgrajeni do leta 1945

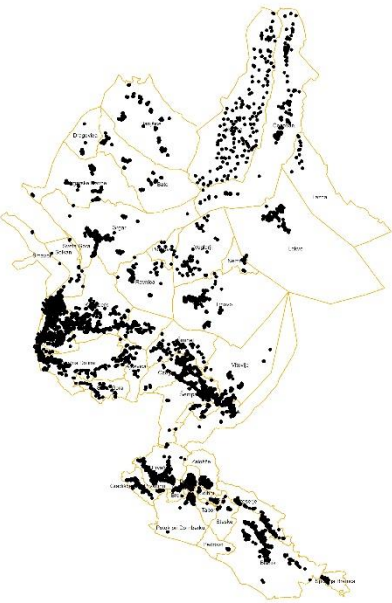
Slika 2: objekti za bivanje zgrajeni do leta 1968

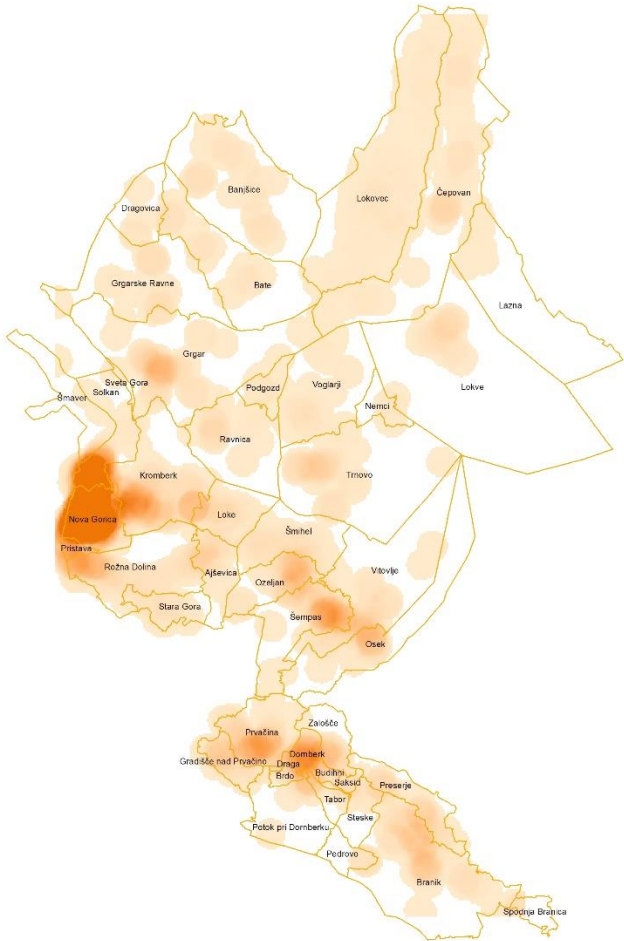
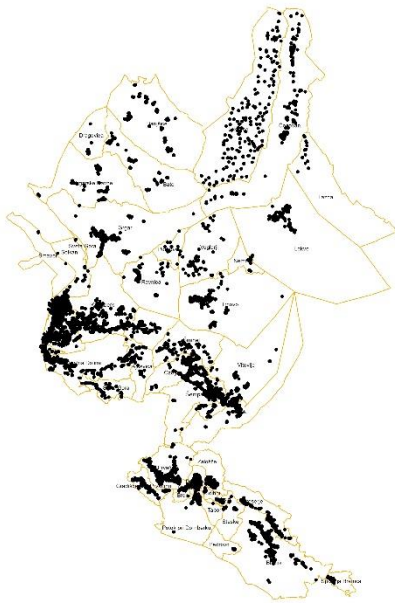
Slika 5: objekti za bivanje zgrajeni do leta 1991

Slika 6: objekti za bivanje zgrajeni do leta 2008

Slika 7: objekti za bivanje zgrajeni do leta 2017

Slika 8: Gostota stanovanjskih objektov

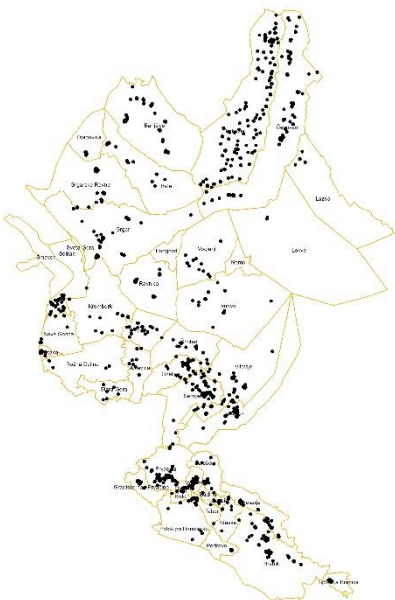
Razvoj kmetijskih objektov

Razvoj kmetijskih objektov je potekal vzporedno z razvojem objektov za bivanje.

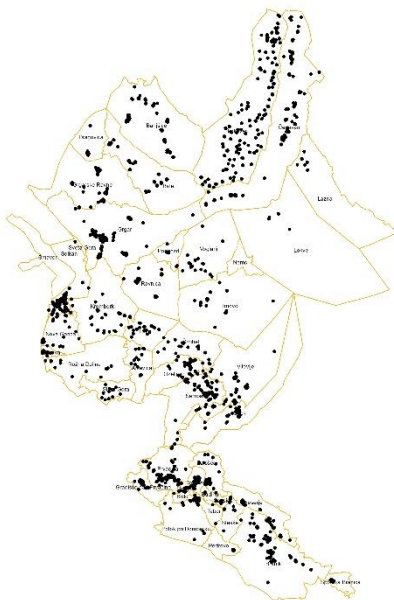
Največji porast gradnje kmetijskih objektov pa beležimo med letoma 1969 do 1990, ko jih je bilo zgrajenih preko 2200. Po letu 1990 pa se je gradnja le teh umirila. Do leta 2018 je bilo zgrajeni še 760 kmetijskih objektov.

Na območju Mestne občine Nova Gorica razpršenost kmetijskih objektov v prostoru ni problematična. Kmetijski objekti so se gradili kot podaljški stanovanjskih stavb in kot pripadajoča gospodarska poslopja stanovanjskih stavb. Redko in izjemoma je bila dovoljena gradnja kmetijskih objektov na kmetijskih zemljiščih v odprtem prostoru. Pogostejše, vendar ne skrb zbujajoče, se pojavljajo na območju Vipavske in Braniške doline.

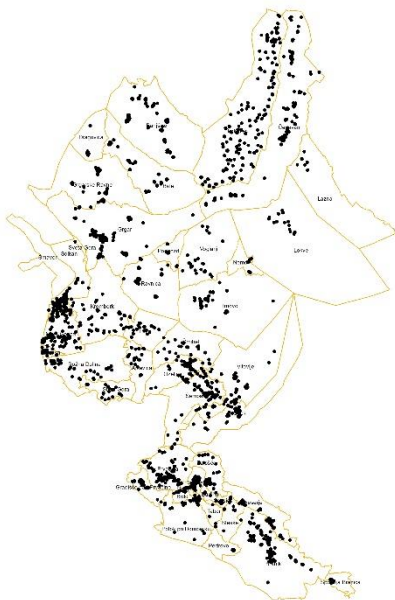
Slika 10: kmetijski objekti zgrajeni do leta 1914

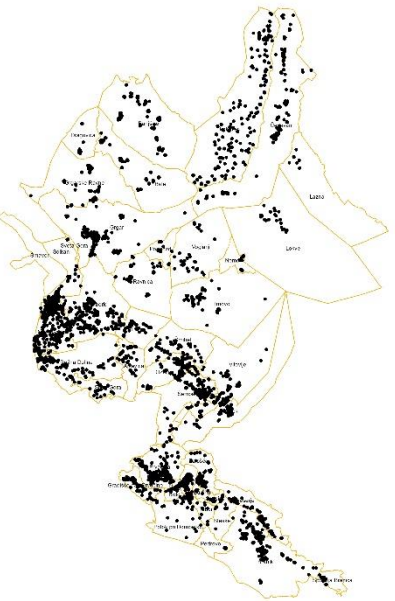
Slika 9: kmetijski objekti zgrajeni do leta 1945

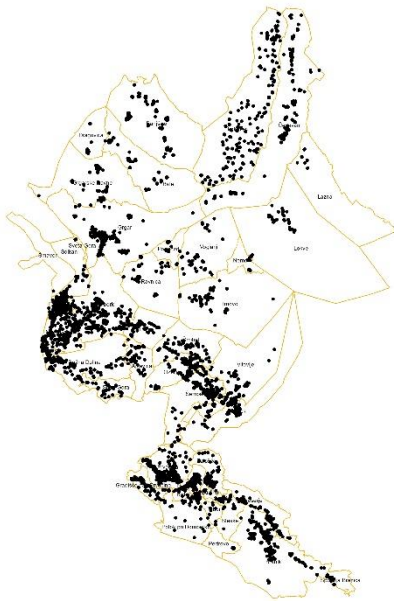
Slika 11: kmetijski objekti zgrajeni do leta 1968

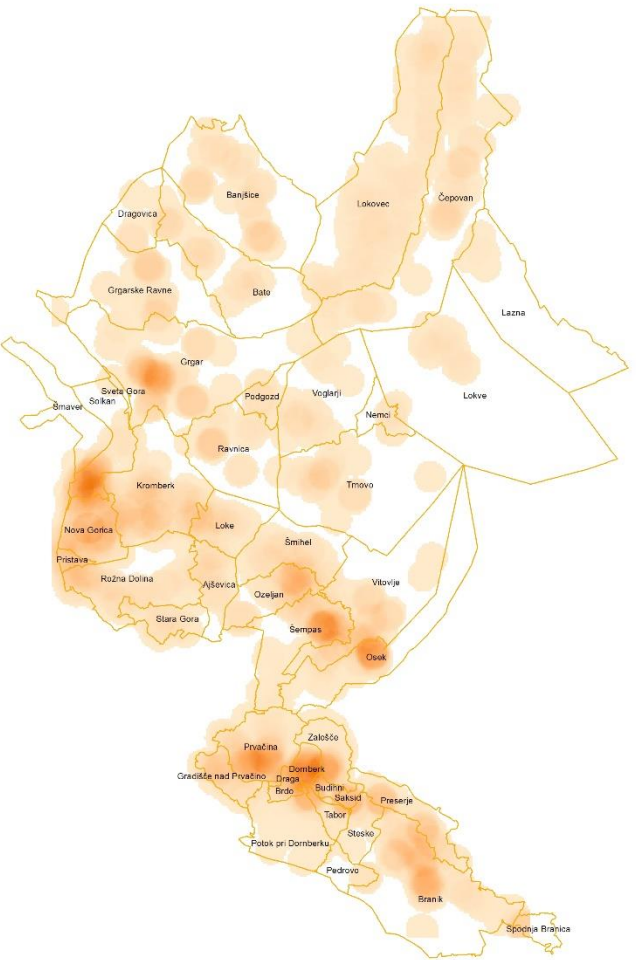
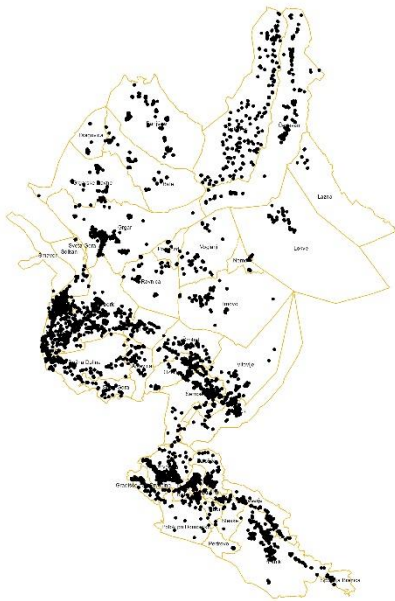
Slika 12: kmetijski objekti zgrajeni do leta 1991

Slika 13: kmetijski objekti zgrajeni do leta 2008

Slika 14: kmetijski objekti zgrajeni do leta 2017

Slika 15: Gostota kmetijskih objektov

4 VREDNOTENJE PREPOZNAVNOSTI IN KAKOVOSTI KRAJINE

Kakovost območij

Problemska analiza

Zaznavna in doživljajska vrednost krajine

Območja prepoznavnosti

Krajinsko prepoznavna naselja

Krajinske prvine

Kakovost območij

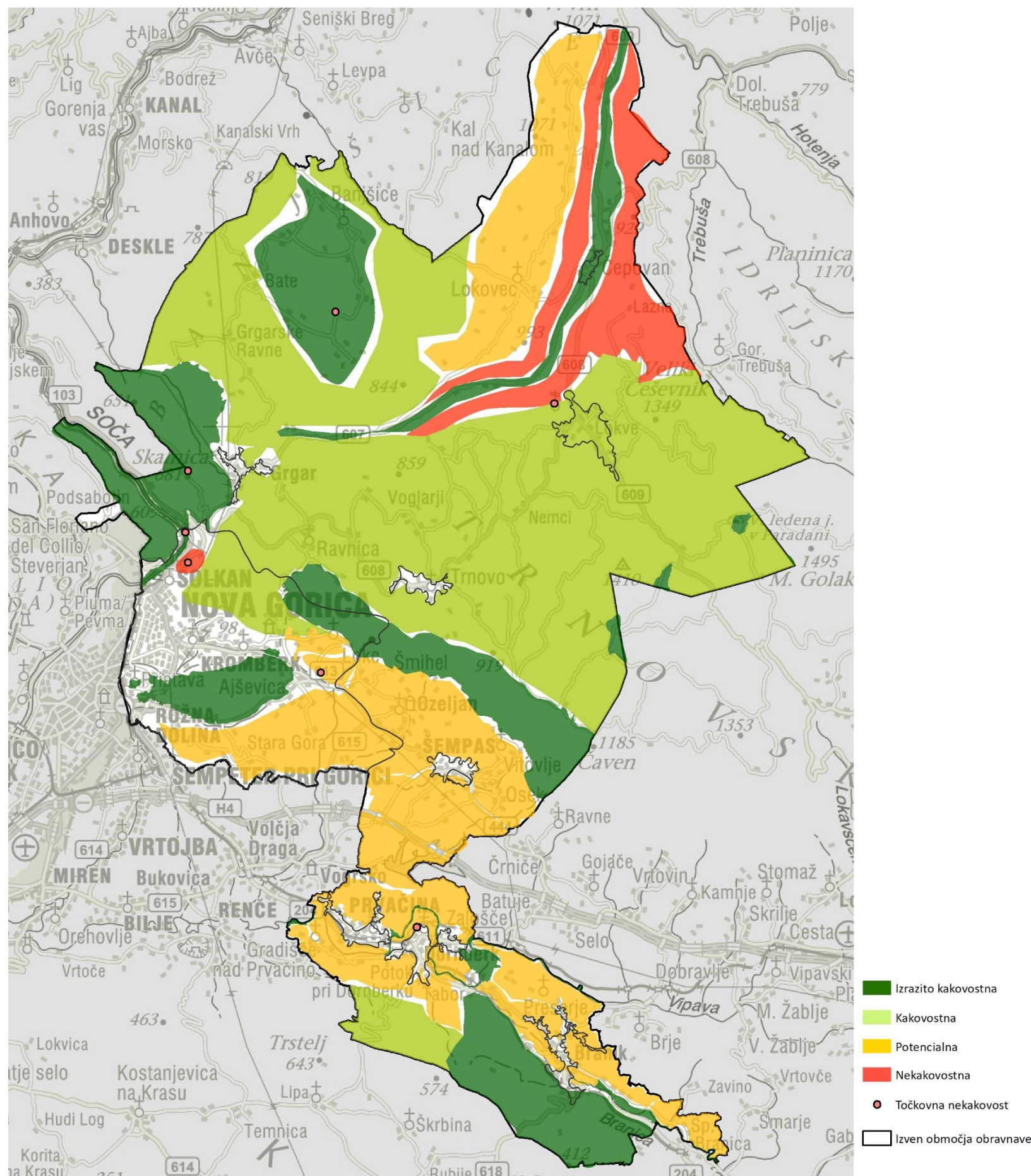
V okviru vrednotenja območij na obravnavanem območju so izpostavljene 4 kategorije vrednotenja, in sicer izrazito kakovostna, kakovostna, potencialna in nekakovostna območja ter posamezne točkovne nekakovosti postavljene v pomembne vedute.

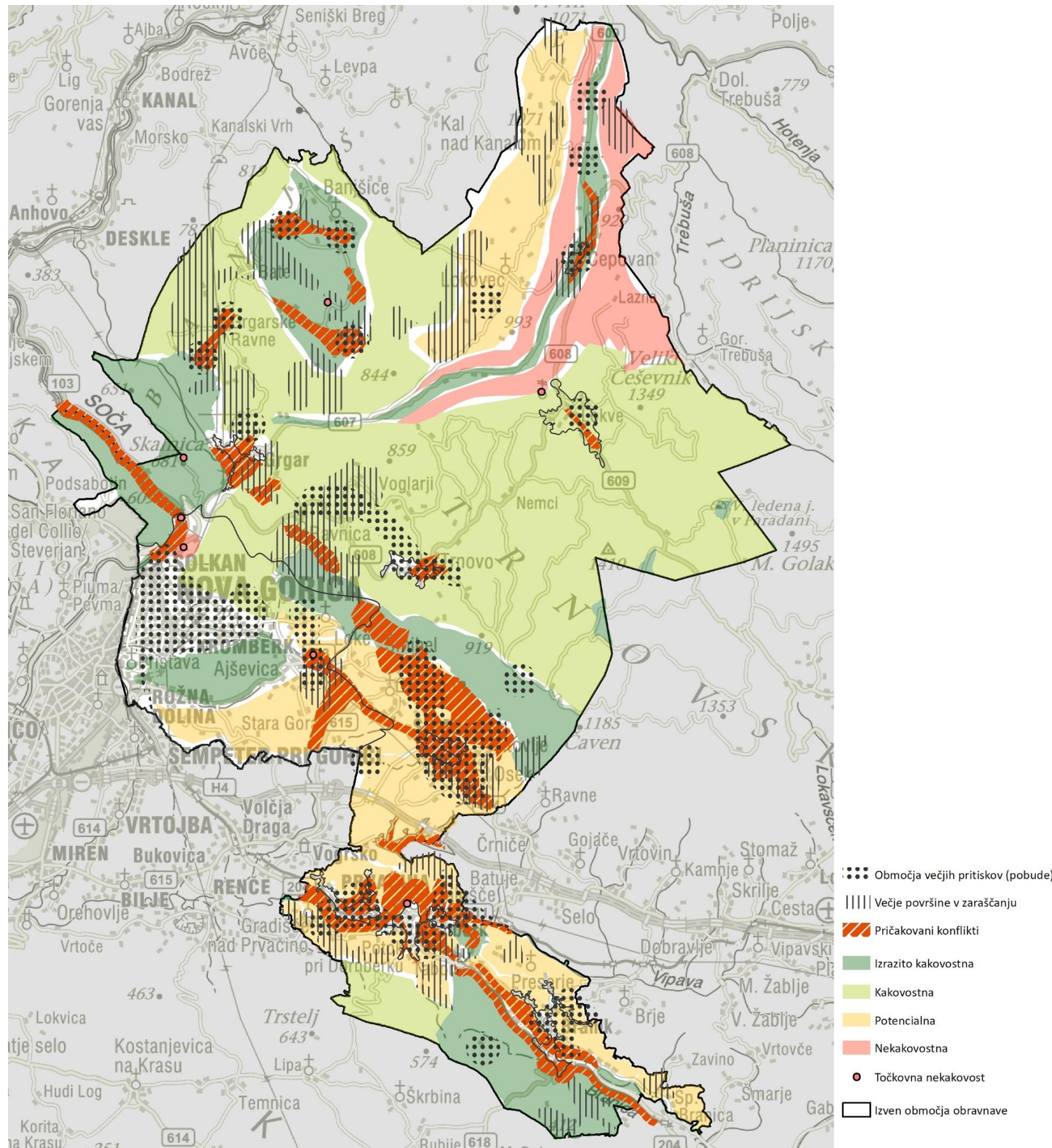
Kot izrazito pozitivna območja so izpostavljena predvsem območja varovane narave in gozda, ki ohranjajo tradicionalno rabo prostora in so posebnega pomena z vidika ohranjanje krajinske in biotske pestrosti (Banjšice, Čepovski dol, Slatna, južni obronki trnovskega gozda, kraški rob, dolina Soče s Sabotinom in Skalnico, Vipava s sotesko Pekel, mestni gozd Panovec in mrazišča na Trnovski planoti).–Na njih se mestoma pojavljajo degradacije, antenski stolpi v vedutnih legah (Sveta Gora, Banjšice).

Kot pozitivna so izpostavljena območja, ki ohranjajo tradicionalno rabo prostora (poselitev, kmetijstvo in gozdarstvo, to so predvsem gozdovi in vmesne členitvene površine z naselji in kmetijskimi površinami na Trnovsko-Banjški planoti in manjše območje prepleta gozda in kmetijskih površin na pobočju Krasa nad Dornberkom).

Kot potencialna so opredeljena območja z ohranjeno tradicionalno in prepoznavno strukturo, ki pa jo načenjajo neustrezna umeščenost objektov (Ajševica, Dornberško polje), razpršena gradnja (Loke, naselja na severnih obronkih Vipavske doline), veliki infrastrukturni posegi, s potencialom za razvoj športa in rekreacije (akumulacijsko jezero Vogršček), zaraščanje kmetijskih površin, kulturnih teras, travišč in pašnikov (Lokovec, Stara Gora) ali odsotnost krajinskih prvin ter izguba krajinske in ekološke pestrosti na monokulturnih nasadih (Loke, Lijaško polje, dolina in naselja na južnih pobočjih Trnovskega gozda), območja z intenzivnejšimi trajnimi nasadi na Dornberškem polju in v Braniški dolini.

Negativna območja so razne točkovne degradacije, območja potrebna sanacije (kamnolom, in poškodovani gozdovi na območju Čepovanskega dola).

Problemska analiza

Predvsem območja ob pomembnejših vodotokih so mestoma razvrednotena zaradi neustreznega poseganja v struge vodotokov in regulacij (Branica v središču naselja Branik). Sicer so tudi ostali vodotoki v večji meri regulirani, vendar se je ponekod obvodna vegetacija že obnovila (Vipava, Lijak). Ob vodotokih (Branica, Vipava, Lijak in manjših) so pričakovani konflikti predvsem s kmetijstvom, ob reki Soči in ob Vogrščku pa tudi s turizmom in rekreacijo.

Razvrednotenja krajine predstavljajo kmetijska zemljišča v zaraščanju, ki so izrazitejša v Vipavski dolini, na Krasu. Na južnih pobočjih Trnovske planote so večja območja v okolici Oseka. Na Trnovsko banjški planoti so večja območja v zaraščanju na območju Ravnice in Voglarske planote, na območju med Grgarjem in Batami, na Lokovski planoti in manj izrazito v Čepovanskem dolu in na Banjšicah.

Pričakovani konflikti povezani s kmetijstvom se lahko pojavljajo na območju Banjšic, Grgarske kotline, v ožjem območju Čepovanskega dola, predvsem zaradi kmetijstva in uporabe fitofarmacevtskih sredstev na vodovarstvenem območju. V Vipavski dolini se konflikti lahko pojavijo predvsem v odnosu bivanje-kmetijstvo (pritiski po umeščanju nove poselitve in hkrati gospodarskih dejavnosti se pojavljajo predvsem na območju naselij Prvačina, Dornberk, Zalošče) ter na prisojnih pobočjih Trnovskega gozda, v naseljih Šempas, Ozeljan, Vitovlje).

Zaznavna in doživljajska vrednost krajine

Zaznavna analiza je ena izmed izhodišč za načrtovanje v krajini, za opredelitev občutljivih območij zaznave, območij vidnosti, preglednosti (odprtosti) in nepreglednosti prostora, odpiranje in zapiranje pogledov, prepoznavna območja, sestavine zaznave prostora, območij degradacij in območij, ki so pomembna za naše dojemanje prostora, njegovo prepoznavnost ter identiteto.

Analiza zaznavne in doživljajske vrednosti območja temelji na analizi strukture krajine z metodo miselnega zemljevida po Kevinu Lynchu, ki je opredelil pet prostorskih elementov (pot, rob, območje, vozlišče in znamenje), s katerimi je možno opisati pojavne oblike prostora. V območju so izpostavljeni strukturni elementi (orientacijske in razgledne točke, linijski elementi, pomembni robovi, pogledi ipd.), ki izboljšujejo čitljivost, orientacijo in prepoznavnost. Posebej so opredeljena območja prepoznavnosti, ki so povezana predvsem z doživljajsko vrednostjo krajine.

Za obravnavno območje je značilen razgiban relief, ki je opredelilna značilnost in gradnik prostorskih razmerij. Izraziti reliefni robovi Kraške, Trnovske in Banjške planote opredeljujejo vmesna polja v izteku rek (Goriško, Lijaško) in doline, ki so med seboj ločene z nižjimi gričevji oz. brdi (Vipavska). Posebnost območja je zakrasela suha dolina Čepovanski dol. Območja s specifičnimi značilnostmi so tudi kraške uravnave (Banjšice), kraški relief z vrtačami (Lokovec, Trnovska planota) in doline Soče, Vipave in Branice.

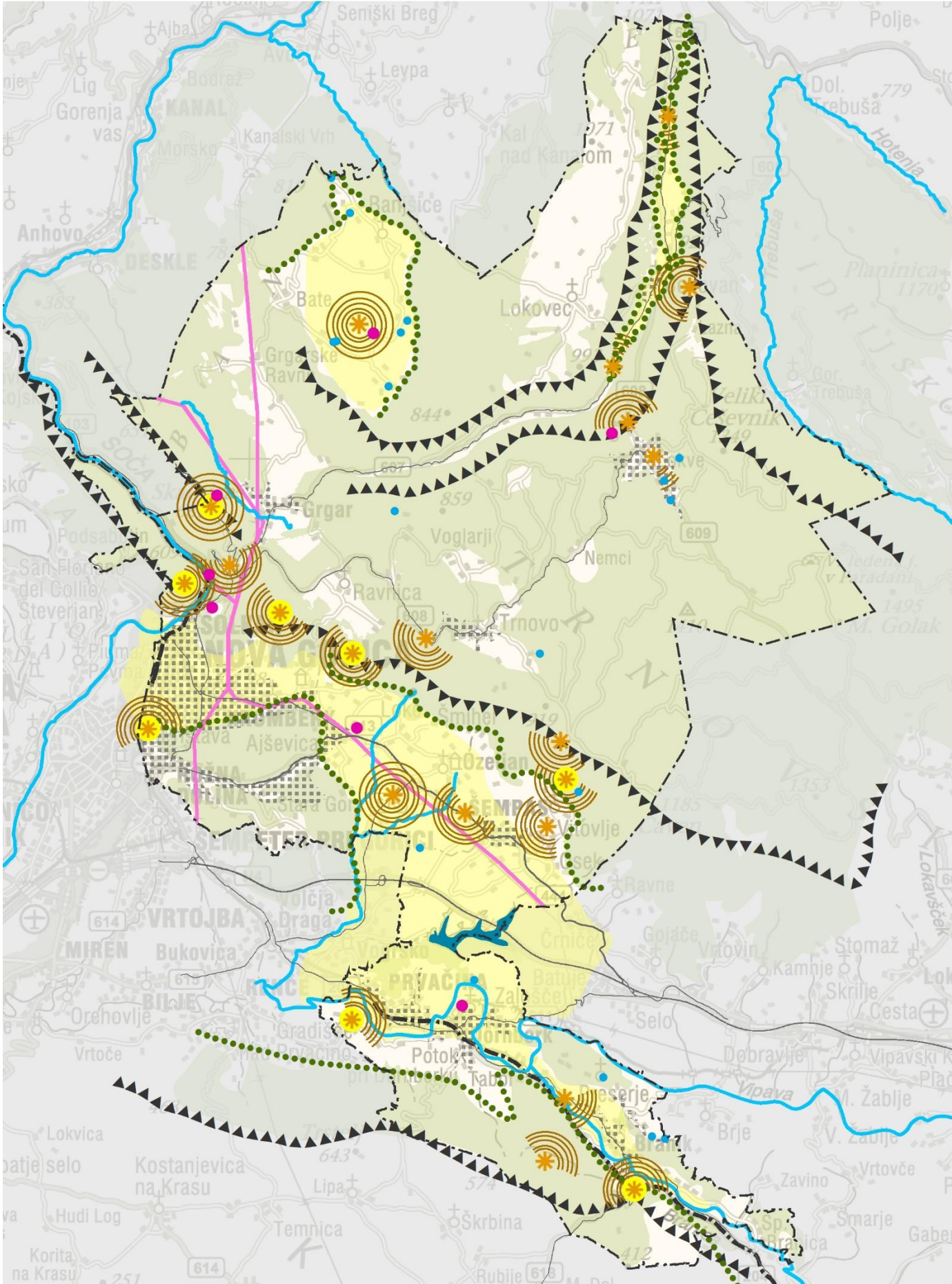
Najizrazitejši in v prostoru zaznavni reliefni robovi so na obeh straneh Čepovanskega dola, rob Trnovsko-Banjške planote in Kraški rob. Prostor se izrazito odpre na Goriškem polju in se razteza proti Ajdovščini (preko naselij Ajševica, Šempas....). Razmeroma široka in pregledna je tudi dolina ob Vipavi in Branici (preko naselij Prvačina, Dornberk, Branik), ki pa se v spodnji Branici že precej zoža in stisne med Kras in Vipavska Brda.

Ključne orientacijske točke območja so: Sveta Gora, Sabotin, Sv. Danijel, Vitovska cerkev, Kapela, Gradišče (cerkveni zvonik) in Grad Rihemberk. Ključna razgledišča oz. razgledne točke so: razgled na Banjšice, ko prihajaš po cesti iz Lokovca, pri Lokvah in iz Lazne razgled na Čepovanski dol, Sveta Gora – razgled na vse smeri, Sabotin – razgled na Goriško polje, Prevala - razgled na Goriško polje, Rob trnovske planote – razgled na Vipavsko dolino (tudi do morja), Kapela (Kostanjevica) nad Novo Gorico – razgled na mesto, Lijaško polje in Šempas – razgled na polje, Vstop v Branik – razgled na Braniško polje, grad Rihemberk, Pedrovo – razgled na Vipavsko dolino in pobočja Trnovske planote, Grad Rihemberk – pogled na Vipavsko dolino – od Ajdovščine do Nove Gorice.

Zgostitev dejavnosti oz. programske točke so v mestu Nova Gorica in v naseljih Šempas, Dornberk, Prvačina, Branik, Trnovo, Lokve in Čepovan.

Pomembni nosilci zaznav v prostoru so tudi vodne prvine. Pomemben nosilec identitete, orientacije in zaznavanja območja je največja stoječa vodna površina - zadrževalnik Vogršček in linijski vodni elementi - reke (Soča, Vipava, Branica). Na mikronivoju so pomembni nosilci zaznav tudi manjši točkovni vodni elementi kot so kali in naravno Vitovsko jezero.

Negativni pojavi v prostoru so antenski stolpi postavljeni na pomembnejših vedutah (Banjšice, Sveta Gora...), neustrezno umeščeni objekti (hiše zgrajene preko očitne meje naselja – Dornberk, gospodarski objekt sredi Ajševiškega polja, večji objekti GJI (hidroelektrarna Solkan).

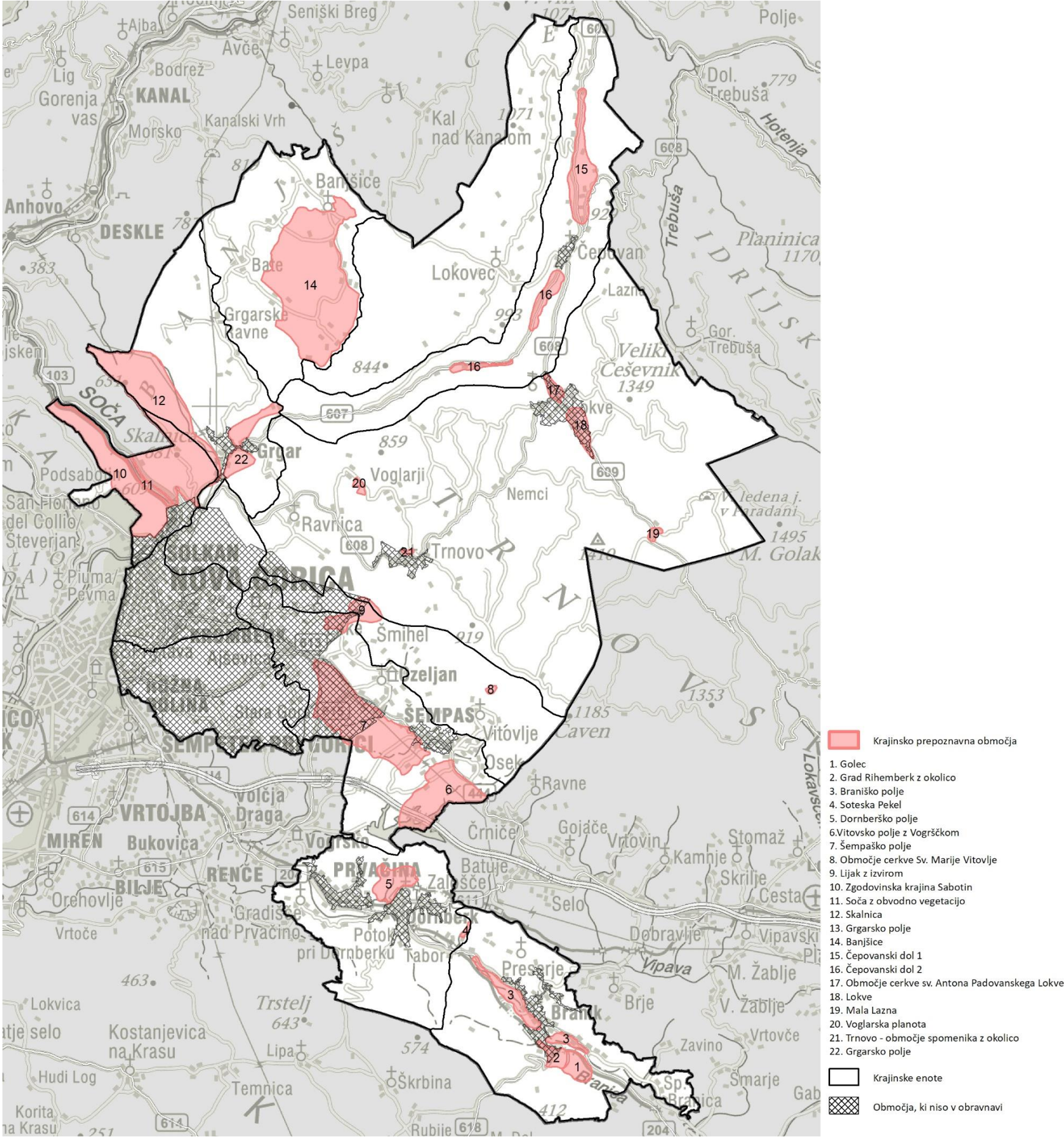
Območja krajinske prepoznavnosti

V Prostorskem redu Slovenije je prepoznavnost krajine povezana s pestro kulturno krajino, arheološko, stavbno in naselbinsko dediščino ter naravnimi vrednotami z izrazitimi in prepoznavnimi lastnostmi, ki tvorijo kulturni in simbolni pomen ter doživljajsko vrednost krajine. Določa, da se morajo prostorske značilnosti, ki tvorijo kulturno in simbolno prepoznavnost določenega območja, ohranjati in na novo vzpostavljati s prostorskim načrtovanjem. Omenjene prostorske značilnosti se določajo na osnovi analiz, pripravljenih v okviru strokovnih podlag pri pripravi prostorskih aktov lokalnih skupnosti, v katerih se natančneje prikažejo nacionalno pomembna krajinsko prepoznavna območja, lahko pa tudi lokalno pomembna prepoznavna območja.

Opredeljena območja krajinske prepoznavnosti so zaokrožene enote, ki so pomembne predvsem z vidika ohranjanja prepoznavnosti in doživljajske vrednosti krajine. Med območja prepoznavnosti se uvrščajo na državni ravni že prepoznane dediščinske kulturne krajine, zavarovana območja naravne in kulturne dediščine in druga območja, ki izkazujejo visoko doživljajsko vrednost, ohranjenost, privlačnost, krajinsko pestrost in skladnost. Tem območjem je treba nameniti še posebej veliko pozornosti pri umeščanju posegov, ki utegnejo skladno strukturo, prepoznavnost in doživljajsko vrednost krajine poslabšati.

Pri tem je treba opozoriti, da se pri določanju območij prepoznavnosti ni mogoče izogniti določeni stopnji subjektivne presoje. Prav tako je določanje teh območij relativno, saj so na ravni občine ta merila drugačna kot bi bila na ravni regije ali celo države.

Opredeljena območja prepoznavnosti so podrobneje prikazana in obdelana v poglavju 7, ki obravnava posamezne krajinske enote.

Krajinsko prepoznavna naselja

S kulturno krajino je neločljivo povezana tudi poselitev. Tako so ključne nosilke prepoznavnosti območja tudi krajinsko prepoznavna naselja. Pri opredeljenih krajinsko prepoznavnih naseljih je upoštevana širša strukturna urejenost in prepoznavnost v prostoru v smislu povezanosti in odnosa naselij do odprte krajine, vključno z značilnimi vedutami, prepoznavno silhueto naselij ipd.

V Mestni občini Nova Gorica se pojavljajo različni tipi poselitve, razpršena poselitev, razložena poselitev in gručasta poselitev.

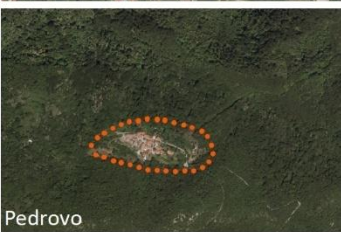
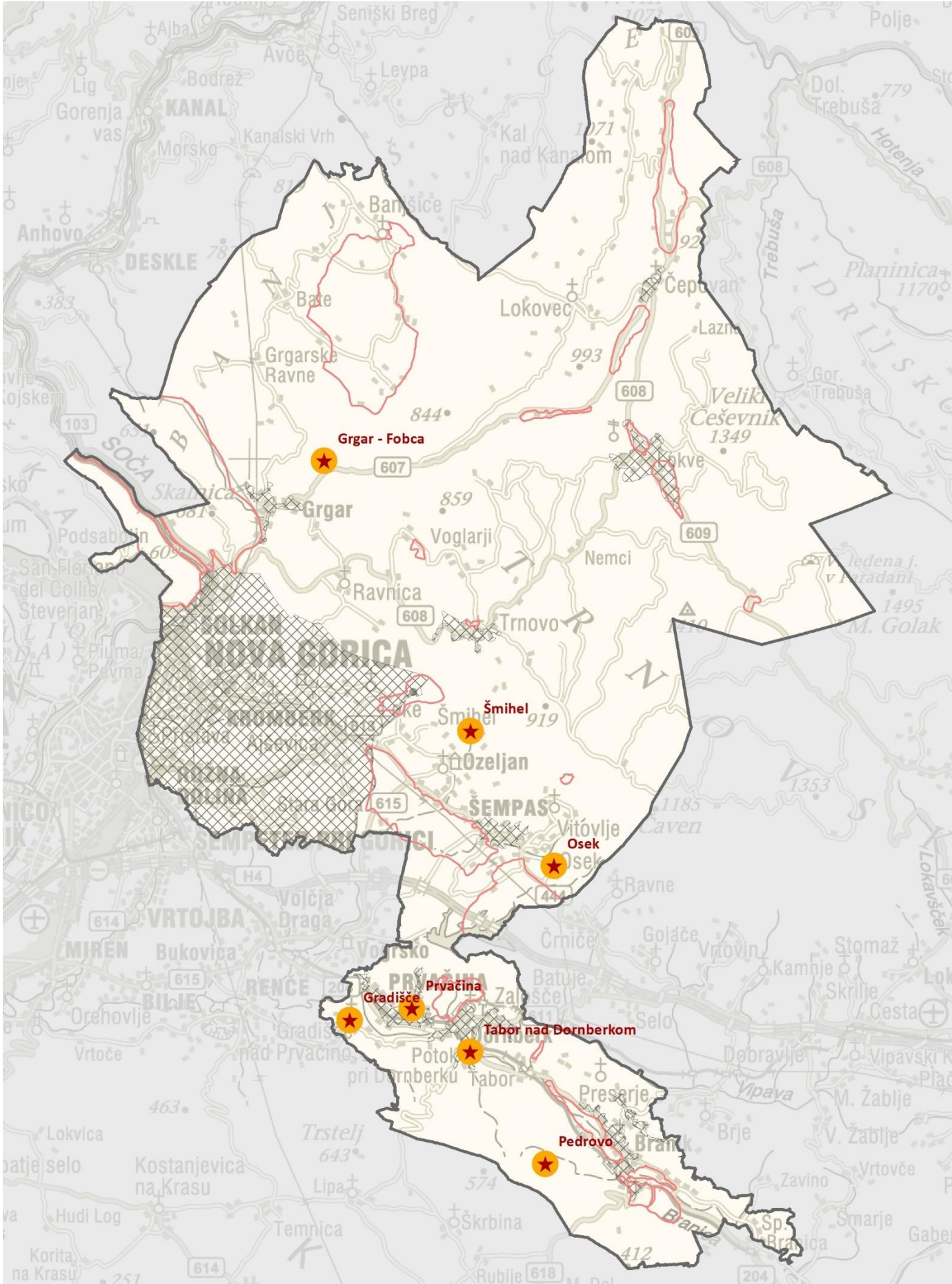
Krajinsko prepoznavna naselja so naselja, ki ohranjajo izrazit tradicionalen poselitveni vzorec gručastih vasi v pobočju ali na grebenu. Takih vasi je v Mestni občini Nova Gorica malo. Nekdanje gručaste vasi so se večinoma stihijsko širile in nemalo kje je staro jedro ujet v obroču novejše gradnje. Krajinsko prepoznavna naselja so bolj ali manj vedutno izpostavljena, imajo ohranjeno prvotno strukturo in je v njih možno določiti robove, ki jih je treba ohranjati.

Na območju Mestne občine Nova Gorica je 7 naselij oz. zaselkov prepoznanih kot krajinsko prepoznavnih: zaselek Fobca (Grgar), Osek, Gradišče, Prvačina (staro jedro je na nizkem grebenu), Tabor nad Dornberkom in Pedrovo.

Naselja se tipološko ločijo na gručasta na nižjih grebenih (Gradišče, Prvačina, Tabor nad Dornberkom) in terasasta na pobočjih (Osek, Fobca, Pedrovo).

Večji del teh naselij ima še zelo dobro ohranjeno izvorno jedro, hkrati pa je umeščanje novejših objektov pretežno sledilo tradicionalni strukturi poselitve.

Večji del teh naselij ima še zelo dobro ohranjeno izvorno jedro, hkrati pa je umeščanje novejših objektov pretežno sledilo tradicionalni strukturi poselitve.

★ Krajinsko prepoznana naselja
Območja prepoznavnosti

Območja, ki niso v obravnavi
Meja občine

Mozaični preplet

Travniki in pašniki

Površinska skalovitost, melišča

Trajni nasadi

Visokodebelni sadovnjak

Intenzivne kmetijske površine

Sklenjena gozdna območja

Gozdne zaplate in ostanki gozdov

Členitvene krajinske prvine

Mrazišča

Reke, vodotoki in jarki

stoječa vodna telesa

naravne reliefne oblike

ustvarjenih reliefne oblike

Gradovi in skaralni objekti

Infrastrukturni elementi

Krajinske prvine

Krajinska prvina je posamezna sestavina krajine, ki v kombinaciji z ostalimi sestavinami ustvarja krajinske značilnosti oz. na višji ravni krajinske vzorce.

Predstavljene so ključne krajinske prvine, ki oblikujejo značilne krajinske vzorce, povečujejo krajinsko in biotsko pestrost, doživljajsko vrednost krajine in prepoznavnost ter jim je treba posvetiti posebno pozornost pri varstvu in ohranjanju ključnih elementov krajinske podobe območja.

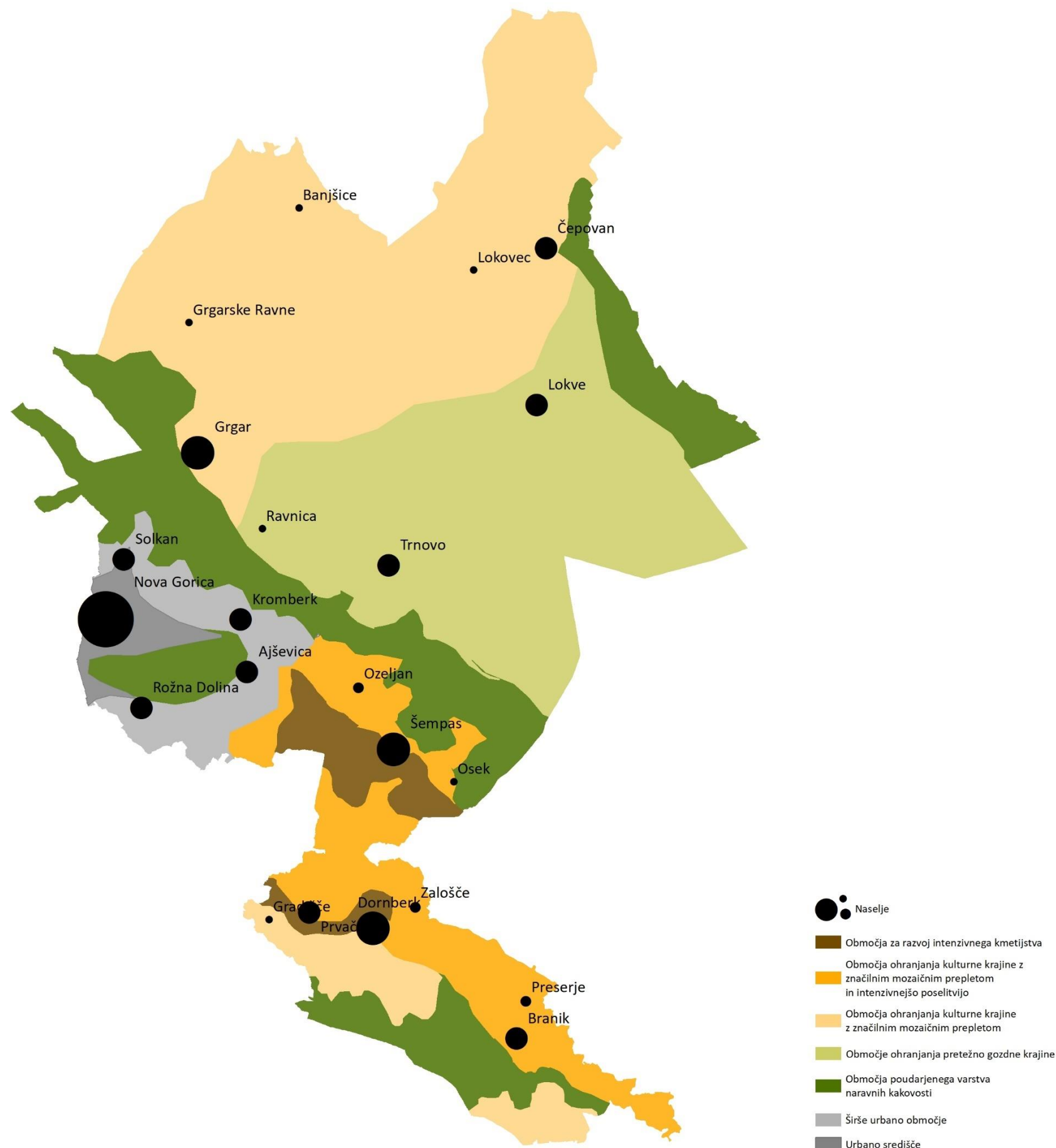
- Mozaični preplet kmetijskih površin, gozda in poselitve
- Travniki in pašniki, kraška gmajna
- Melišča in površinska skalovitost, ogolelost
- Trajni nasadi
- Visokodebelni sadovnjaki
- Intenzivne (meliolirane) kmetijske površine
- Sklenjena gozdna območja
- Gozdne zaplate in ostanki gozdov
- Členitvene krajinske (vegetacijske) prvine (posamezna drevesa ter skupine dreves in grmičevja, drevesne in grmovne živice, drevoredi, obvodno rastje ipd.)
- Mrazišča
- Reke, vodotoki in hidromelioracijski jarki
- Stoječa vodna telesa (zadrževalniki, kali, bajerji ipd.)
- Naravne reliefne oblike (vrtače, kraške kotanje, stene kraškega roba ipd.),
- Ustvarjene reliefne oblike (kulturne terase, pogosto s suhozidi),
- Gradovi in vedutno izpostavljeni sakralni objekti
- Infrastrukturni elementi (železnica, HE,...)

5 KONCEPT

Razvojno varstveni koncept

Cilji varstva in razvoja krajine

Razvojno varstveni koncept

Na osnovi opravljenih analiz, vrednotenj, ki izhajajo predvsem in varstva in ohranjanja kulturne krajine, naravnih kakovosti in prepoznavnih značilnosti prostora je pripravljen koncept s ključnimi izhodišči prostorskega razvoja obravnavanega območja.

Zasleduje se trajnostni prostorski razvoj, ki temelji na racionalni in tradicionalni rabi prostora, trajnostni rabi naravnih virov, večanju privlačnosti zaledja in zmanjšanju konfliktov z ustrezno razmestitvijo dejavnosti v razvojno intenzivnejših območjih Vipavske in Braniške doline ter širšega urbanega središča občine. Prostorska identiteta se ohranja in nadgrajuje na način, da so v prostoru zaznane ločnice med posameznimi kulturnimi krajinami, ki vsaka nosi svojstven identitetni pečat (Banjšice, Lokovec, Čepovanski dol, Trnovski gozd, Vipavska dolina). Razvoj krajine se usmerja v skladen razvoj okolju prijaznega kmetijstva, gozdarstva, poselitve in turizma.

V nadaljnjem prostorskem razvoju je treba zagotavljati ohranjanje kulturne krajine, mozaični preplet gozda in različnih kmetijskih kultur, tradicionalen vzorec poselitve. Krajino je treba ohranjati in varovati pred nadaljnjo fragmentacijo zaradi poselitve in umeščanja infrastrukturnih koridorjev, izgubo tradicionalne kmetijske rabe zaradi zaraščanja in intenzifikacije kmetijskih zemljišč. Ohranja in izboljšuje se biotsko raznovrstnost, naravne in kulturne kakovosti ter varuje naravne vire.

Razvojno varstveni koncept opredeljuje okvirna območja poudarjenega varstva narave, krajine in prednostna območja za usmerjanje razvoja dejavnosti kmetijstva, gozdarstva, turizma in poselitve.

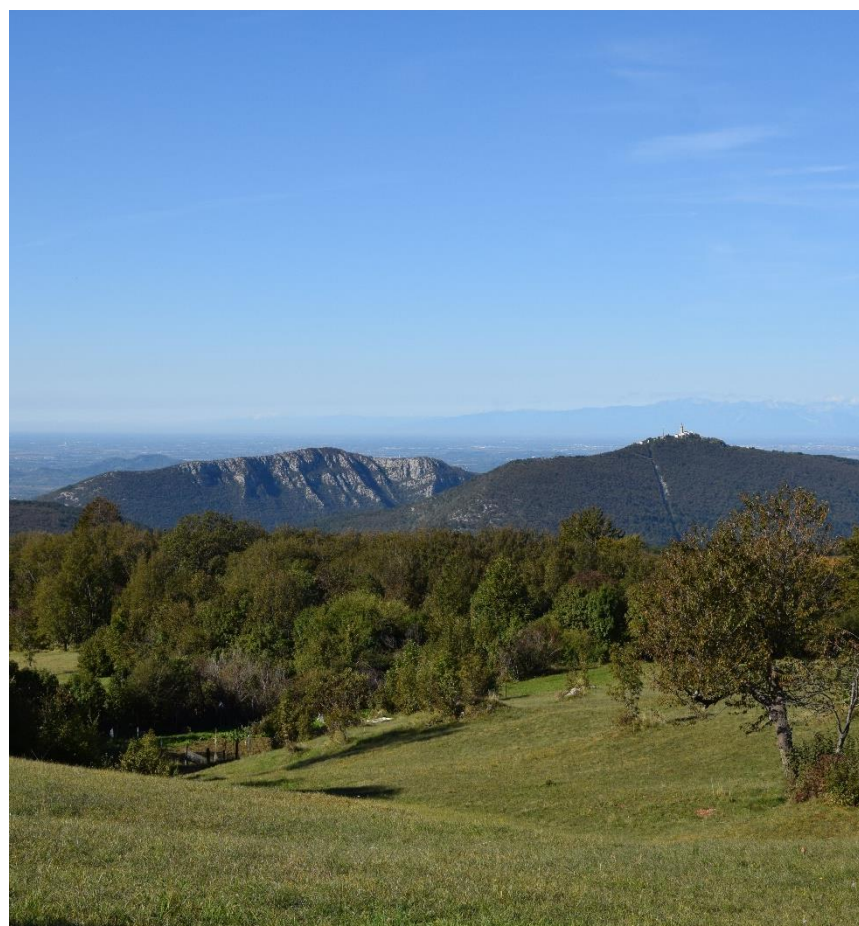
Območja za razvoj intenzivnega kmetijstva (območja z izvedenimi melioracijami in predvidenimi komasaciji na območju polj; Lijaškega, Šempaskega, Prvaškega in Dornberškega): prednostno območje varovanja kmetijskih zemljišč največje ustreznosti za gojenje intenzivnih kultur z izboljšanjem krajinske in biotske pestrosti ter vzpostavitev ekoloških in rekreacijskih koridorjev.

Območja ohranjanja kulturne krajine z značilnim mozaičnim prepletom in intenzivnejšo poselitvijo (območja z naselji s kmetijskimi površinami pod južnimi obronki Trnovskega gozda; Šmihel, Ozeljan, Šempas, Vitovlje, Osek ter območja naselij v Vipavski in Braniški dolini: Prvačina, Dornberk, Zalošče, Branik s Preserjami, ter Spodnja Branica): kjer se ohranja in vzpostavlja nove kakovostne robove naselij, preprečuje zlivanje naselij in nadaljnjo fragmentacijo kmetijskih površin ter kulturne krajine zaradi širjenja razpršene gradnje.

Območja ohranjanja kulturne krajine z značilnim mozaičnim prepletom (Banjšice, Grgarska kotlina, Lokovec, Čepovanski dol, ter manjši del severnih pobočij kraške planote nad Dornberkom in Branikom), kjer se ohranja razmerje med avtohtono razpršeno poselitvijo, ekstenzivnimi kmetijskimi površinami in gozdom. Na območja se v povezavi s sonaravnim kmetijstvom usmerja trajnostni turizem s poudarkom na doživljajskem turizmu, rekreaciji in aktivnem preživljanju prostega časa. Spodbuja se obdelava kmetijskih zemljišč, preprečuje njihovo zaraščanje in ohranja sklenjene gozdne površine.

Območje ohranjanja pretežno gozdne krajine (Trnovska planota) z redko avtohtono poselitvijo manjših zaselkov obdanih s kmetijskimi površinami na t.i. celkih oziroma krpah. Območje se usmerja v gospodarjenje z gozdovi s poudarjeno lesno proizvodno funkcijo, ohranjanje naravnih kakovosti, ekstenzivno kmetijstvo v povezavi z doživljajskim in zdraviliškim turizmom, rekreacijo ter aktivnim preživljanjem prostega časa.

Območja poudarjenega varstva naravnih kakovosti (južni obronki Trnovskega gozda, obronki Krasa, mestni gozd Panovec, soteska Soče s Sabotinom in Skalnico, ter pobočja nad dolino Trebuše) ob hkratnem razvoju trajnostnega, naravoslovnega in športnega turizma, kjer se lahko pod določenimi pogoji razvijajo športne dejavnosti kot je jadralno padalstvo in vodni športi vezani na reko Sočo ter aktivnosti, ki omogočajo spoznavanje naravnih vrednot, biotske raznovrstnosti, doživljanje narave ter ozaveščanje o pomenu njenega ohranjanja.

Cilji varstva in razvoja krajine

Ključni cilji varstva in razvoja krajine so:

- ohranitev in izboljšanje prepoznavnosti, doživljajske kakovosti in krajinske pestrosti območij, ki temelji na ekstenzivni kmetijski rabi, mozaičnem prepletu kmetijskih kultur, gozda in poselitve, značilni strukturi, parcelaciji in odnosu med naselji in kulturno krajino;
- prednostno se varuje opredeljena območja prepoznavnosti, krajinsko prepoznavna naselja in krajinske prvine;
- ohranjanje specifičnih krajinskih značilnosti posameznih krajinskih enot (Čepovanska dolina, Banjšice, Trnovska planota, Vipavska dolina ipd.);
- ohranitev izrazitih poselitvenih vzorcev;
- zagotavljanje ohranitev izrazitih poselitvenih, kmetijskih in gozdnih robov (opredeljeni pri posamezni krajinski enoti) in preiščeno poseganje v vse robove, preprečevanje nadaljnje fragmentacije krajine zaradi zlivanja naselij, umeščanja nove razpršene gradnje in drugih neustreznih posegov;
- varstvo in ustrezno upravljanje s kmetijskimi zemljišči; izboljšanje ekološkega stanja intenzivnih kmetijskih zemljišč in spodbujanje kmetijske obdelave ter preprečevanje zaraščanja ekstenzivnih kmetijskih zemljišč;
- strma, eroziji podvržena pobočja se prepušča naravnemu zaraščanju, medtem ko se suhi kraški travniki in površinska skalovitost ohranjata;
- zagotoviti sanacijo razvrednotenih območij;
- z vnosom členitvenih krajinskih prvin ohranjati in izboljševati krajinsko in biotsko pestrost ekološko in krajinsko revnih območij (intenzivna kmetijska krajina) ter kakovost bivanja v poselitvenih območjih;
- ohranitev značilnih naravnih (vrtače, kraški rob ipd.) in ustvarjenih reliefnih oblik (kulturne terase);
- ohranja se retenzijske površine in obvodno rastje, kjer je mogoče se zagotavlja renaturacija oziroma revitalizacija reguliranih vodotokov, ohranja se vodne prvine (zadrževalnike, kale, močvirne biotope ipd.);
- spodbujanje skupnega varovanja na območjih zgostitve naravnih in kulturnih kakovosti, prepoznavnih območij in naselij ter potencialov za razvoj turizma in drugih razvojnih dejavnosti. Posebno pozornost se nameni prostorskemu načrtovanju in upravljanju Trnovsko-Banjške planote s poudarkom na južnih obronkih kraškega roba;
- ohranitev in izboljšanje strukture gozdov večjih strnjenih gozdnih kompleksov ter gozdov, ki so pomembni iz vidika biotske in krajinske pestrosti, vizualne privlačnosti krajine, ohranjanja habitatnih tipov, varovanja zemljišč in drugih poudarjenih funkcij;
- vzpostavitev povezanega in kakovostnega sistema trajnostnih povezav (peš in kolesarskih povezav, javnega potniškega prometa ipd.) med urbanim središčem občine in poselitvenimi območji v Vipavski in Braniški dolini in rekreacijskih povezav s podeželskim oziroma rekreacijskim zaledjem (Trnovska planota, Banjšice).

6 USMERITVE

Usmeritve za razporeditev in razvoj dejavnosti

Zeleni sistem območja in prepoznavnost območij

Usmeritve za ohranjanje biotske in krajinske pestrosti

Usmeritve za urbanistično, arhitekturno in krajinsko oblikovanje prostorskih ureditev

Usmeritve za posebna krajinska območja z ukrepi za njihovo urejanje

Kmetijstvo in kmetijska zemljišča

Na podlagi Uredbe o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo (Uradni list RS, št. 71/16) in podrobne analize kmetijstva v občini so opredeljena območja za kmetijstvo in pridelavo hrane (pomembna zaradi pridelovalnega potenciala kmetijskih zemljišč, njihovega obsega, zaokroženosti, zagotavljanja pridelave hrane ali celovitega razvoja podeželja in krajine) z usmeritvami za umeščanje različnih kmetijskih panog.

Izjemno pomembna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane

Kmetijska zemljišča na ravninskih kompleksih, primerna za intenzivno kmetijstvo (zelenjadarstvo, vrtnarstvo), na sklenjenih kmetijskih površinah, na prostem, s koriščenjem razpoložljivih virov za namakanje in zaokrožitvami kmetijskih zemljišč. Območje je zaradi melioracij in odsotnosti krajinskih prvin razvrsteno.

Kmetijska zemljišča na ravninskih kompleksih, primerna za trajne nasade in poljedelstvo, na sklenjenih kmetijskih zemljiščih z značilno trakasto parcelacijo, mešanimi kmetijskimi kulturami in še delno ohranjenimi členitvenimi krajinskimi prvinami (obvodno rastje, posamezna drevesa ipd.). Možno je namakanje, umeščanje stavb za rastlinsko pridelavo in izvedba agrooperacij (zaokrožitev kmetijskih zemljišč).

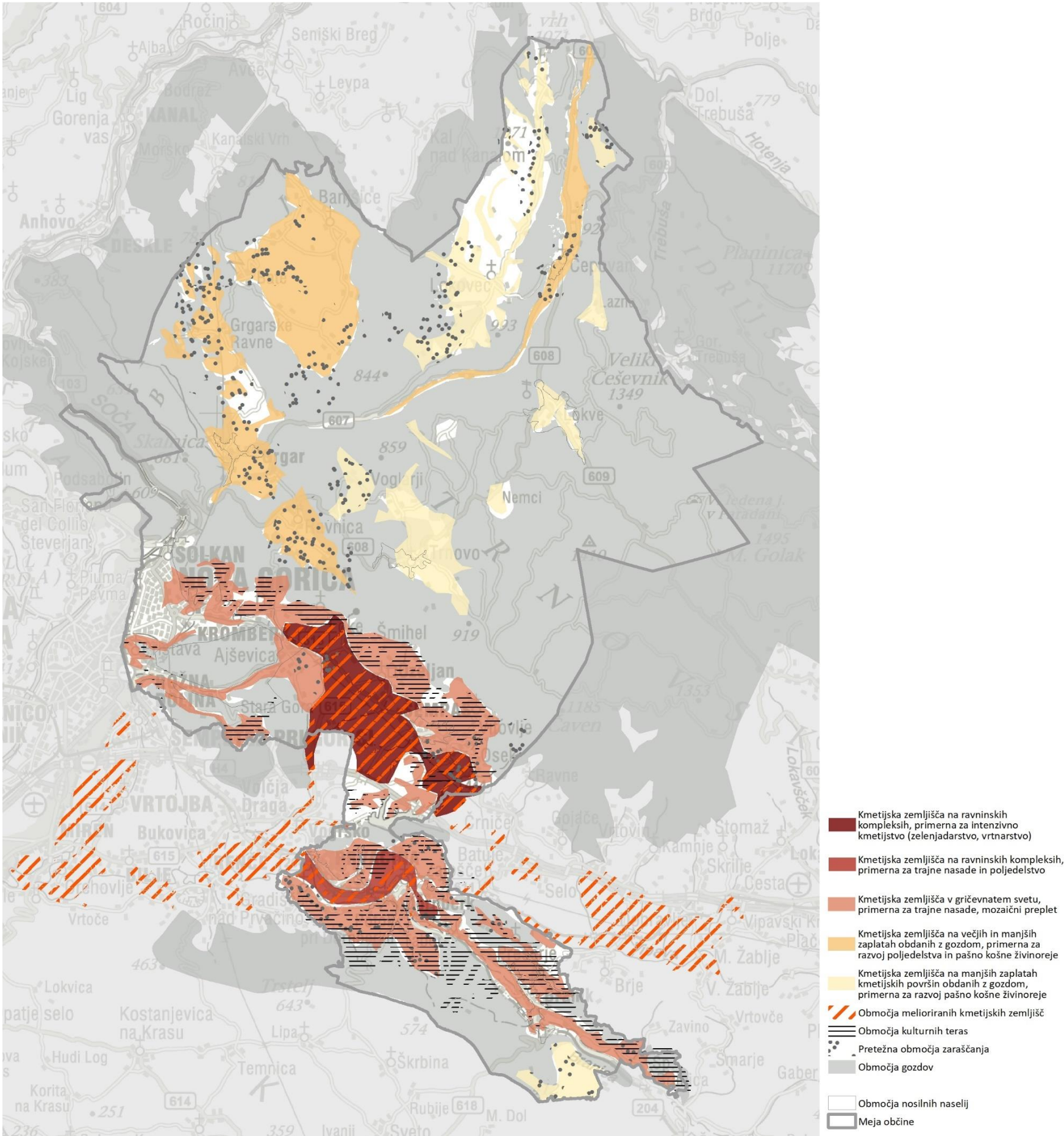
Zelo pomembna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane

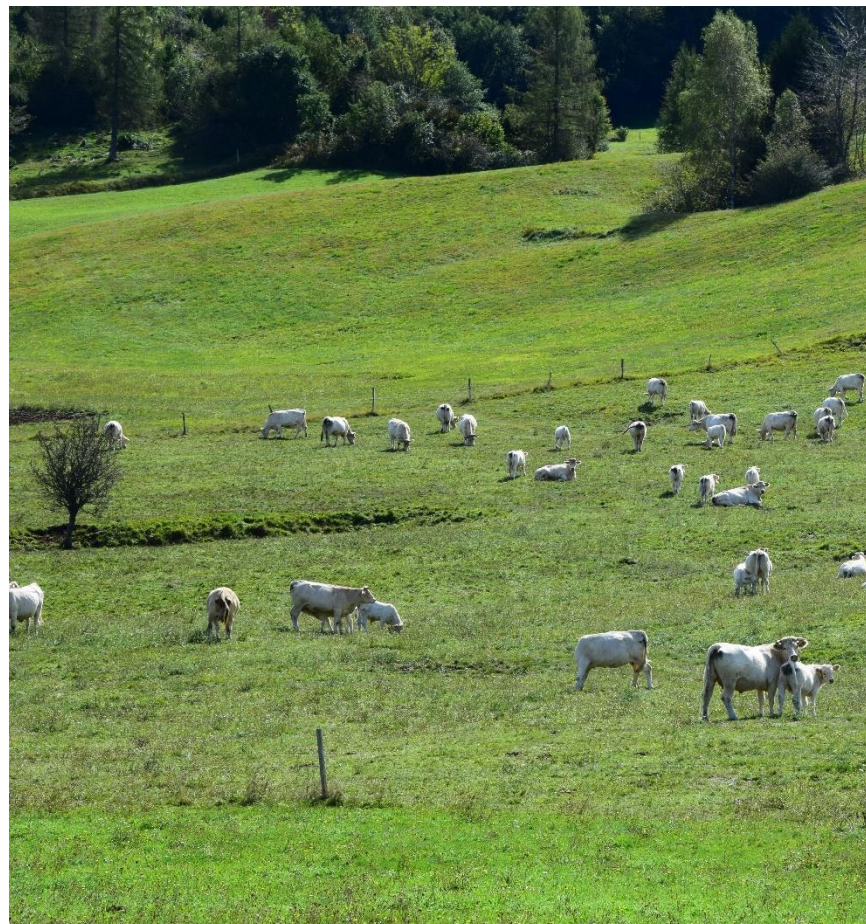
Kmetijska zemljišča v gričevnatem svetu, primerna za trajne nasade, mozaični preplet z izmenjavo ožjih izravnjav in zaplat v ožjih dolinah in na pobočjih z ohranjeno drobno parcelacijo in izrazitim mozaičnim prepletom v krajinsko pestrih območjih z ohranjeno kulturno krajino, katere vrednost zmanjšuje predvsem razpršena gradnja. Ob upoštevanju usmeritev glede ohranjanja biotske in krajinske pestrosti ter krajinske slike območja je možna izvedba agrooperacij (zaokrožitev kmetijskih zemljišč) in postavitve stavb za rastlinsko pridelavo.

Kmetijska zemljišča na večjih in manjših zaplatah obdanih z gozdom, primerna za razvoj poljedelstva in pašno košne živinoreje (Banjšice, Grgarske Ravne, Grgarsko polje, Čepovanski dol) s poudarkom na ohranjanju kulturne krajine, rekreacijskega in turističnega potenciala, krajinske in biotske pestrosti, ki so na območju zaradi drobne parcelacije in členitvenih krajinskih prvin na visoki ravni. Ohranja in spodbuja se ekstenzivna kmetijska raba in ohranjanje mozaičnega prepleta kmetijskih kultur in gozda.

Pomembna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane (sekundarni pomen)

Kmetijska zemljišča na manjših zaplatah kmetijskih površin obdanih z gozdom, primerna za razvoj pašno košne živinoreje (Lokovec, Trnovska planota). S spodbujanjem obdelave in vzpostavitve novih kmetijskih površin se zaradi ohranjanja krajinske in biotske pestrosti, ekološkega in rekreacijskega potenciala ter poseljenosti območij preprečuje zaraščanje. Spodbuja se poljedelstvo, pašništvo in pašno košno živinorejo (drobnica in ekstenzivna reja govedi) ter ohranja velika sklenjena gozdna območja.

Usmeritve za kmetijstvo

- Na izjemno pomembnih območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane (intenzivna kmetijska pridelava, meliorirane površine) se z ohranjanjem in vnosom členitvenih krajinskih prvin (vegetacijski koridorji, skupine dreves, posamezna drevesa, obvodna vegetacija, vodna telesa ipd.), ki sledijo strukturnim značilnostim območja (parcelacija, poti), izboljša krajinsko in biotsko pestrost ter ekološko stanje območij. Umeščanje večjih rastlinjakov na območju občine ni značilno in tudi v prihodnosti praviloma ni dopustno.
- Na zelo pomembnih in pomembnih območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane se spodbuja obdelovanje kmetijskih površin, ohranjanje mozaičnega prepleta in preprečuje zaraščanje kmetijskih zemljišč. Ohranja se mozaični preplet trajnih nasadov, travnikov, pašnikov, njiv, gozdov in poselitve. V skladu z značilnimi krajinskimi vzorci se vzdržuje kulturno krajino, zagotavlja členjenost pridelovalnih površin in ohranja parcelacijo.
- Z obdelovanjem kmetijskih površin in vzdrževanjem kulturnih teras se ohranja in varuje terasirana pobočja. Z uvedbo ekstenzivne paše, predvsem drobnice ter košnjo travniških površin in razvojem kmetijstva s pašno živinorejo se spodbuja ohranjanje in obnova pašnikov, suhih travšč in vlažnih travnikov. Ohranja in obnavlja se visokodebelne sadovnjake.
- Zaraščanje suhih travšč se preprečuje s spodbujanjem ekstenzivne kombinirane paše. Priporočljiva je paša goveda in konj, koz in konj, koz in oslov ter ovac in kopitarjev.
- Zaraščanje kmetijskih zemljišč se preprečuje predvsem na območjih krajinsko prepoznavnih naselij in pomembnejših gozdnih robov, na suhih travščih in pašnikih ter na območjih mozaičnega prepleta.
- Vzpostavitev kmetijskih zemljišč se spodbuja na območjih, ki so se zarastla. Upošteva se krajinsko sliko območja, vzpostavi se organsko oblikovan gozdni rob.
- Agrarne operacije je treba izvajati ob upoštevanju usmeritev za ohranjanje narave, kulturne dediščine, območij prepoznavnosti, krajinskih značilnosti in prostorskih smeri. Zagotavlja se ohranitev in umeščanje členitvenih vegetacijskih prvin in mikroreliefnih značilnosti. Agrarne operacije se usmerja na izjemno pomembna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane (Vipavska dolina). Pri zložbah zemljišč (zagotavljanju večjih obdelovalnih zaradi zahtev mehanizirane kmetijske proizvodnje) se ohranijo ali dosadijo živice med novimi parcelami;
- Na območjih, kjer bo prišlo do specializacije v kmetovanju se evidentira najbolj vredne krajinske prvine ter jih skušati ohraniti ali jim prilagoditi novo organizacijo prostora, če to ni mogoče, se neobdelana prepusti zemljišča, ki predstavljajo "ostanke" pri novi organizaciji prostora.
- Omeji in zmanjšuje se nadaljnjo fragmentacijo kmetijske krajine predvsem zaradi umeščanja infrastrukture in razpršene gradnje.
- Neavtohtone kulture, ki bi zahtevale specifične ureditve in s tem spremembo krajinskih vzorcev, se ne uvajajo.
- Pred onesnaženjem z ostanki mineralnih gnojil, pesticidov in naravnega gnoja se varuje vodne vire in podtalnico.

Gozdarstvo in gozdovi

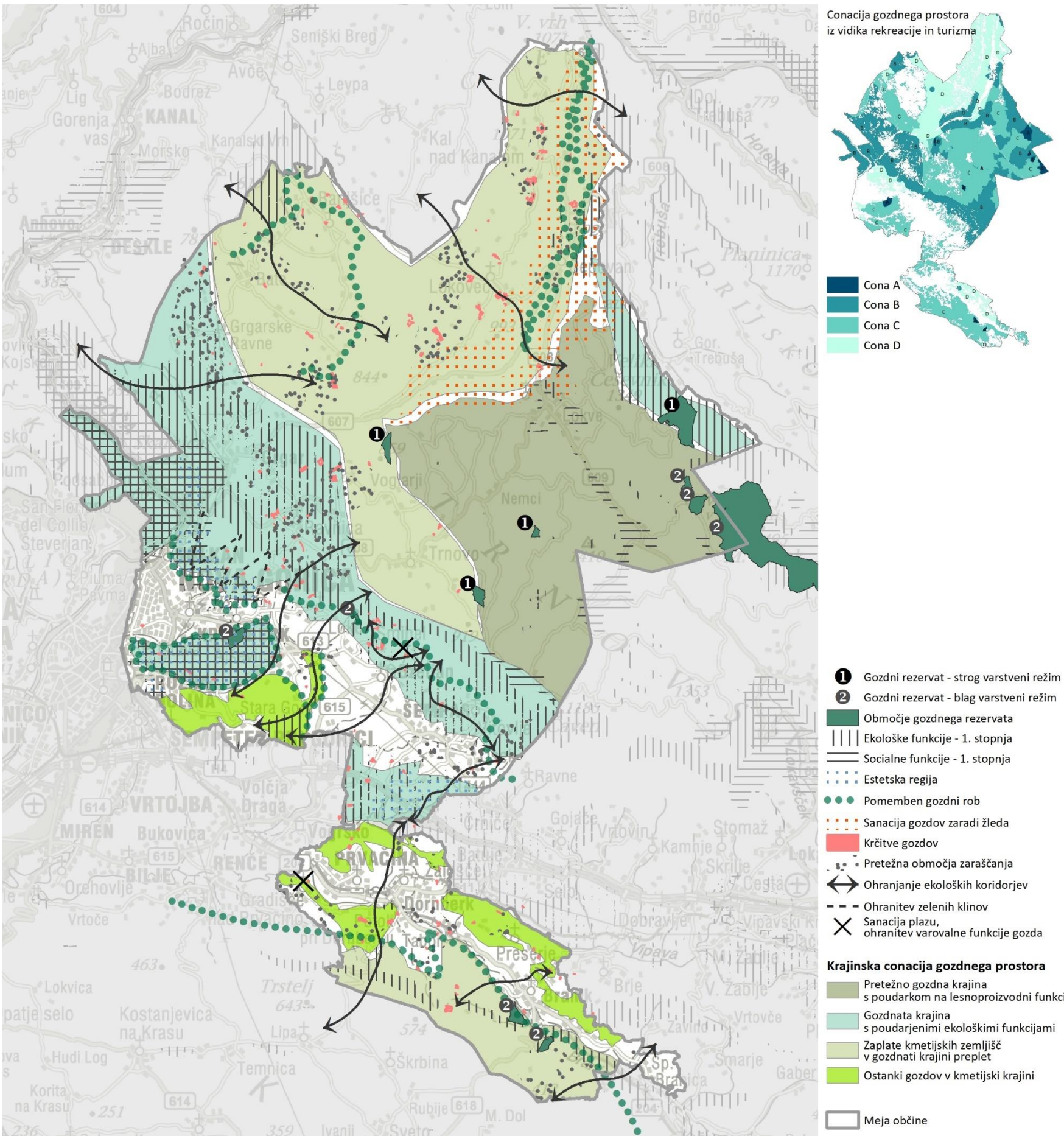
Gozd je ključna prvina v kulturni krajini in ima zelo velik in večplasten pomen. Gozdovi območja so ključnega pomena iz vidika biotske in krajinske pestrosti, vizualne privlačnosti krajine, socialnih in ekoloških funkcij. Glede na prevladujočo funkcijo in pomen gozdov so prepoznani 4 tipi krajinskih gozdnih območij:

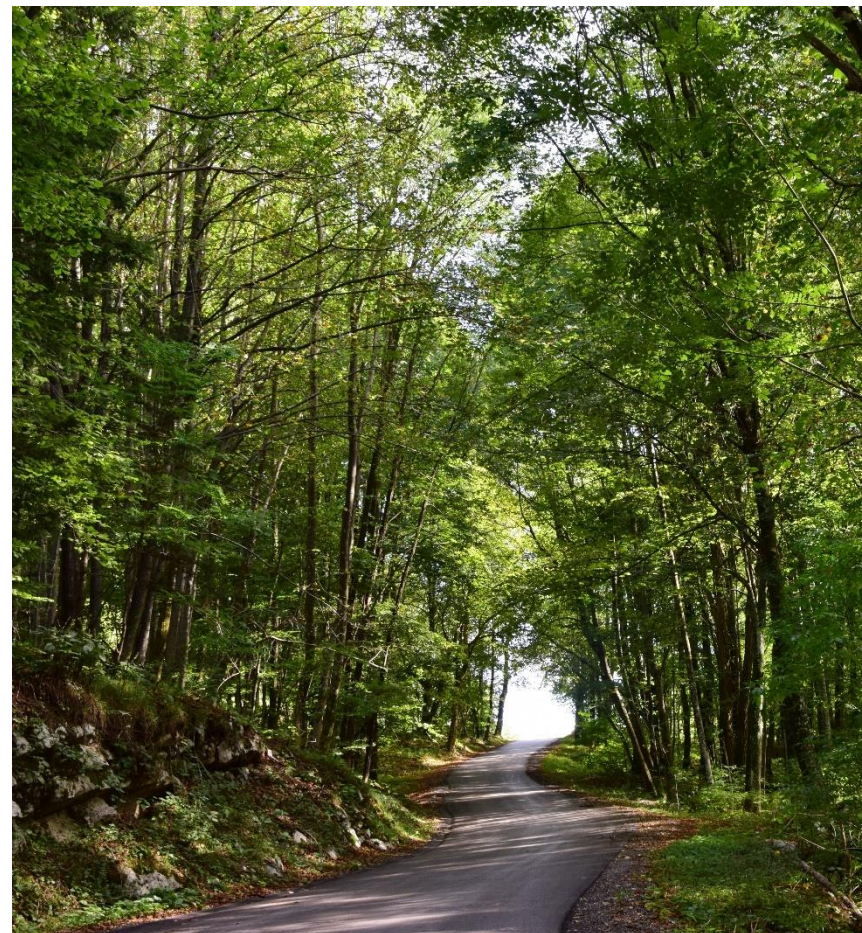
Pretežno gozdna krajina (delež gozda več kot 75 %) s poudarkom na lesno proizvodni funkciji je opredeljena na območju Trnovske planote, kjer se nahajajo veliki strnjeni gozdni kompleksi, ki zagotavljajo biotsko raznovrstnost predvsem z ohranitvijo življenjskih prostorov številnim živalskim in rastlinskim vrstam.

Gozdnata krajina s poudarjenimi ekološkimi funkcijami, na robovih Trnovske in Banjske planote, Panovec in gozdovi ob Vogrščku, kjer je delež gozdov visok in se zaradi zaraščanja še povečuje. Ti gozdovi varujejo pred erozijo in plazenjem ter opredeljujejo prepoznavne vzorce v krajini. Gozdovi v ravnini in v bližini naselij so tudi nosilci pomembnih socialnih funkcij.

Gozdnata krajina z večjimi in manjšimi zaplatami kmetijskih zemljišč, del Banjske in Trnovske planote ter Krasa, kjer je delež gozda že nekoliko nižji ter se bolj ali manj izrazito prepleta s kmetijskimi zemljišči. Gozd teh območij je pomemben nosilec kontrastnosti, členjenosti, orientacije (izrazit nosilec prostorskih smeri) in gradnik kulturne krajine.

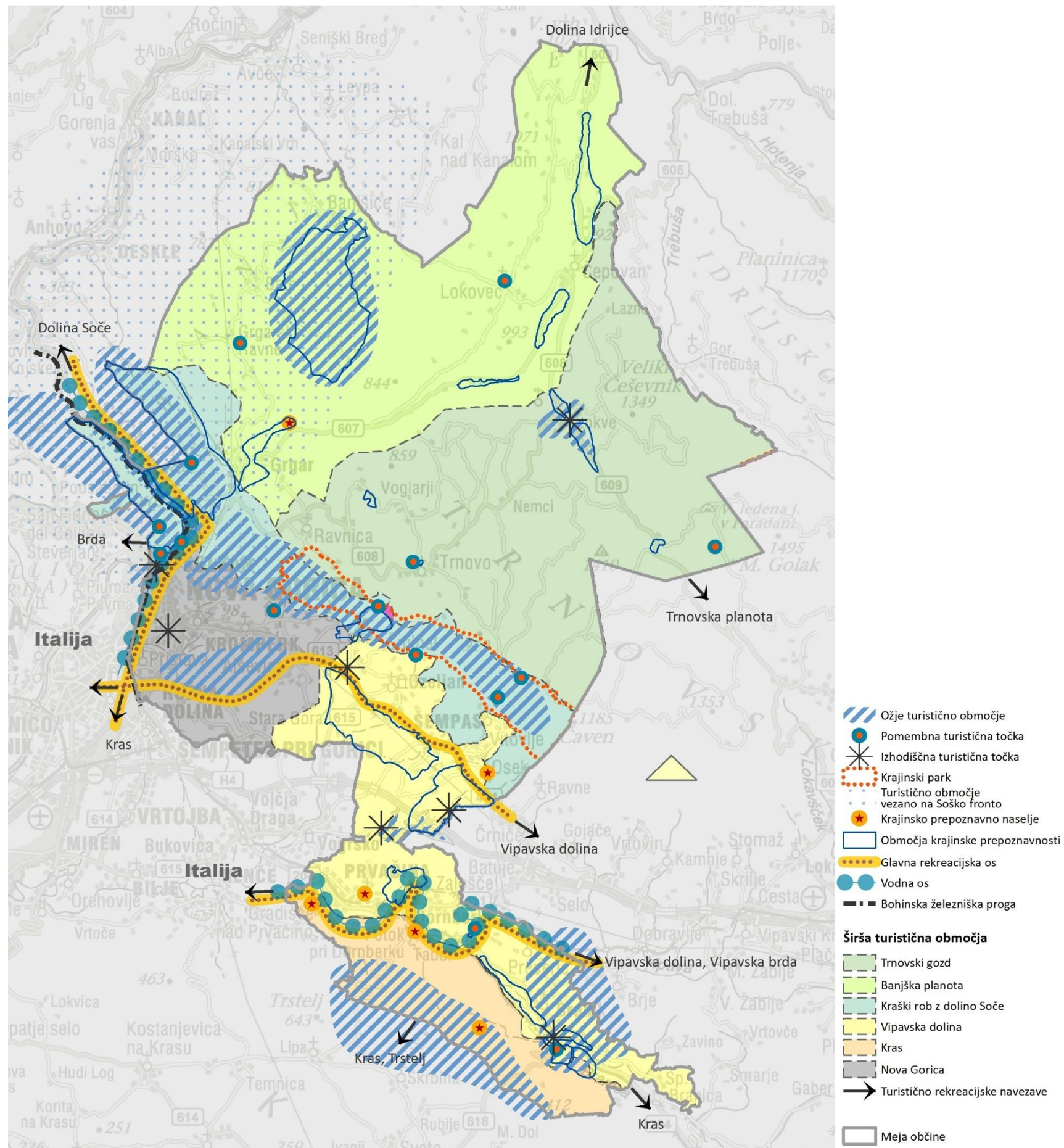
Ostanki gozdov v kmetijski in urbani krajini, kjer je gozdnatost nizka, predstavljajo ekosistem z izjemno pomembno vlogo za ohranjanje biotske pestrosti. Pomembni so za kakovost bivanja v bližnjih naseljih in kot členitvena prvina.

Usmeritve za gozdarstvo

- Obstoječe gozdne površine se ohranja. Preprečuje se fragmentacijo strnjenih gozdnih kompleksov. Posege v gozdni prostor se usmerja v robna območja gozdnih kompleksov in v gozdove s slabšo zasnovo oziroma na območja zaraščajočih se površin. Na območjih gozdov s poudarjenimi funkcijami posegi v gozd in gozdni prostor praviloma niso dopustni.
- Varuje in obnavlja se vrstno pestre gozdne robove. Spodbuja se ohranjanje mozaične krajine gozdnih površin, grmičevja, travnikov in pašnikov. Vzdržuje se pašnike, gozdne vrzeli, jase in travnike v gozdu in grmišča.
- V intenzivni kmetijski krajini na ravnini krčitve gozdov in odstranjevanje vegetacije ni dovoljeno. Ohranja, obnavlja in na novo vzpostavlja se gozdne zaplate, skupine gozdnega drevja, posamezna drevesa, omejke in predvsem ostanke poplavnih gozdov ter obvodno rastje (tudi vzdolž melioracijskih jarkov).
- Gozdnih površin kraškega roba se zaradi erozijske ogroženosti in plazovitosti ne krči.
- Spodbuja se vzpostavitev vegetacijskih koridorjev (povezljivost) med gozdnimi kompleksi, predvsem čez poselitvena območja in intenzivne kmetijske površine.
- Opuščene kmetijske površine na strmih pobočjih (nad 37% naklon), strmih grapah, erozijskih območjih se prepustiti naravnemu zaraščanju.
- Kjer je v večji meri prisotno zaraščanje kmetijskih zemljišč, se krčitev gozdov v kmetijske namene spodbuja. Nov gozdni rob se oblikuje skladno s krajinsko sliko in strukturnimi značilnostmi območja (organske linije). Z zasaditvijo avtohtone vegetacije se spodbudi hitrejša vzpostavitev gozdnega roba.
- Pretehtati je treba smiselnost zaščite ostankov ravninskih poplavnih gozdov (gozd s posebnim namenom, naravna vrednota ipd.) na Lijaškem polju ipd.
- Z vzdrževanjem in dograjevanjem mreže protipožarnih prometnic se zmanjšuje požarno ogroženost gozdov. Gozdne prometnice ne smejo vidno razvrednotiti prostora, pospeševati erozijskih procesov ter vplivati na stanje voda in odtočni režim. Gradijo se vodni viri (bazeni, kali, hidranti) v naravnem okolju, protipožarni objekti (zidovi in poti) in protipožarne preseke ter vlake.
- Ohranja se majhne vodne in močvirne biotope v gozdu ali na gozdnem robu ter obvodna drevnina.
- V gozdnem rezervatu se upošteva varstveni režim, določen s predpisom o razglasitvi.
- Zagotovi se sanacija območij gozdov poškodovanih zaradi žleda.
- Vsi posegi v gozdove morajo biti skladni s sprejetimi gozdnogospodarskimi načrti in drugimi pravnimi akti.

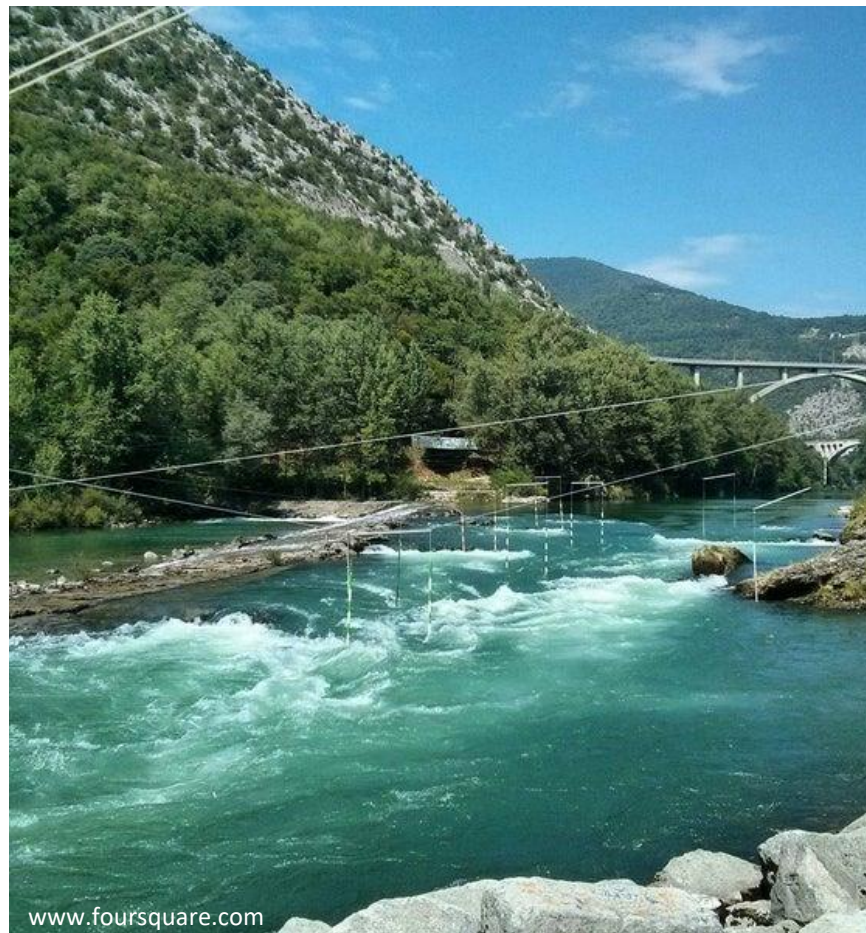
Turizem, šport in rekreacija

Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017 – 2021 opredeljuje, da je Nova Gorica z Vipavsko dolino ena izmed osmih vodilnih destinacij za makro destinacijo Mediteranska Slovenija. Nosilni produkti makrodestinacije so **poslovna srečanja in dogodki, zdravje in dobro počutje**, sonce in morje, **gastronomija**. Sekundarni produkti so »**outdoor**«, **kultura, doživetje narave, turizem na podeželju, krožna potovanja, posebni interesi, športni turizem**, križarjenje in navtika ter **igralništvo**.

Nosilci turistične ponudbe v prostoru so:

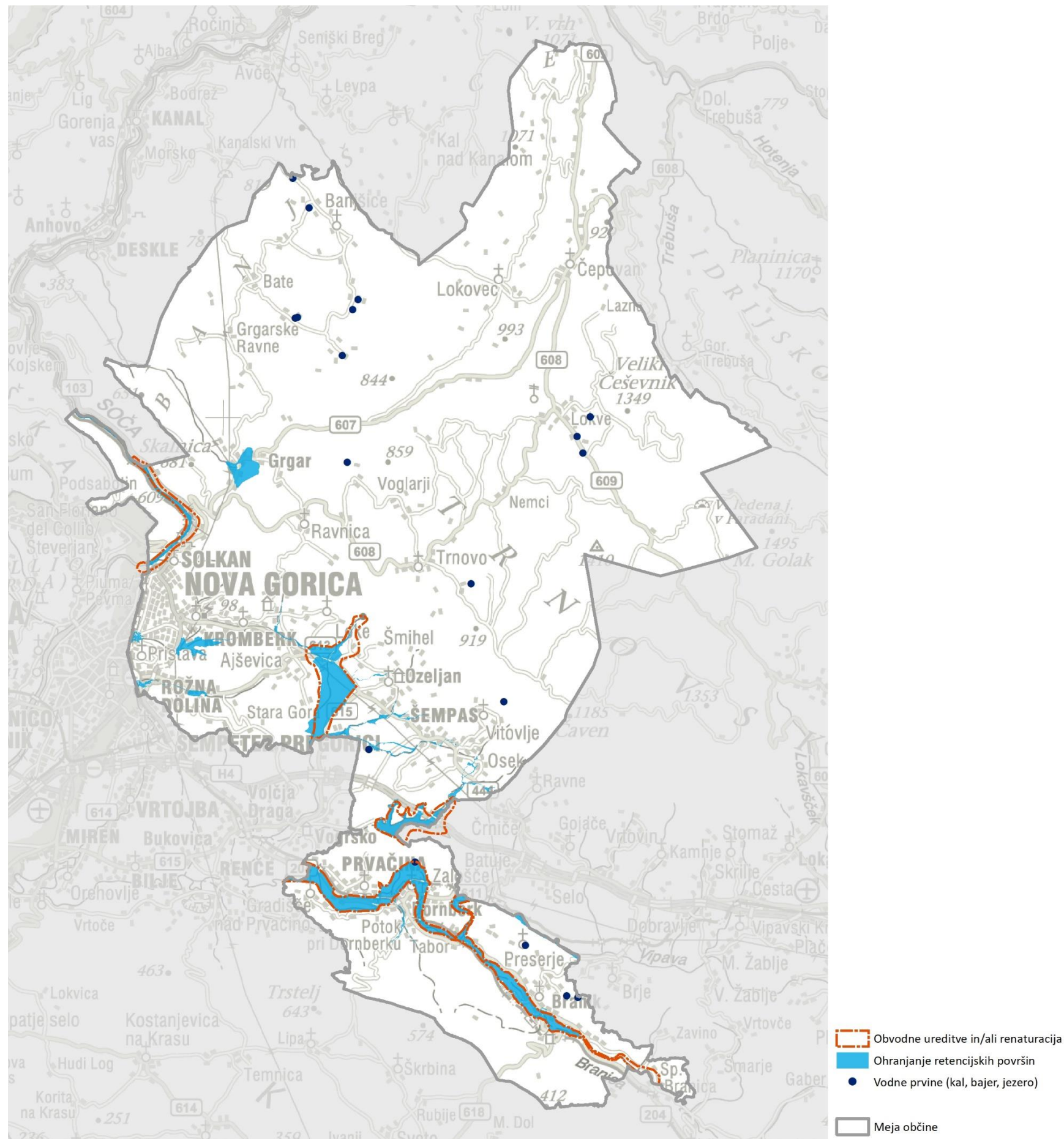
- Ožja turistična in rekreacijska območja (dolina Soče, Sveta Gora, Sabotin, Panovec, Lokve, južni obronki Trnovske planote, Škabrijel – Sv. Danijel - Lijak, Vogršček, Kras (Trstelj), Vipavska brda).
- Pomembne turistične točke, ki so zaradi svojih značilnosti privlačne za turistični obisk: Center vodnih športov in adrenalinskih dejavnosti Solkan, Kovaški muzej Lokovec, zeliščarski center Grgarske Ravne, Velika ledena jama v Paradani, Sveta Gora, Sabotin, Solkanski most, Spomenik NOB na Trnovem, izvir Lijaka, grad Kromberk, vzletna mesta nad Vipavsko dolino, cerkev Sv. Marije v Vitovljah, grad Rihemberk in soteska Pekel z mlinom.
- Izhodiščne turistične točke (oskrbne točke za razvoj turizma): Nova Gorica, kajak center Soča, Lijak, Vogršček, Branik, Lokve.
- Turistično območje z značilnostmi vezanimi na Soško fronto.
- Krajinski park Južni obronki Trnovskega gozda.
- Krajinsko prepoznavna naselja in območja krajinske prepoznavnosti.
- Nosilne turistično rekreacijske smeri potekajo po dolini Soče –kolesarska pot Solkan – Plave z načrtovanim nadaljevanjem v smeri Tolmina in Bovca ter po Vipavski dolini, kjer sta načrtovani daljinska kolesarska povezava, ki se navezuje na širše območje, in sicer na vzhodu na evropsko kolesarsko pot Eurovelo 9 oziroma na koridor daljinske kolesarske povezave D1 (Šentilj - Maribor - Celje - Ljubljana - Postojna - Divača – Koper), na zahodu pa na kolesarsko povezavo Alpe-Adria (Salzburg-Beljak-Trbiž-Pušja vas-Videm-Gradež). Ob Vipavski vodni osi je načrtovana tematska učna pot, ki bo povezovala občine od izvira do izliva reke.
- Pomembnejše pešpoti v občini so planinska pot na Sabotinu, pot na Sveto Goro, na Škabrijel, krožna pot na Banjšicah, pot na Poldanovec, poti na obronkih Trnovske planote (Trpinovšče-Vitovski hrib – Čaven-Col-Javornik...) in pot na Trstelj.
- Poseben turistični potencial predstavlja Bohinjska železniška proga, ki na odseku Nova Gorica – Most na Soči poteka prepleteno z državno kolesarsko povezavo.

Specifične značilnosti, doživljajska in videzna privlačnost širših turističnih območij (Trnovska planota, Banjska planota, Kraški rob in dolina Soče, Vipavska dolina, Kras, urbano območje Nove Gorice).

Usmeritve za turizem, šport in rekreacijo

- Spodbuja se razvoj trajnostnih oblik rekreacije in dejavnosti, ki so usklajene z naravnimi danostmi in ne pogojujejo velikih posegov v prostor. Spodbuja se turistične dejavnosti vezane na naravne in kulturne kakovosti občine, že uveljavljene izletniške in rekreativne točke, doživetja in rekreacijo v naravi, turizem na podeželju v povezavi s sonaravnim kmetijstvom, gastronomsko ponudbo, kulturno zgodovinske značilnosti vezane predvsem na sledi Soške fronte ipd.
- Turistično in rekreacijsko infrastrukturo se praviloma zagotavlja v oziroma ob poselitvenih območjih vezano na osnovno dejavnost. Načrtuje se prostočasne dejavnosti, ki ne zahtevajo posebne infrastrukture. Posegi, potrebni za razvoj turističnih dejavnosti, se umeščajo, načrtujejo in urejajo tako, da se upoštevajo morfološke in krajinske značilnosti prostora ter da raba ni v nasprotju z drugimi kvalitetaми krajine (struktura, smeri, vedute ipd.).
- Ožja turistična območja so ključne turistične destinacije in gradniki prostorske identitete, ki jo je treba ohraniti ter s prostorom in posegi vanj ravnati še posebej odgovorno. Razvoj turizma je podrejen upoštevanju njihovih identitetnih značilnosti.
- Kulturno dediščino in naravne vrednote se vključujejo v turistično ponudbo z upoštevanjem njihove občutljivosti in morebitnega omejevanja obiska in drugih ukrepov, ki bodo dolgoročno ohranili in zaščitili območje.
- Spodbuja se vzpostavitev celovite mreže kolesarskih in pešpoti, njihovo vzdrževanje, obnova, zveznost in označenost. Zagotavlja se dobra povezanost poselitvenih območij s turističnimi območji in podeželjem. Rekreacijske peš in kolesarske poti v odprti krajini naj se v čim večji možni meri vodi po obstoječih poljskih in gozdnih poteh ali ob vodotokih, z ustreznimi premostitvami. Za ureditev počivališč in razgledišč naj se uporablja obstoječe atraktivne točke.
- V skladu s predpisanimi kriteriji se naj načrtuje sistem kopališč, vstopno izstopnih točk in režim uporabe obvodnih rekreativnih površin, predvsem na reki Soči in Vipavi.
- Kampe in glamping nastanitve se umešča z upoštevanjem krajinskih značilnosti posameznih območij. Ne umešča se jih na vizualno izpostavljena mesta. Glamping nastanitve se navezuje na obstoječo stavbno tkivo, v okviru obstoječega stavbnega fonda, v sklopu turističnih kmetij ipd. Za oblikovanje in umestitev se izdelava analiza širšega prostora in idejna zasnova posega. Predlaga se izdelava strokovne podlage na nivoju občine, ki bo opredelila izhodišča in pogoje za umeščanje tovrstnih nastanitvev.
- Spodbuja se obnova mlinov na reki Vipavi in Branici, že obnovljene mline se na ustrezen način vključi v turistično ponudbo (kulinarična ponudba, etnološka dediščina, običaji, manjše prenočitvene kapacitete ipd.). Mline se naveže na obstoječe in nove tematske poti s pomočjo katerih se ovrednoti pomen rek in ovrednoti etnološko dediščino.
- Za razvoj turizma in varstvo krajine na podeželju je ključnega pomena ustrezna infrastrukturna opremljenost turističnih območij, ki se jo zagotavlja predvsem v pomembnejših turističnih izhodiščih. Vzpostavijo in nadgradijo se v že obstoječih programskih točkah in na območjih, ki so iz vidika prepoznavnosti in kakovosti prostora manj občutljiva. Izhodiščne točke so po prostoru enakomerno razporejene, predstavljajo vstopne točke v turistično zanimiva območja, so prometno dobro dostopne in na trajnostne načine povezane s turističnimi območji v okolici.
- V turistično ponudbo se ustrezno vključi registrirano vzletišče za jadralne padalce in še neizkoriščene turistične točke kot so muzej kovaštva Lokovec, zeliščarski center Grgarske Ravne ipd.
- Predlaga se ustanovitev zavarovanega območja narave, regijskega parka Nanos – Trnovski gozd, ki vključuje območja občine: Banjšice, Bate, Čepovan, Grgarske Ravne, Lazna, Lokovec, Lokve, Nemci, Ravnica, Trnovo, Voglarji, Podgozd, Dragovica.
- Priporoča se priprava strategije za razvoj kolesarskega turizma, v skladu s priročnikom za razvoj kolesarskih destinacij.

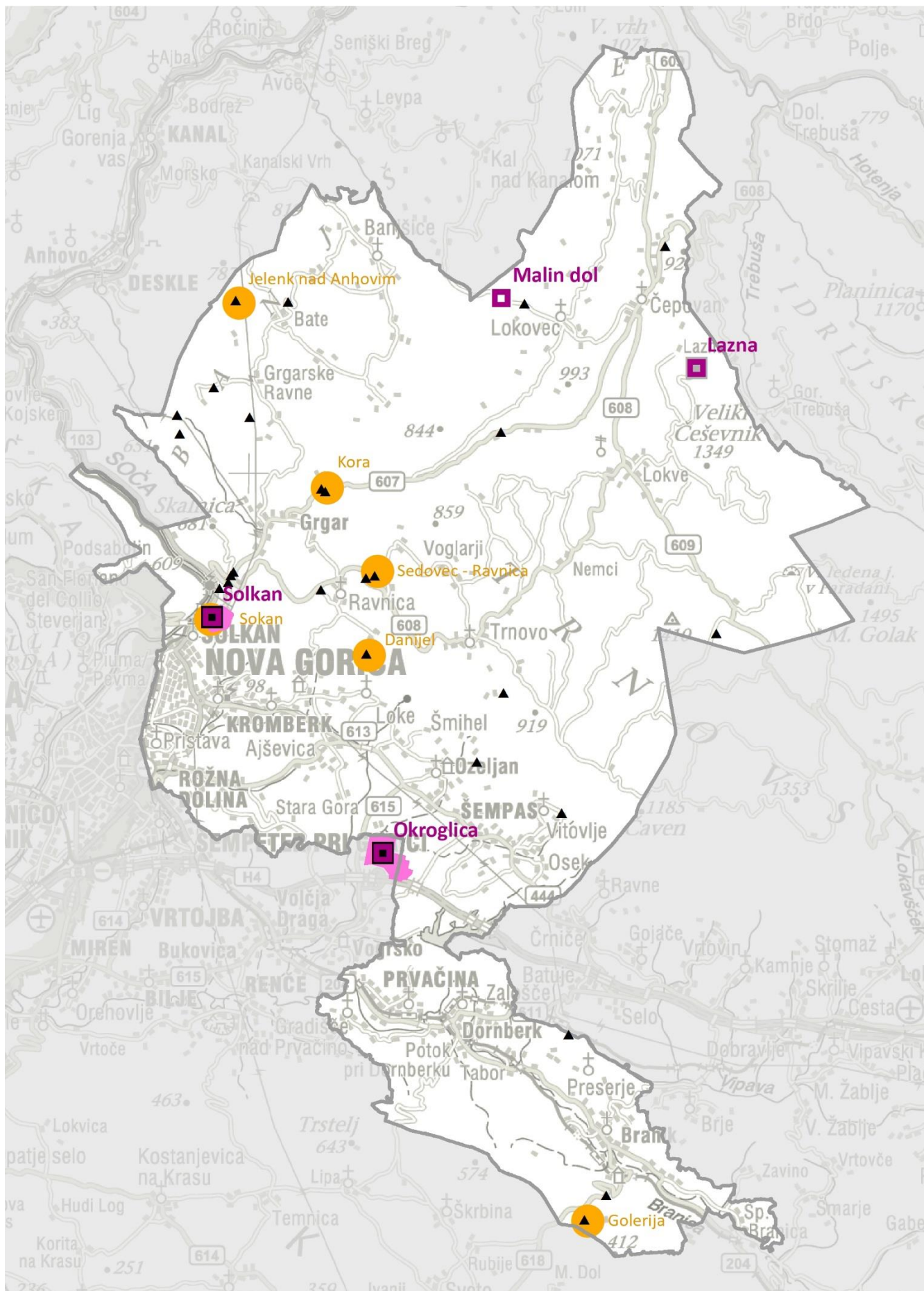

Upravljanje voda

Vodarstvo kot dejavnost posega v vodni in obvodni prostor, za katerega je značilna velika biološka pestrost, ki praviloma ustvarja pestra krajinska prizorišča. Vode v občini se smejo izkoriščati za oskrbne, gospodarske in turistično rekreacijske namene le ob hkratni skrbi za varstvo njihove kakovosti ter njihovega krajinskega in doživljajskega pomena. Pri načrtovanju rabe prostora je kot omejitev treba upoštevati poplavnost, erozijo in plazovitost. Posegi na vodna zemljišča morajo biti izvedeni tako, da upoštevajo morfološke in krajinske značilnosti voda.

Usmeritve za upravljanje z vodami

- Dejavnosti in ureditve na območju voda in obvodnih zemljiščih se načrtujejo na način, da se zagotovi varstvo naravnih vrednot in ohranjanje biotske raznovrstnosti. Upošteva se načela varstva voda in vodnega režima. Ohranjajo se retenzijske površine, območja suhih zadrževalnikov in obvodna drevnina. Vsaj 5 m od roba vodne površine naj se ne uporablja gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.
- Nadaljnje regulacije vodotokov niso dopustne. Spodbuja se renaturacija oziroma revitalizacija regulirani vodotokov, ustvari se nove vodne biotope in ohrani ter obnovi značilno obvodno rastje. Ohranja in vzpostavlja se naravno obliko brežin in struge vodotoka z naravnimi plitvinami in prodišči.
- Melioracijske jarke in druge vodne kanale se vzdržuje in ureja kot odprte kanale (se jih ne zacevlja). Ob njih se ohranjajo in vzpostavljajo vegetacijski koridorji.
- Ohranja in vzpostavlja se majhne vodne in močvirne biotope, ostanke močvirnih gozdov, vodne prvine (zadrževalnike, kale ipd.), Vitovsko jezero in Zaloški bajer. Vodne površine se čisti in vzdržuje, da ne pride do spontanega zasutja in zaraščanja.
- Ob upoštevanju načel varstva naravnih vrednot se načrtuje ohranitev kalov, ki se namenijo tradicionalni rabi, doživljanju prostora v povezavi z naravnimi kakovostmi in preživljanju prostega časa. Pomembni so iz ekološkega vidika. Kale se uredi sonaravno brez večjih izkopov in vkopnih brežin, za utrditev dna se uporabijo težko prepustni ali vodotesni materiali. Uporaba betonskih oblog je neprimerna.
- Zeleni koridorji ob vodotokih, predvsem v kmetijsko intenzivni krajini predstavljajo pomembne ekološke in rekreacijske koridorje. Nanje se vežejo ozelenjene večnamenske poti.
- Za območje Lijak, Vipava se pripravi strokovne podlage s poudarkom na renaturaciji vodotokov, vzpostavljanju retenzijskih površin in vodnih biotopov, krajinskih ureditvah z umeščanjem učnih in tematskih poti in ustreznim umeščanjem drugih dejavnosti, ki se pojavljajo v prostoru (pristajališče za padalce ipd.).
- Za območje Vogršček se pripravi podrobno krajinsko zasnovo s poudarkom na celostni krajinski ureditvi območja z urejanjem obalnih območij z vstopno izstopnimi mesti in možno rabo vode, izhodiščnih turističnih točk (vstopov v območje), umeščanjem športno rekreativnih in podpornih dejavnosti ter navezav na širše območje.
- Podrobno krajinsko zasnovo (lahko v okviru krajinske zasnove za kraški rob) se pripravi za območje doline Soče s poudarkom na umeščanju športno rekreativnih in podpornih dejavnosti, izhodiščne točke, ukrepov za obnovo in nadgradnjo dejavnosti in ureditev.
- Preprečuje se nenadzorovane odvzeme vode (hidroelektrarne, ribogojnice ipd.). Uvaja se ukrepe, ki omogočajo ohranjanje življenjskih pogojev v vodotoku. Umeščanje novih malih hidroelektrarn praviloma ni dopustno in se jih v največji možni meri omeji.
- Upoštevati je treba ukrepe, pogoje in omejitve vodovarstvenega režima vodovarstvenih območij za zaščito vodnih virov.

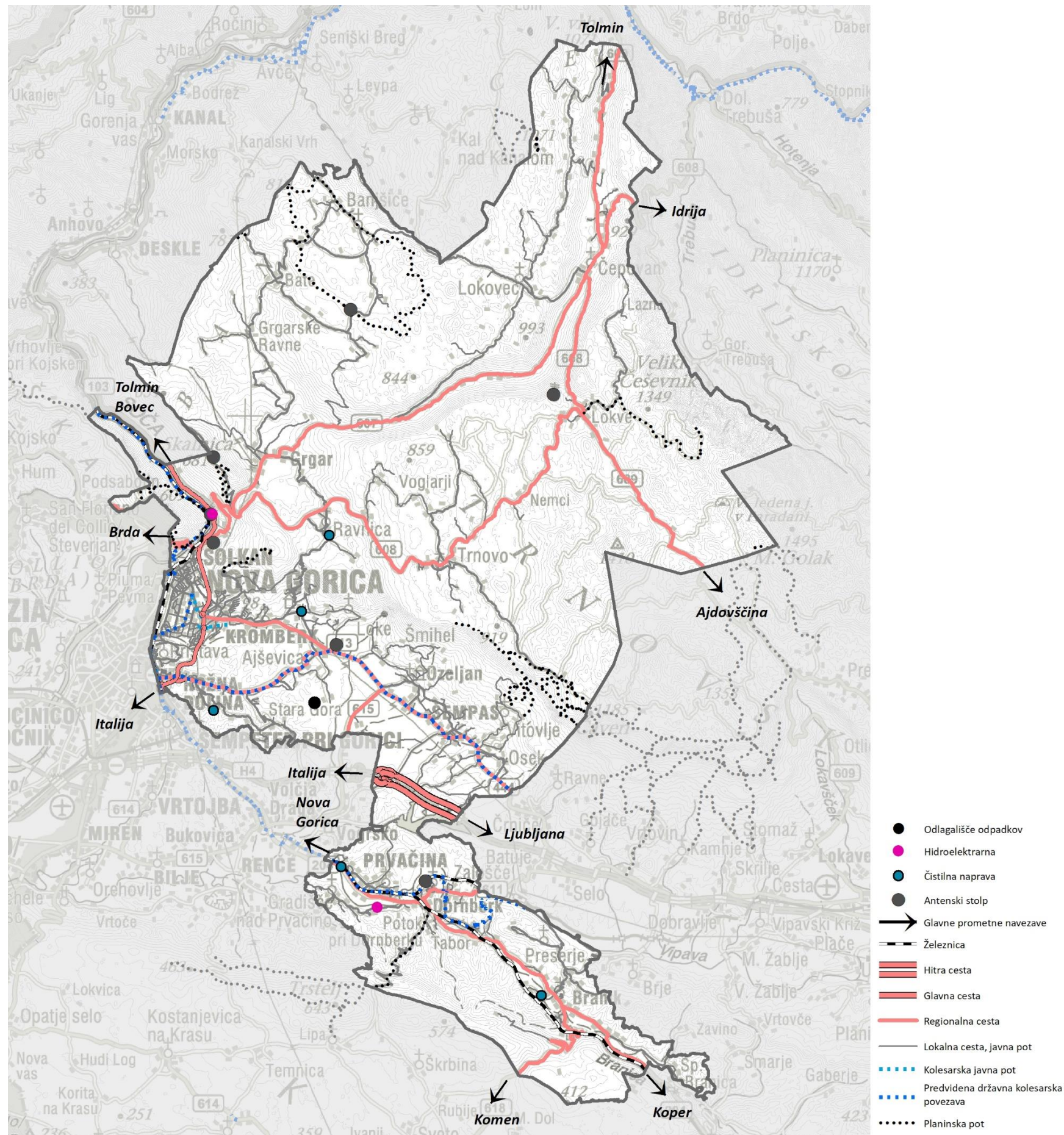
Izkoriščanje mineralnih surovin – rudarstvo

V občini se bodo prednostno razvijali pridobivalni prostori s podeljeno rudarsko pravico za gospodarsko izkoriščanje mineralnih surovin. Izkoriščene dele površinskih kopov se sproti sanira s povrnitvijo v primarno rabo ali prestrukturiranjem:

- Solkan (kalcit, sekundarne surovine, tehnični kamen – apnenec; koncesija podeljena za obdobje 28.8.2015 do 10.12.2021); aktiven površinski kop;
- Okroglica (lapor, opekarska, lončarska in keramičarska glina; koncesija podeljena za obdobje 23.7.2002 do 23.7.2022); aktiven površinski kop;
- Lazna (tehnični kamen – dolomit; koncesija podeljena za obdobje 20.12.2001 do 20.12.2021); občasno aktiven površinski kop;
- Malin Dol (tehnični kamen – apnenec; koncesija podeljena za obdobje 10.12.2001 do 10.12.2021); površinski kop v zapiranju;

Usmeritve za rudarstvo

- Raba mineralnih surovin se načrtuje z optimizacijo pridobivanja na že obstoječih območjih. Na območjih izkoriščanja mineralne surovine se zagotavlja sprotna in končna sanacija s povrnitvijo v primarno rabo ali s prestrukturiranjem.
- Sanacija s prestrukturiranjem se predvidi na podlagi preveritve utemeljenosti in sprejemljivosti predvsem z okoljskega in prostorskega vidika za kar se zagotovi izdelava ustreznih strokovnih podlag.
- Tehnična sanacija in rekultivacija se izvedeta na način, da se zagotovi trajno stabilnost in varnost saniranih površin in okolice ter izboljša videz degradirane krajine in v čim večji možni meri omili grobe prehode z okoliškim naravnim terenom. Za sanacijo se zagotovi izdelavo ustreznih strokovnih podlag.
- Vsi posegi potrebni za izkoriščanje in sanacijo se morajo izvajati znotraj območja urejanja.
- Nelegalne in opuščene kope se sanira in rekultivira s povrnitvijo v primarno rabo oziroma se območje prepusti naravnemu zaraščanju.
- Z omejitvijo druge rabe se zagotavlja varovanje virov mineralnih surovin na potencialnih perspektivnih nahajališčih Jelenk nad Anhovim, Kora, Sedovec pri Ravnici, Danijel, Golerija in Solkan.
- Podrobna krajinska zasnova se izdela za pridobivalni prostor Solkan in za celotno območje pridobivalnega prostora Okroglica. Podrobnejše usmeritve so podane v poglavju »Krajinske enote z usmeritvami za urejanje in razvoj«.
- Kamnoloma Lazna je namenjen lokalni oskrbi. Po končanem izkoriščanju se na območju izvede končna sanacija s povrnitvijo v primarno rabo.
- Kamnolom Malin dol je v celoti izkoriščen in je v zapiranju. Izvede se končna sanacija s povrnitvijo v primarno rabo.

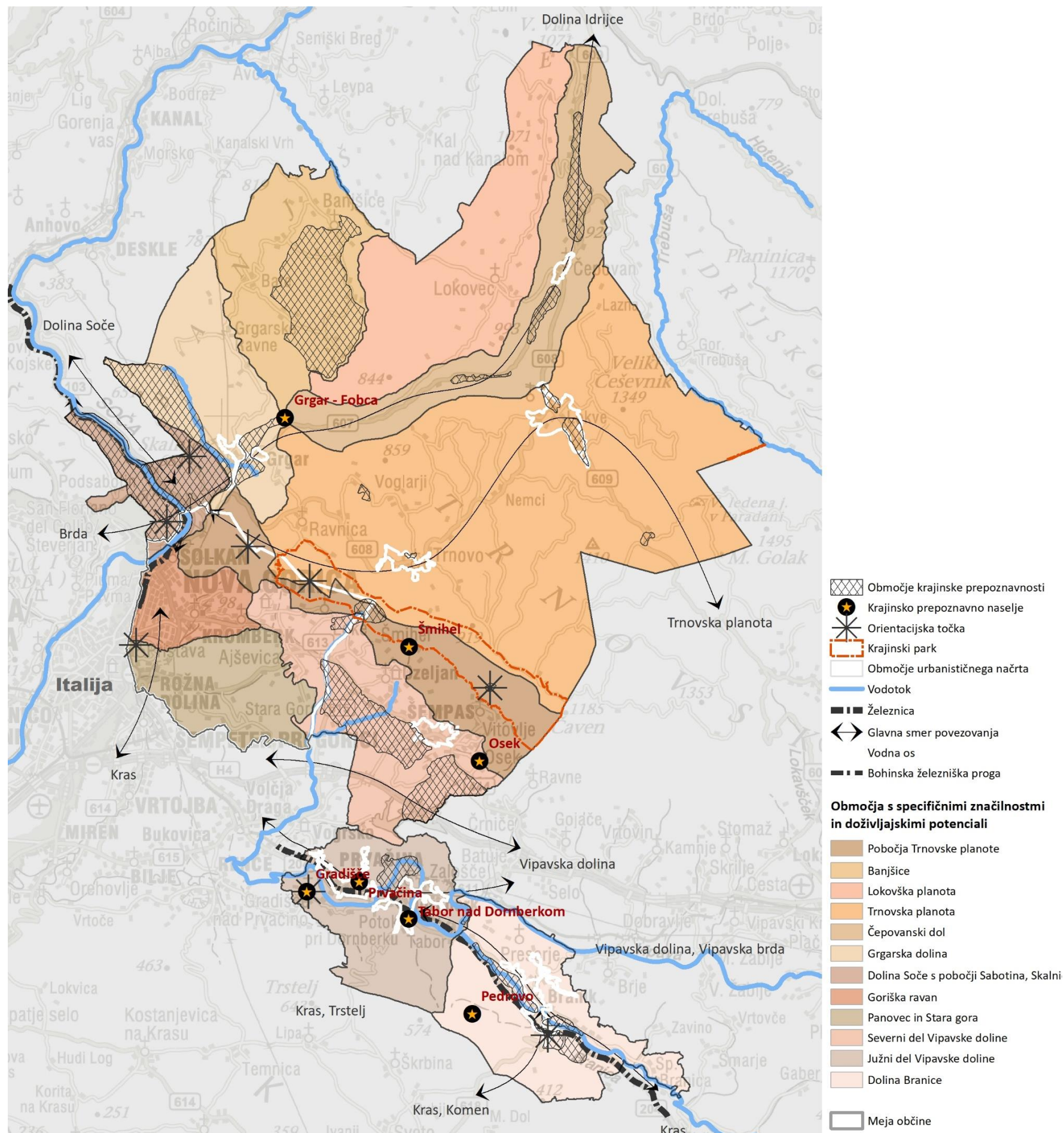

Gospodarska javna infrastruktura

Pomemben element v krajini in predvsem pri načrtovanju in opravljanju dejavnosti je poleg prometne tudi preostala **gospodarska javna infrastruktura**.

Usmeritve

- Prometnic v podeželskem zaledju se praviloma ne širi, ustrezno se oblikuje obcestno krajino. Z vodenjem trase se je treba prilagajati reliefni strukturi ter se na ta način izogniti gradnji visokih podpornih zidov.
- Križišča, prometna vozlišča, parkirišča in avtobusna postajališča je treba umeščati na način, da le ta ne ustvarjajo novih dominant v odprti krajini.
- Obstoječa »divja« parkirišča se ustrezno uredi (v skladu z lokacijo), zameji in ozeleni, določi se jim ustrezno namensko rabo prostora.
- Posebno pozornost pri umeščanju in oblikovanju cestno-prometne infrastrukture je treba nameniti opredeljenim območjem krajinskih prepoznavnosti.
- Neurejene in nelegalne deponije zemeljskega in gradbenega materiala ter drugih materialov se sanira z ustrezno nadomestno rabo, z rekultivacijo in vzpostavitvijo prejšnje rabe ali s prepuščanjem naravni sukcesiji.
- Objekte gospodarske javne infrastrukture (transformatorske postaje, črpališča, vodohrane ipd.) se umešča na vizualno neizpostavljena območja. Z značilnimi zasaditvami (avtohtone in lokalno značilne neinvazivne vrste) se jih v celoti ali deloma zakrije.
- Ekoloških otokov se ne umešča v odprto krajino. Ekološke otoke se umešča v naselja, na območja, ki ne bodo negativni vplivala na kakovosti naselja (izven območij kulturnih spomenikov, središč naselij, vstopov v naselja ipd.) Območja ekoloških otokov se z značilnimi zasaditvami (avtohtone in lokalno značilne neinvazivne vrste) v največji možni meri zakrije.
- Bazne postaje in drugi telekomunikacijski objekti (antene in oddajniki) v odprtem prostoru se umeščajo na vidno čim manj izpostavljena mesta, s čim manjšim vplivom na kvalitete prostora, izven značilnih in najkakovostnejših vedut, z minimalno potrebno ureditvijo brez nepotrebnih ograjevanj, podestov ipd. Oblikovanje in umeščanje objektov mora biti čim bolj prilagojeno naravnim danostim prostora, okolico objekta je treba ozeleniti. V območja krajinske prepoznavnosti se tovrstni objekti praviloma ne umeščajo.
- Postavitev vetrnih turbin za lastne potrebe je možna znotraj naselij oz. med objekti, vendar je za vsako lokacijo potrebno preučiti mikroklimatske značilnosti, vizualne in druge vplive na prostor oz. naselje. Predlaga se izdelava strokovne podlage, ki bo opredelila izhodišča in pogoje za postavitev vetrnih elektrarn za lastne potrebe na nivoju občine.

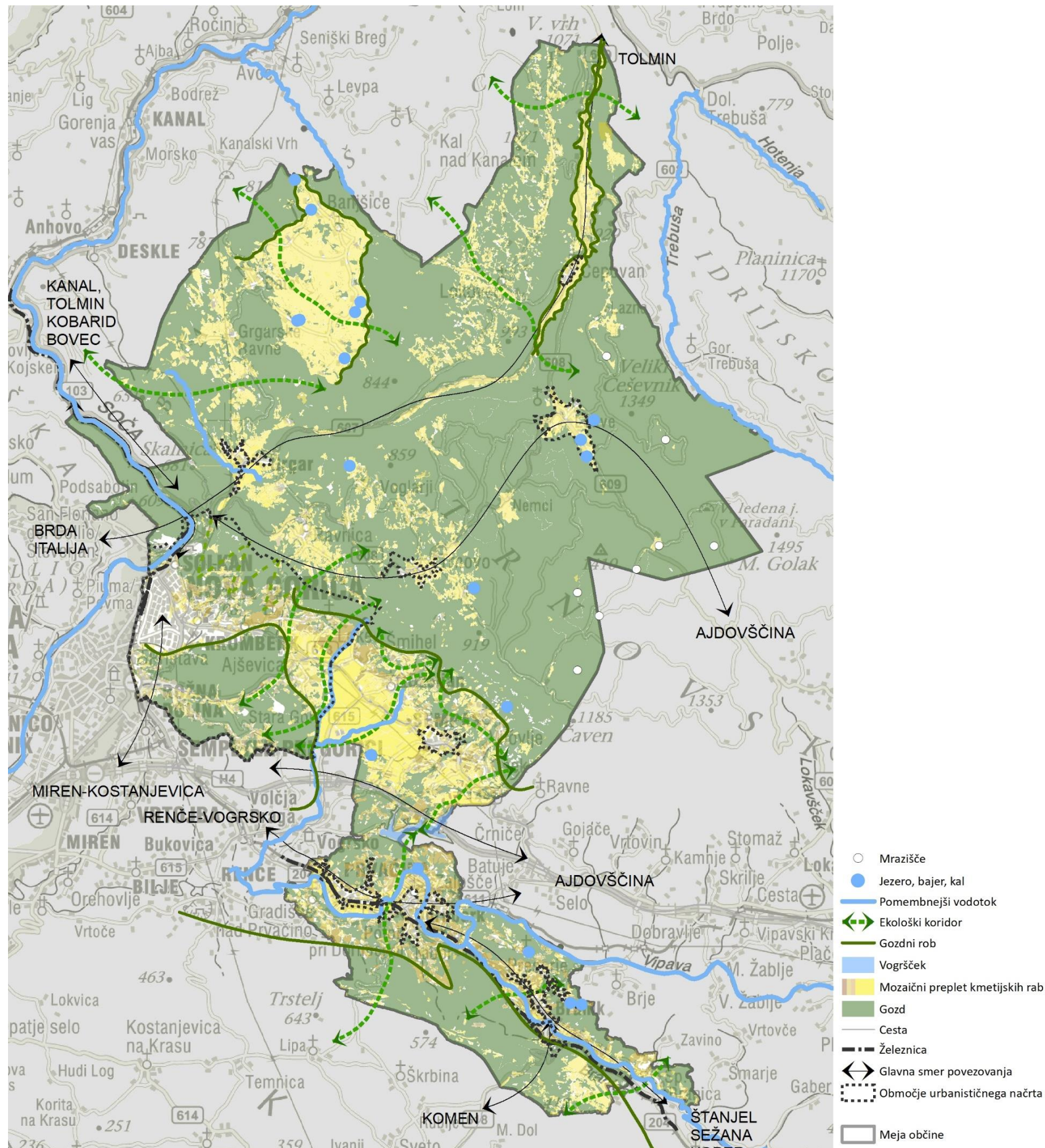

Zeleni sistem in usmeritve za ohranjanje prepoznavnosti

Za prepoznavnost krajine obravnavanih območij je treba zagotavljati predvsem ohranjanje gozdnih območij, pestre kulturne krajine na pobočjih ter opredeljenih območij krajinskih prepoznavnosti in krajinskih prvin.

Usmeritve za zeleni sistem in ohranjanje prepoznavnosti

- Ohranja, varuje, obnavlja in izboljšuje se opredeljena območja prepoznavnosti, krajinsko prepoznavna naselja in krajinske prvine.
- Krajinsko prepoznavna območja se ohranja, vanje se ne vnaša prostorskih ureditev, ki bi zaradi svojih lastnosti lahko degradirale prvine, zaradi katerih so območja pomembna za prepoznavnost. Na teh območjih se še posebej skrbno zagotavlja ohranjanje krajinskih prvin ter strukturnih in morfoloških značilnosti. Treba je omejevati gradnjo velikih infrastrukturnih objektov in širitev poselitve, na območjih zaraščanja kulturne krajine pa spodbujati tradicionalno obdelovanje kmetijskih površin. Prioritetno se zagotavlja sanacija razvrednotenih območij.
- V krajinsko prepoznavnih naseljih se posebej varuje njihove robove in stik s kulturno krajino. Prepoveduje se umeščanja neustreznih ureditev in gradenj, ki bi porušili prepoznaven rob in razmerje med naseljem in kulturno krajino. S spodbujanjem obdelovanja kmetijskih površin se ohranja značilen rob med poselitvijo in naseljem ter ohranjajo značilne vedute in silhuete v prostoru. Preprečuje se zlivanje naselij.
- Opredeljene prvine je treba ohranjati v največji možni meri ter jih kjer je to mogoče z drugimi načrtovanimi posegi bolje izraziti in poudariti. Prvine je treba varovati pred različnimi oblikami onesnaženja in neustreznimi posegi, ki utegnejo razvrednotiti značilne kakovosti posamezne prvine.
- Varuje se vedutne poglede. S cezurami med poselitvijo in dominantami se varuje dominante (cerkve) in varuje vedute nanje. Postavljanje novih dominant ni dopustno.
- Varuje in obnavlja se izrazite gozdne, poselitvene in kmetijske robove.
- Preprečevanje neustreznih posegov, tudi poselitve, infrastrukture in intenzivnih trajnih nasadov, ki posegajo v terase in spreminjajo reliefno strukturo.
- Ohranjajo se obstoječe parcelne strukture.
- Ohranja se naravne reliefne oblike in razgaljenost kraškega roba.
- V odprti krajini vegetacijski poudarki s cipresami niso zaželeni, razen v primeru zasaditve pokopališč kot prostorskega poudarka.
- Ohranjanje značilne oblike poselitve. Razvoj novogradenj ob vaških jedrih, posebno v krajinsko prepoznavnih naseljih mora ohranjati tradicionalen poselitveni rob in veduto vasi.
- V odprto krajino se ne umešča novih stavb, razen v okviru sanacije obstoječe razpršene gradnje.
- Umeščanje objektov je prilagojeno terenu; v primeru potrebnega preoblikovanja terena za kmetijske namene se površine čim prej sanira, ustrezno zasadi in zatravi.
- Pri razmeščanju in načrtovanju dejavnosti je treba upoštevati območja naravnih kakovosti in kulturne dediščine.
- Rabe se načrtuje v skladu z načrtovanjem območij za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, območij zaščite in reševanja ter območij in objektov za potrebe obrambe.

Usmeritve za ohranjanje biotske in krajinske pestrosti

Krajinska pestrost je tesno povezana z biotsko raznovrstnostjo, zlasti kadar je krajina izraz ekstenzivne kmetijske rabe z mnogimi strukturami oziroma prvinami. Je pogled na habitatne tipe s krajinskega vidika. Kulturna krajina je pomemben in značilen element prostora, hkrati pa so z njenim obstojem in spreminjanjem povezane številne rastlinske in živalske vrste. Zato Panevropska strategija biotske in krajinske pestrosti (Sofija, 1995), ki je bila pripravljena kot evropski okvir za izvajanje Konvencije o biološki raznovrstnosti, posebej poudarja pomen ohranjanja kulturne krajine.

Skupna kmetijska politika po letu 2021 kot enega od devetih ciljev na ravni EU omenja ohranjanje krajinskih značilnosti. »Številne raziskave so pokazale, da če želimo ohraniti biotsko pestrost na primerni ravni, naj bi bilo takih elementov v kmetijski krajini od sedem do petnajst odstotkov« (Šumrada T., Pestrost kmetijske krajine je ključna za biotsko pestrost, Delo, 17. april 2020).

Načeloma se biotska raznovrstnost povečuje s povečevanjem sestavne pestrosti bolj naravno ohranjenih območij, kot tudi povečevanjem sestavne in oblikovne pestrosti površin, vključenih v kmetijsko pridelavo, vendar je odvisna od odziva vrst na kombinacijo habitatov. Poenostavljanje krajine zaradi izginjanja naravnih struktur in kulturnih elementov v krajini zmanjšuje tako krajinsko pestrost kakor biotsko raznovrstnost ter vodi v izginjanje identitete določenega tipa krajine.

K biotski in krajinski pestrosti pomembno prispevajo: gozdne površine, gozdne zaplate, živice in posamezna drevesa, ekstenzivne kmetijske površine, vodotoki, druge vodne prvine kakor tudi ustvarjene krajinske prvine kot so suhozidi, kali ipd.

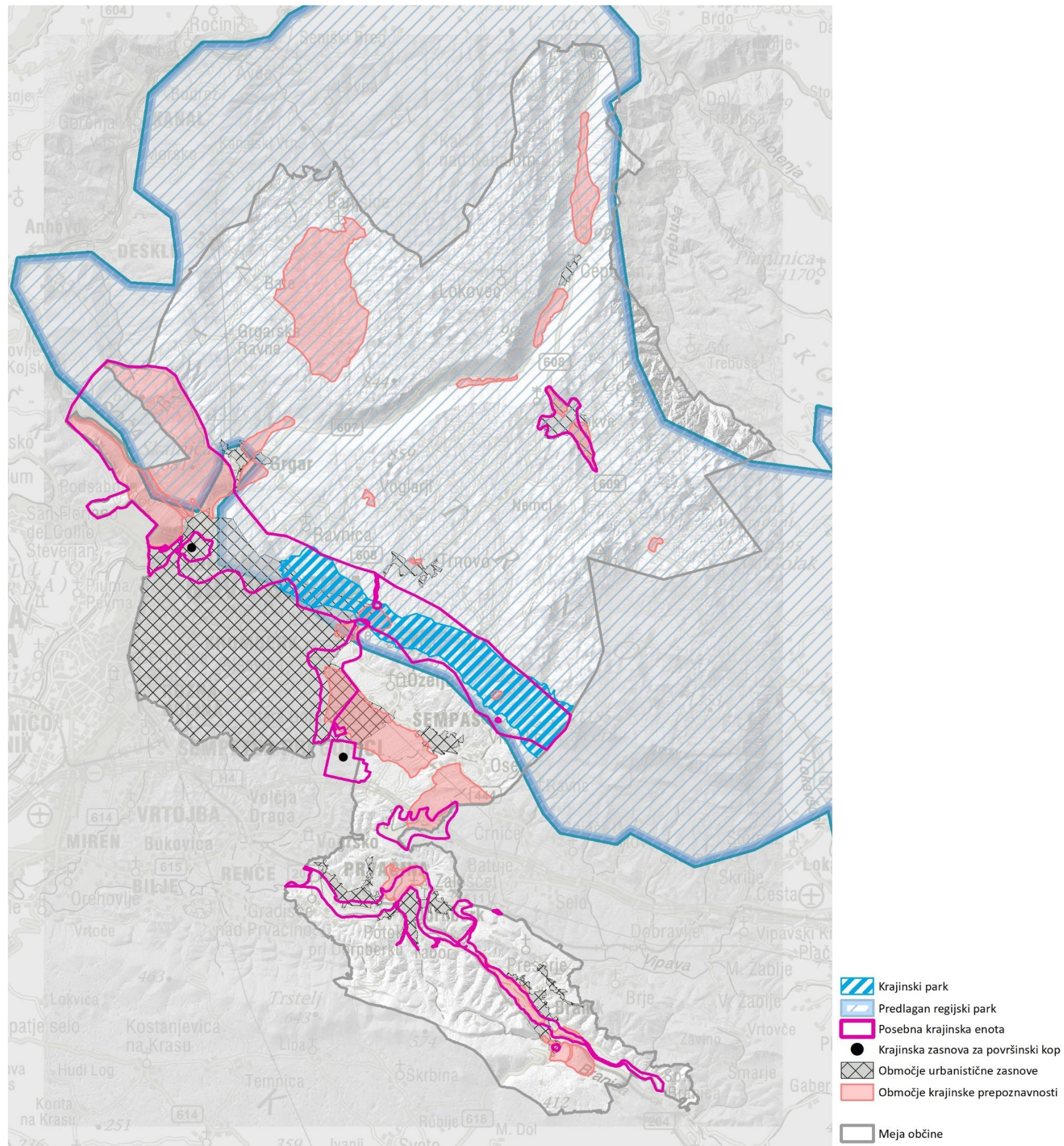
- Ohranjanje kulturne krajine (mozaični preplet), ekstenzivnih kmetijskih površin in raznolikih in čim številčnejših krajinskih prvin kot so mejice, posamezna drevesa in grmi, visokostebelni sadovnjaki, robovi njiv, lokalna močvirja in obvodna vegetacija predvsem v kmetijski krajini. Raznolika krajina in polnaravni habitati izboljšujejo biodiverzitetu in pozitivno vplivajo tudi na količino in kakovost pridelka.
- Ohranjanje drevesne in grmovne vegetacije, gozdnih površin, gozdnih robov, drevesnih živic in posameznih dreves.
- Vzpostavitev novih vegetacijskih koridorjev in boljšo povezljivost med posameznimi območji ter obnova krajinskih značilnosti tam, kjer so te izginile ali so bile odstranjene.
- Sajenje ali ohranjanje pasov drevja ob parcelnih in naravnih mejah (mejah med tipi tal, ob vodotokih ipd.)
- Preprečevanje zaraščanja in s tem povezano izgubo pomembnih habitatov in biotsko pestrih območij kot so suha travišča, skalovita območja ipd.
- Upoštevati je treba varstveni režimi za posamezne vrste naravnih vrednot.
- Zmanjšati je treba obremenitve urbanizacije, turizma, prometa in drugih dejavnosti, ki negativno vplivajo na stanje biotske in krajinske pestrosti ter stanje habitatnih tipov.
- Vsako kmetijsko gospodarstvo naj določen odstotek (praviloma 7%) kmetijskih zemljišč nameni ohranjanju krajinskih značilnosti (območja z ekološko usmeritvijo, krajinske in členitvene prvine).

- Zagotavljanje turističnih nastanitev se spodbuja v obstoječih objektih ali ob obstoječi poselitvi, vezano na osnovno dejavnost kmetij. Za ureditev in umestitev »glamping« in kamping območij se pripravi urbanistično in krajinsko arhitekturno idejno zasnovo, ki bo obravnavala razporeditev in funkcioniranje programskih sklopov (vstop, dostop, območje za avtodome, mobilne (glamping) hiše, šotorišče), oblikovanje reliefa, zasaditev in robov območja v odnosu do poselitve, kmetijskih in gozdnih površin ter prometne obremenitve dostopnih javnih cest. Potrebna je individualna presoja posamezne lokacije. Ureditev mora upoštevati naravne danosti, omejitve in priložnosti prostora, v katerega se umeščajo. Lokacija ne sme biti vizualno izpostavljena, praviloma se jih ne umešča v krajinsko prepoznavna območja (razen v primeru, da niso vizualno izpostavljena). Z umestitvijo in oblikovanjem naj v čim manjši meri posegajo v reliefne, vegetacijske in druge krajinske značilnosti območja. Krajinsko arhitekturna rešitev naj bo izvirna, kreativna, trajnostna, čim bolj usklajena z lokalnimi danostmi, materiali in povezana z lokalno ponudbo. Oblikovanje in umeščanje mora biti skladno s predvideno strokovno podlago za glamping območja, ki bo predlagala tudi različne tipe glamping nastanitev, maksimalno kapaciteto in gostoto takšnih nastanitev.
- Umeščanje stavb za rastlinsko pridelavo za potrebe gojenja intenzivnih kultur (razen enostavnih objektov do 50 m²) na območjih krajinskih prepoznavnosti praviloma ni dovoljeno, razen na vizualno neizpostavljenih legah. Prednostno se jih umešča na izjemno pomembna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane (Vipavska dolina) in na kmetijska zemljišča primerna za trajne nasade v gričevnatem svetu. Umešča se jih na obrobja obstoječih naselij in na lege, ki niso vidno izpostavljene ter izven območij, ki so prepoznana kot izjemno pozitivna ali pozitivna, na način da se zagotovi, da tovrstni objekti ne bodo moteči v pogledih na krajinsko prepoznavna naselja, območja krajinskih prepoznavnosti ter na območja kulturne dediščine. Predhodno je treba pridobiti mnenje pristojne kmetijske svetovalne službe, iz katerega izhaja, da je takšen objekt nujno potreben za obratovanje kmetije (samo za nezahtevne).
- V območja intenzivne kmetijske krajine se lahko umesti večje zadrževalnike za potrebe namakanja, ki se morajo biti krajinsko urejeni in se prilagajati krajinskih značilnostim območja. Načrtovati je treba celovite sisteme z zadrževalniki voda namesto neposrednih odvzemov z uporabo potopnih črpalk. Vodni zadrževalniki za potrebe namakanja kmetijskih površin se lahko uredijo le na območjih, za katera bodo po izračunu vodne bilance ugotovljene možnosti za rabo vode v kmetijske namene. Za potrebe kmetijstva se lahko urejajo tudi manjši, lokalni zbiralniki in postavitve malih namakalnih sistemov. V ta namen se spodbuja obnovo in gradnjo kalov.
- Z zasaditvami in oblikovno prenovo sanirati objekte in posege, ki predstavljajo izrazito degradacijo na območju krajinsko prepoznavnih območij. Sanacija visokih podpornih zidov in škarp z zastiranjem z drevesno vegetacijo.
- S krajinskimi ukrepi se zagotovi vizualno sanacijo pridobivalnih prostorov, odlagališč in drugih obstoječih in motečih posegov na vizualno izpostavljenih mestih (okoljska infrastruktura, razpršena gradnja, čistilne naprave, avtocestni priključki, deponije ipd.), ki predstavljajo razvrednotenja odprte krajine.
- Poti se v čim večji meri vodijo po obstoječih poteh, kolovozih, ob naravnih ali ustvarjenih robovih v prostoru.
- Urbana oprema se umešča kjer je nujno potrebna in smiselna po principu manj je več. Oblikuje se celostno, po posameznih zaključenih območjih oz. krajinskih enotah.

Usmeritve za urbanistično, arhitekturno in krajinsko oblikovanje prostorskih ureditev

- Omejevanje je treba degradacije, visoke škarpe, zemeljske posege in večje izravnave terena. Vsi posegi se terenu prilagodijo na način, da ni potrebe po gradnji večjih škarp ali izravnjav, da se poseg prilagodi naravnim (okoljskim) reliefnim oblikam. Kjer to ni mogoče naj bodo podporni zidovi izvedeni v kamnu ali v čim večji možni meri ozelenjeni.
- V primeru potrebnega preoblikovanja terena za kmetijske namene se površine čim prej sanira, ustrezno zasadi in zatravi.
- Upoštevati je treba simbolne vrednosti reliefa in pozornost nameniti vidno izpostavljenim oblikam.
- Morebitni kmetijski objekti v odprtem prostoru morajo biti oblikovani in umeščeni na način, da ne ustvarjajo novih degradacij v prostoru, umestijo naj se na vizualno neizpostavljen in zakrita območja.
- Ograjevanje stavbnih, kmetijskih, gozdnih in drugih zemljišč v odprti krajini ni dovoljeno. Medsoseseke ograje (na gradbenih parcelah) se lahko umeščajo samo na območjih strnjene stanovanjske pozidave. Stavbna zemljišča razpršene poselitve se ne ograjujejo. Ograjevanje pašnikov se izvede na lokalno značilen način in z uporabo električnega pastirja. Zamejitev stavbnega zemljišča v odprti krajini, če je le ta nujno potrebna, mora biti izvedena z zasaditvijo, raščeno živo mejo avtohtonih grmovnic in posameznih dreves.
- Ohranja in ureja se značilne in prepoznavne prvine, ki so opredeljene v sklopu »Vrednotenje prepoznavnosti in kakovosti krajine«. Spodbuja se ohranjanje in obnavljanje suhozidov, s tehniko suhe gradnje brez ali z minimalno uporabo malte.
- Raznovrstnih majhnih stavb (enostavnih objektov) se v odprto krajino praviloma ne umešča, umeščajo se na stavbna zemljišča ob stanovanjske objekte.
- Pri oblikovanju objektov se glede na funkcijo objektov (stanovanjski, nestanovanjski, stavbe za rejo živali, stavbe za spravilo pridelkov, druge stavbe) upoštevajo splošne in značilne usmeritve glede merila objektov, stavbnih volumnov, strehe, strešne kritine, odprtih, materialov, barv in zunanje ureditve.
- Samostojna parkirišča se umeščajo na vizualno neizpostavljena mesta. Umeščanje na krajinsko prepoznavna območja ni priporočljivo. Parkirišča v odprti krajini naj bodo ozelenjena z avtohtonimi ali značilnimi neinvazivnimi drevesnimi vrstami, z zamejenim robom, manjša, razpršena in razporejena v skladu s krajinskimi značilnostmi posameznega območja (manjši žepi, podolgovata, linijska, obcestna ipd.). Če so predvidene obremenitve manjše, naj se parkirišča izvedejo s travnimi rušniki ali naj bodo peščena.
- Dovoljuje se postavitve začasnih objektov za enkratne dogodke. V primeru, da je objekt postavljen za daljše obdobje je treba umestitev dobro premisliti in pretehtati iz vidika ohranjanja naravnih območij, vizualne izpostavljenosti, prepoznavnosti, ipd.
- Tipskim rešitvam oziroma objektom (npr. lesenim lopam, kovinskim konstrukcijam za uporabo v kmetijstvu, od rastlinjakov do skladišč in šotorskih hlevov) se v največji meri izogibamo. Take rešitve niso prilagojene nobenemu prostoru in delujejo moteče, smiselne so le kot začasna rešitev.

Posebna krajinska območja z ukrepi za njihovo urejanje

Na osnovi celovite analize, terenskih ogledov, kritičnega pregleda strokovnih podlag in druge strokovne literature so na območju občine predlagana posebna krajinska območja, ki za ohranitev oziroma dosego svojih potencialov in s tem izboljšanja potencialov celotnega območja občine, potrebujejo podrobnejšo obravnavo in presojo. Oblikovani so različni nivoji posebnih krajinskih območij:

- krajinski in regijski park,
- območje prepoznavnosti s prednostno obravnavo,
- območja prepoznavnosti,
- posebna krajinska enota (programska območja in površinski kopi).

Predlaga se izdelava celovite krajinske zasnove za predlagan regijski park Trnovski gozd – Nanos in za obstoječ krajinski park Južni obronki Trnovskega gozda z navezovanjem na širše območje, predvsem proti severu (Sabotin, Sveta Gora in Soča). V okviru predlaganih krajinskih zasnov je treba posebno pozornost nameniti opredeljenim območjem krajinskih prepoznavnosti. Celovite krajinske zasnove bodo zagotovile:

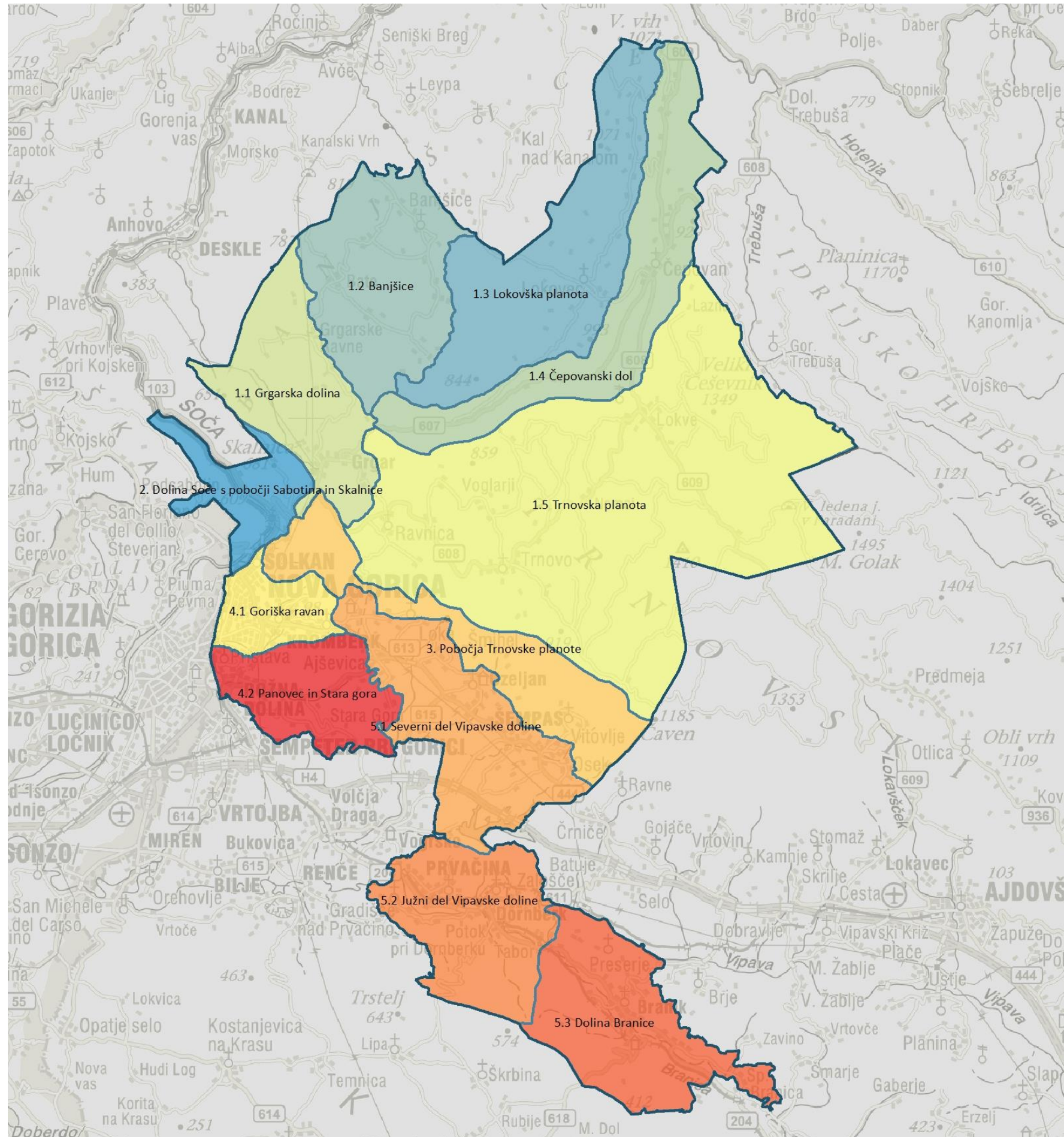
- celovito in usmerjeno obravnavo prostora,
- usklajevanje varstvenih in razvojnih interesov,
- osnove za učinkovito upravljanje območja,
- povezljivost z drugimi načrtovalskimi, razvojnimi in varstvenimi cilji (strokovne podlage za ustanovitev krajinskega/regijskega parka iz vidika narave, strokovne podlage za varstvo koturne dediščine, konservatorskih načrtov za prenovo, strokovnih podlag za določitev trajno varovanih kmetijskih zemljišč, strokovnih podlag za poselitve in drugih strokovnih podlag, ki se nanašajo na obravnavano območje),
- opredelitev območij razvoja ter različnih stopenj varstva znotraj območja.

Na osnovi celovitih strokovnih podlag se opredelijo usmeritve urejanja prostora, za trajnostni razvoj, omejitve iz vidika posegov in upravljanja/umeščanja dejavnosti, varstvena območja ipd.

Za posebne krajinske enote se določi podrobno urejanje v okviru občinskega prostorskega načrta. Zanje je smiselna določitev posebnih enot urejanja prostora (EUP) v okviru katerih se podajo posebne usmeritve in predvidi izdelava posebnih strokovnih podlag (krajinske zasnove, strokovne podlage za vzpostavitev retencijskih površin, idejne zasnove ipd.), podrobni prostorski izvedbeni pogoji ali usmeritve za OPPN. Usmeritve za urejanje so podrobneje opredeljene v nadaljevanju, v poglavju »Krajinske enote z usmeritvami za urejanje in razvoj.« Natančneje se meja posebne krajinske enote določi v fazi izdelave analitičnega dela strokovne podlage.

Za območja krajinskih prepoznavnosti je prav tako smiselno izdelati strokovne preveritve, krajinske zasnove ipd., ki so usmerjene v ohranitev značilnosti območij zaradi katerih je le to opredeljeno kot prepoznavno. Strokovne podlage se izdelajo v primeru in ko bo na območju zaznati razvojne interese in interese po poseganju v območje. Za problematična in konfliktna območja krajinske prepoznavnosti, kjer so značilne krajinske prvine in skladnost območij ogrožene, je strokovne podlage smiselno izdelati čim prej. Natančneje se meja posebne krajinske enote določi v fazi izdelave analitičnega dela strokovne podlage.

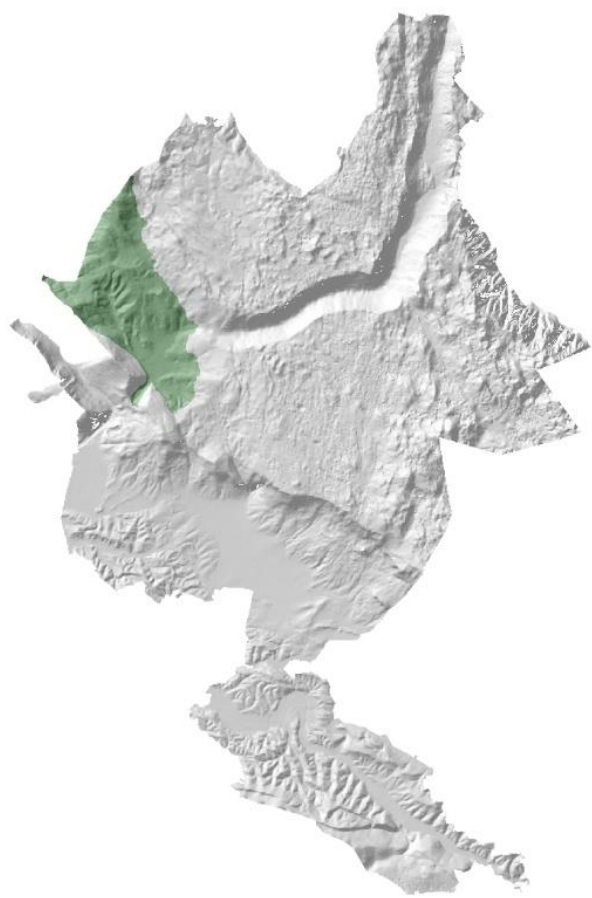
Krajinske zasnove in druge strokovne podlage naj bodo usmerjene v razrešitev problematike območja in usmerjanje predvidenih posegov. S ciljem ohranjanja prepoznavnosti, naravnih in kulturnih kakovosti bodo podrobneje opredelile usmeritve za urejanje in rabo prostora, načine urejanja in ukrepe za upravljanje območja.

7 KRAJINSKE ENOTE

- 1.1 Grgarska dolina
- 1.2 Banjšice
- 1.3 Lokovška planota
- 1.4 Čepovanski dol
- 1.5 Trnovska planota
- 2 Dolina Soče s pobočji Sabotina in Skalnice
- 3 Pobočja Trnovske planote
- 5.1 Severni del Vipavske doline
- 5.2 Južni del Vipavske doline
- 5.3 Dolina Branice

1.1 Grgarska dolina

Območje nudi pogoje predvsem za razvoj ekstenzivnega kmetijstva in poljedelstva. Med kmetijskimi površinami prevladujejo njive in travniki, med seboj ločeni z grmovnimi in drevesnimi omejkami. Danes je v enoti 1,4 % zemljišč, ki so v zaraščanju. Pred 10 leti je bilo zemljišč v zaraščanju 1,8 %. Zaraščanje kmetijskih zemljišč se je torej v 10 letnem obdobju zmanjšalo, čeprav večino teh zemljišč (36 %) danes prekriva gozd.

Grgarska kotlina je na eni strani omejena s Skalnico in Škabrijelom, na drugi strani z Banjško planoto. Celotno enoto uokvirja gozd, ki ima na večini območja poudarjene ekološke funkcije na 1. stopnji in večje površine predstavlja na pobočjih, medtem ko je dolinsko dno kmetijsko obdelano, nekaj velikih površin pa je namenjenih travnikom in pašnikom.

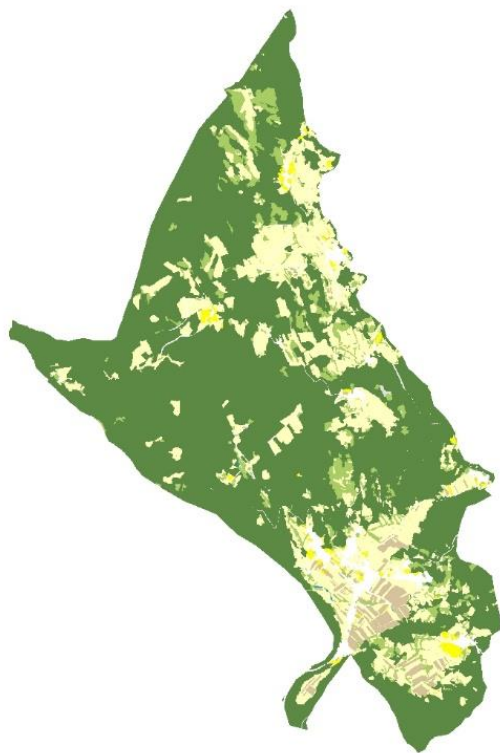
Grgarska kotlina je nastala ob dinarski prelomnici, kjer ob robovih na nepropustnih kamninah izvirajo nekateri manjši potočki. Ambientalno privlačna je predvsem Slatna, ki je v toku izoblikovala korita. Kjer Slatna priteče na zakraselo kraško obrobje Grgarske kotlinice ponikne v ponorih.

Poselitev se je razvila v gručah in zaselkih. Najpomembnejše naselje je Grgar. Z vidika ambientalne vpetosti pa velja omeniti slikovit zaselek Fobca.

Skozi enoto poteka regionalna cesta III. reda Preval-Grgar-Čepovan, ki je glavna povezava v dolino Idrijce. Poleg te, omrežje sestavljajo lokalne ceste, ki med sabo povezujejo naselja in zaselke, med katerimi je pomembnejša lokalna povezava preko Bat na Banjšice.

Priložnost za razvoj turizma je v Grgarski kotlini torej povezana tako z naravnim kot tudi grajenim okoljem, potencial pa predstavljajo tudi nekatere razvijajoče se dejavnosti npr. zeliščni center v Grgarskih Ravnah.

Dejanska raba in njene spremembe med letoma 2002 in 2020

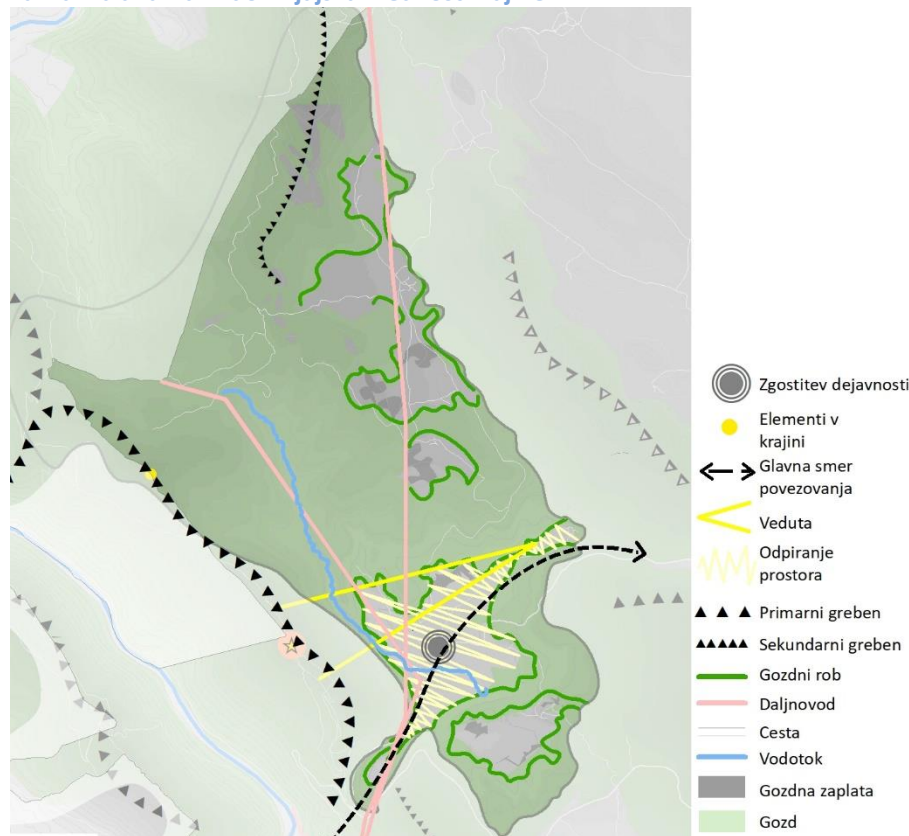
Enota je povprečno poraščena z gozdom (65 %). Nadpovprečen je delež travniških površin (21 %), ki so enakomerno porazdeljene med naselji. Podpovprečen je delež trajnih nasadov in pozidanih zemljišč.

DEJANSKA RABA	2020 (HA)	2020 (%)	2002/2020 (HA)	2002/2020 (%)
Intenzivna kmetijska raba	44	2,5	-29,8	-1,7
Traini nasadi	21	1,2	+15,9	+0,9
Travniške površine	373	21,0	-101,4	-5,7
Ostale kmetijske površine	118	6,7	-21,3	-1,2
Gozd	1163	65,4	+139,5	+7,8
Pozidano zemljišče	58	3,2	-4,0	-0,2
Druge nekmetijske površine	0,8	0,0	-0,8	0,0
Vode	0,4	0,0	-0,2	0,0

Med letoma 2002 in 2020 se je po podatkih MKGP spremenilo 18 % površine enote. Največji prirast je v kategoriji gozda, ki se je povečal kar za slabih 8 %, kar kaže na opuščanje kmetijske dejavnosti. Zmanjšale so se namreč površine, namenjene intenzivni kmetijski rabi, travniške površine in ostale kmetijske površine.

Zaznavna analiza in doživljajska vrednost krajine

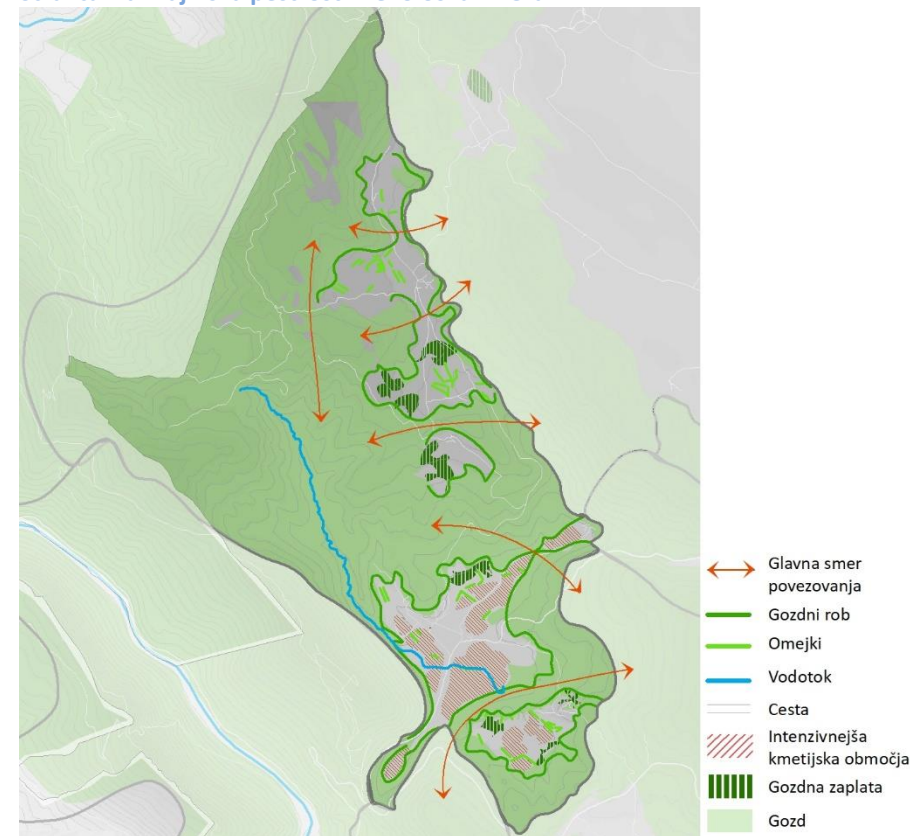
Opredelilna značilnost obravnavanega območja je majhna kotlina z lastnostmi kraškega polja, ki jo zapirajo vzpetine Škabrijel, Sveta Gora in rob Trnovske planote. Z bolj odprtih leg se odpirajo vedute na dominantno, cerkev na Sveti Gori.

Obdelane kmetijske površine se pojavljajo v ravninskem območju, sicer pa večino enote prekriva gozd.

Edini površinski vodotok, z izjemo manjših potočkov, je Slatna, ki je s svojimi koriti, sotesko in tolmunom ključna prepoznavnost območja.

Preko enote poteka visokonapetostni koridor, ki je na posameznih odsekih v krajini močno vpadljiv.

Strukturna krajinska pestrost in ekološka mreža

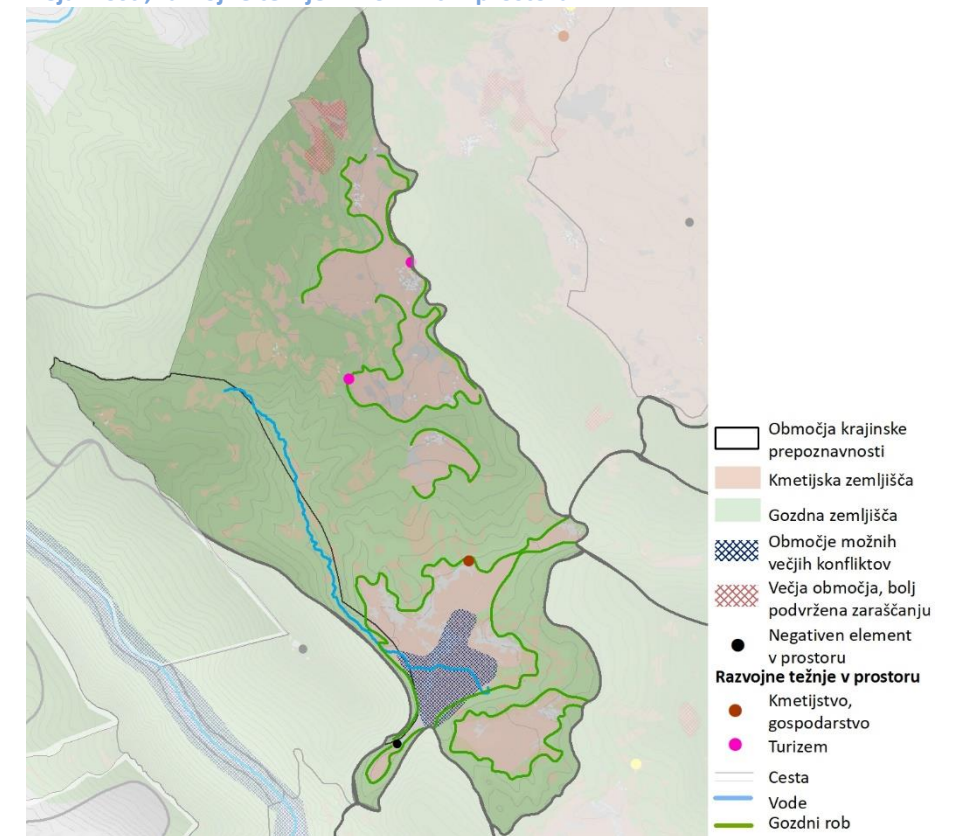
Posamezne gozdne zaplate v dolini predstavljajo pomemben element povezovanja obeh delov sklenjenih gozdov v obravnavani enoti. Velika gozdnatost in gozdne zaplate v ravninskem delu omogočajo nemotene ekološke migracije, kmetijske njivske in travniške površine ter posamezni visokodebelni sadovnjaki, pa skupaj z gozdom in vodotoki ustvarjajo krajinsko pester prostor z bogato ekološko mrežo.

Nepremišljeni posegi v strugo Slatne v preteklosti so učinke pokazali po nekaj letih, ko je potok popolnoma zasul gornji del korit nad manjšim jezom in še del struge v zgornjem toku z debelim nanosom proda. Preko enote poteka visokonapetostni koridor, ki predstavlja ekološko bariero predvsem za prelete ptic, hkrati pa tovrstne umetne strukture ptice uporabljajo za gnezdenje in počivanje.

K biotski in krajinski pestrosti pomembno prispevajo gozdne površine, gozdne zaplate, živice in posamezna drevesa, ekstenzivne kmetijske površine in vodotoki.

Gozdne površine, gozdni robovi, drevesne živice in posamezna drevesa pomembno vplivajo na krajinsko in biotsko pestrost, členijo krajino in predstavljajo vezni člen med posameznimi območji. Območja poselitve in intenzivne kmetijske pridelave predstavljajo bariero, prekinitev mreže in povezav, zato je ključna ohranitev in varstvo ekstenzivnih kmetijskih površin v ravnini, saj raznovrstnost kultur in grmovnih ter drevesnih živic prispeva k povezljivosti in pestrosti krajine.

Dejavnosti, razvojne težnje in konflikti v prostoru

Negativni pojavi in konflikti

- Na območju Grgarske doline konflikt v prostoru predstavljajo prostozračni daljnovodi, ki so v konfliktu predvsem s poselitvijo.
- Večji del enote je vodovarstveno območje, kar lahko na območju večjih sklenjenih kmetijskih zemljišč v obdelavi povzroča konflikte s kmetijstvom, predvsem v povezavi z gnojenjem in skladiščenjem gnojevke.
- Redke površinske vode navadno presahnejo že v zgornjem toku. Ob večjih nalivih pa pritečejo v dno doline in povzročajo občasne poplave na kmetijskih zemljiščih in na posameznih delih naselja.
- Negativno podobo v prostoru predstavljajo visokonapetostni daljnovodi.
- Kot negativen pojav se pojavljajo posamezni infrastrukturni objekti, postavljeni na vedutno izpostavljenih legah (antenski stolp na Sveti Gori).
- Zaraščanje kmetijskih površin je v enoti manj izrazit pojav, kot je bil v preteklosti in se pojavlja na manjših površinah.

Območja krajinske prepoznavnosti

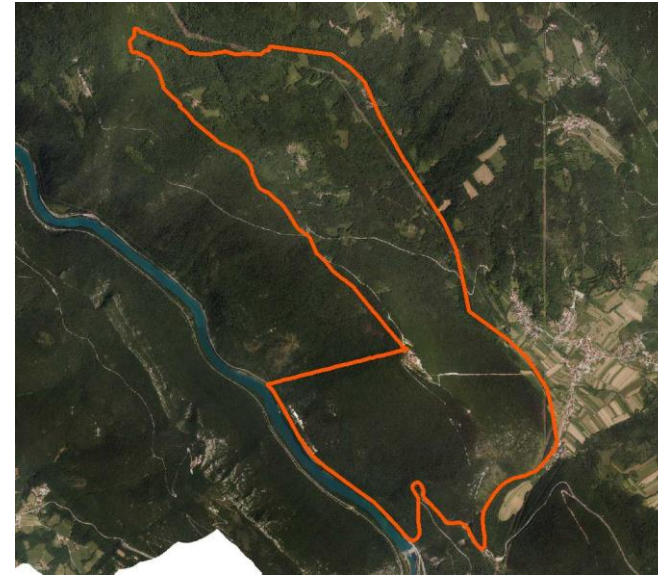
Grgarsko polje

Mozaični preplet ekstenzivnih kmetijskih zemljišč. Prizorišče prečka Slatna, ki na robu prizorišča ponikne v požiralnik Kloštre.

Skalnica (Sveta Gora) -del

Krajinsko prizorišče bogatijo predvsem številne razgledne točke, ki odpirajo poglede na Soško dolino, na Trnovsko-banjško planoto, na Sabotin, pogled pa seže vse do morja in Julijskih Alp. Pomemben del prizorišča je potok Slatna s tolmunom in koriti.

Krajinske prvine

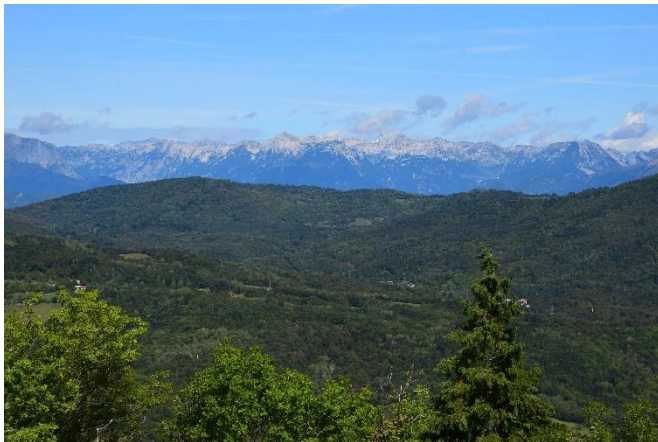
Travniki v dolini

Travniške površine, med katerimi se pojavljajo kmetijsko obdelane površine, njive in polja.

Gozd na pobočjih

Pobočja nad Grgarsko dolino so malo razčlenjena. Najbolj strmo je pobočje Skalnice. Prevladujejo sklenjeni mešani gozdovi.

Travniški celki v pobočju

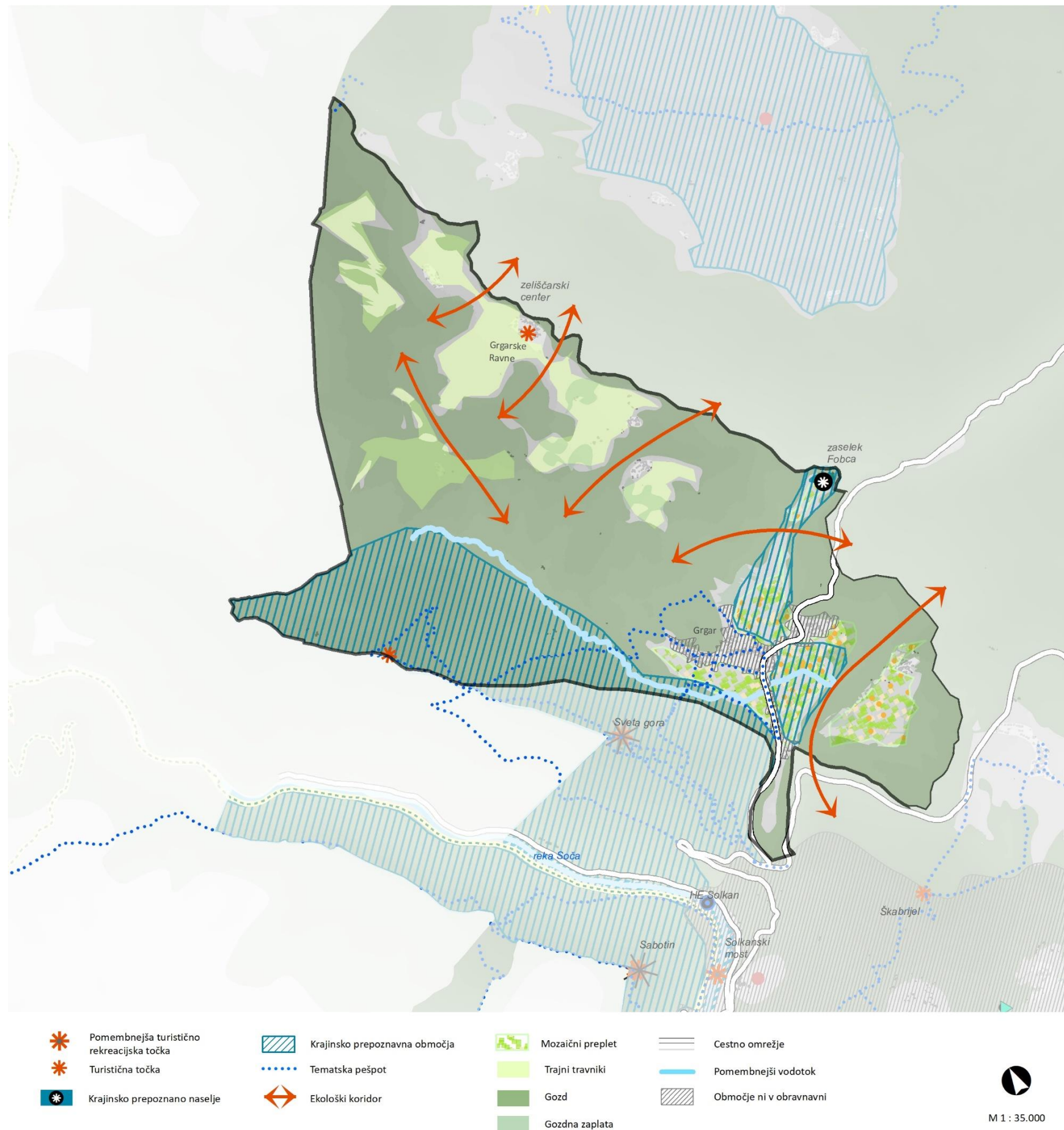
Travniške površine, krčevine sredi sklenjenega gozda s posameznimi drevesi ali skupinami dreves.

Visokodebelni sadovnjaki

Mestoma se na dnu kotlinice pojavljajo visokodebelni sadovnjaki na travniških površinah, ki jih navadno sestavljajo stare sadne sorte.

Koncept urejanja z usmeritvami za načrtovanje

Območje nudi pogoje predvsem za **razvoj ekstenzivnega kmetijstva, poljedelstva in pašno košne živinoreje**. Med kmetijskimi površinami prevladujejo njive in travniki, med seboj ločeni z grmovnimi in drevesnimi mejicami. Za kmetijske površine predvsem na Grgarskem polju in v okolici Grgarskih Raven je značilna ozka trakasta parcelacija, kar je opazno tudi v prepletu kmetijskih kultur. Ohranja in spodbuja se ekstenzivna kmetijska raba in mozaični preplet kmetijskih kultur in gozda, ki je ključen za biotsko in krajinsko pestrost enote. Večja območja v zaraščanju se nahajajo na območju med Grgarjem in Batami. Preprečuje se zaraščanje kmetijskih površin in ohranjanje biotske in krajinske pestrosti, ki so na območju zaradi drobne parcelacije in členitvenih krajinskih prvin na visoki ravni.

Priložnost za **razvoj turizma** je na območju Grgarja neposredno povezan z naravnim okoljem in kulturno krajino, ki nudi številne cilje za pohode in kolesarjenje. Spodbuja se razvoj trajnostnega doživljajskega turizma v povezavi s sonaravnim kmetijstvom, rekreacijo in aktivnim preživljanjem prostega časa.

Na jugozahodnem delu enote se nahaja opredeljeno območje krajinske prepoznavnosti **Skalnica in** v južnem delu enote manjše kraško polje - **Grgarsko polje**. **Zaselek Fobca** (naselbinska dediščina) je zaradi ohranjenih kakovosti in robov prepoznan kot krajinsko prepoznavno naselje. Za razvoj turizma je pomembna lokalna turistična točka – **zeliščarski center v Grgarskih Ravnah**, ki ima turistični potencial za razvoj celotne enote in širšega območja z usmeritvijo v zeliščarstvo, zdravilstvo, izobraževanja in promocijo tradicionalnih pridelkov in izdelkov v povezavi s kmetijstvom. Center je bil zgrajen z namenom, da bi lahko v njem domačini predelovali zelišča in druge surovine rastlinskega izvora v izdelke, namenjene prodaji. V bližini centra sta urejena tudi dva zeliščna vrtova in krožna zeliščna sprehajalna pot.

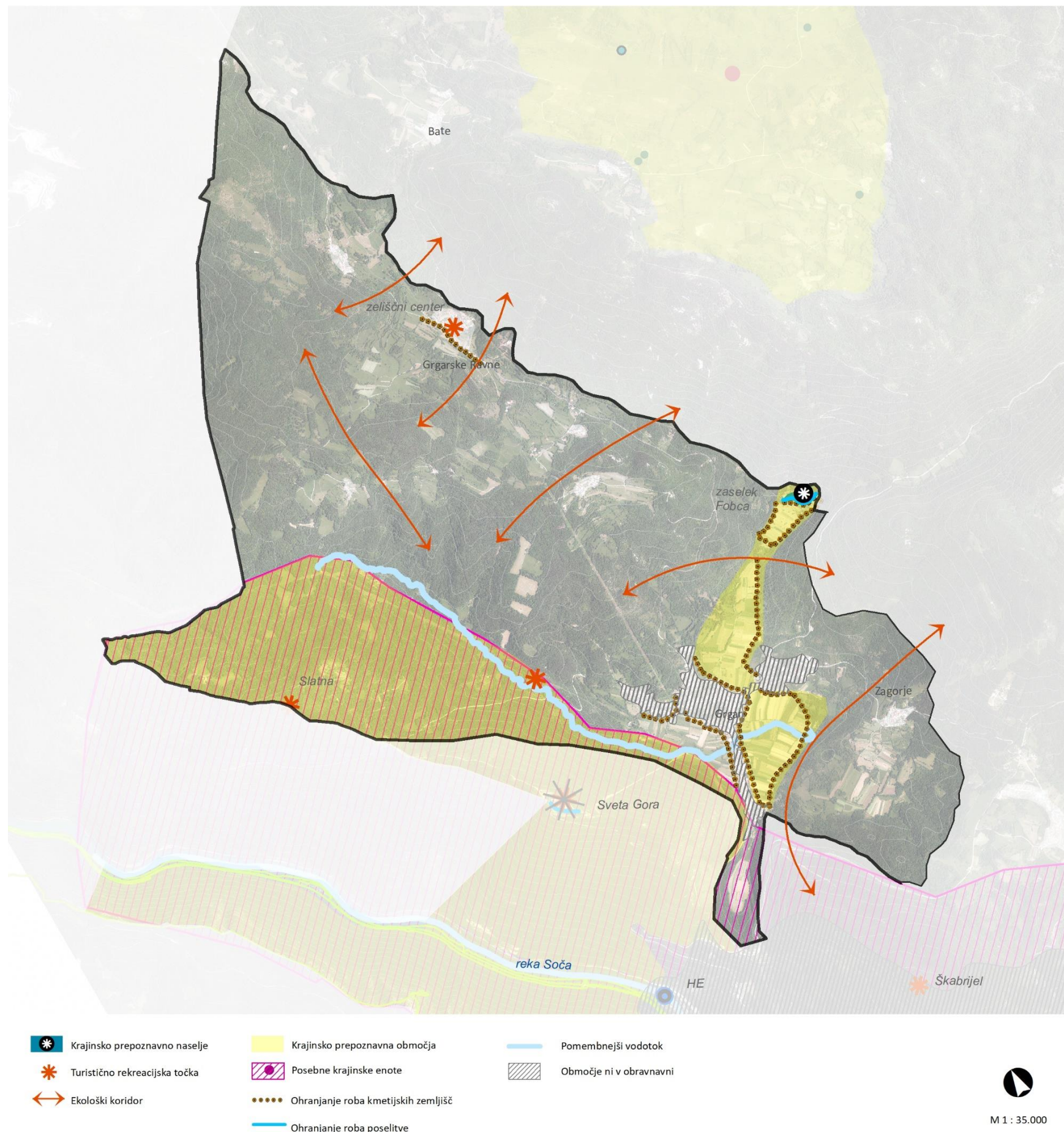
Potok Slatna, kraški izviri in ponorne jame je naravni spomenik lokalnega pomena. Slatna je v apnenec izdolbala korita in kotanje, največja je Gospodnjek. Na potoku Slatna je bilo do 1. svetovne vojne kar trinajst mlinov. Danes lahko vidimo le še ostanke mlina v Ranjekah. Je pomembna krajinska prvina enote, iz naravovarstvenega, turističnega in identitetnega vidika. Na Slatno se navezne tematske poti in piknik prostor.

V neposredni okolici manjšega kraškega polja Grgarja se nahajajo številne **kraške jame in brezna**. Na grgarskem polju se ohranja **poplavne, retencijske površine vodotoka Slatna**.

Trnovska in Banjška planota je eden največjih vodonosnikov v Sloveniji, kjer se zbira tudi voda največjega vodnega vira Mrzlek, ki je najpomembnejši vodni vir Goriškega območja. Oskrbuje cca 37000 prebivalcev občin Nova Gorica, Šempeter - Vrtojba, Miren - Kostanjevica, Brda, delno Renče Vogrsko in cca 15000 ljudi italijanske Gorice.

Trnovska in Banjška planota je eden največjih vodonosnikov v Sloveniji, kjer se zbira tudi voda največjega vodnega vira Mrzlek. Je najpomembnejši vodni vir Goriškega območja. Velik del enote se nahaja v **2. vodovarstvenem pasu vodnega vira Mrzlek**. Preostali del se nahaja znotraj 3. vodovarstvenega območja. Kanalizacija naselij Grgar in Ravnica je v večinskem delu že zgrajena. Prav tako je narejena študija kompletne rešitve kanalizacijskih razmer na Banjški planoti. Z izgradnjo kanalizacije v zaledju se bo stanje zaščite vodnega vira pred onesnaženjem občutno izboljšalo.

Gozdovi območja so ključnega pomena iz vidika biotske in krajinske pestrosti, vizualne privlačnosti krajine, socialnih in ekoloških funkcij. Celotno enoto uokvirja gozd, ki ima na večini območja poudarjene ekološke funkcije na 1. stopnji.

Usmeritve za krajinsko enoto

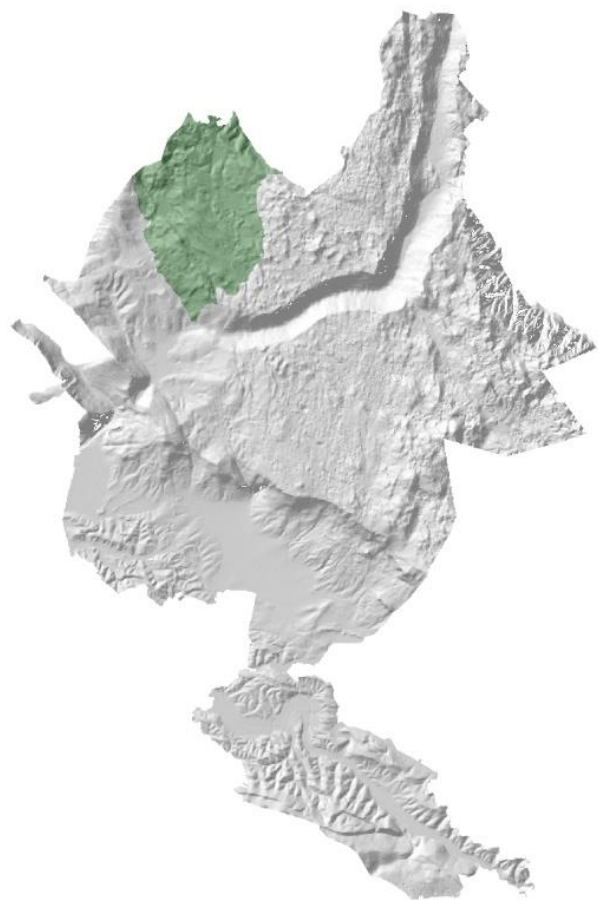
- Ohranjanje prepoznavnosti, videzne in doživljajske kakovosti krajine ter specifičnih značilnosti se prednostno zagotavlja na opredeljenem območju krajinske prepoznavnosti Skalnica, kamor sodi tudi del vodotoka Slatna in Grgarsko polje od Grgarja do Fobce.
- Pred neustreznimi posegi se varuje robove naselij, še posebej južni rob krajinsko prepoznavnega zaselka Fobca. Novogradnje na robu krajinsko prepoznavnega naselja Fobca niso zaželeno oziroma morajo slediti tradicionalni strukturi gradnje in oblikovanju objektov.
- Preprečuje se zlivanje posameznih poselitvenih delov naselja Grgar na Grgarskem polju. Med zaselkom Britof in Breg se zagotavlja zeleni predah, prav tako bi bilo predahe treba zagotoviti med Grgarjem in Britofom ter Dolom in Britofom. Oblikuje se kakovostne robove zaselkov Gorenja vas, Britof, Breg, Novo Mesto, Dol. Preprečuje se širitev razpršene gradnje.
- Na Grgarskem polju se varuje mozaični preplet kmetijskih rab – trajnih nasadov, travnikov in njiv ter posamičnih dreves in gruč dreves. Varuje se ambientalno vrednost prostora. Na kmetijska zemljišča se ne umešča grajenih prvin.
- Ohranja se vedute na Sveto Goro in preprečuje umeščanje telekomunikacijskih elementov na najbolj vizualno izpostavljena mesta.
- Ohranja se naravno stanje Slatne, ohranitev in vzpostavitev vegetacijskih koridorjev vzdolž vodotoka in prečno na dolino. Prepovedani so posegi v strugo vodotoka.
- Ohranja se kmetijska zemljišča, še posebej se varuje izrazite kmetijske robove na Grgarskem polju in kmetijske robove naselij Fobca, Grgarske ravne, Grgar.
- Spodbuja se kmetijske dejavnosti (obstoječih struktur in kultur), košnja travniških površin in pestrost kmetijskih kultur na njivskih površinah in preprečuje zaraščanje kmetijskih zemljišč, ki je v enoti precej prisotno in predstavlja razvrednotenja krajine. Ohranja in spodbuja se gojenje visokodebelnih travniških sadovnjakov.
- Tudi zaradi varstva vodnega vira se spodbuja sonaravno, ekstenzivno kmetijstvo, brez oziroma z omejeno uporabo fitofarmaceutskih sredstev.
- Spodbuja se turistična dejavnost v obstoječih objektih, vezana na ekstenzivno kmetijstvo in gastronomsko ponudbo ali ob obstoječi poselitvi, vezano na osnovno dejavnost kmetij.
- Ohranja se kompaktnost gozda z vmesnimi travnatimi celki. Obstoječe gozdne površine se ohranja, krčitve gozdov in predvsem gozdnih zaplat v kmetijskih krajini niso dovoljene. Ohranjajo se posamezna drevesa, omejki in gruč dreves v kmetijski krajini.
- Večji objekti za kmetijsko proizvodnjo se v ohraneno in kakovostno kulturno krajino enote, v območja krajinske prepoznavnosti ali na njihove vedutno izpostavljene robove praviloma ne umeščajo.

Usmeritve za posebne krajinske enote

Za celotno območje **Trnovskega roba z dolino Soče, Sabotinom in Skalnico** se predlaga izdelava celovite krajinske zasnove, ki bo opredelila celovito in usmerjeno obravnavo prostora, usklajevanje varstvenih in razvojnih interesov, umeščanje dejavnosti, izhodišča za upravljanje območja, povezljivost z drugimi načrtovalskimi, razvojnimi in varstvenimi cilji, opredelitev območij razvoja in poudarjenega varstva ipd.

V krajinski enoti »Grgarska dolina« se posebno pozornost nameni območju krajinske prepoznavnosti Skalnica, vedutam na Sveto Goro in vodotoku Slatna, tematskim in planinskim potem vzdolž vodotoka in na Sveto Goro ter piknik prostorom oziroma počivališčem ob vodotoku, ki naj bodo sonaravno in minimalistično urejeni.

1.2 Banjšice

Krajinska enota Banjšice se nahaja na severozahodnem delu MONG in meji z občino Kanal ob Soči. Obsega območje Banjške planote na nadmorski višini med 700 in 800 m.

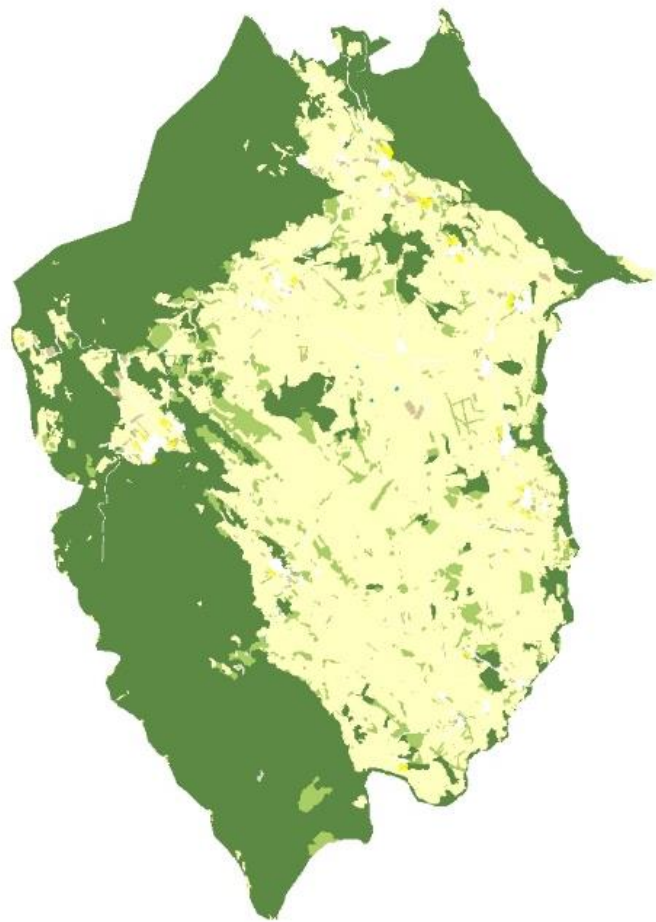
Na območju se nahajata naselji Bate in Banjšice. Bate so od Banjšic ločene s Slemenom, vendar sta si širši območji obeh naselij geomorfološko, geološko in pedološko podobni. Po obliki poselitve pa se naselji razlikujeta. Medtem ko so Bate gručasto naselje, so Banjšice sestavljene iz številnih majhnih zaselkov postavljenih na robove travnikov, pod pobočja okoliških vzpetin, Trušnje, Polešče, Breg, Kušcarji, Podlaka, Madoni in drugi.

Sklenjene travniške površine v sredini enote uokvirja gozd, ki ima v severnem delu poudarjene ekološke funkcije na 1. stopnji.

Območje nudi pogoje predvsem za razvoj živinoreje. Med kmetijskimi površinami prevladujejo travniki in pašniki, med seboj ločeni z grmovnimi in drevesnimi omejkami. Mestoma se sredi travniških površin pojavljajo manjše njivske površine, kjer na nižjih nadmorskih višinah pridelujejo predvsem poljske kulture. Sadna drevesa se pojavljajo posamično, le v bližini stanovanjskih objektov.

Priložnost za razvoj turizma je na Banjšicah neposredno povezan z naravnim okoljem, ki nudi številne cilje za pohode, kolesarjenje in ježo.

Dejanska raba in njene spremembe med letoma 2002 in 2020

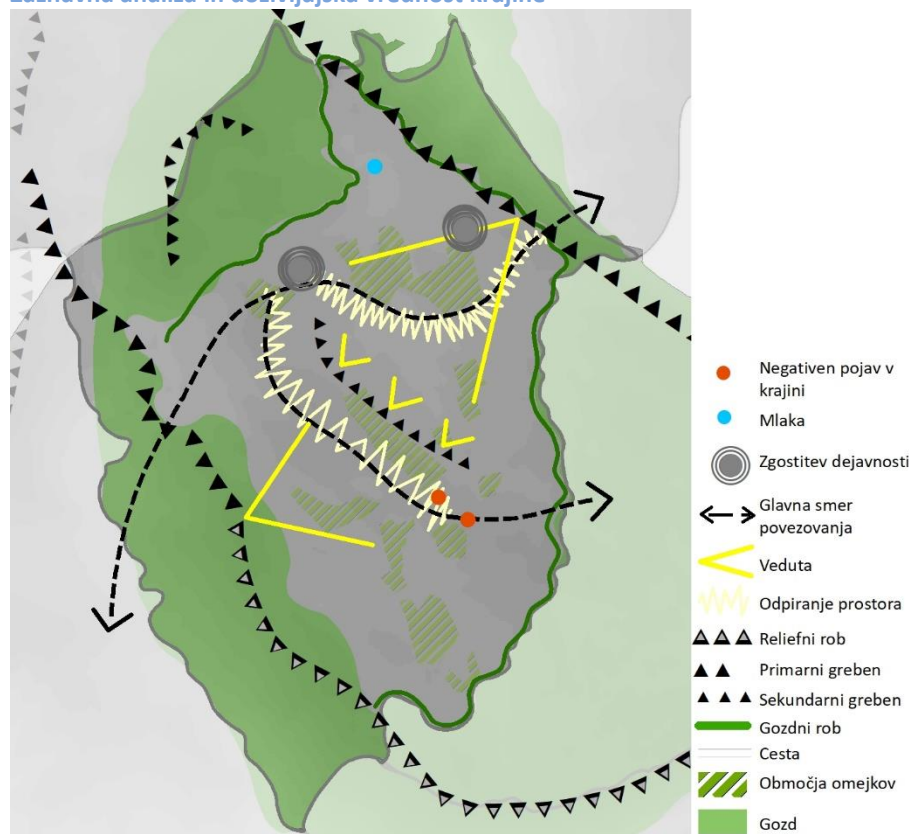
Enota je podpovprečno gozdnata (47 %), visoko nadpovprečen pa je delež travniških površin (44 %). Sledijo ostale kmetijske površine (6 %), ostale rabe pa predstavljajo zelo majhen delež površine. Delež pozidanih površin je tudi podpovprečen.

DEJANSKA RABA	2020 (HA)	2020 (%)	2002/2020 (HA)	2002/2020 (%)
Intenzivna kmetijska raba	14	0,7	-0,6	0
Trajni nasadi	9	0,4	+4,9	+0,2
Travniške površine	954	43,9	-86,7	-4,0
Ostale kmetijske površine	132	6,1	+0,7	0
Gozd	1020	46,9	+84,7	+3,9
Pozidano zemljišče	43	2,0	-2,7	-0,1
Druge nekmetijske površine	0,7	0,0	-0,2	0
Vode	0,2	0,0	0,2	0

Med letoma 2002 in 2020 se je po podatkih MKGP po rabi spremenilo 8 % površine. Največ sprememb je pri travniških površinah, ki so se zmanjšale za 4 %, medtem ko se je delež gozda povečal za slabe 4 %. Pri ostalih kategorijah ni prišlo do bistvenih sprememb.

Zaznavna analiza in doživljajska vrednost krajine

Banjška planota je robna dinarska planota, ki jo opredeljujejo valoviti travniki, ki so z vseh strani obrobjeni z gozdom. Številni majhni zaselki so postavljeni ob rob kmetijskih zemljišč, pod gozdni rob.

Prostor je razgiban in slikovit, brez izpostavljenih dominant.

Negativen pojav v krajini sta antenski stolp in vetrnica za proizvodnjo električne energije, postavljena na grebenu Kuka.

Posebnost območja je mlaka pod Mrcinjami, ki je edina naravna površinska voda na Banjšicah. Značilno je da ob deževju voda zalije celotno dno kraške kotanje, ob veliki suši pa presahne.

Strukturna krajinska pestrost in ekološka mreža

V krajinski enoti prevladujejo ekstenzivne kmetijske površine in gospodarstvo usmerjeno pretežno v živinorejo, dajejo vtis naravne krajine. V območju ni zaznati večjih ekoloških barier. Mestoma vegetacijske koridorje prekinjajo žičnate ograje pašnikov pod električno napetostjo.

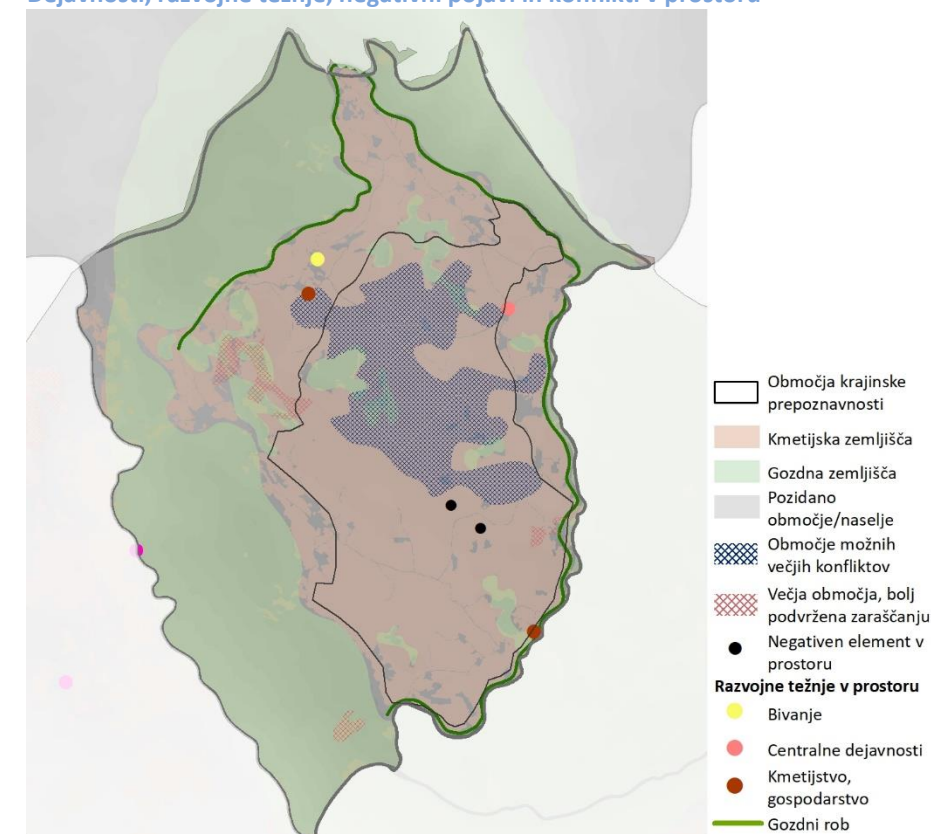
Suha travišča na Banjšicah so življenjski prostor številnih redkih živalskih in rastlinskih vrst in spadajo med krajinsko-ekološko pomembnejša območja, zato je pomembno, da se ohranja in spodbuja košnja travnikov.

Pokrajina Banjšic je zelena, kljub temu, da na površju ni prisotnih vodotokov. Mlaka pod Mrcinjami je edina večja površinska voda na Banjšicah in je prav zato redek in ogrožen življenjski prostor številnih vodnih rastlin in živali. Na območju je prisotnih tudi več manjših kalov.

K biotski in krajinski pestrosti pomembno prispevajo gozdne površine, gozdne zaplate, živice in posamezna drevesa, ekstenzivne kmetijske površine in vodna telesa.

Gozdne površine, gozdni robovi, drevesne živice in posamezna drevesa pomembno vplivajo na krajinsko in biotsko pestrost, členijo krajino in predstavljajo vezni člen med posameznimi območji. Ključna je ohranitev in varstvo ekstenzivnih kmetijskih površin in koridorjev grmovnih in drevesnih živic, ki pomembno prispevajo k poveztivosti in pestrosti krajine.

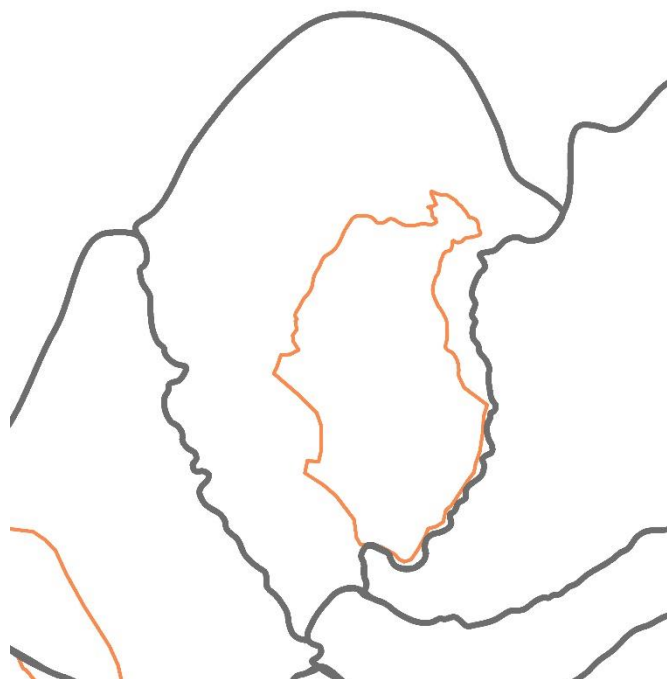
Dejavnosti, razvojne težnje, negativni pojavi in konflikti v prostoru

Negativni pojavi in konflikti

- Na območju Banjšic ni zaznanih večjih konfliktov v okolju.
- Nevarnost predstavljajo kmetijska zemljišča v zaraščanju, predvsem v odnosu z območji varstva narave. V zadnjih 10 letih se je površina kmetijskih zemljišč v zaraščanju sicer zmanjšala, vendar v veliki večini ne na račun travnikov, temveč gozda in površin poraslih z gozdnim drevjem. Leta 2009 je bilo po podatkih dejanske rabe zemljišč v krajinski enoti 30 ha več površin trajnih travnikov kot jih je danes. Zaraščanje kmetijskih površin je v enoti manj izrazit pojav, kot je bil v preteklosti in se pojavlja na manjših površinah. Pomembno je, da se trend zaraščanja zmanjšuje.
- Večji del območja Banjšic je vodovarstveno območje, kar lahko na območju večjih sklenjenih kmetijskih zemljišč v obdelavi povzroča konflikte s kmetijstvom, predvsem v povezavi z gnojenjem in skladiščenjem gnojevke.
- Kot negativen pojav se pojavljajo posamezni infrastrukturni objekti, postavljeni na vedutno izpostavljenih legah (antenski stolp, vetrnica).

Območja krajinske prepoznavnosti

Banjšice

Travnata planota, značilna po svoji valoviti podobi.

Krajinske prvine

Travniki in pašniki v valoviti krajini

Mehko povezani reliefni valovi s prevladujočimi travniki in pašniki.

Posamezna drevesa ter skupine dreves in grmičevja na travniških površinah

Vložki višjega rastja, predvsem drevesnih in grmovnih živic na sklenjenih travniških površinah. Zaradi svoje lege v prostoru imajo pomembno estetsko in ekološko vlogo.

Mlaka

Mlaka pod Mrcinjami je pomembna površinska voda na Banjšicah in je prav zato redek in ogrožen življenjski prostor številnih vodnih rastlin in živali. Ob deževju voda zalije celotno dno kraške kotanje, ob veliki suši pa presahne.

Gozd na gričevju

Banjško planoto uokvirja toploljubni bukov gozd, ki je pomembna ekološko členitvena prvina v enoti.

Koncept urejanja z usmeritvami za načrtovanje

Kraška uravnava Banjšic s specifičnimi značilnostmi je prepoznana kot izredno pozitivno območje, zelo pomembno za kmetijstvo in pridelavo hrane ter posebnega pomena z vidika ohranjanje krajinske in biotske pestrosti, ki je zaradi drobne parcelacije in členitvenih krajinskih prvin na visoki ravni. Ključna krajinska prvina enote so travniki, členjeni z grmovnimi in drevesnimi živicami.

Območje nudi pogoje za **razvoj ekstenzivnega kmetijstva, predvsem pašno košne živinoreje** s poudarkom na ohranjanju kulturne krajine, mozaičnega prepleta kmetijskih kultur in gozda, rekreacijskega in turističnega potenciala ter krajinske in biotske pestrosti. Med kmetijskimi površinami prevladujejo travniki in pašniki, med seboj ločeni z grmovnimi in drevesnimi omejkami, ki predstavljajo pomembno krajinsko prvino enote. Mestoma se sredi travniških površin pojavljajo manjše njivske površine. Na območju enote večino kmetijskih zemljišč obdelujejo gospodarstva z do 5 ha primerljivih kmetijskih zemljišč v uporabi. Eno kmetijsko gospodarstvo obdeluje več kot 50 ha primerljivih kmetijskih zemljišč.

Priložnost za **razvoj turizma** je na Banjšicah neposredno povezan z naravnim okoljem, ki nudi številne cilje za pohode, kolesarjenje in ježo. Spodbuja se razvoj trajnostnega turizma v povezavi s sonaravnim kmetijstvom, podeželskim turizmom in aktivnem preživljanju prostega časa.

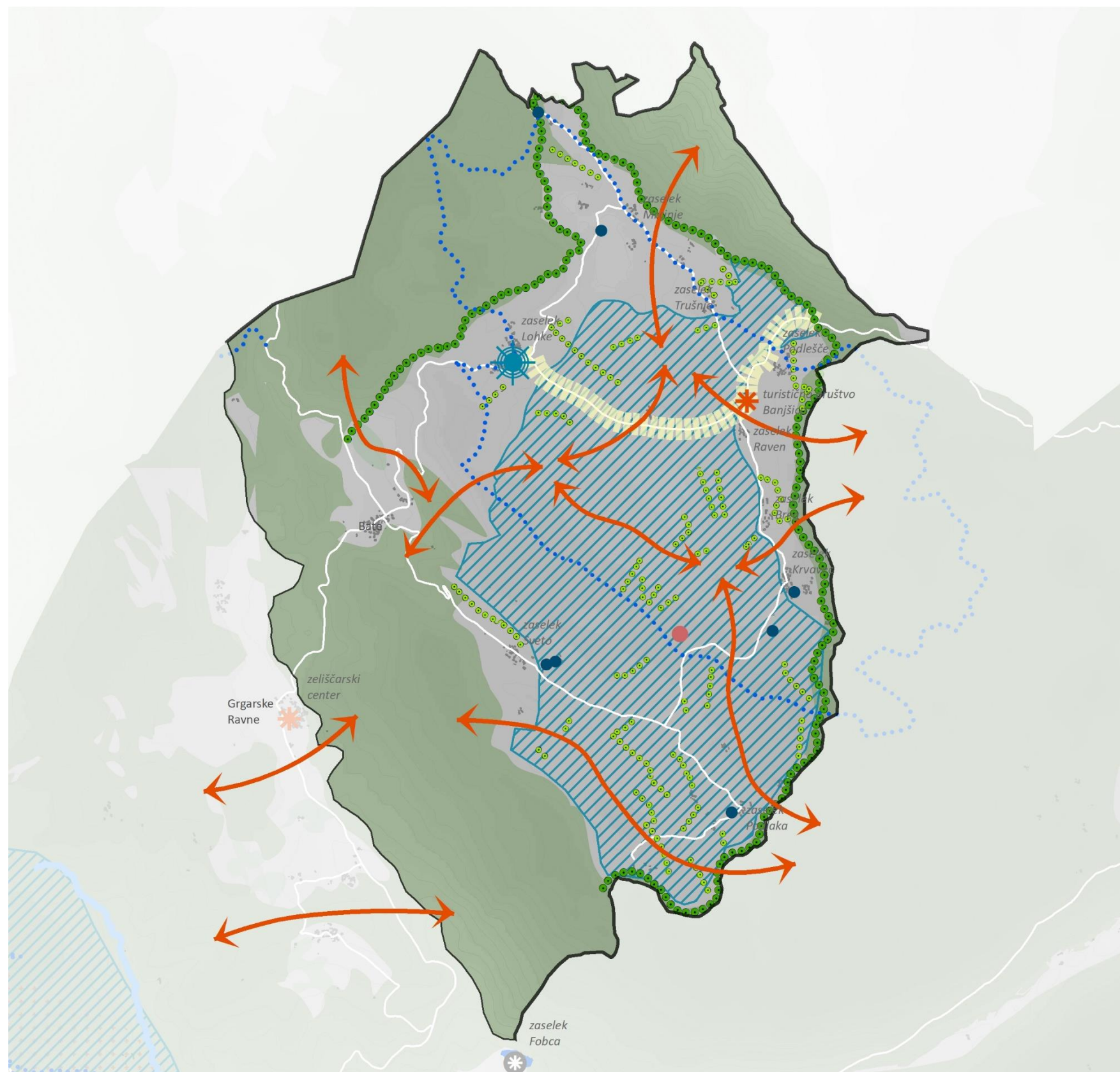
Večji del travniške planote je prepoznan kot krajinsko prepoznavno območje s posebno kakovostnimi značilnostmi, skladnostjo in krajinsko pestrostjo.

V zaselku Lohke se vzpostavlja in nadgrajuje izhodiščna turistična oziroma programska točka (gostilna, parkirišče, kamp, konjenišstvo, šola jahanja), ki predstavlja izhodišče za ogled Banjšic in začetek krožne planinske poti (Sedevčičeva pot).

Cesta med zaselkoma Lohke in Podlešče je prepoznana kot pomembna razgledna, doživljajska cesta. Najpomembnejša razgledna točka v enoti je greben Sleme. Turistični potencial enote predstavljajo predvsem peš, kolesarske (prometno neobremenjene ceste) in konjeniške poti.

Gozd je pomembna krajinska prvina in ima zelo velik in večplasten pomen (biotska in krajinska pestrosti, vizualna privlačnost krajine, prepoznavnost, socialne in ekološke funkcije ipd.). Gozd in gozdni rob, ki uokvirja sklenjene travniške površine kraške uravnave oziroma planote, je pomemben nosilec prepoznavnosti in orientacije v prostoru. V severnem delu ima gozd poudarjene ekološke funkcije na 1. stopnji.

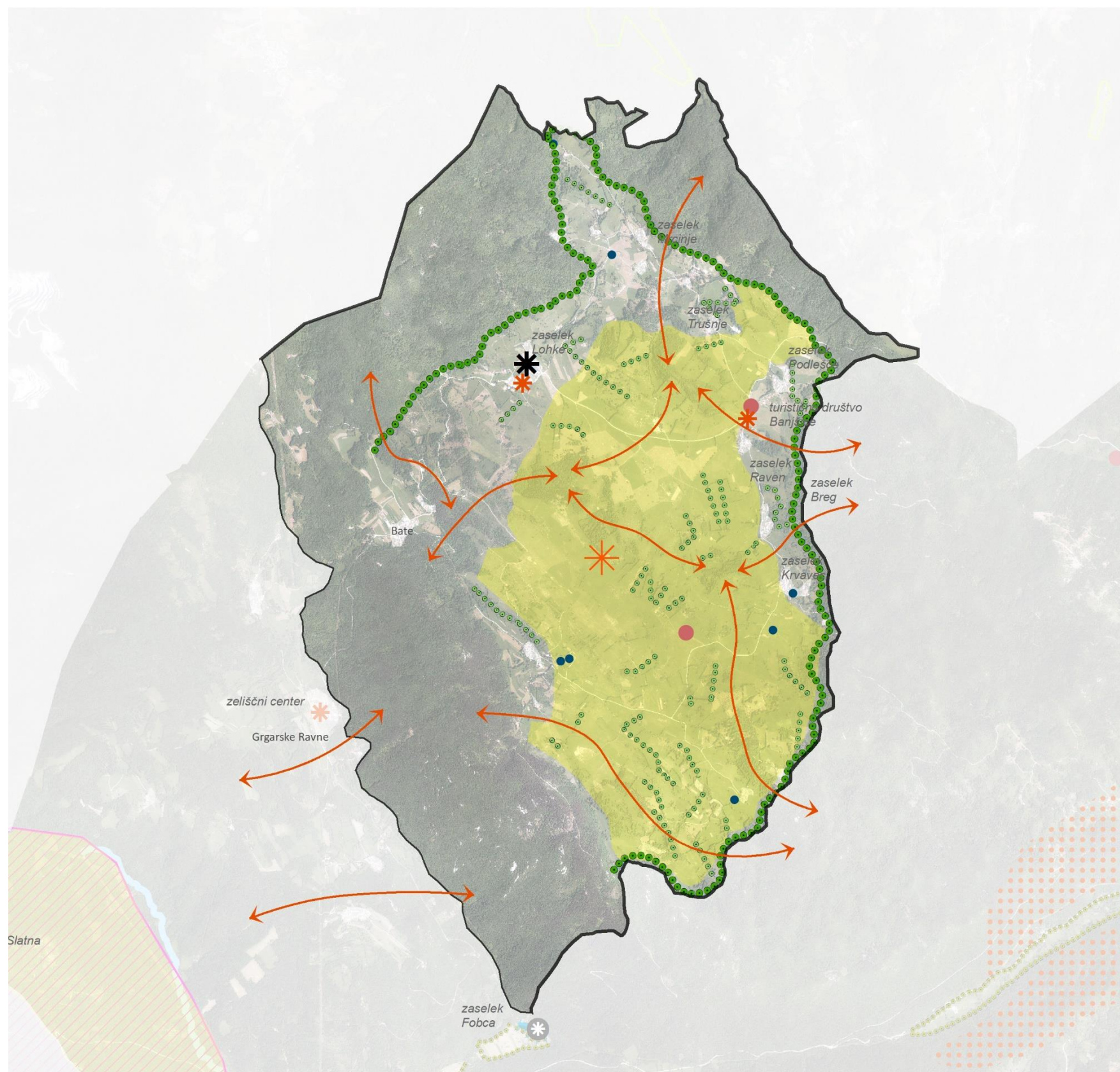
Manjši del enote se nahaja v **2. vodovarstvenem pasu vodnega vira Mrzlek**. Preostali del se nahaja znotraj 3. vodovarstvenega območja.

Turistična točka	Omejki	Sanacija	Cestno omrežje
Izhodišče	Gozdni rob	Kal	
Ekološki koridor	Razgledna cesta	Gozd	
Tematska pešpot		Krajinsko prepoznavna območja	

M 1 : 35.000

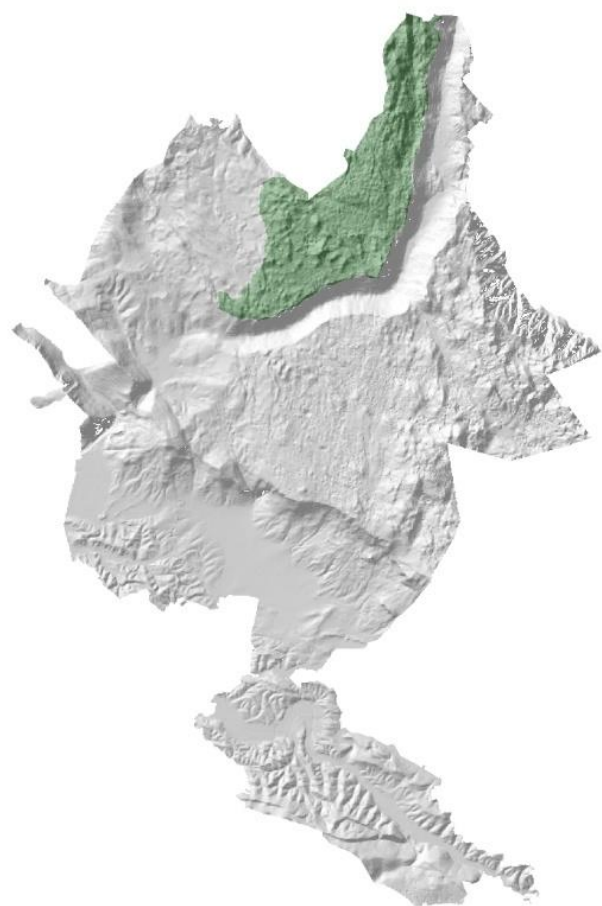
	Izhodišče		Krajinsko prepoznavna območja		Ohranjanje gozdnega roba
	Turistično rekreacijska točka		Sanacija		Ohranjanje roba kmetijskih zemljišč
	Razgledna točka		Ekološki koridor		Kal, jezero, bajer

Usmeritve za krajinsko enoto

- Na območju krajinske prepoznavnosti Banjšice se z veliko pozornostjo ohranja in varuje obstoječe kakovostne značilnosti krajine (travnike, pašnike, drevesne in grmovne živice), kar je možno z ohranjanjem kmetijstva in trajnostnih oblik turizma in rekreacije (turizem na kmetiji, kolesarjenje, pohodništvo, ježa). V odprtem prostoru ni dovoljeno umeščanje grajenih prvin in drugih neustreznih posegov (preoblikovanje reliefa, telekomunikacijski in infrastrukturni objekti ipd.), ki bi razvrednotili krajinske prepoznavnosti, krajinsko sliko in skladnost prostora.
- Ohranja se redka poselitve, ki se umešča na rob planote v okviru obstoječih zaselkov. Razpršena gradnja v enoti ni prisotna, morebitne tendence po umeščanju razpršene gradnje so strogo prepovedane.
- S krajinsko oblikovno sanacijo (zasaditev, oblikovna sanacija objekta in ukrepi, ki bodo pripomogli k manjši izpostavljenosti in dominantnosti objekta) se sanira objekt krajevne skupnosti.
- V odprtem kmetijskem prostoru ni prisotnih pomožnih kmetijskih objektov. Takšno stanje se ohranja še naprej. Kmetijske objekte se umešča na stavbna zemljišča v naseljih ter na njihovih robovih.
- Ograjevanje gradbenih parcel v odprtem prostoru ni dopustno. Dopustno je ograjevanje pašnikov z vizualno nevpadljivimi električnimi pastirji in zelenjavnih vrtov s tradicionalnimi lesenimi ograjami. Prepoveduje se ograjevanje vrtov s plastificiranimi mrežami.
- Spodbuja se ekstenzivno pašno košno živinorejo (predvsem govedoreja in reja drobnice), košnjo travniških površin in preprečuje zaraščanje travnišč, pri čemer so ohranja vegetacijske krajinske prvine (mejice, posamezna drevesa in gozdne zaplate). Preprečuje se intenzifikacijo kmetijstva.
- Varuje se mozaični preplet kmetijskih, po večini travniških površin, zaselkov, vegetacijskih prvin, gozdnega roba in strnjenih gozdov na severu in zahodu enote.
- Obstoječe gozdne površine se ohranja, krčitve gozdov in predvsem gozdnih zaplat v kmetijskih krajini niso dovoljene. Preprečuje se širjenje gozdne meje na obronkih planote.
- Zaradi poudarjene socialne (hidrološke) funkcije gozda je prepovedano je krčenje gozda na območju Jančjega brda.
- Zaradi varstva vodnega vira se spodbuja sonaravno, ekstenzivno kmetijstvo, ekstenzivna paša brez oziroma z omejeno uporabo fitofarmaceutskih sredstev, naravnih in umetnih gnojil ter pravilno uporabo in razprševanjem le teh.
- Spodbuja se turistična dejavnost v obstoječih objektih, vezano na ekstenzivno kmetijstvo in gastronomsko ponudbo ali ob obstoječi poselitvi, vezano na osnovno dejavnost kmetij.
- Mlako pod Mrcinjami se ohranja v naravnem stanju. Ohranja se kale.

1.3 Lokovška planota

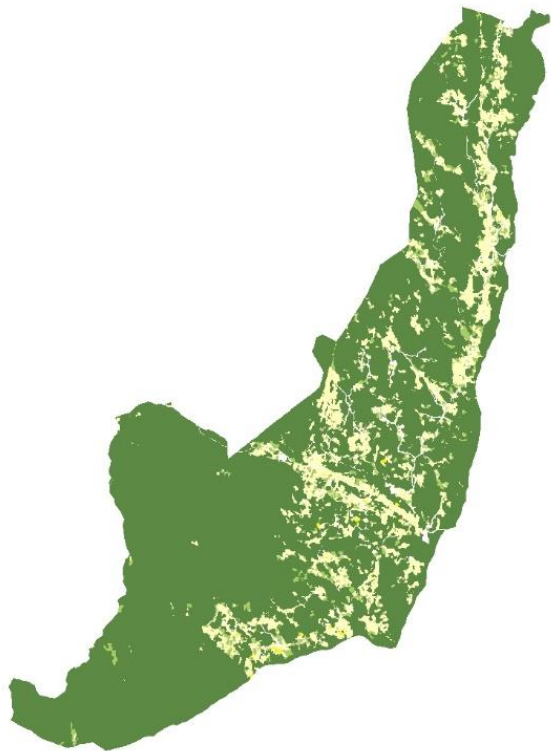

Krajinska enota se nahaja na severnem delu MONG in meji na občini Kanal ob Soči ter Tolmin. Lokovec je reliefno del Banjške planote, vendar je zaradi višje lege in izrazite zakraselosti, številnih vrtač, brezen in manjših dolov od Banjšic tako različen, da je obravnavan kot samostojna enota.

Na območju se nahaja eno naselje, Lokovec, ki spada med najdaljše vasi v Sloveniji. Zaradi izrazite razpršenosti poselitve, številnih brezpotij in velike gozdnatosti celotna enota deluje nepregledno. V prostoru se je težje orientirati. Osrednji del naselja predstavlja Srednji Lokovec, kjer središče oblikujejo cerkev, gostilna, nekdanja šola in opuščena stara kovačija. Poselitev se je razvila na vzhodni strani enote, ob glavni osi ceste, ki povezuje severni in južni del enote. Na njo se pripenjajo številne poti, ki vodijo do posameznih celkov s samotnimi kmetijami, med katerimi so mnoge danes opuščene.

Na območju je po dejanski rabi prevladujoč delež gozda, ki ga prekinjajo travniki in pašniki, med seboj ločeni z grmovnimi in drevesnimi omejkami. Območje zato nudi predvsem pogoje za razvoj gozdarstva in pašne živinoreje. Mestoma se sredi travniških površin pojavljajo manjše njivske površine, ponekod obdelana dna vrtač. Ozke dole, ki navadno potekajo vzporedno s prometnicami močno načenja zaraščanje kmetijskih površin.

Dejanska raba in njene spremembe med letoma 2002 in 2020

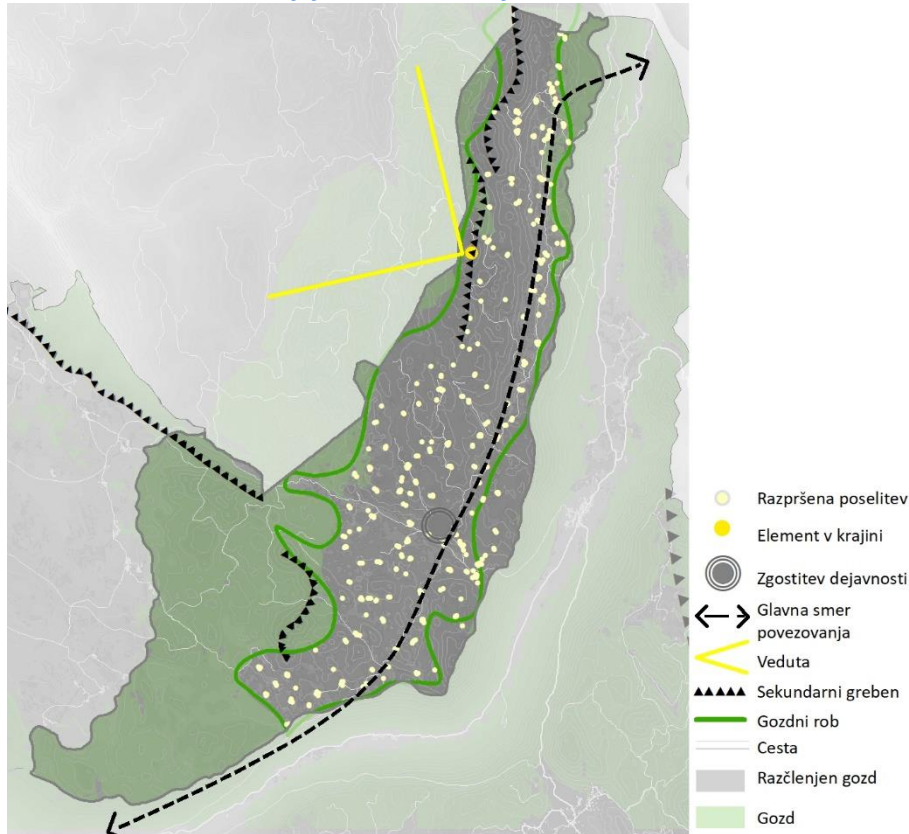
Enota je nadpovprečno poraščena z gozdom (80 %). Pozidanost je podpovprečna (1,5 %), v enoti je nekaj posameznih hiš v naselju Lokovec.

DEJANSKA RABA	2020 (HA)	2020 (%)	2002/2020 (HA)	2002/2020 (%)
Intenzivna kmetijska raba	5	0,2	4,3	0,2
Trajni nasadi	4	0,1	4,2	0,1
Travniške površine	388	13,7	-131,4	-4,6
Ostale kmetijske površine	109	3,9	2,6	0,1
Gozd	2275	80,5	127,0	4,5
Pozidano zemljišče	43	1,5	-7,3	-0,3
Druge nekmetijske površine	0,9	0,0	0,6	0,0
Vode	0,0	0,0	0,0	0,0

Med letoma 2002 in 2020 se je po podatkih MKGP spremenilo 10 % površine enote. Največja sprememba je v kategoriji travniških površin, ki so se zmanjšale za slabih 5 %, na ta račun pa se je povečal delež gozda (4,5 %). V ostalih kategorijah ni prišlo do bistvenih sprememb.

Zaznavna analiza in doživljajska vrednost krajine

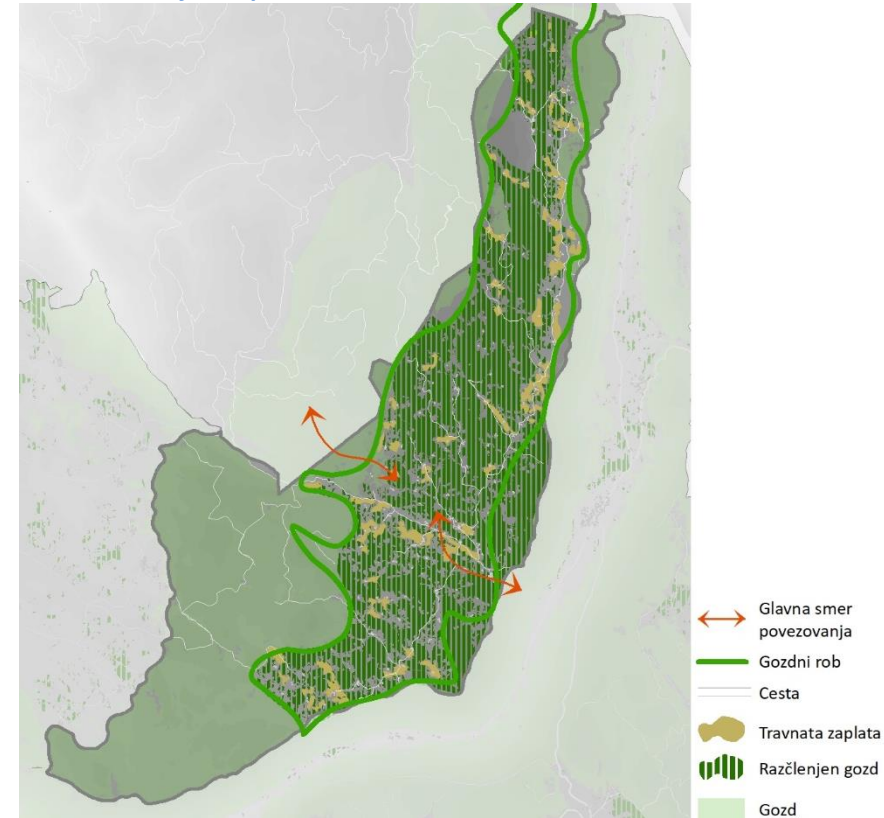
Lokovška planota je opredeljuje močno zakrasela pokrajina, v kateri je orientacija zaradi razgibanosti zelo otežena. Vzdolž prometnic se vijejo suhi kraški doli z nizi vrtač, ki so ponekod urejene v terase, podprte s suhozidi. Največkrat so uporabljene za pašnike, redkeje za njive ali travnike.

Sklenjen gozd se pojavlja v južnem delu enote, drugod je razčlenjen s travniki in pašniki, ki obkrožajo številne samotne kmetije.

Najlepše razglede nudi najvišji vrh Lokovške planote, Lašček.

V odprtem prostoru ni vidnih dominant, na nekaterih območjih pa se pojavljajo negativni pojavi, kot so zaraščanje, poseki in poškodovanost gozda.

Strukturna krajinska pestrost in ekološka mreža

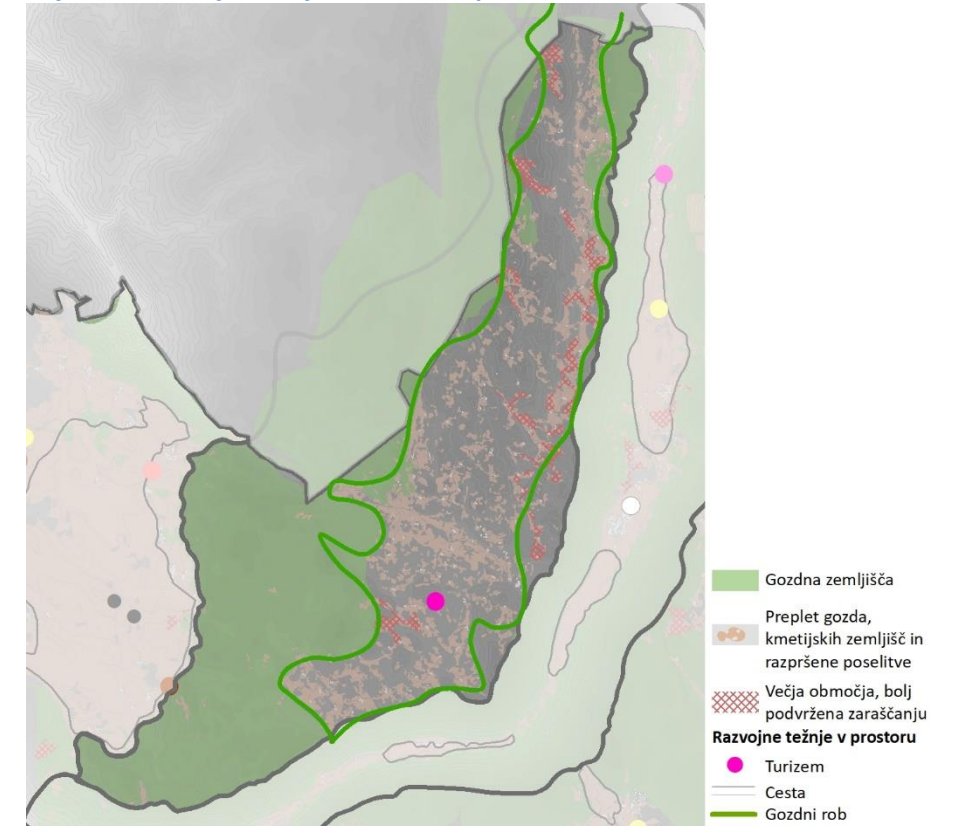
V krajinski enoti prevladujejo ekstenzivne kmetijske površine in gozd.

Območje je brez površinskih voda. V območju ni zaznati večjih ekoloških barier.

K biotski in krajinski pestrosti pomembno prispevajo gozdne površine, gozdne zaplate, živice in posamezna drevesa, ekstenzivne kmetijske površine, suhozidi.

Gozdne površine, gozdni robovi, drevesne živice in posamezna drevesa pomembno vplivajo na krajinsko in biotsko pestrost, členijo krajino in predstavljajo vezni člen med posameznimi območji. Ključna je ohranitev in varstvo ekstenzivnih kmetijskih površin in koridorjev grmovnih in drevesnih živic, ki pomembno prispevajo k poveztivosti in pestrosti krajine.

Dejavnosti, razvojne težnje in konflikti v prostoru

Negativni pojavi in konflikti

- Na območju Lokovca ni zaznanih večjih konfliktov v prostoru. Nevarnost predstavljajo kmetijska zemljišča v zaraščanju, ki povzročajo zapiranje majhnih dolinic. Gozdni rob danes posega na številna območja, ki so bila včasih večji travniški celki.
- Danes je v enoti 1,5 % zemljišč, ki so v zaraščanju. Pred 10 leti je bilo zemljišč v zaraščanju 0,7 %, kar pomeni, da se ta proces v primerjavi z ostalimi območji v občini, na Lokovski planoti še vedno nadaljuje. Večino teh zemljišč, ki so bila pred 10 leti v zaraščanju (30 %) danes prekriva gozd, na kar 24 % pa so danes spet travniške površine.
- Negativni pojavi zaznani v krajini so posamezna območja v zaraščanju, površine poškodovanih gozdov in večja gozdna poseka.

Krajinske prvine

Suhozidi

Suhozidi se pojavljajo na kraškem površju, kjer je bilo kamenje iz gospodarskih razlogov zloženo na kupe. Suhozidi so tradicionalni krajinski elementi, ki zagotavljajo raznolike mikrohabitate, pri čemer se s starostjo njihova biotska vrednost še povečuje. Delujejo tudi kot orientacijski element v prostoru.

Kraške kotanje

Najpogostejše kraške kotanje so vrtače, različno globoke in široke. Vrtače imajo rodovitno dno, ki je bilo v preteklosti pogosto, danes pa redkeje kmetijsko obdelano.

Vir: <https://www.geago.si/sl/pois/21430/kraska-pokrajina-lokovec>

Travniške suhe doline z vrtačami

Z vrtačami prepredeni travnati doli pod gozdnim robom, mestoma namenjeni pašnim površinam, ponekod pa prepuščeni zaraščanju.

Gozd

Večji del enote pokrivajo razčlenjeni gozdovi s pogostimi vmesnimi krčevinami, na katerih stojijo samotne kmetije obrobene s travniki, medtem ko jugozahodni del enote pokrivajo strnjeni gozdovi.

vir: <https://www.geago.si/sl/pois/21409/lokovec>

Koncept urejanja z usmeritvami za načrtovanje

Specifična značilnost enote je kraški relief z vrtačami in zelo razgiban relief s strmimi grapami in posameznimi travnatimi manjšimi izravnjavami, kjer se odpirajo krajši in omejeni pogledi ter značilni in kakovostni ambient, katere obkroža gozd. Za območje je značilna nepreglednost in otežena prostorska orientacija.

Za enoto je značilna **gozdnata krajina z manjšimi zaplatami kmetijskih zemljišč**. Skoraj 80% površin prekriva gozd. Gozd je ključna prvina v kulturni krajini in ima zelo velik in večplasten pomen. Gozdovi območja so ključnega pomena iz vidika biotske in krajinske pestrosti, vizualne privlačnosti krajine, socialnih in ekoloških funkcij. Obsežna območja gozdov so poškodovana zaradi žleda.

Enota je zaradi **intenzivnega zaraščanja** izgublja nekdanji prepoznavni krajinski vzorec celkov, ki ga je s preprečevanjem zaraščanja treba ohraniti. Za območje je značilna razpršena poselitev, celki s samotnimi kmetijami. Mnoge med njimi so zapuščene.

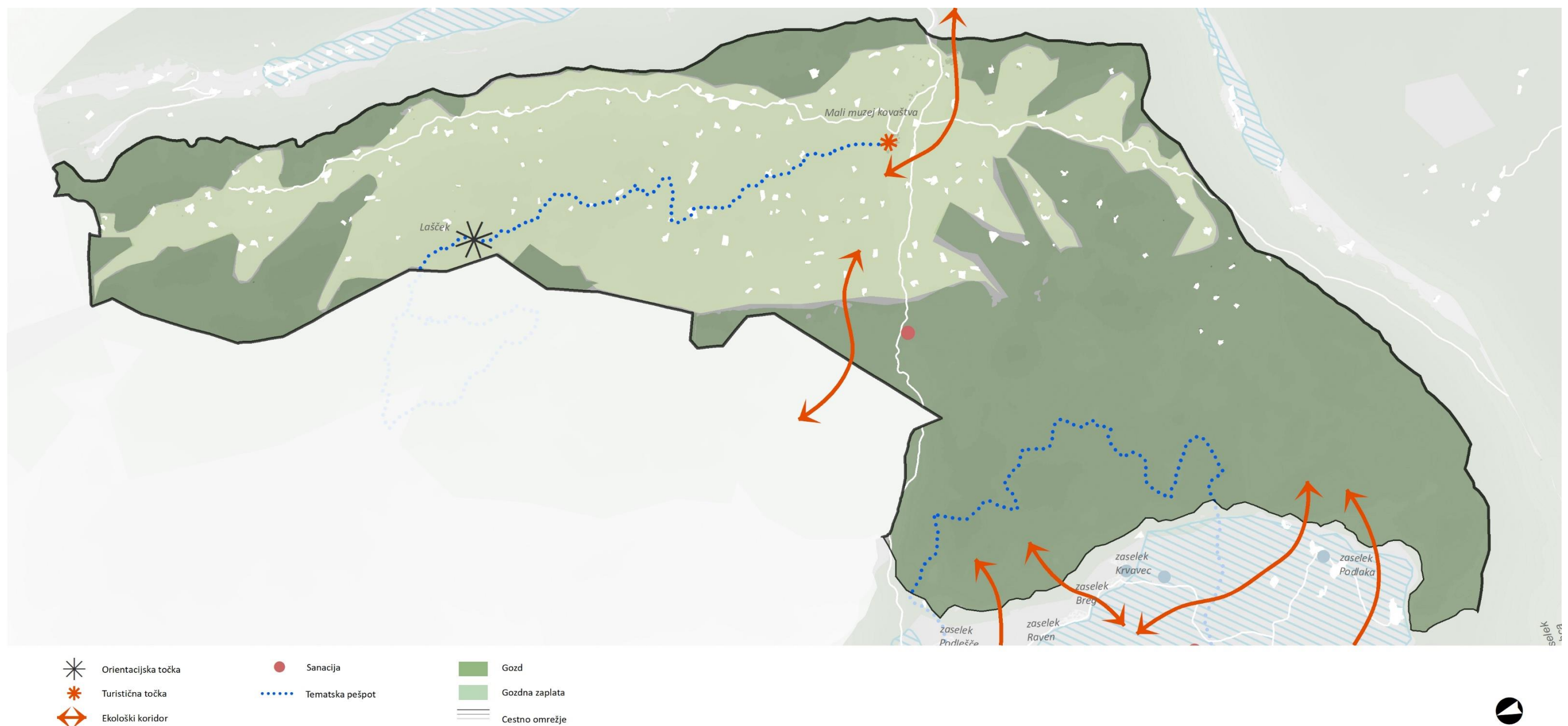
Kmetijska zemljišča na manjših zaplatah kmetijskih površin obdanih z gozdom nudijo pogoje predvsem za **razvoj ekstenzivnega kmetijstva, pašno košne živinoreje** s poudarkom na preprečevanju zaraščanja. Med kmetijskimi površinami prevladujejo travniki in pašniki, med seboj ločeni z grmovnimi in drevesnimi omejkami. Mestoma se sredi travniških površin pojavljajo manjše njivske površine. Na območju enote večino kmetijskih zemljišč obdelujejo gospodarstva z do 5 ha primerljivih kmetijskih zemljišč v uporabi. Nobeno kmetijsko gospodarstvo nima v obdelavi več kot 30 ha primerljivih kmetijskih zemljišč v uporabi.

Priložnost za razvoj turizma na Lokovski planoti je povezana predvsem s kulturno krajino in z naravnim okoljem, privlačnim za pohode in kolesarjenje. Na območje se

v povezavi s sonaravnim kmetijstvom usmerja trajnostni turizem s poudarkom na aktivnem preživljanju prostega časa. Turistično točko s potencialom za nadgradnjo in izhodiščno točko predstavlja Mali muzej kovaštva v Lokovcu.

V enoti se nahaja **površinski kop Malin dol**, ki velja za nahajališče z omejenimi zalogami in viri tehničnega kamna in ima podeljeno rudarsko pravico. Kamnolom je po obsegu majhen, njegova površina znaša manj kot 1 ha in je **v celoti izkoriščen**. Za namen zaprtje kamnoloma se izdelava rudarski projekt za izvedbo sanacije kamnoloma po končanem izkoriščanju mineralne surovine, s katerim se določi tehnična izvedba zapiralnih del in določijo ukrepi za izvedbo dokončne sanacije in odpravijo posledice, ki so nastale pri izvajanju rudarskih del. Na osnovi inženirsko geološkega kartiranja in stabilnostnih analiz je bilo ugotovljeno, da so vkopne brežine trajno stabilne.

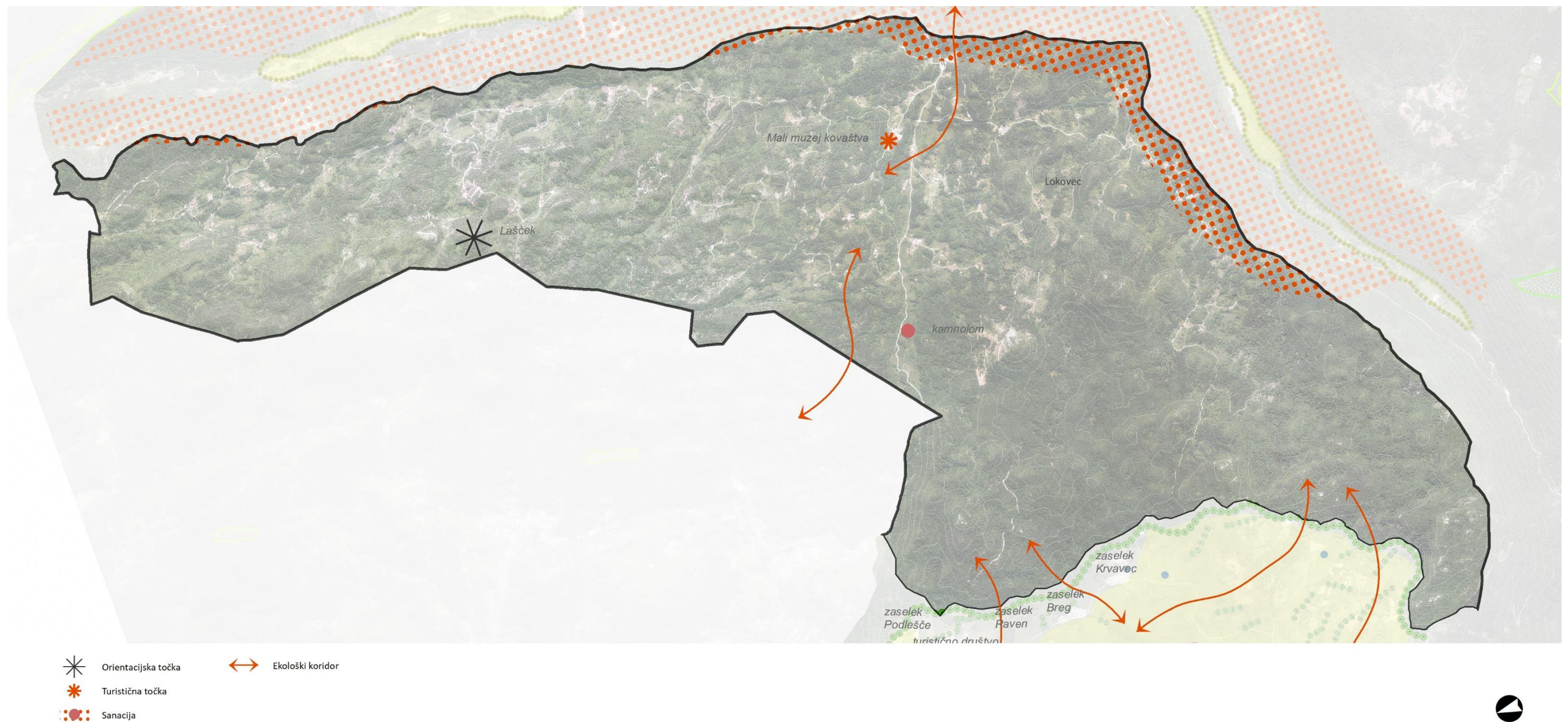
Območje se lahko uporabi kot deponija izkopnih materialov in nenevarnih gradbenih odpadkov s končno sanacijo s povrnitvijo v primarno rabo.

M 1 : 35.000

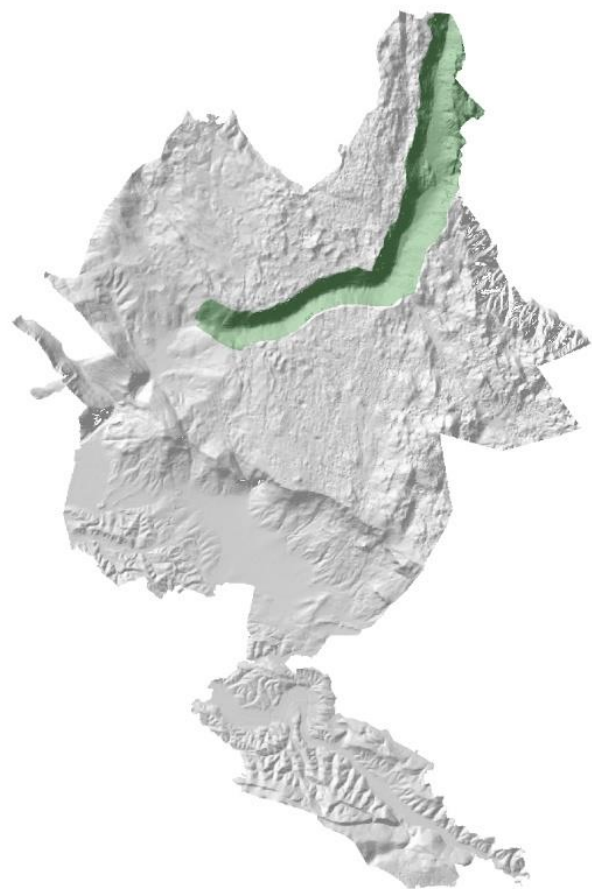
Usmeritve za krajinsko enoto

- Ohranja se značilnosti kulturne krajine, mozaični preplet kmetijskih površin in gozda. Ohranjajo se suhozidi.
- Nadaljnje zaraščanje in širjenje gozdnega roba na kmetijske površine se preprečuje s spodbujanjem ekstenzivnega kmetijstva (živinoreje) in ohranjanjem poselitve.
- Ohranja se značilen vzorec razpršene poselitve; samotne kmetije in celki. Redka poselitve se ohranja in se umešča v okvire obstoječih samotnih kmetij. Preprečuje se širitev razpršene gradnje.
- Spodbuja se košnja travniških površin in razvoj kmetijstva s pašno košno živinorejo.
- Preprečuje se intenzifikacija kmetijstva.
- V skladu s potrebami je v odprto krajino, na robove celkov dovoljeno umeščati pomožne kmetijske objekte – nadstrešnice, ki bodo nudile zavetje živini.
- Spodbuja se turistična dejavnost vezana na ekstenzivno kmetijstvo, podeželski in kmečki turizem ob obstoječi poselitvi, vezano na osnovno dejavnost turističnih kmetij.
- Ohranja se strnjena gozdna območja. Krčitve gozdov na zaraščenih površinah so zaželenne.
- Predvidi se ustrezna sanacija gozdov poškodovanih zaradi žledoloma.

M 1 : 35.000

1.4 Čepovanski dol

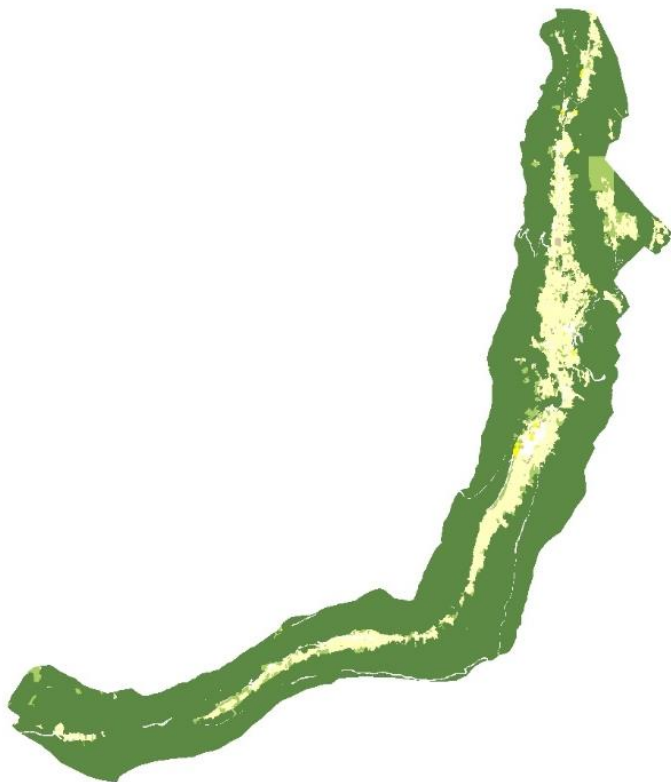
Enota se nahaja na severnem delu občine in se med vsemi ostalimi razlikuje zaradi izrazitega dolinskega dna, ki je globoko vrezano med sosednjima planotama, Banjške na severozahodu in Trnovskega gozda na jugovzhodu.

Območje nudi v severnem delu, kjer je dolina nekoliko širša, pogoje za razvoj ekstenzivnega kmetijstva. Včasih obdelano dno je danes obsežna travniška površina. Od Čepovana južno pa je dolina suh kraški dol, z vrtačami in majhnimi njivami na terasah podprtih s suhozidi. Predvsem v tem delu se travniki ponekod zaraščajo in preko zaraščajočih se površin prehajajo v gozd.

Za prebivalce Čepovana je gozd pomemben krajevni naravni vir. Zaradi strmih pobočij je obdelovanje površin oteženo, zato je gozd homogen in sega prav do dna doline. V letu 2014 je gozd na tem območju prizadel žledolom, ki je po nekaterih ocenah podrl do 40 % dreves in jih še več poškodoval.

Skozi enoto poteka regionalna cesta III. reda Preval-Grgar-Čepovan, ki je glavna prometna os proti dolini Idrijce in na drugi strani proti Novi Gorici. Poleg te, omrežje sestavljajo lokalne ceste, ki med sabo povezujejo naselja in zaselke, med katerimi je pomembnejša prečna lokalna povezava na vzhod proti Lokvam in na zahod proti Lokovcu.

Dejanska raba in njene spremembe med letoma 2002 in 2020

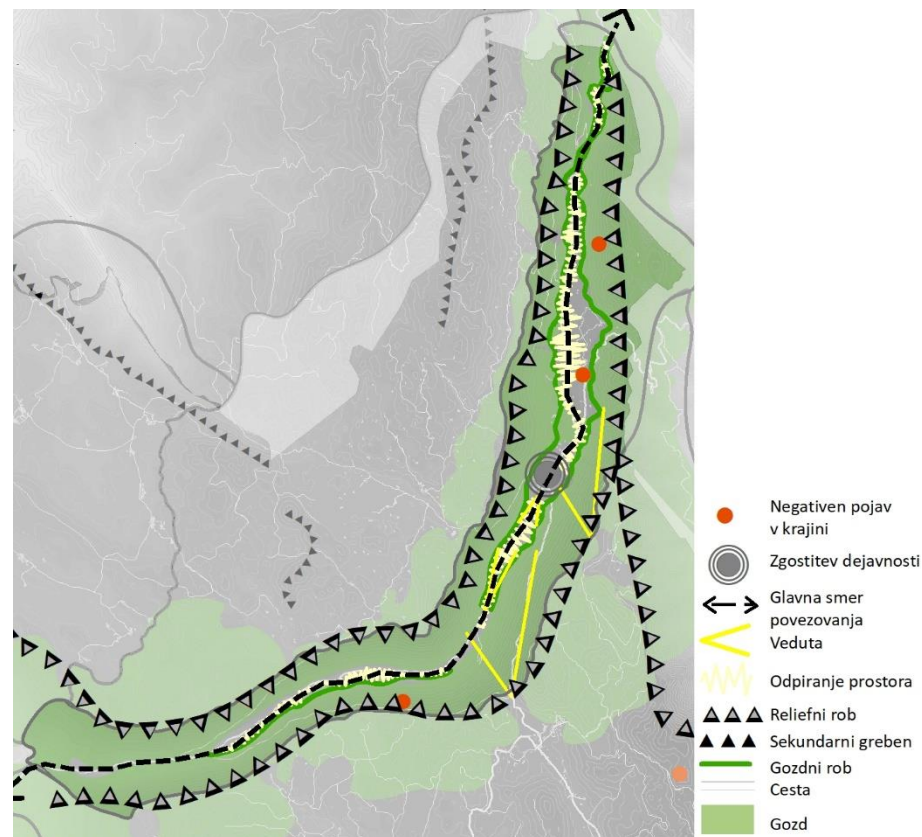
Enota je nadpovprečno gozdnata, in sicer delež gozda predstavlja kar 80 % površine. Sledijo travniške površine, ki predstavljajo slabih 14 %. Trajnih nasadov in intenzivne kmetijske rabe skorajda ni. Zelo nizek je tudi delež pozidanih površin.

DEJANSKA RABA	2020 (HA)	2020 (%)	2002/2020 (HA)	2002/2020 (%)
Intenzivna kmetijska raba	4	0,2	-9,1	-0,4
Trajni nasadi	5	0,2	+4,5	+0,2
Travniške površine	322	13,8	-66,5	-2,8
Ostale kmetijske površine	85	3,6	+22,6	+1,0
Gozd	1876	80,1	+57,0	+2,4
Pozidano zemljišče	48	2,0	-8,1	-0,3
Druge nekmetijske površine	0,4	0,0	-0,2	0,0
Vode	0,1	0,0	-0,3	0,0

Med letoma 2002 in 2020 se je po podatkih MKGP po rabi spremenilo 7 % površine. Največji prirast je opaziti pri gozdnih površinah (2,4 %), največji upad pa pri travniških površinah (2,8 %). Kmetijske površine se torej zaraščajo, nekoliko se je zmanjšal tudi delež intenzivne kmetijske rabe, medtem ko se je površina trajnih nasadov malenkost povečala (0,2%).

Zaznavna analiza in doživljajska vrednost krajine

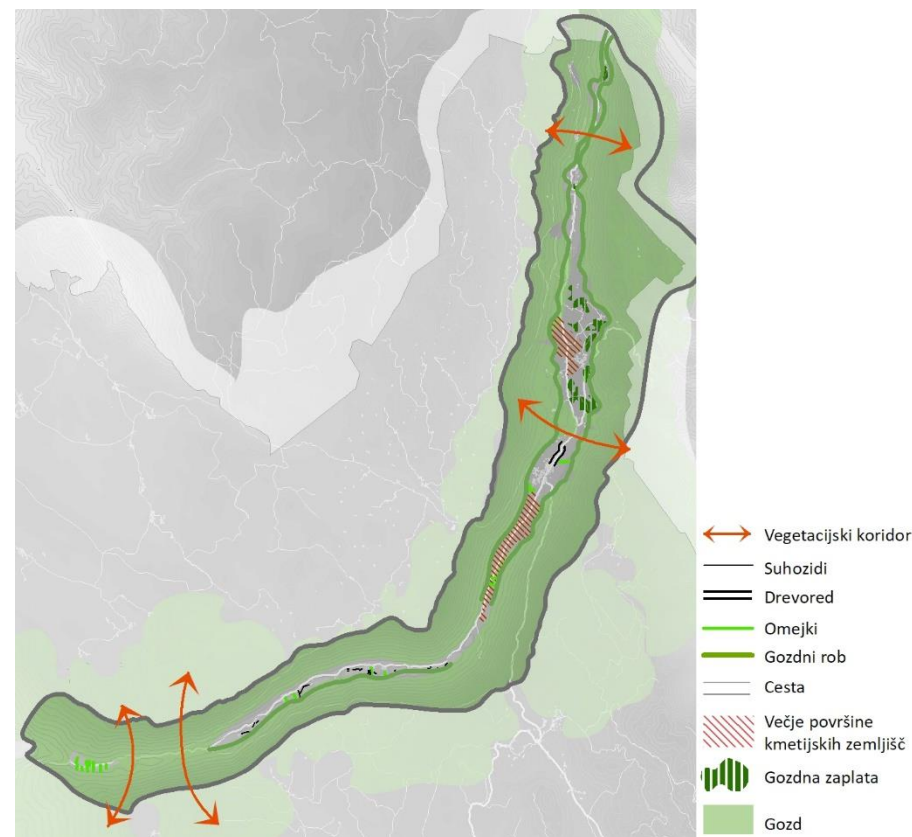
Čepovanski dol opredeljuje suhi kraški dol z vrtačami, obdan z visokim reliefnim robom Banjške in Trnavske planote.

Krajinska enota ima gozdnata pobočja, pri čemer gozd sega prav do dna doline. Ekstenzivna kmetijska zemljišča, po večini travniki in le redke njive, se pojavljajo le v uravnanelem dnu. V jugozahodni smeri se dolina zoži in je vidno bolj zakrasela, kot v osrednjem delu. Pojavljajo se nizi majhnih vrtač, ki so na dnu redko obdelane. Na pobočjih se pojavljajo suhozidi.

Najlepše vedute na krajinska prizorišča so na severnem in južnem delu dola, kjer se dolina razširi in odpre, ter z nekaterih razglednih točk na robu Trnavske planote.

V odprtem prostoru ni vidnih dominant, na nekaterih območjih pa se pojavljajo negativni pojavi, kot so zaraščanje, poseki in poškodovanost gozda.

Strukturna krajinska pestrost in ekološka mreža

V krajinski enoti prevladujejo ekstenzivne kmetijske površine in gozd. Edina površinska voda je manjši potok, ki že v sredini doline ponikne. V območju ni zaznani večjih ekoloških barier.

Gozdove ogroža predvsem intenzivna sečnja, ki vodi v enomerne sestoje, zmanjševanje debeline drevja in intenzifikacijo gospodarjenja z gozdovi (strojna sečnja).

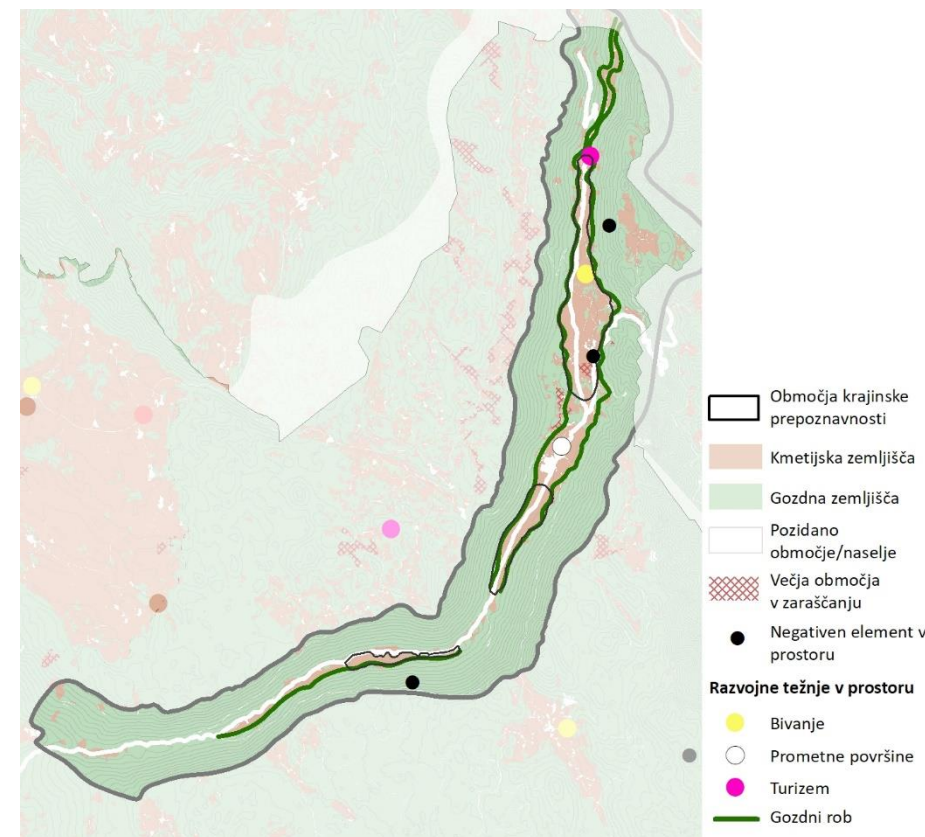
Na gozdni življenjski prostor so vezane številne ogrožene in redke vrste žuželk, plazilcev, dvoživk, ptičev in drugih živalskih vrst, pomembni pa so tudi trije avtohtoni predstavniki velikih zveri: rjavi medved, ris in volk.

Biotsko pomembna gozdna območja so gozdni rezervati, ki so zaradi svoje razvojne faze in dosedanjega razvoja izjemno pomembni za raziskovanje, proučevanje in spremljanje naravnega razvoja gozdov, biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot ter kulturne dediščine.

K biotski in krajinski pestrosti pomembno prispevajo gozdne površine, gozdne zaplate, živice in posamezna drevesa, ekstenzivne kmetijske površine.

Gozdne površine, gozdni robovi, drevesne živice in posamezna drevesa pomembno vplivajo na krajinsko in biotsko pestrost, členijo krajino in predstavljajo vezni člen med posameznimi območji. Ključna je ohranitev in varstvo ekstenzivnih kmetijskih površin in koridorjev grmovnih in drevesnih živic, ki pomembno prispevajo k poveztivosti in pestrosti krajine.

Dejavnosti, Dejavnosti, razvojne težnje in konflikti v prostoru

Negativni pojavi in konflikti

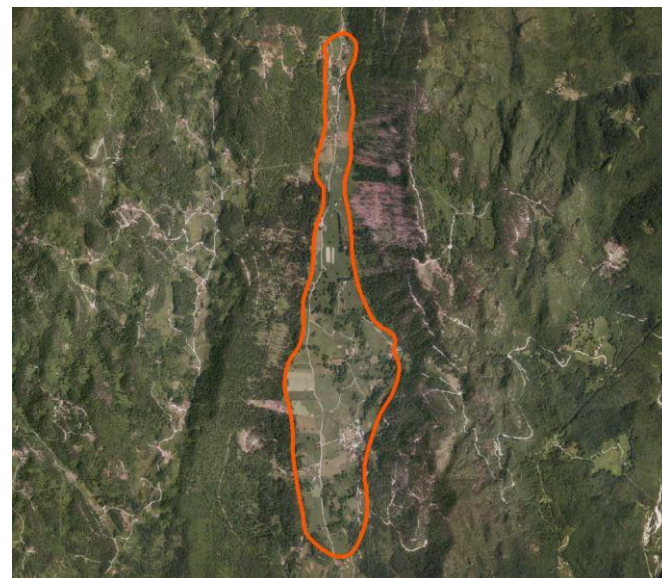
- Na območju Čepovana ni zaznanih večjih konfliktov v okolju. Nevarnost predstavljajo kmetijska zemljišča v zaraščanju, ki povzročajo zapiranje že tako ozke doline. Gozdni rob danes sega v dno doline, včasih pa so na strmih pobočjih prevladovali pašniki.
- Danes je v enoti 0,73 % zemljišč, ki so v zaraščanju, ki se v majhnih zaplatah pojavljajo po celotnem dnu doline. V 10 letih se je delež zemljišč v zaraščanju zmanjšal. Večino zemljišč, ki so bila pred 10 leti v zaraščanju (38 %), danes prekriva gozd, 12 % površin pa je rekultiviranih v travniške površine.
- V Čepovanskem dolu sta zavarovani dve zajetji pitne vode, za kateri lahko kmetijstvo predstavlja vir onesnaženja. Obdelovanje kmetijskih zemljišč je v Čepovanu omejeno na dno doline, ki nikoli ni omogočalo obsežnejšega ali intenzivnega razvoja kmetijstva. Kmetijstvo v tem obsegu, zato ne predstavlja resnega konflikta z varstvom vodnih virov ali s poselitvijo.
- Negativni pojavi zaznani v krajini so posamezna območja v zaraščanju, površine poškodovanih gozdov in večja gozdna poseka.
- Zaradi pojava izkoriščanja lesne mase za proizvodno sekancev ter za druge namene (prodaja v tujino) se kvaliteten gozd spreminja v manj kvalitetnega.

Območja krajinske prepoznavnosti

Čepovanska dolina

Suha, izrazito zakrasela kraška dolina, ki ima v severnem delu predalpski značaj, proti jugu pa se kaže kot suh kraški dol z vrtačami.

Krajinske prvine

Kraške kotanje v suhem dolu

Z vrtačami prepredeno dno doline, ki je nastalo, ko je še pred začetkom zakrasovanja zaradi tektonskih premikov površinska voda odtekla. Vrtače so majhne, navadno ne globlje od 3 m.

Gozd na pobočjih

Pobočja Čepovanskega dola so malo razčlenjena, njihova strmina proti vrhu narašča. Prevladujejo sklenjeni mešani gozdovi. Meja gozdnega roba se postopoma spušča in ponekod že posega v dolinsko dno.

Posamična drevesa na travniških površinah

Posamična drevesa ali gruče dreves so pomembne členitvene prvine, predvsem na večjih, odprtih delih dola. Izboljšujejo krajinsko pestrost in doživljajsko kakovost krajine sicer bolj homogenih območij.

Drevored

Star drevored v naselju, zasajen z avtohtonimi drevesi (lipe), je pomemben element krajine tako iz funkcionalnega kot tudi iz estetskega vidika.

Vir: <https://www.novagorica-turizem.com/najlepsa-dozivetja/kultura-in-narava/2014082215062070/%C4%8Cepovanski-dol/>

Suhozidi

Suhozidi se pojavljajo na kraškem površju, kjer je bilo kamenje iz gospodarskih razlogov zloženo na kupe. Suhozidi so tradicionalni krajinski elementi, ki zagotavljajo raznolike mikrohabitate, pri čemer se s starostjo njihova biotska vrednost še povečuje. Delujejo tudi kot orientacijski element v prostoru.

Travniki v dolini

So pomemben krajinski element, ki mestoma ozko dolino zaradi odsotnosti drevja ohranjajo na videz zračno in pregledno.

Koncept urejanja z usmeritvami za načrtovanje

Zakrasela suha dolina Čepovanski dol je **naravna vrednota državnega pomena in je posebnost občine Nova Gorica**. Suho, rahlo valovito, s travniki poraslo dolino na obeh straneh opredeljuje izrazit reliefni in gozdni rob. Enota je posebnega pomena z naravovarstvenega vidika, ohranjanja krajinske in biotske pestrosti. V dolini se nahaja razpotežena vas Čepovan.

Enota je pretežno gozdnata. **Gozd na pobočjih in izrazit gozdni rob** je ključna prvina prepoznavnosti in nosilka orientacije enote. Gozdovi so ključnega pomena iz vidika biotske in krajinske pestrosti, vizualne privlačnosti krajine, socialnih in ekoloških funkcij. Za prebivalce Čepovana je gozd pomemben krajevni naravni vir. V letu 2014 je gozd prizadel žledolom. Obsežna območja gozdov so poškodovana zaradi žleda.

Območje nudi v severnem delu, kjer je dolina nekoliko širša, **pogoje za razvoj ekstenzivnega kmetijstva, predvsem pašno košno živinorejo**. Od Čepovana južno je dolina suh kraški dol, z vrtačami in majhnimi njivami na terasah podprtih s suhozidi. Na območju enote večino kmetijskih zemljišč obdelujejo gospodarstva z do 5 ha primerljivih kmetijskih zemljišč v uporabi. Eno kmetijsko gospodarstvo obdeluje med 5 in 15 ha primerljivih kmetijskih zemljišč.

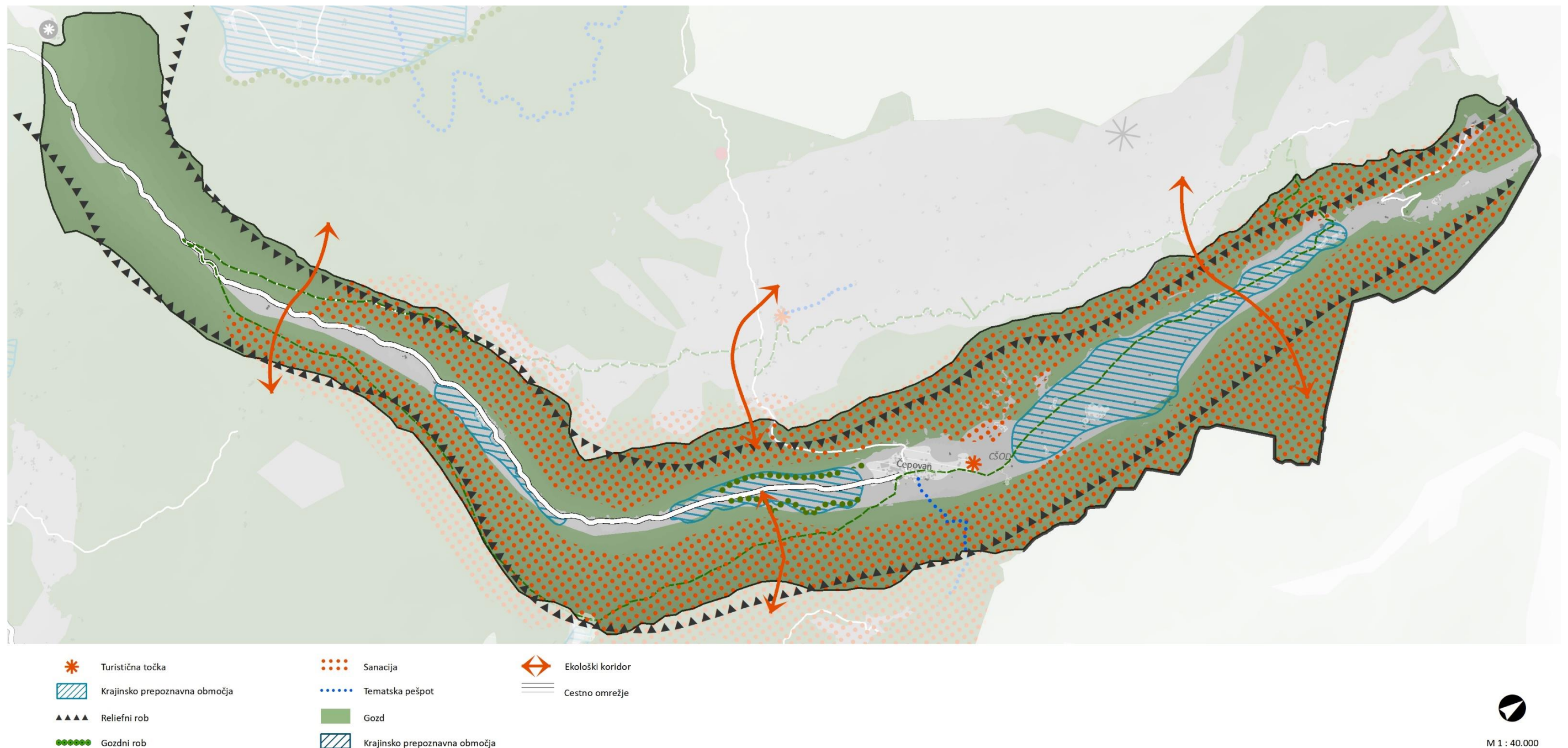
Za enoto je značilno **zaraščanje kmetijskih površin**, ki se v majhnih zaplatah pojavljajo po dnu doline. Na gozdnih pobočjih so se nekoč nahajali pašniki.

Spodbuja se razvoj trajnostnega turizma v povezavi s podeželskim, doživlajskim turizmom, aktivnim preživljanjem prostega časa ter aktivnostmi, ki omogočajo spoznavanje naravnih vrednot, biotske raznovrstnosti, doživljanje narave ter ozaveščanje o pomenu njenega ohranjanja.

Priložnost za razvoj turizma je v **Čepovanskem dolu** neposredno povezan z naravnim okoljem, ki nudi številne cilje za pohode, kolesarjenje in ježo. Med njimi velja omeniti 3 km dolgo pešpot "Čepovan - Dom na Lazni" in 25 km dolgo krožno kolesarsko pot »Pot tradicije in gozda«, ki povezuje kraje Čepovan, Zg. Lokovec, Sp. Lokovec, Bezgov hrib, Črni vrh in nazaj v Čepovan. Dokaj obiskane so tudi poti na okoliške vrhove (Vrše ali Kobilica) od koder se odpirajo razgledi na Julijske Alpe in sosednje kraje.

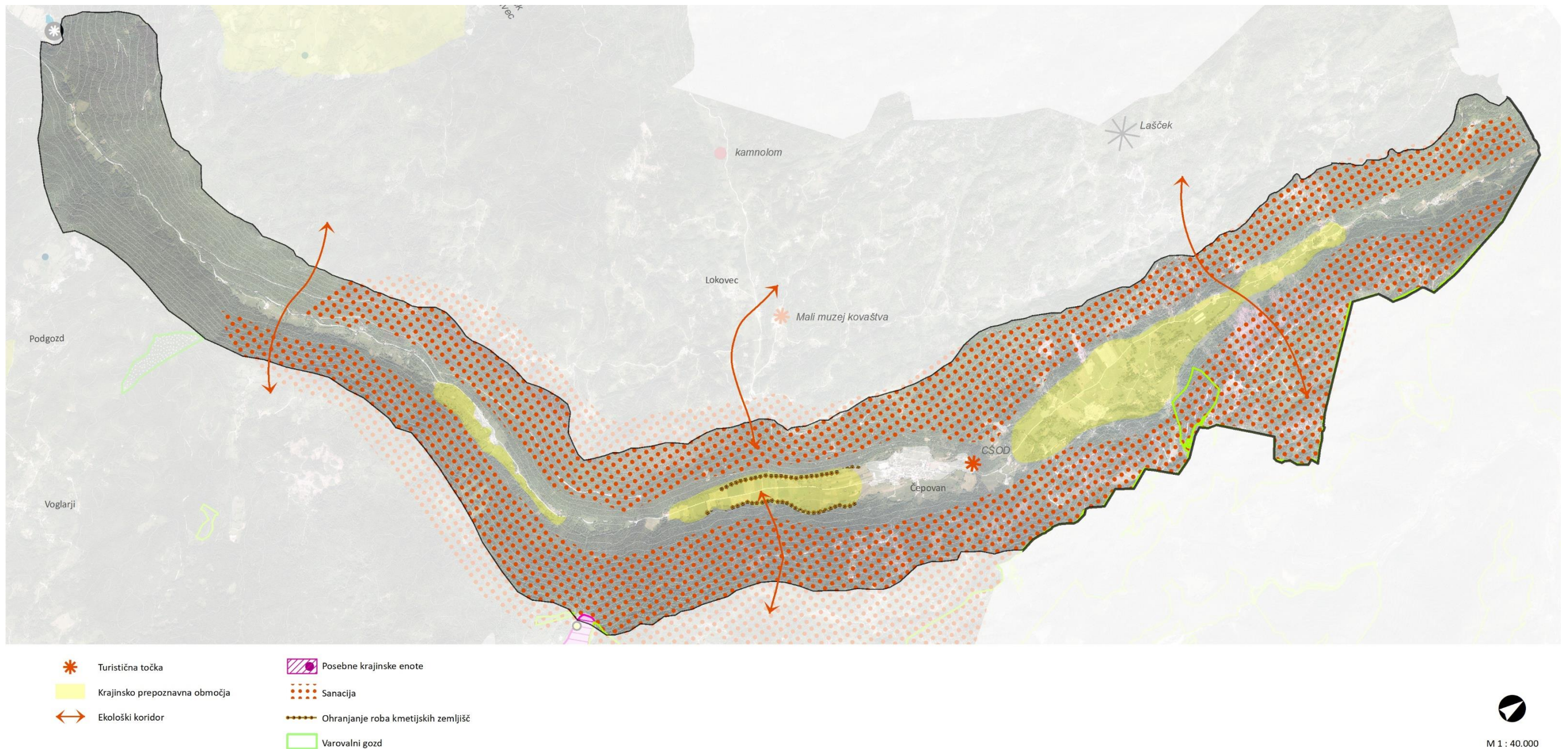
V dolinskem delu enote se prepoznana **3 krajinsko prepoznavna območja**. **Programska turistična točka** se programsko in funkcionalno nadgrajuje na obstoječem območju ČŠOD z ohranjanjem obstoječega stanja (brez širitev in novih objektov).

V Čepovanskem dolu sta zavarovani dve zajetji pitne vode (Dol pri Čepovanu in Čepovan Lokve). Večji del enote se nahaja v 3. ali 4. vodovarstvenem pasu vodnega vira Mrzlek.

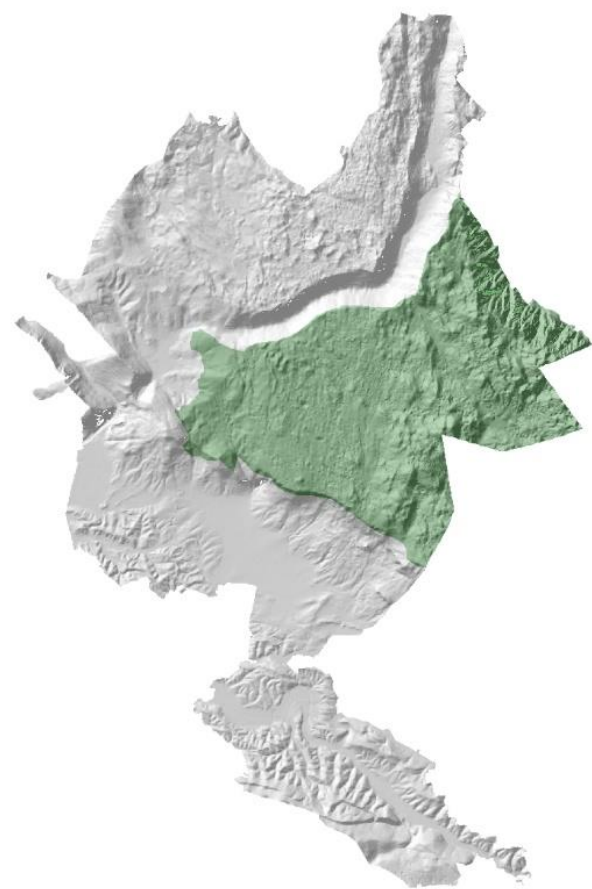
Usmeritve za krajinsko enoto

- Na območjih krajinskih prepoznavnosti se ohranja in varuje obstoječe kakovostne značilnosti krajine. Preprečuje se zaraščanje travniških površin in s tem zapiranje prostora, da se ohranijo dolgi pogledi preko krajine. V odprtem prostoru območij prepoznavnosti ni dovoljeno umeščanje novih območij poselitve, grajenih prvin in drugih neustreznih posegov (preoblikovanje reliefa, telekomunikacijski in infrastrukturni objekti ipd.), ki bi razvrednotili krajinske prepoznavnosti, krajinsko sliko in skladnost prostora.
- Ohranja se redka poselitve, ki se umešča v okviru obstoječih zaselkov. Razpršena gradnja v enoti ni prisotna, morebitne tendence po umeščanju razpršene gradnje so strogo prepovedane.
- Ohranja se izrazit kmetijski oziroma gozdni rob. S spodbujanjem ekstenzivnega kmetijstva (pašno košna živinoreja) in ohranjanjem poselitve se preprečuje zaraščanje travniških površin v dnu doline in širjenje gozdnega roba v dolino. Preprečuje se intenzifikacija kmetijstva.
- Ohranja se suhozide, omejkje, drevesne in grmovne živice, posamezna drevesa, gruče dreves in drevored.
- Ohranja se ekološke koridorje preko doline, ki povezujejo Trnovsko in Banjško planoto.
- Spodbuja se turistična dejavnost vezana na ekstenzivno kmetijstvo, podeželski in kmečki turizem ob obstoječi poselitvi, vezano na osnovno dejavnost turističnih kmetij in na Center šolskih in obšolskih dejavnosti.
- Ohranja se gozdnatost enote, izrazit enovit gozdni rob in strnjena gozdna območja na pobočjih. Za kmetijske namene so dovoljene manjše krčitve gozdov na robovih kmetijskih površin. Ob tem je treba upoštevati strukturo in krajinsko sliko območja.
- Predvidi se ustrezna sanacija gozdov poškodovanih zaradi žledoloma.
- Zaradi varstva vodnega vira se spodbuja sonaravno, ekstenzivno kmetijstvo, ekstenzivna paša brez oziroma z omejeno uporabo fitofarmacevtskih sredstev, naravnih in umetnih gnojil ter pravilno uporabo in razprševanjem le teh.

M 1 : 40.000

1.5 Trnovska planota

Krajinsko enoto predstavlja obsežno, pretežno gozdnato območje Trnovskega gozda, robne visoke kraške planote na vzhodni strani MONG, ki je od Banjške planote ločena s Čepovanskim dolom. Na jugu enoto omejuje izrazit reliefni rob, ki jo loči od Vipavske doline, na severu pa meji na Idrijsko hribovje.

Svet Trnovskega gozda je kraški in razčlenjen s kuciji, griči, hribi, zaprtimi globelmi, jamami, brezni in drobnimi kraškimi pojavi. Kljub obilnim padavinam, površinsko tekoče vode niso prisotne.

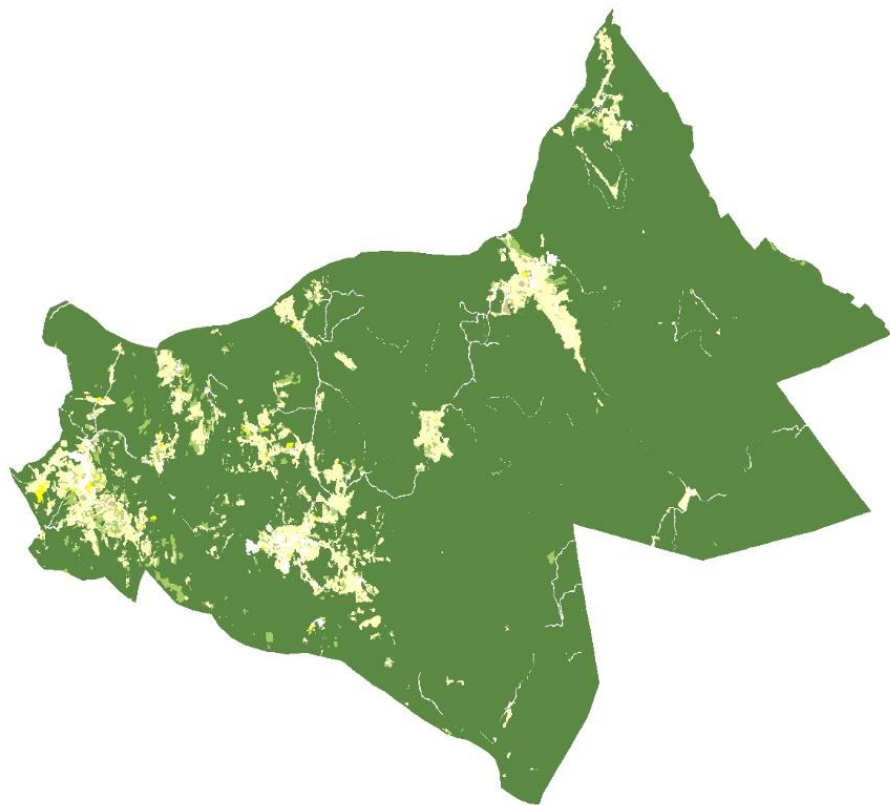
Poselitev je zelo redka. Prevladuje vtis sklenjene gozdne krajine, saj je tradicionalna kmetijska raba krajino oblikovala le v neposredni bližini naselij in na posameznih krčevinah v gozdu. Nekaj večjih površin kmetijskih površin je predvsem na robovih planote ob naseljih Trnovo, Nemci, Lokve in Lazna.

Večje naselje v enoti je Trnovo. Lokve ostajajo središče s potencialom za razvoj turizma. Ostala naselja pa se pojavljajo v obliki manjših gruč in osamelih domačij.

Skozi enoto potekajo trije odseki državne ceste s stičiščem na Lokvah. En odsek povezuje Lokve s Čepovanom, drugi gre proti Ajdovščini in tretji proti Novi Gorici. Nobena od cest ni prekomerno prometno obremenjena.

Nekoč usmerjena v razvoj zimskega turizma, je danes planota bolj obiskana v poletnih mesecih, zaradi ugodne klime in neokrnjene narave. Prostor je prepreden z mnogimi gozdnimi cestami, ki zaradi svoje ambientalne privlačnosti privabljajo pohodnike in kolesarje. Prostrani, hladni gozdovi so privlačni tudi za piknike.

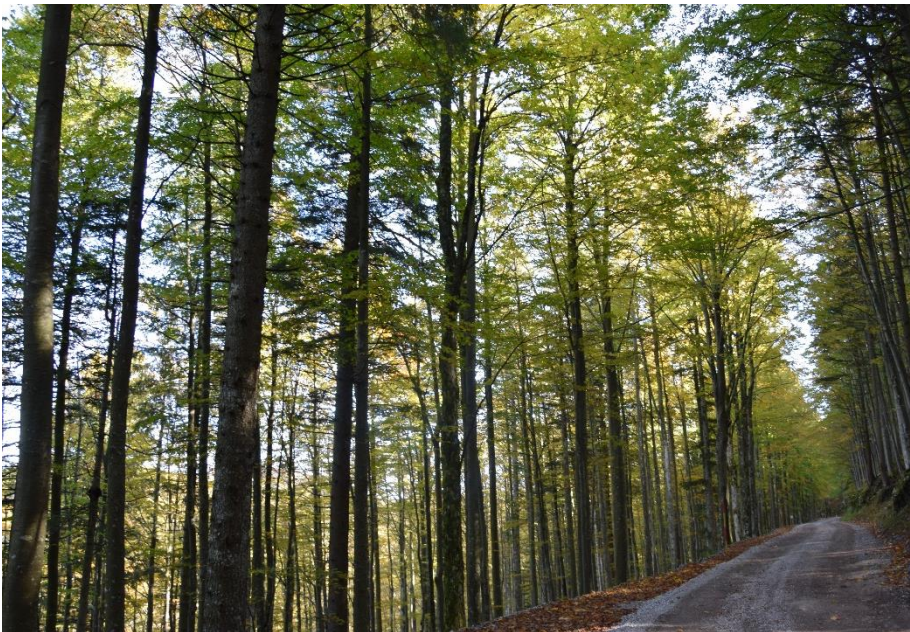
Dejanska raba in njene spremembe med letoma 2002 in 2020

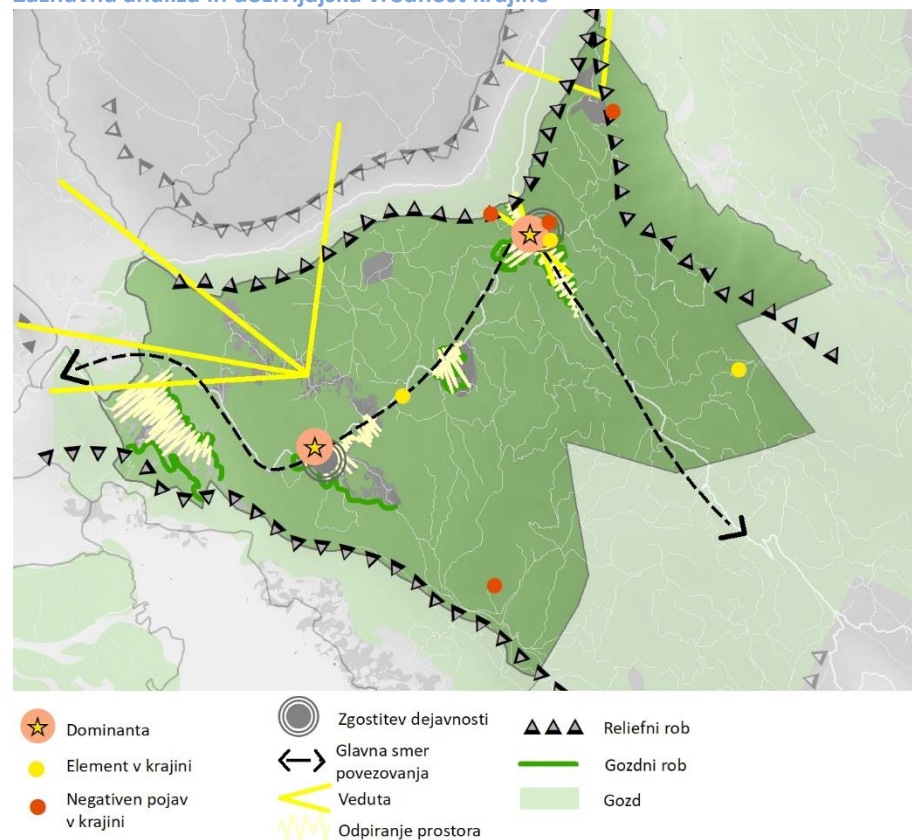
Enota je izrazito gozdnata, kar 89 % površine prekriva gozd. Preostale rabe se razvrstijo med travniške površine (7 %). Nekaj je ostalih kmetijskih površin, pozidanih zemljišč in zelo malo trajnih nasadov ter intenzivne kmetijske rabe.

DEJANSKA RABA	2020 (HA)	2020 (%)	2002/2020 (HA)	2002/2020 (%)
Intenzivna kmetijska raba	15	0,2	-11,1	-0,1
Trajni nasadi	20	0,2	+16,5	+0,2
Travniške površine	600	7,1	-100,6	-1,2
Ostale kmetijske površine	154	1,8	-5,1	-0,1
Gozd	7516	89,1	+91,1	+1,1
Pozidano zemljišče	126	1,5	+9,9	+0,1
Druge nekmetijske površine	1	0,0	-0,7	0,0
Vode	0,1	0,0	+0,1	0,0

Med letoma 2002 in 2020 se je po podatkih MKGP spremenilo 3 % površine enote, torej je prišlo do zelo malo sprememb. Največ površin se je povečalo pri kategoriji gozda, na račun zmanjšanja deleža travniških površin.

Zaznavna analiza in doživljajska vrednost krajine

Opredelilna lastnost območja je kraška dinarska planota, ki jo preraščajo gosti strnjeni jelovo-bukovi gozdovi, ponekod smrekovi gozdovi. Le na najvišjih vrhovih so območja prerasla s travišči in rušjem. Površje je preprejeno s številnimi kraškimi pojavi, vrtačami, jamami, brezni idr.

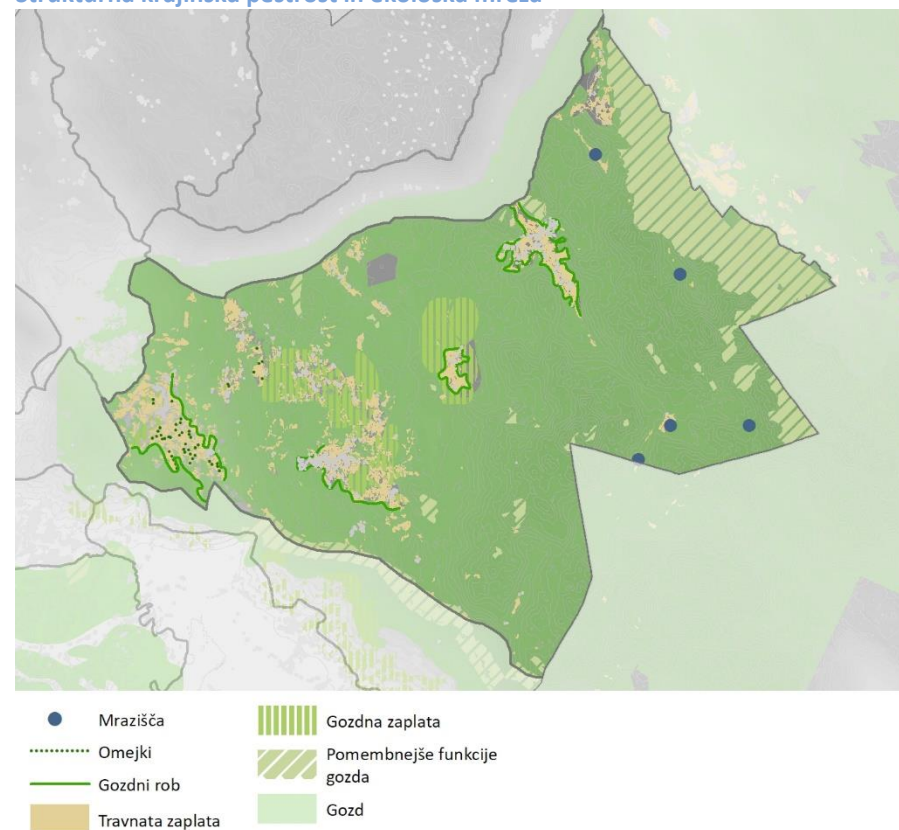
Najpomembnejši naselji na območju sta Trnovo in Lokve, na planoti pa je še več manjših razloženih naselij in zaselkov (Ravnica, Nemci, Lazna, Voglarji...). Naselja obdaja gozd, ki je s približevanjem naselju členjen z gozdnimi zaplatami, travniki in pašniki.

Dominanti v prostoru sta cerkev sv. Antona Padovanskega na Lokvah in spomenik v Trnovem. Opazen element v krajini je smučišče na Lokvah.

Posebnosti območja so mrazišča in ledenice, na primer Velika ledena jama v Paradani, Smrekova draga in več manjših.

Negativni pojavi v krajini so posamezna območja golosekov in poškodovanih gozdov, antenski stolpi in neustrezni vikend objekti.

Strukturna krajinska pestrost in ekološka mreža

V krajinski enoti so v rastlinskem pokrovu prevladujoče gozdne površine. Travnate površine imajo otoški značaj in se pojavljajo ob območjih stalne poselitve. Tudi obdelovalne površine se omejuje na območje poselitve in proti gozdnemu robu prehajajo v travnike in pašnike. Na območju ni zaznani večjih ekoloških barier. Mestoma vegetacijske koridorje prekinjajo žičnate ograje pašnikov.

Gozdove ogroža predvsem intenzivna sečnja in intenzifikacija gospodarjenja z gozdovi (strojna sečnja), ki vodi v monotone gozdne sestoje. Med funkcijami gozdov na prvi stopnji poudarjenosti prevladuje lesnoproizvodna funkcija, ki zaradi tradicije sonaravnega gospodarjenja zagotavlja tudi druge funkcije, biotopsko, varovalno in druge. Na gozdni življenjski prostor so vezane številne ogrožene in redke vrste žuželk, plazilcev, dvoživk, ptičev in drugih živalskih vrst, pomembni pa so tudi trije avtohtoni predstavniki velikih zveri: rjavi medved, ris in volk.

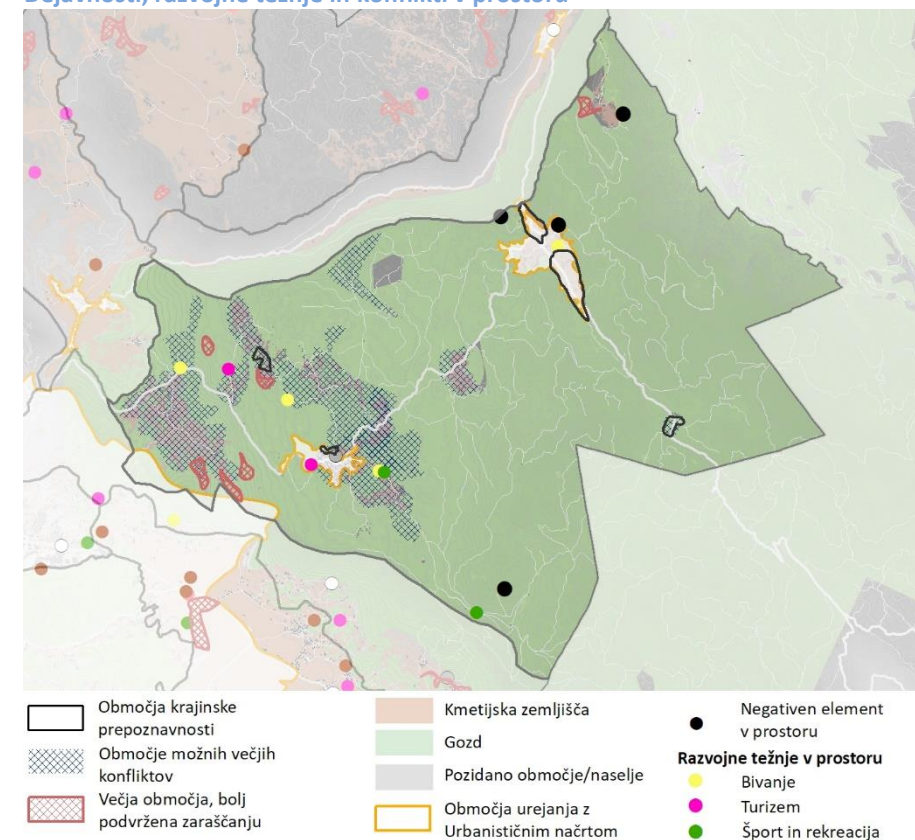
Biotsko pomembna gozdna območja so gozdni rezervati. To so gozdovi ki so zaradi svoje razvojne faze in dosedanjega razvoja izjemno pomembni za raziskovanje, proučevanje in spremljanje naravnega razvoja gozdov, biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot ter kulturne dediščine. V obravnavani enoti je takih gozdov 7.

Poseben biotop v ekološki mreži so mrazišča, ki se od okolice ločijo tako v botaničnem, zoološkem in klimatološkem pogledu. Nastala so zaradi golosekov, s čimer je bila prekinjena zaščitna vloga vegetacije. Tako se v kotanjah pojavlja inverzija in redne pomrzitve v dnu kotanj, ki preprečujejo naravno in tudi umetno obnavljanje rasti. Mrazišča so ekstremni habitatni tip in so zaradi težje dostopnosti manj ogrožena.

K biotski in krajinski pestrosti pomembno prispevajo gozdne površine, gozdne zaplate, živice in posamezna drevesa, ekstenzivne kmetijske površine, mrazišča.

Ključna je ohranitev in varstvo ekstenzivnih kmetijskih površin, gozdnih zaplat, koridorjev grmovnih in drevesnih živic, ki pomembno prispevajo k poveztivosti in pestrosti krajine in preprečevanje golosekov.

Dejavnosti, razvojne težnje in konflikti v prostoru

Negativni pojavi in konflikti

- Na območju Trnovskega gozda ni zaznanih večjih konfliktov v okolju. Največjo nevarnost za okolje predstavlja požarna ogroženost, saj je območje pretežno gozdnato, prekrito z gozdovi, ki imajo poudarjene ekološke, socialne, varovalne in lesnopridelovalne funkcije.
- Zaraščanje kmetijskih površin je v enoti manj izrazit pojav, kot je bil v preteklosti in se pojavlja na manjših površinah. Danes je v enoti 0,4 % zemljišč, ki so v zaraščanju. Največ jih je na zahodnem delu enote, med Ravnico in Voglarji, ter na obrobju naselja Lokve. V 10 letih se delež zemljišč v zaraščanju ni spremenil. Večino zemljišč, ki so bila pred 10 leti v zaraščanju (55 %), danes prekriva gozd.
- Večji del obravnavane enote je vodovarstveno območje, kar lahko na območju večjih sklenjenih kmetijskih zemljišč v obdelavi povzroča konflikte s kmetijstvom, predvsem v povezavi z gnojenjem in skladiščenjem gnojevke. V II. varstvenem pasu je takšno širše območje naselja Ravnica (Ravniško polje), v III. varstvenem pasu pa območje travnikov v Podgozdu, na Voglarski planoti, na širšem območju Trnovskega, Nemcev in Lazne. Travniki površine in na splošno kmetijska zemljišča se na območju pojavljajo le v bližini naselij, ostalo površje prekriva gozd.
- Kot negativen pojav se pojavljajo posamezni infrastrukturni objekti, postavljeni na vedutno izpostavljenih legah (antenski stolpi).
- Območje oblikovno neustreznih počitniških hišic na Lokvah.
- Območje poškodovanih gozdov v vetrolomu leta 2017.

Območja krajinske prepoznavnosti

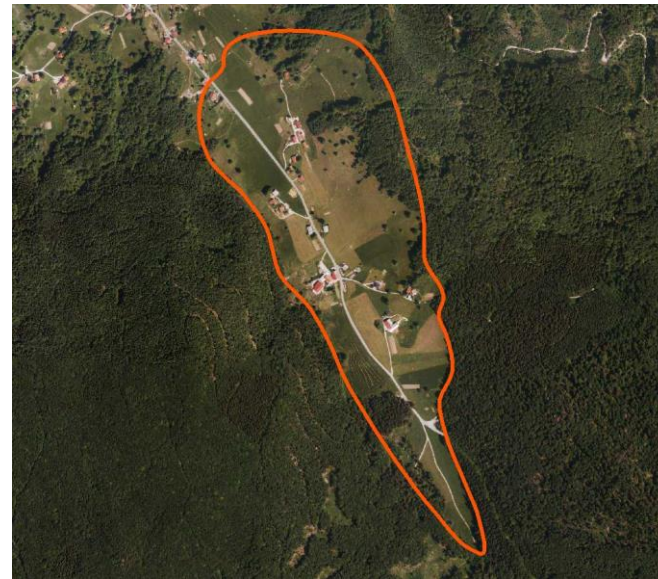
Voglarska planota

Voglarska planota je največje sklenjeno površje na Trnovskem gozdu. Prizorišče je v delu, kjer se s slemenske ceste, preko valovitih travnikov odpirajo slikoviti pogledi na Goriško polje, pogled pa na drugi strani seže do visokogorja.

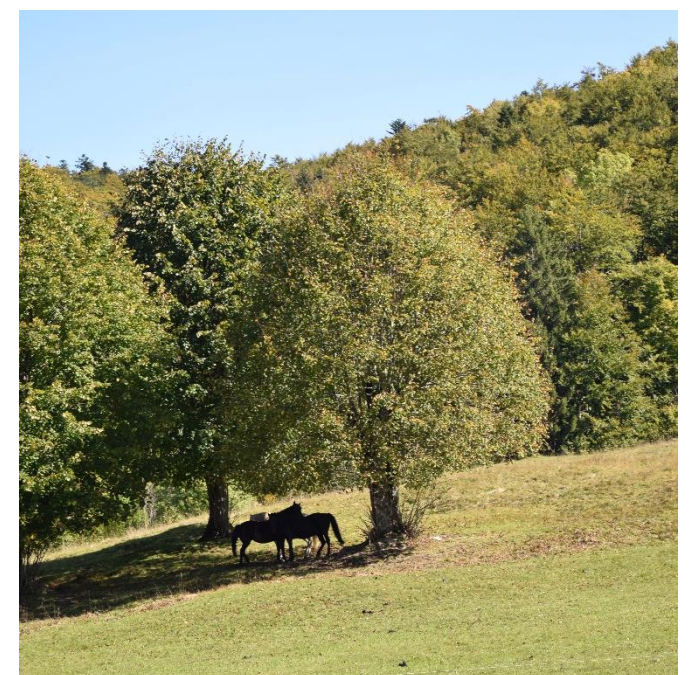
Lokve

Slikovit travniški del doline obrobljene z gozdom, ki se vzporedno s cesto zapira v jugovzhodni smeri. Kljub ravninskemu delu, zaradi redke poselitve, vedute niso prekinjene in pogledi segajo iz z gozdom zaprtega prostora vzdolž travnikov do robov naselja.

Vedutno območje cerkve sv. Antona Padovanskega

Del doline na Lokvah, ki se vzporedno s cesto zapira v smeri proti Čepovanu in s koder se odpirajo lepe vedute na cerkev sv. Antona Padovanskega umeščeno na griček sredi naselja.

Trnovo – območje spomenika z okolico

Spominski park narodno osvobodilne vojske Slovenije, postavljen na kamnito kraško pobočje, s katerega se odpirajo pogledi do Alp in do morja.

Mala Lazna

Mala Lazna je okoli 5 ha velika gozdna jasa v široki dolini sredi smrekovih gozdov, ki je znana po izjemno bogati flori in je pomembna botanična naravna dediščina.

Krajinske prvine

Suhozidi

Suhozidi se pojavljajo na kraškem površju, kjer je bilo kamenje iz gospodarskih razlogov zloženo na kupe. Suhozidi so tradicionalni krajinski elementi, ki zagotavljajo raznolike mikrohabitate, pri čemer se s starostjo njihova biotska vrednost še povečuje. Delujejo tudi kot orientacijski element v prostoru.

Sklenjeni gozdovi

Obsežni jelovo bukovi gozdovi na značilnem reliefu s kopastim hribovjem in vmesnimi kraškimi kotanjami.

Travniške površine

Mehko povezani reliefni valovi s prevladujočimi travniki in pašniki.

Kraške kotanje

Najpogostejše kraške kotanje so vrtače, različno globoke in široke. Vrtače imajo rodovitno dno, ki je bilo v preteklosti pogosto, danes pa redkeje kmetijsko obdelano.

Površinska skalovitost

Območja površinske skalovitosti omogočajo večjo pestrost habitatov zaradi specifičnih mikroklimatskih razmer (višja temperatura, manjša vlažnost).

Posamezna drevesa ter skupine dreves in grmičevja na travniških površinah

Vložki višjega rastja, predvsem drevesnih in grmovnih živic na sklenjenih travniških površinah. Zaradi svoje lege v prostoru imajo pomembno estetsko in ekološko vlogo.

Mrazišča

Globoka vrtača z vegetacijskim obratom oz. brezno z večnim ledom - ledenice.

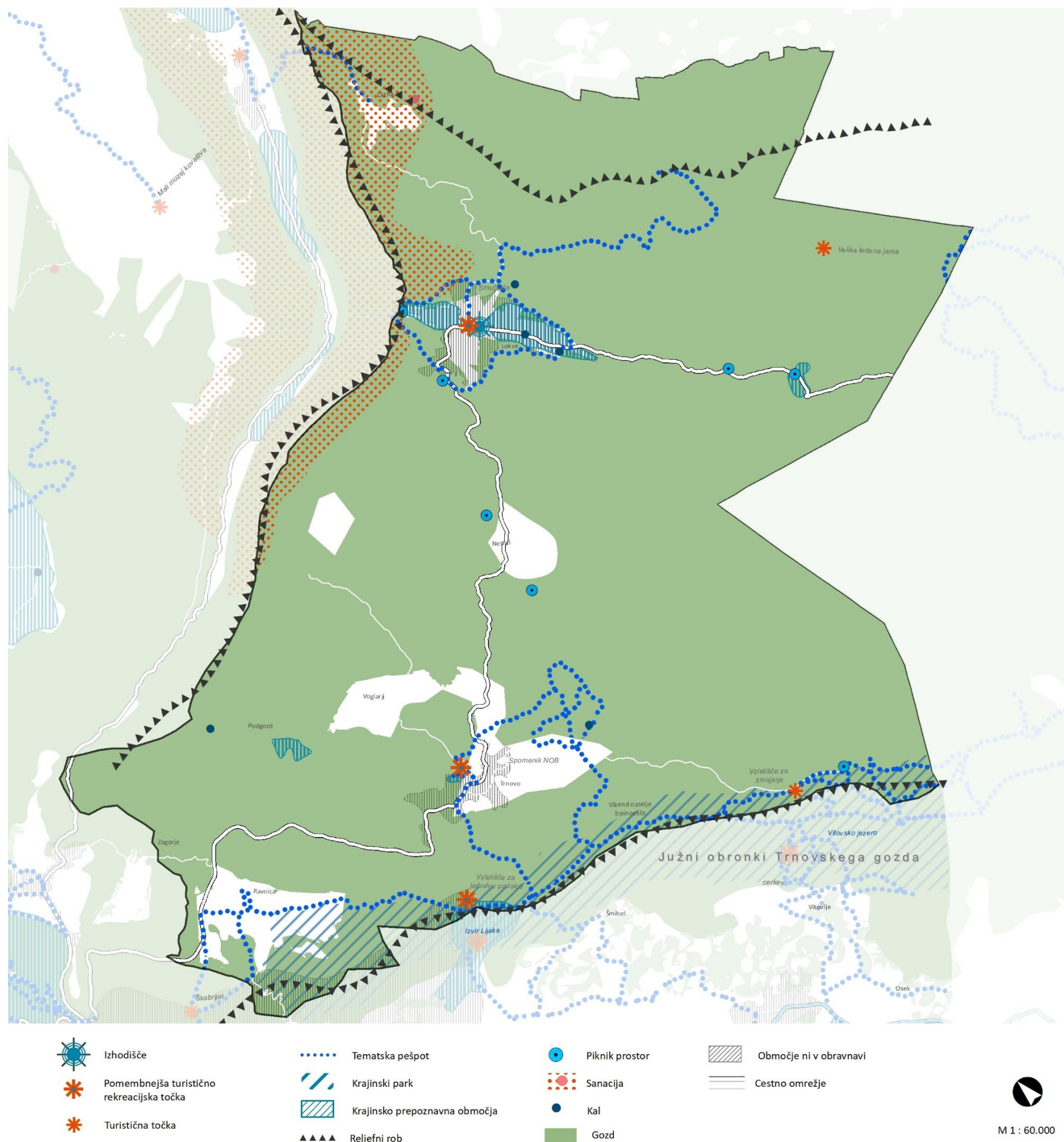

Vir: www.vipavska-dolina.si

Cerkev sv. Antona Padovanskega Lokve

Cerkev je dominanta na griču v osrednjem prostoru naselja Lokve.

Koncept urejanja z usmeritvami za načrtovanje

Trnovska planota je kraška, brez tekoče vode in izrazito gozdната. Med kraškimi pojavi so posebej pomembne jame z večnim ledom in snegom in mrazišča. Meje planote opredeljujejo izraziti reliefni robovi na severu (Čepovanski dol), vzhodu (dolina Trebuše) in na jugu (Vipavska dolina – južni obronki Trnovskega gozda).

Območje se usmerja v gospodarjenje z gozdovi s poudarjeno lesno proizvodno funkcijo, ohranjanje naravnih kakovosti, ekstenzivno kmetijstvo v povezavi s turizmom. Na območju se ohranja pretežno gozdna krajina z redko avtohtono poselitvijo manjših zaselkov obdanih s kmetijskimi površinami na t.i. celkih oziroma krpah.

Na območju je **gozdarstvo prednostna dejavnost**. Gozd je ključna pršina v kulturni krajini in ima zelo velik in večplasten pomen. Gozd na območju je gost in sklenjen, redka so območja krčevin. Gozdovi območja so nosilci lesnoproizvodne funkcije poudarjene na 1. stopnji. Pomembni so tudi iz vidika biotske in krajinske pestrosti, varovalne funkcije, vizualne privlačnosti krajine ter socialnih in ekoloških funkcij. V enoti se nahaja 7 gozdnih rezervatov.

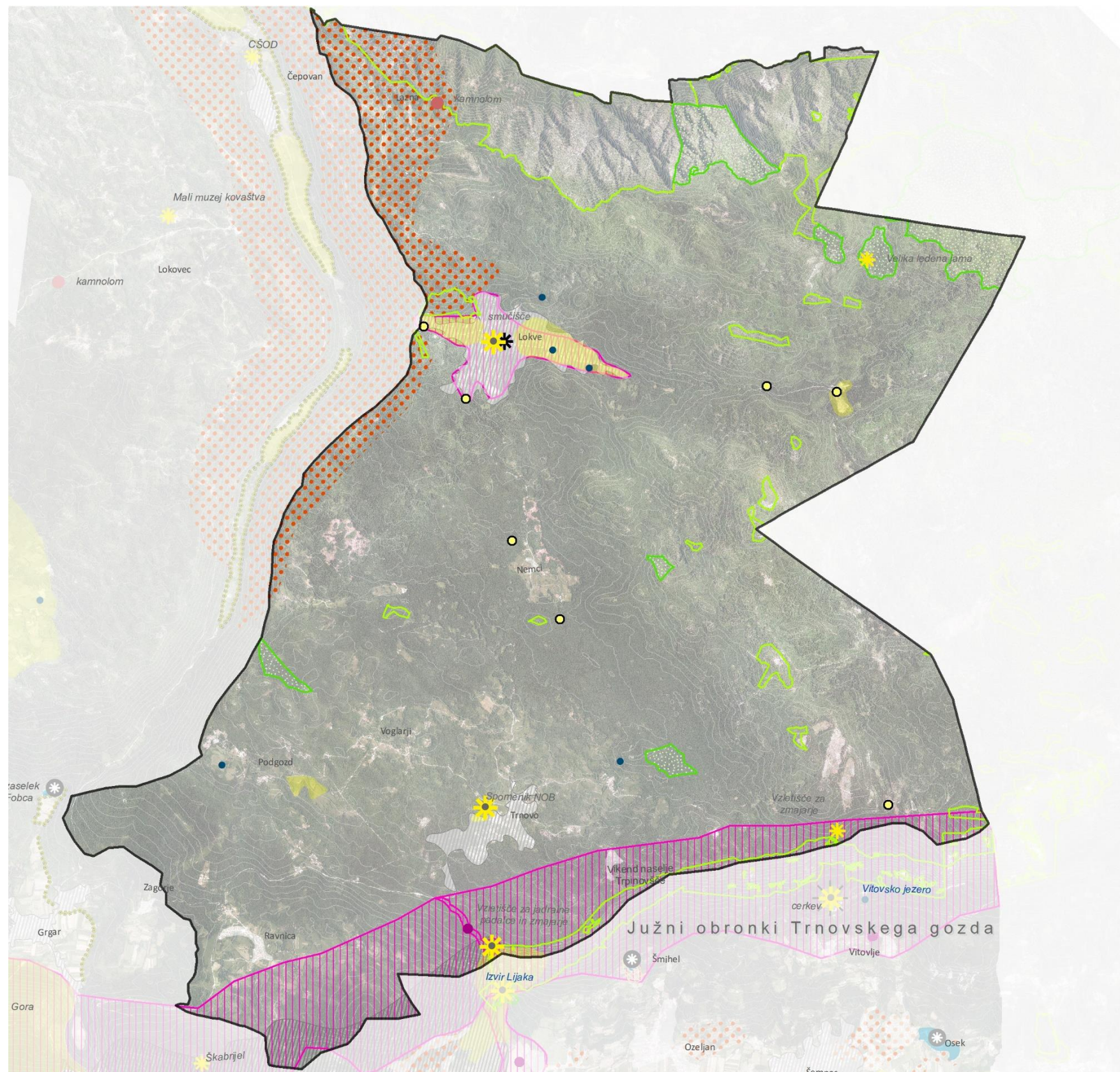
Tradicionalna kmetijska raba prostora je krajino oblikovala v neposredni bližini naselij in na posameznih krčevinah v gozdu. Nekaj večjih površin je predvsem na robovih planote ob naseljih Trnovo, Nemci, Lokve in Lazna. Osnovna panoga je živinoreja, v kateri prevladuje govedoreja. Med kmetijskimi površinami prevladujejo travniki in pašniki, med seboj ločeni z grmovnimi in drevesnimi omejkami. Mestoma se sredi travniških površin pojavljajo manjše njivske površine (žitarice in krompir). Na območju enote večino kmetijskih zemljišč obdelujejo gospodarstva z do 5 ha primerljivih kmetijskih zemljišč v uporabi.

Nekoč usmerjena v razvoj zimskega turizma, je danes planota bolj obiskana v poletnih mesecih, zaradi ugodne klime in neokrnjene narave. **Priložnost za razvoj predvsem ekološkega turizma** je na Trnovski planoti neposredno povezan z naravnim okoljem in danostmi (nižje temperature, čist zrak ipd.), ki nudi številna izhodišča za pohode, kolesarjenje in ježo, tek na smučeh, rekreacijo na prostem, nabiralništvo, zimski turizem ipd. Prostrani gozdovi so privlačni tudi za piknike, nabiranje gob in drugih gozdnih sadežev, ogled kraških pojavov (ledene jame, vrtače ipd.) in drugih naravnih kakovosti. Spodbuja se razvoj trajnostnega turizma v povezavi z doživljajskim in zdraviliškim turizmom, rekreacijo ter aktivnim preživljanjem prostega časa. Trnovski gozd je prepleten z gozdnimi in drugimi potmi, primernimi za kolesarjenje (npr. Pod vrhovi Trnovske planote, Skozi osrčje Trnovskega gozda ipd.)

V enoti se nahaja **5 krajinsko prepoznavnih območij**. **Turistično izhodišče** – oskrbna turistična točka se vzpostavlja in nadgrajuje v naselju Lokve. Kot pomembne turistične točke so prepoznane Lokve (pot okoli vasi – Pot za zidom, muzej škafarstva, gostilna, smučišče, sankališče), Ledena jama v Paradani, spomenik NOB v Trnovem in vzletišče za jadralne padalce Lijak, ki se nahaja v tej enoti in je preko poletov neposredno povezan z Vipavsko dolino. Turistična točka je tudi Velika ledena jama v Paradani in vzletišče za zmajanje Kopitnik.

V enoti se nahaja občasno aktiven površinski kop za pridobivanje tehničnega kamna - dolomita Lazna. Kop ima podeljeno rudarsko pravico.

Trnovska in Banjška planota je eden največjih vodonosnikov v Sloveniji, kjer se zbira tudi voda največjega vodnega vira Mrzlek. Je najpomembnejši vodni vir Goriškega območja. Velik del enote se nahaja v 3. ali 4. vodovarstvenem pasu vodnega vira Mrzlek.

- Izhodišče
- Pomembnejša turistično rekreacijska točka
- Turistično rekreacijska točka

- Krajinsko prepoznavno naselje
- Krajinsko prepoznavna območja
- Posebne krajinske enote

- Sanacija
- DPA
- Gozdni rezervat
- Varovaln gozd

- Kal, jezero, bajer
- Piknik
- Območje ni v obravnavi

M 1 : 35.000

Usmeritve za krajinsko enoto

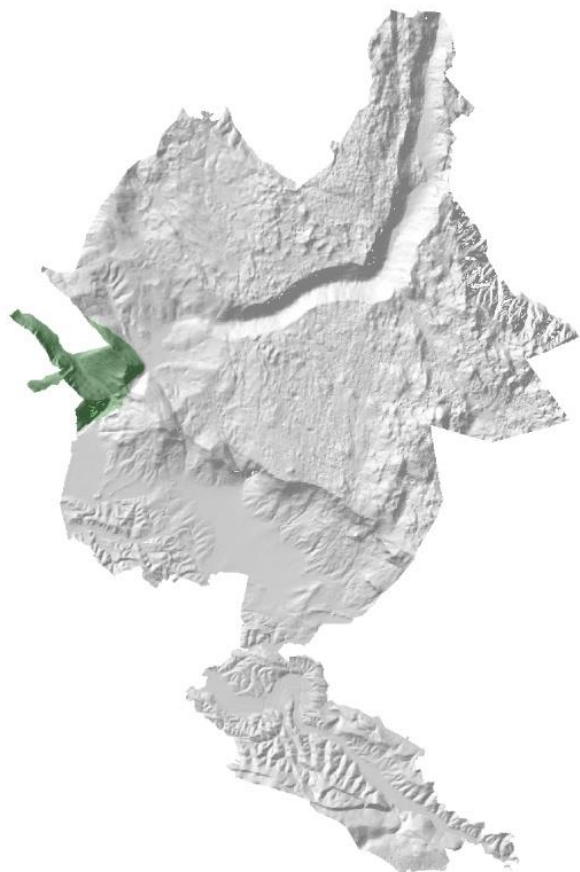
- Ohranjanje prepoznavnosti, vidne in doživljajske kakovosti krajine ter specifičnih značilnosti se prednostno zagotavlja na opredeljenih območjih krajinske prepoznavnosti. Na območju **Male Lazne** se vzdržuje obstoječe stanje in preprečuje množični turizem in divje parkiranje (priljubljena piknik lokacija v poletnem času). Na krajinskih obeh prizoriščih na **Lokvah** se ohranja oblikovan gozdni rob, ohranja se dolge poglede vzdolž kotline in travnato dno s posameznimi osamelimi drevesi. Ohranja se vedute na **cerkev sv. Antona Padovanskega** na Lokvah. V ta namen se preprečuje zaraščanje griča na katerem stoji cerkev. Območje **spomenika na Trnovem** se ohranja in preprečuje zaraslost kamnite pokrajine. Na območju prizorišča **Voglarske planote** se ohranja obstoječe travniške površine, preprečuje se zaraščanje zemljišč in ohranja vedute na Goriško polje. Gradnje niso dovoljene.
- Ohranja se redka poselitve v okvirih obstoječe poselitve. Razpršena gradnja v enoti ni prisotna, morebitne tendence po umeščanju razpršene gradnje so prepovedane.
- Preprečuje se zaraščanje travnikov, s spodbujanjem ekstenzivnega kmetijstva, košnje travniških površin in s pašno živinorejo. Preprečuje se širjenje gozdne meje na račun travniških površin.
- Preprečuje se intenzifikacija kmetijstva.
- Ohranja se kompaktnost gozda z vmesnimi travnatimi celki. Obstoječe gozdne površine se ohranja. Ohranjajo se posamezna drevesa, omejki in gruče dreves v kmetijski krajini.
- Za kmetijske namene so dovoljene in zaželeni krčitve gozdov na robovih kmetijskih površin. Ob tem je treba upoštevati strukturo in krajinsko sliko območja. Goloseki niso dovoljeni.
- Mrazišča predstavljajo pomembne habitate in se ohranja v naravnem stanju.
- Suhozidi se ohranjajo.
- Spodbuja se turistična dejavnost v obstoječih objektih, ob obstoječi poselitvi, vezano na osnovno dejavnost npr. kmetije, smučišče.
- Kolesarski turizem (cestni, turni, gravitacijski kolesarji ipd.) in kolesarske poti se načrtujejo v skladu s priporočeno kolesarsko strategijo, ki vključuje tudi izdelan projekt »Kolesarjenje po Banjški in Trnovski planoti«. Za kolesarjenje in druge poti se ob uskladitvi z Zavodom za gozdove priporoča tudi uporaba gozdnih poti in protipožarnih prometnic.
- Predvidi se ustrezna sanacija gozdov poškodovanih zaradi žledoloma.
- Ureditve počivališč in piknik prostorov naj bodo enotno oblikovane, z uporabo lokalnih materialov (kamen, les).
- Preprečuje se divje parkiranje. V ta namen je treba ustrezno umestiti in urediti manjša in razpršena parkirišča, ki naj bodo peščena z jasno definiranim robom.
- Predlaga se vzpostavitev regijskega parka Trnovski gozd – Nanos.

Usmeritve za posebne krajinske enote

Za **širše območje naselja Lokve** se priporoča izdelava skupne strokovne podlage (krajinska in urbanistična zasnova), ki bo definirala oblikovanje robov, razmerje med gozdom, kmetijskimi in poselitvenimi površinami, členitvenimi elementi, ustrezno umestila turistične in razvojne ureditve in obvarovala obstoječe kakovosti prostora.

V enoto sega tudi območje priporočene celovite krajinske zasnove za celotno območje **Kraškega roba z dolino Soče, Sabotinom in Skalnico**, ki bo opredelila celovito obravnavo prostora, usklajevanje varstvenih in razvojnih interesov, umeščanje dejavnosti, izhodišča za upravljanje območja, povezljivost z drugimi načrtovalskimi, razvojnimi in varstvenimi cilji, opredelitev območij razvoja in poudarjenega varstva ipd. **V krajinski enoti »Trnovska planota«** se posebno pozornost nameni **vzletiščem, dostopom do njih, razglednim točkam in planinskim potem**, ki Trnovsko planoto povezujejo z Vipavsko dolino.

2 Dolina Soče s pobočji Sabotina in Skalnice

Enota se nahaja na zahodnem delu občine.

Osrednja os je izrazita in predstavlja reko Sočo, ob kateri potekajo trije pomembni prometni tokovi, in sicer dvosmerna kolesarska pot Solkan-Plave, ki je del državne daljinske Soško-Kraško-Jadranske kolesarske povezave, državna cesta G2-103 Peršeti-Nova Gorica-Šempeter in železniška proga Jesenice-Sežana.

Na območju so pogoji za kmetijstvo neugodni, zato je kmetijskih površin malo. Pojavljajo se le v nekaj majhnih zaplatah, na območju, ki geografsko gravitira na naselje Podsabotin občini Brda. To so območja travnikov, kmetijskih zemljišč, ki so v zaraščanju ali na katerih rastejo posamezna drevesa. Na Sabotinu so bila včasih večja območja kraške gmajne. Zaradi opuščenih dejavnosti paše in košnje je zaraščanje intenzivno, gozdni rob se hitro širi.

Gozdarstvo je pomembna dejavnost v enoti, saj gozd pokriva območje skoraj v celoti. V vseh gozdovih je na 1. stopnji poudarjena ekološka funkcija, v večini pa tudi socialna funkcija gozda. Gozd Sabotina s pobočji je varovalni gozd.

Turizem je v enoti močno povezan z reko Sočo, ki ponuja številne možnosti za rekreacijo in adrenalinske športe, območje pa je tudi odlično izhodišče za kolesarjenje in pohodništvo.

Dejanska raba in njene spremembe med letoma 2002 in 2020

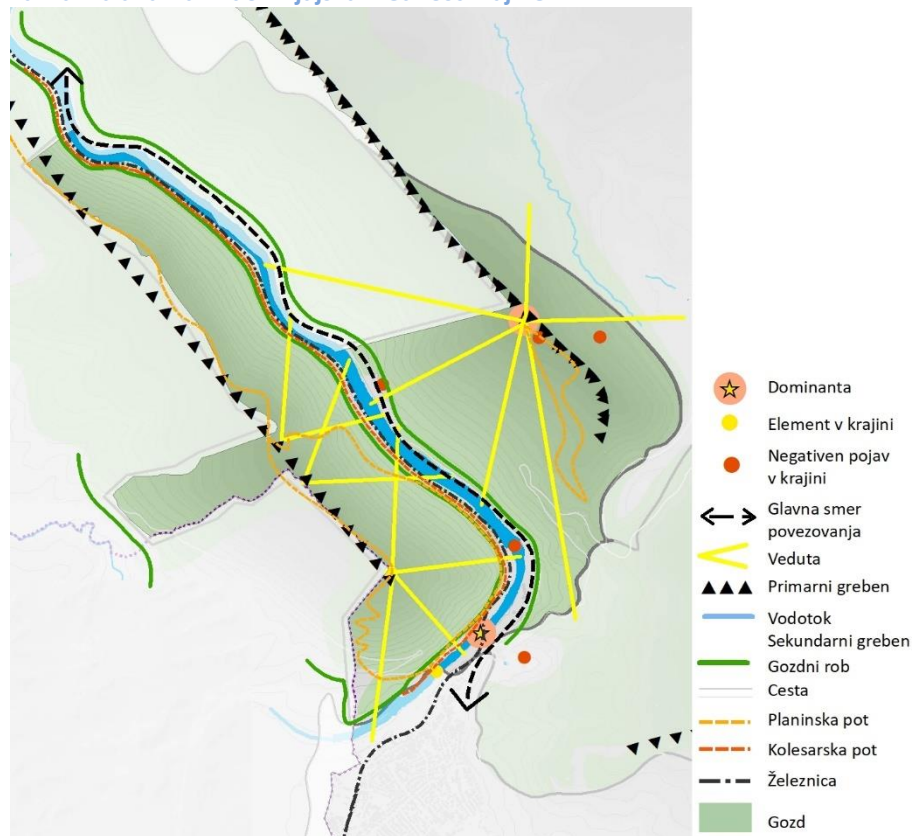
Enoto predstavljata pobočji Sabotina in Skalnice, ki sta poraščeni z gozdom, kar predstavlja slabih 87 % površine celotne enote. Med obema pobočjema teče reka Soča, ki predstavlja drugo najbolj zastopano rabo (vode). Delež pozidanih zemljišč je podpovprečen in v večini predstavlja površine cest.

DEJANSKA RABA	2020 (HA)	2020 (%)	2002/2020 (HA)	2002/2020 (%)
Intenzivna kmetijska raba	0,3	0,0	-0,6	-0,1
Trajni nasadi	2	0,3	+1,4	+0,2
Travniške površine	4	0,5	-7,0	-0,9
Ostale kmetijske površine	13	1,7	-0,4	-0,1
Gozd	655	86,6	+19,6	+2,6
Pozidano zemljišče	30	3,9	-4,6	-0,6
Druge neketijske površine	22	2,9	-7,9	-1,0
Vode	31	4,1	-0,6	-0,1

Med letoma 2002 in 2020 se je po podatkih MKGP po rabi spremenilo slabih 6 % površine enote. Največ sprememb je v kategoriji gozda, ki se je povečal za slabe 3 %, medtem ko so se druge neketijske površine, travniške površine in pozidana zemljišča zmanjšala.

Zaznavna analiza in doživljajska vrednost krajine

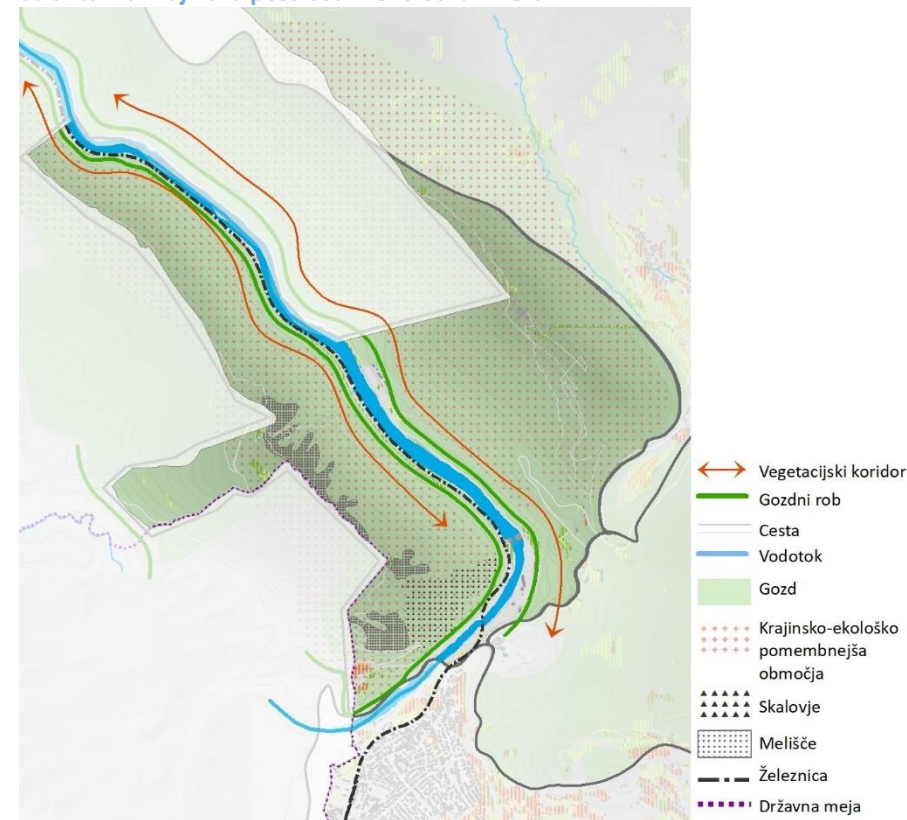
Opredelilna značilnost obravnavanega območja je ozka soteska Soče, ki jo uokvirjata gozdni vzpetini. Severovzhodno se dviga pobočje Skalnice, jugozahodno pa strmo, skalnato pobočje Sabotina. V krajinski sliki ima gozd zelo pomembno vlogo. Na desnem bregu Soče sega do železnice oziroma kolesarske poti na levem bregu pa do ceste in na obeh straneh tvori izrazit gozdni rob.

V prostoru dominira Sveta Gora s samostanom s katere se odpirajo vedute na Soško dolino, na Trnovsko-banjško planoto, na Sabotin, pogled pa seže vse do morja in Julijskih Alp. Podobni pogledi se odpirajo tudi z nekoliko nižjega Sabotina, po katerem poteka krožna planinska pot z izhodiščem v Solkanu. Posebno razgledna je točka z območja delno restavrirane cerkvice sv. Valentina.

Dominanta v soteski je Solkanski most na bohinjski železnici. Znamenit je po svojem največjem kamnitem loku na železniških progah na svetu. Solkanski most je pomemben element dediščine in je razglašen za tehniški spomenik.

Vizualno pomemben element v prostoru je tudi cestni most na regionalni cesti v Brda. Krajinsko zanimiv bo pogled na reko ob izgradnji še tretje premostitve, brvi za pešce in kolesarje.

Strukturna krajinska pestrost in ekološka mreža

Dolina Soče sodi med najprivlačnejše krajine, ki so ohranile veliko mero prvobitnosti. Ob reki Soči je velika pestrost habitatnih tipov na obrežju in prodiščih.

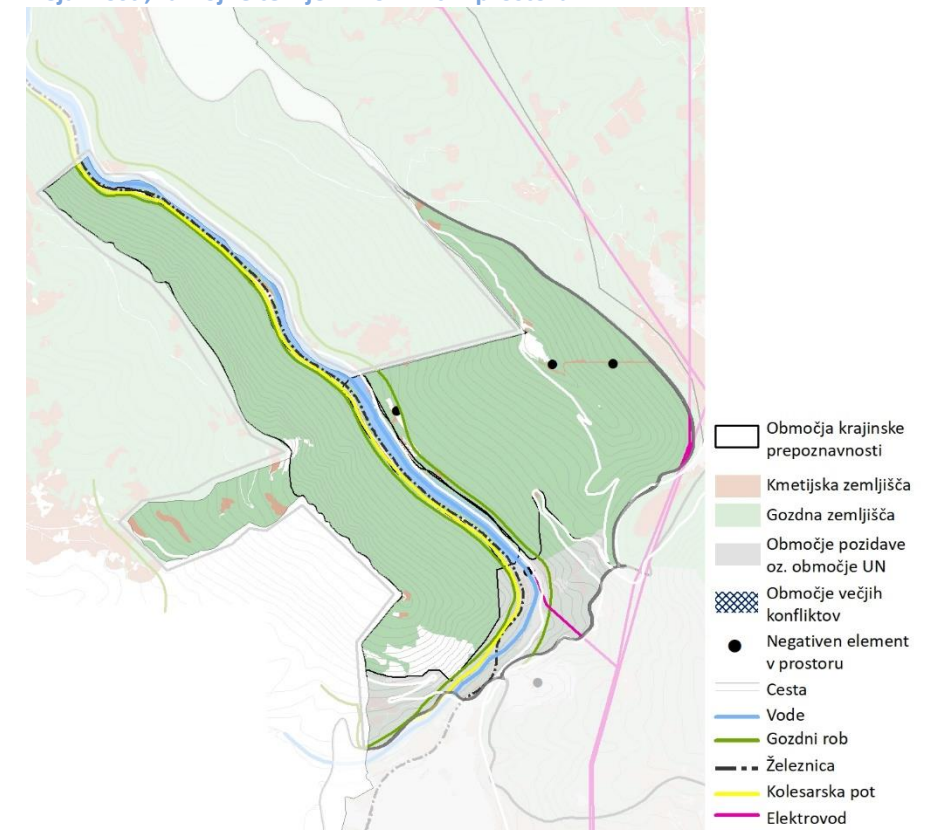
Na obeh straneh reke Soče se nahajajo izviri Mrzleka, najpomembnejšega vodnega vira Goriškega območja. Zajetje za oskrbo s pitno vodo je zavarovano z *Odlokom o določitvi varstvenih pasov in ukrepov za zavarovanje vodnega zajetja Mrzlek ob Soči pri Novi Gorici*. Odlok varuje tudi širše območje vodnega vira z ožjim, širšim in vplivnim pasom, kjer veljajo številne zahteve in omejitve, ki ugodno vplivajo tudi na ekološko stabilnost širšega območja.

Zaradi svoje lege na prehodu iz alpskega v mediteransko podnebje, posebne orientiranosti in zanimive geološke zgradbe so na Sabotinu prisotne različne mikroklima, ki vplivajo na bogato biotsko raznovrstnost. Z vidika živalstva je Sabotin pomemben predvsem kot življenjski prostor in selitveni koridor nekaterih redkih vrst ptičev. Nekoliko manj pestra, vendar ne manj pomembna, je biotska sestava na območju Svete Gore, kjer so prav tako prisotna rastišča več ogroženih rastlinskih vrst.

Največji ekološki barieri v prostoru sta cesta in železnica, ki prekinjata naravni koridor med pobočjema. Zato glavni vegetacijski koridorji potekajo vzporedno z ekološkima barierama.

K biotski in krajinski pestrosti pomembno prispevajo reka Soča, gozdne površine, skalovje in melišča, suhi travniki (gmajna) in manjši pritoki reke Soče.

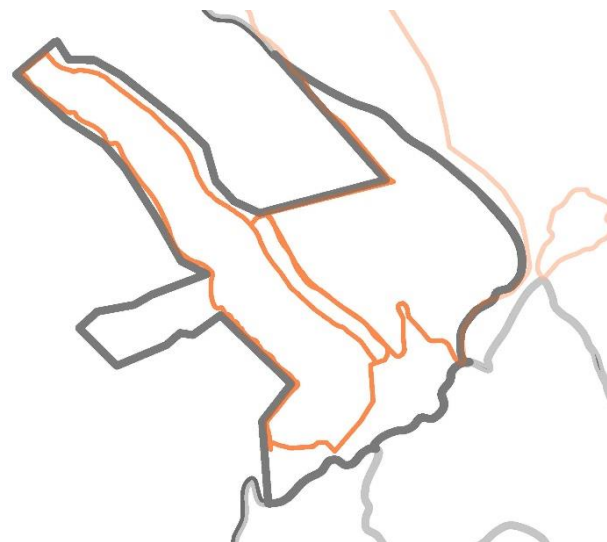
Dejavnosti, razvojne težnje in konflikti v prostoru

Negativni pojavi in konflikti

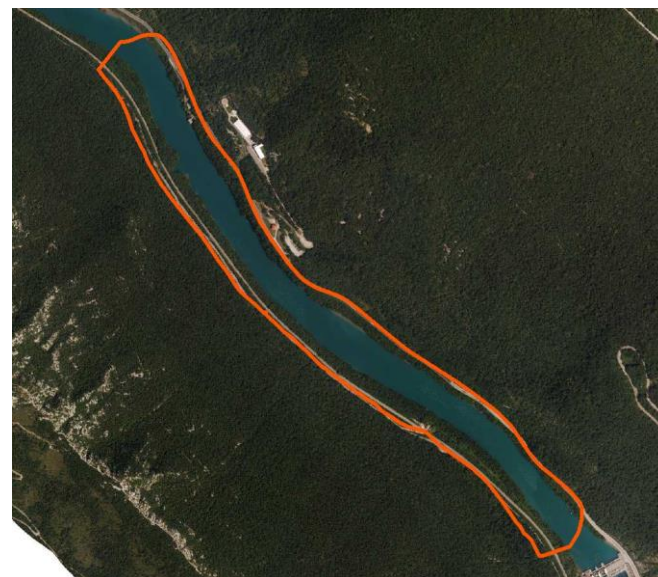
- Osrednja os v enoti je izrazita. Določa jo reka Soča in vzporedni infrastrukturni elementi; železnica, kolesarska pot in državna cesta. Ta ozek koridor je prostor mnogih dejavnosti, med katerimi sta najbolj razvita šport in rekreacija ob in na reki Soči.
- Glavna prometna os, cesta, je močno prometno obremenjena, saj predstavlja povezavo, po kateri poteka ves tovorni promet, ki oskrbuje večja naselja (Kanal, Tolmin, Kobarid, Bovec) in industrijske cone ob Soči. Promet je tako, v največjem konfliktu s turizmom, športom in rekreacijo, predvsem iz vidika onesnaženosti zraka, hrupa in varnosti.
- Med negativnimi pojavi so predvsem infrastrukturni elementi, 110 kv daljnovod, hidroelektrarna in antenski stolp na Sveti Gori.
- Negativni element, ki kvari krajinsko sliko enote je tudi kamnolom Solkan, ki sicer leži v sosednji krajinski enoti »Pobočja Trnovske planote«

Območja krajinske prepoznavnosti

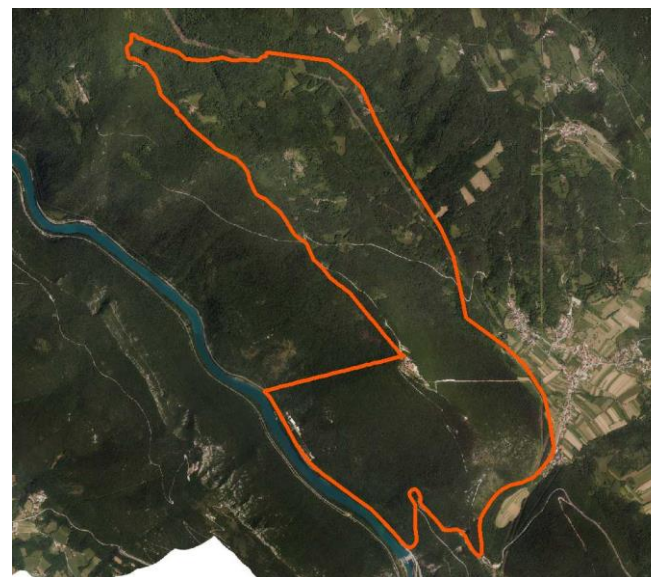
Soča z obvodno vegetacijo

Krajinsko prizorišče se razteza od HE Solkan (meja UN) do občinske meje. V tem delu ima reka zaradi zaježitve umirjen tok in deluje kot stoječa voda. Pogled na reko je vseskozi slikovit, mestoma ga kazijo vizualno izpostavljeni objekti.

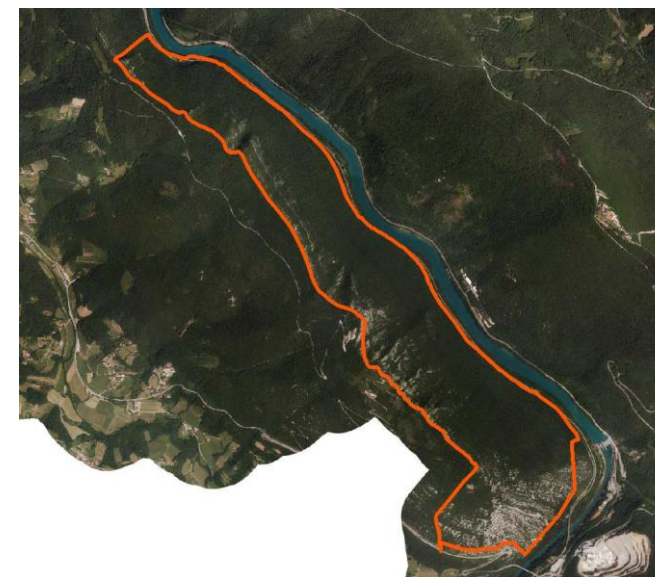
Skalnica (Sveta Gora)

Krajinsko prizorišče bogatijo predvsem številne razgledne točke, ki odpirajo poglede na Soško dolino, na Trnovsko-banjško planoto, na Sabotin, pogled pa seže vse do morja in Julijskih Alp.

Zgodovinska krajina Sabotin

Glavna prepoznavnost območja je kulturna dediščina, številne sledi 1. svetovne vojne, kaverne, rovi, bunkerji, mejni kamni idr., ki omogočajo samostojno raziskovanje in odkrivanje zgodovinskih dogodkov tega območja.

Krajske prvine

Struga Soče z obvodno vegetacijo

Soča z obvodno vegetacijo je pomembna naravna členitvena prvina na obravnavanem območju. Sklenjena in ohranjena obvodna vegetacija je poleg vpliva na ekološko stanje reke, pomemben element tudi pri zagotavljanju poplavne varnosti.

Sklenjen gozd z gozdnim robom

Sklenjen gozd Sabotina in Svete Gore predstavljata del zelene mestne kulise in prispeva odločilen delež v ekološki pestrosti in stabilnosti krajinske enote.

Površinska skalovitost

Območja površinske skalovitosti omogočajo večjo pestrost habitatov zaradi specifičnih mikroklimatskih razmer (višja temperatura, manjša vlažnost). V krajijski enoti je površinska skalovitost najbolj izrazita na pobočjih Sabotina, manj na pobočjih Skalnice.

Vir: https://kraj.eu/slovenija/sabotin_razgled/slo

Cerkev – Frančiškanski samostan na Sveti Gori

Cerkev je grajena krajinska prvina, ki z vzpetino na vrhu katerega dominira ustvarja krajinski vzorec.

vir: <https://svetagora.si/>

Kraška gmajna

Jugozahodna pobočja Sabotina in Skalnice se zaradi opuščanja paše in košnje večinoma intenzivno zaraščajo in dajejo videz tipične kraške gmajne, kjer se na majhnih površinah prepletajo suha in polsuha travišča, grmišča in nizki gozdiči.

Infrastrukturni elementi – HE Solkan

Hidroelektrarna Solkan je grajena prvina, ki poleg ostalih ureditev na Soči predstavlja velik poseg v naravno okolje, ki fizično spreminja vodotok in pomeni oviro v ekološkem koridorju za prehajanje živali.

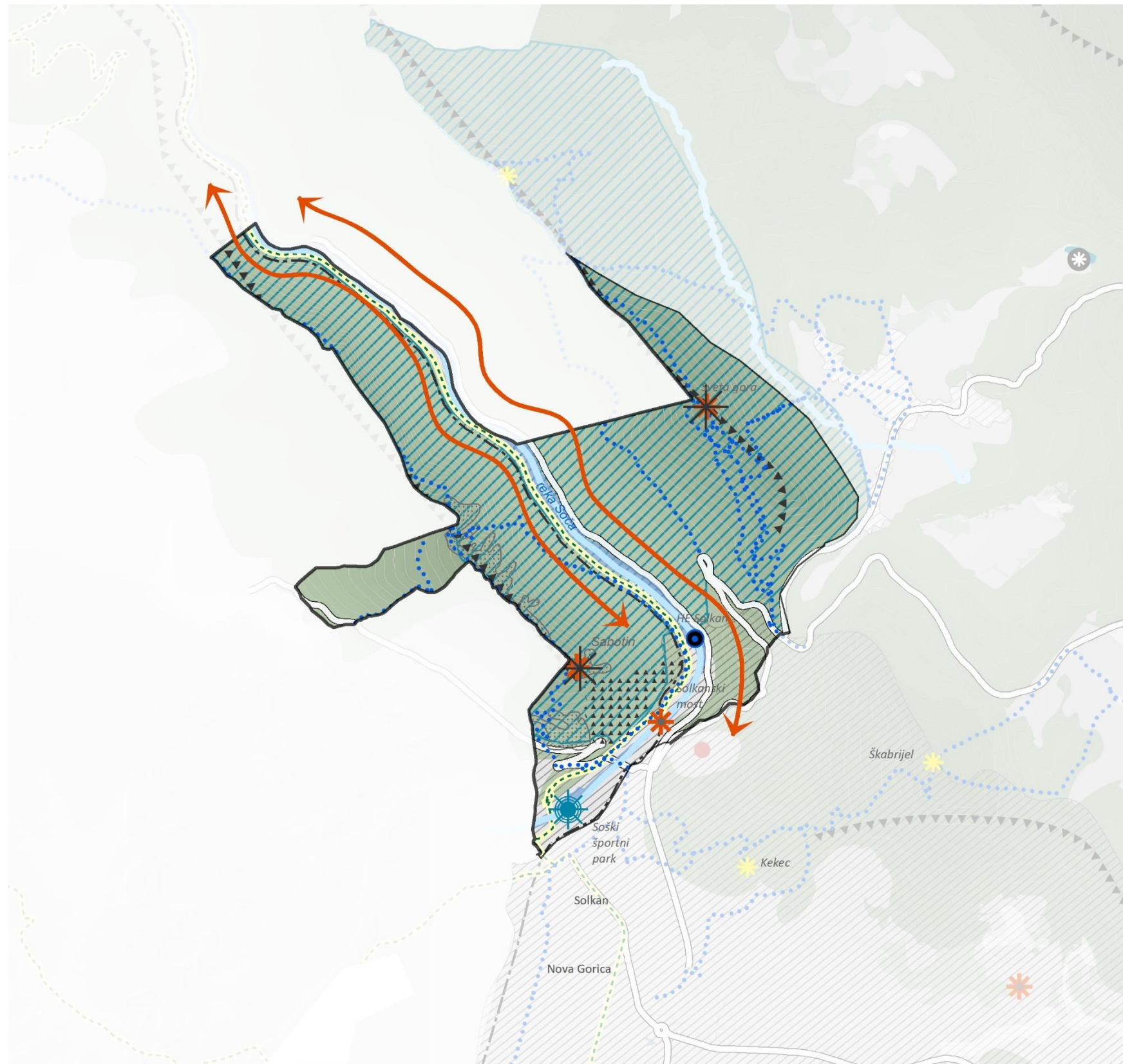

Vir: <http://www.nas-stik.si/1/Novice/novice/tabid/87/ID/2637/30-let-uspesnega-obratovanja-HE-Solkan.aspx>

Infrastrukturni elementi – železniški kamniti most

Solkanski most na bohinjski železnici, znamenit po največjem kamnitem loku na železniških progah na svetu, razglašen za tehniški spomenik kulturne dediščine.

	Orientacijska točka z razgledom		Načrtovana državna kolesarska povezava		Hidro elektrarna		Gozd		Bohinjska proga
	Pomembnejša turistično rekreacijska točka		Tematska pešpot		Rekreacija in šport		Gozdna zaplata		Cestno omrežje
	Izhodišče		Ekološki koridor		Melišče		Območje ni v obravnavi		Pomembnejši vodotok
			Krajsko prepoznavna območja		Skalovje				

M 1 : 35.000

Koncept urejanja z usmeritvami za načrtovanje

Enota je izrazito pozitivna iz vidika naravnih in kulturnih kakovosti ter ohranjanja krajske in biotske pestrosti. Zaprto in ozko dolino Soče uokvirjajo z gozdom poraščena pobočja Sabotina in Skalnice. Skozi dolino potekajo trije pomembni prometni tokovi, dvosmerna kolesarska pot Solkan-Plave, državna cesta Peršeti - Nova Gorica in železniška proga Jesenice-Sežana. Najpomembnejša prvina prepoznavnosti je **reka Soča**, ki je pomembna iz mnogih vidikov: športnega, rekreacijskega, gospodarskega (turizem, hidroelektrarna), naravo- varstvenega, estetskega ipd.

Turizem v dolini Soče s Sabotinom in Sveto Goro je povezan z naravo, kulturno in zgodovinsko dediščino vezano na Soško fronto. Spodbuja se razvoj trajnostnega, naravoslovnega, športnega in romarskega turizma, katerega pomemben element so športne in rekreativne dejavnosti vezane na reko Sočo (pešpoti, kolesarska pot Solkan-Plave - del državne daljinske Soško-Kraško-Jadranske kolesarske povezave, kajakaštvo, adrenalinski park, kopanje, bungee jumping) in že uveljavljene izletniške, rekreativne in romarske točke (Sabotin, Sveta Gora). Poleg rekreacijske navezave proti Tolminu, navezav na Goriška brda, Novo Gorico so zelo pomembne tudi navezave na Škabrijel – Sv. Danijel, Lijak in celotno območje obronkov Trnovske planote (krajski park) ter povezave čez reko Sočo.

Zgodovinska krajina Sabotin, dolina Soče in Skalnica so prepoznana kot krajsko prepoznavna območja. Na območju kajak centra se vzpostavlja oziroma nadgradi izhodiščna turistična točka, oskrbna točka za širše območje. Pomembne turistične točke, ki so zaradi svojih značilnosti privlačne za turistični obisk so Center vodnih športov in adrenalinskih dejavnosti Solkan, Sveta Gora, Sabotin in Solkanski most.

Turistično atraktivna je železnica, tako imenovana **Bohinjska proga**, ki ponuja možnosti potovanja »s kolesom na vlak«. Železniško postajališče v Solkanu in v Novi Gorici (sicer izven obravnavane enote) je nadaljnje izhodišče za peš in kolesarske poti širšega območja.

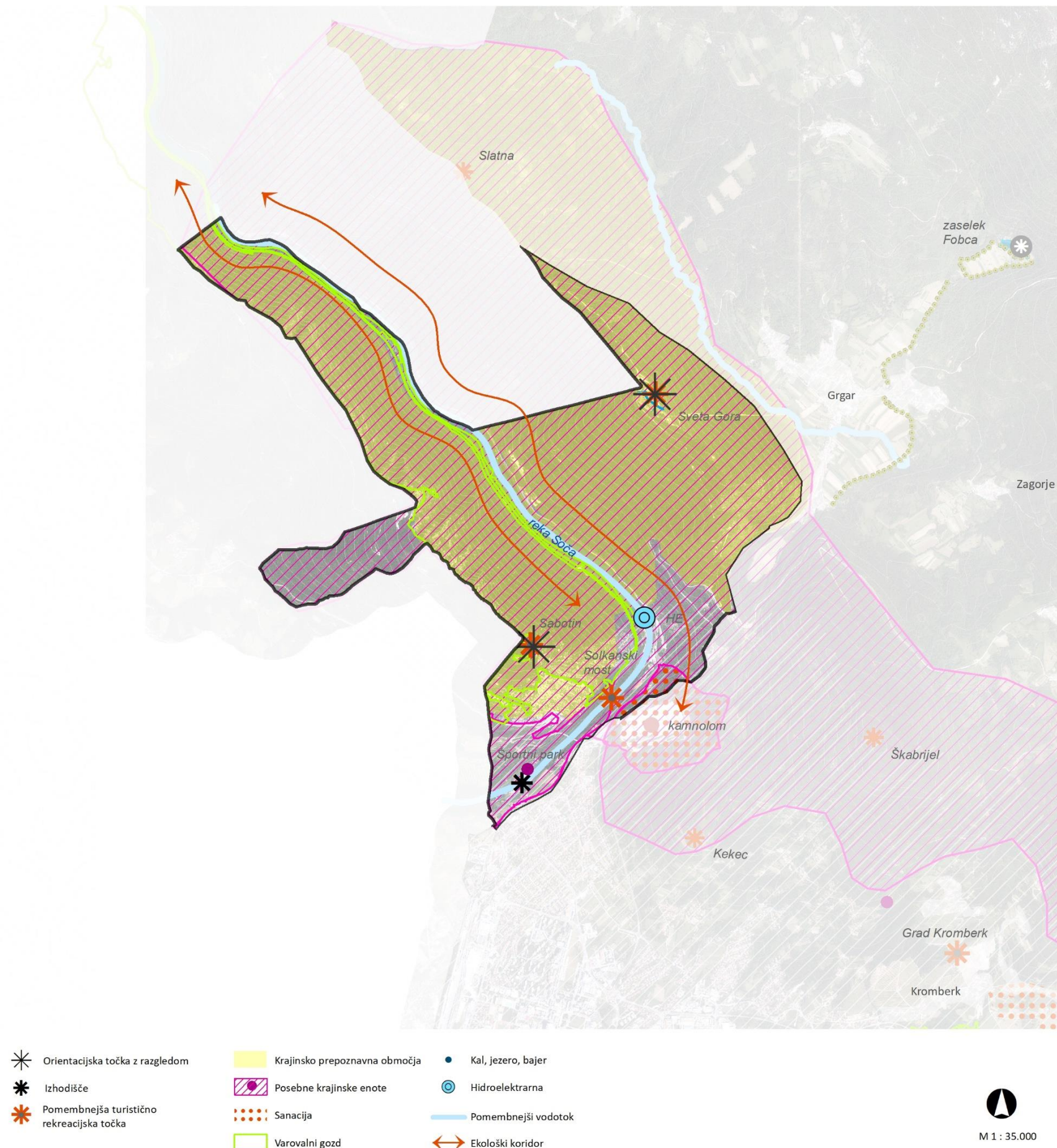
Sabotin je priljubljeno izletniško in rekreativno območje, razgledna in orientacijska točka, cilj pohodnikov in kolesarjev. Zanimiva je tako z vidika naravoslovnih zanimivosti kot tudi z vidika kulturne dediščine. Na grebenu so na ogled številni rovi in kaverne, ostaline Soške fronte, nastale med 1. svetovno vojno (muzej na prostem, park miru, poti miru), cerkev sv. Valentina. V bivši karavli je na ogled muzejska zbirka Sabotin v prvi svetovni vojni. Na Sabotin vodi pomembna in priljubljena planinska pot.

Sveta Gora je pomembno sakralno središče, razgledna in orientacijska točka. Pot na Sveto Goro je v prvi vrsti romarska pot, priljubljena pa je tudi kot planinska pot. Na Sveto Goro vodijo pešpoti z več izhodišč v bližini (Nova Gorica, Solkan, Grgar, Ravnica, Trnovo in iz bolj oddaljenih naselij v Vipavski dolini Ozeljan, Šempas, Vitovlje). Na Sveti Gori se nahaja točkovna degradacija, antenski stolp.

Gozdarstvo je pomembna dejavnost v enoti, saj gozd pokriva območje skoraj v celoti. V vseh gozdovih je na 1. stopnji poudarjena ekološka funkcija, v večini pa tudi socialna funkcija gozda. Gozd Sabotina s pobočji je varovalni gozd. Gozdovi so tudi ključna identitetna prvina enote.

Gozdnata krajina s poudarjenimi ekološkimi funkcijami, na robovih Trnovske in Banjške planote, Panovec in gozdovi ob Vogrščku, kjer je delež gozdov visok in se zaradi zaraščanja še povečuje. Ti gozdovi varujejo pred erozijo in plazenjem ter opredeljujejo prepoznavne vzorce v krajini. Gozdovi v ravnini in v bližini naselij so tudi nosilci pomembnih socialnih funkcij.

Pogoji za kmetijstvo na obravnavanem območju so neugodni. Kmetijskih površin je malo, pojavljajo se le v nekaj majhnih zaplatah. **Kmetijska panoga** ni ključnega pomena pri načrtovanju in urejanju območij v tej enoti.

Usmeritve za krajinsko enoto

- Pred neustreznimi posegi, kjer so opredeljena območja krajinskih prepoznavnosti dolina reke Soče, zgodovinska krajina Sabotin in Skalnica, se varuje praktično cela enota. Varuje se specifične značilnosti posameznega območja in ambientalno vrednost prostora.
- Ob reki Soči se ohranja sklenjena obvodna vegetacija. Preprečuje se umeščanje novih, vizualno izpostavljenih objektov.
- V čim večji meri se, zaradi ogrožene kraške gmajne, biotske pestrosti in ambientalnih značilnosti območja, vzdržuje zaraščajoča območja suhega travinja na območju Sabotina. S spodbujanjem in oživiljanjem paše se preprečuje intenzivno zaraščanje in hitro širjenje gozdnega roba.
- Ohranja se vedute na Sveto goro in preprečuje umeščanje telekomunikacijskih elementov in drugih posegov, ki bi razvrednotili območje.
- Zagotavlja se razvoj in nadgradnja kajak centra in športnega centra Solkan. Kajak center Solkan ima izjemne možnosti za razvoj vrhunškega trenažnega in tekmovalnega centra mednarodnega nivoja kot tudi rekreativne točke v okviru bodočega kopališča, kampa in navezave na kolesarsko pot ob soški železnici in navezavi na kolesarske in sprehajalne poti v Italiji. Območja rekreacije na in ob Soči je treba urejati tako, da se upoštevajo morfološke značilnosti voda in da rekreacijska raba ni v nasprotju z drugimi kvalitetami krajine.
- Ohranja se vedute na Solkanski most.
- Spodbuja se izkoristek območja HE Solkan za namene športa in rekreacije (pešpot čez jez elektrarne in vodni športi na akumulacijskem jezeru) in ogleda za turistične in izobraževalne namene, s specifično vrsto vodenj, saj gre za delujoči energetski objekt, v katerem je gibanje omejeno in v katerem se je treba držati strogih pravil.
- Vzpostavi se povezano mrežo kolesarskih in pešpoti s povezavami čez Sočo (brv pri Športnem parku v Solkanu v gradnji, predvideti prehod še pri jezu HE).
- Ohranja se gozdnatost enote in sklenjenost gozdov. Obstoječe gozdne površine se ohranja, čisti in po potrebi obnavlja. Ohranja se poudarjene ekološke in socialne funkcije gozdov.
- Vizualno izpostavljene objekte (vodarna Mrzlek, restavracija Primula) ob cesti na levem bregu reke Soče, gorvodno od Solkanskega mosta je treba v čim večji možni meri obnoviti in sanirati s krajinsko oblikovnimi ukrepi (zasaditve, oblikovna prenova objektov ipd.), na način da bodo v prostoru čim manj vidni in da se bo ohranjal naravni videz doline Soče. Morebitni posegi v to območje morajo biti sonaravno urejeni in minimalistično oblikovani.
- Sanacija brežine nad Sočo za zaščito vojaškega pokopališča pred udiranjem in razvrednotenjem.

Usmeritve za posebne krajinske enote

Za celotno območje **kraškega roba–doline Soče, Sabotinom in Skalnico** se predlaga izdelava celovite krajinske zasnove, ki bo opredelila celovito in usmerjeno obravnavo prostora, usklajevanje varstvenih in razvojnih interesov, umeščanje dejavnosti, izhodišča za upravljanje območja, povezljivost z drugimi načrtovalskimi, razvojnimi in varstvenimi cilji, opredelitev območij razvoja in poudarjenega varstva ipd.

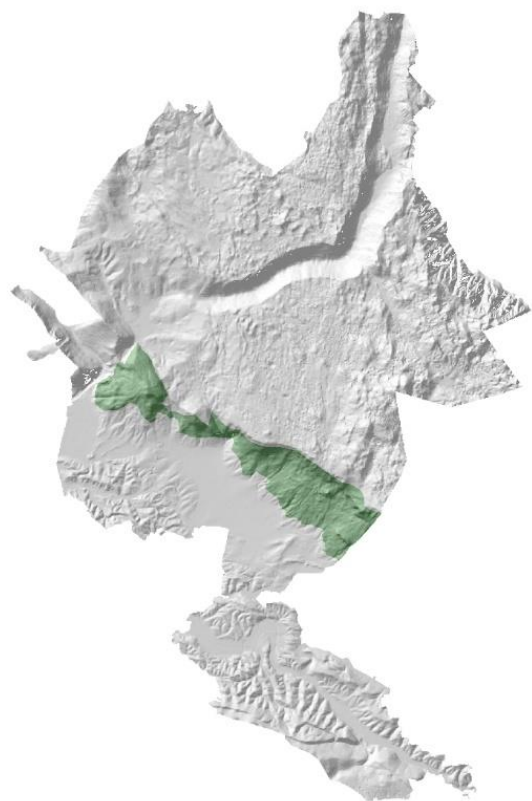
V okviru celovite krajinske zasnove je treba podrobneje obdelati tudi območje krajinskega parka Južni obronki Trnovskega gozda, opredeljena območja krajinske prepoznavnosti (zgodovinska krajina Sabotin, Soča z obvodno vegetacijo, Skalnica, Lijak z izviro, Območje cerkve Sv. Marije Vitovlje), naravne in kulturne kakovosti območja, pomembne športne in turistične točke, rekreacijske povezave in navezave na širše območje, degradirano območje (kamnolom Solkan) ipd.

V krajinski enoti »Dolina Soče s pobočji Sabotina in Skalnice« se posebno pozornost nameni območjem krajinske prepoznavnosti, vedutam, razglednim in orientacijskim točkam, že uveljavljenim izletniškim in rekreativnim točkam in dejavnostim (kajakaštvo, supanje, adrenalinske dejavnosti ipd.) ter razvojno zanimivim programskim točkam.

- Kajak center Solkan - državni center za kajak na divjih vodah in evropski center za razvoj mlajših kategorij,
- Kamp, adrenalinski park, gostišča, mladinski center,
- Bregovi reke Soče,
- Vstopno izstopna mesta, premostitve in ugotovitev smiselnosti ponovne uvedbe broda preko Soče,
- Infrastrukturni objekti (Bohinjska železniška proga, mostovi, hidroelektrarna s predvideno rekonstrukcijo 2025),
- Poti (regijska kolesarska pot, premostitve, pešpoti, planinske poti na Sabotin, Sveto Goro ipd.),
- Avstro-ogrsko vojaško pokopališče iz prve svetovne vojne na majhni terasi visoko nad levim bregom Soče.

Športni park Solkan se načrtuje in ureja v skladu z občinskim lokacijskim načrtom Športni park Solkan (Uradni list št. 65/2006). Programske vsebine so zajete v skupinah: naravna in kulturna dediščina, nosilna nova jedra, dopolnilni in spremljajoči programi, točkovni programi, infrastruktura. **Večina območja je naravni prostor Soče, kjer ni načrtovanih graditev. Izjema so sonaravne ureditve in dograditve že obstoječih programov in navezav. Prostorski posegi so večinoma usmerjeni na ureditev prostora za potrebe kajakaškega tekmovalnega športa, urejanje poti, stez in rekreacijskih prostorov, ki bodo čimbolj sonaravno urejeni in vzdrževani v skladu z usmeritvami naravovarstvenih smernic. Program je dopolnjen s predlogom nastanitvenih kapacitet, ki smiselno dopolnjujejo programska jedra SŠP.**

3 Pobočja Trnovske planote

Krajinska enota se nahaja v sredinskem delu MONG.

Območje opredeljujejo strma, mestoma prepadna malo poraščena pobočja pod katerimi se pojavljajo melišča. Pod njimi, kjer se strmine nekoliko zmanjšajo, sončna pobočja Trnovske planote nudijo ugodne pogoje za kmetijstvo, ki omogoča pestrost kmetijske pridelave in s tem povezano pestro kulturno krajino. Na terasiranih izravninah se prepletajo vinska trta, sadno drevje, njive, gozdne zaplate in travniki s posameznim drevjem. Najpomembnejše usmeritve kmetijstva so poljedelstvo, sadjarstvo in vinogradništvo.

Na območju enote večino kmetijskih zemljišč obdelujejo gospodarstva z do 5 ha primerljivih kmetijskih zemljišč v uporabi. Dve kmetijski gospodarstvi obdelujeta vsaka do 30 ha primerljivih kmetijskih zemljišč.

Gozd je ključna prvina v kulturni krajini in ima zelo velik in večplasten pomen. Gozdovi območja so ključnega pomena iz vidika biotske in krajinske pestrosti, vizualne privlačnosti krajine, varovalnih, socialnih in ekoloških funkcij. Ob izviru Lijaka je območje gozda s posebnim namenom.

Turizem je neposredno povezan z naravo, ki nudi odlična izhodišča za rekreacijo in šport (pohodništvo, adrenalinski športi) in tudi s kulturno dediščino, predvsem naselbinsko (Šmihel) in sakralno (cerkev svete Marije).

Skozi enoto ne poteka nobena pomembnejša prometna povezava. Omrežje sestavljajo lokalne ceste, ki med sabo povezujejo naselja v pobočju.

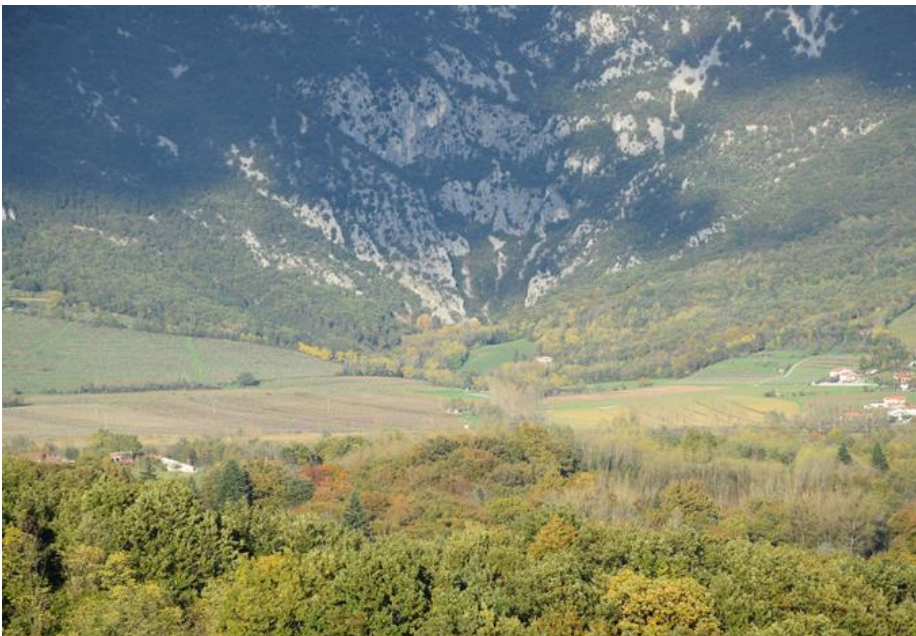
Dejanska raba in njene spremembe med letoma 2002 in 2020

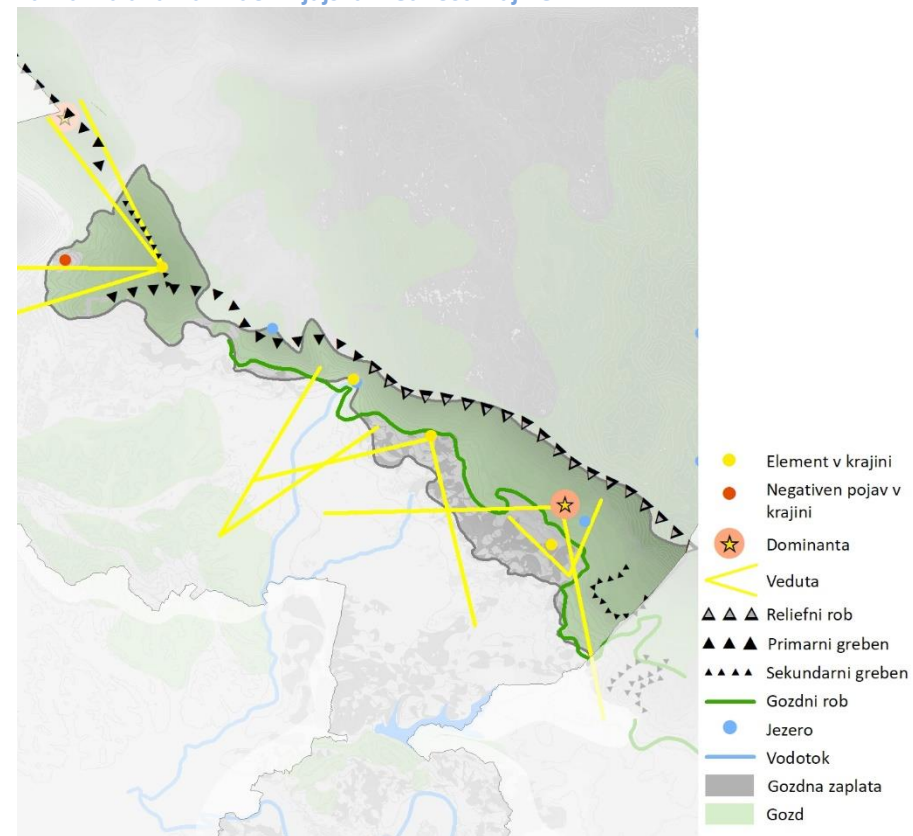
Enota predstavlja hriboviti svet Trnovske planote. Je nadpovprečno pogozdena (80 %). Enota je podpovprečno pozidana, in sicer predvsem v naselja Vitovlje in Šmihel. Ob vznožju planote je tudi nekaj trajnih nasadov, ki predstavljajo 4 % celotne površine enote. Večinoma gre za ekstenzivne oziroma travniške sadovnjake, nekaj pa je tudi vinogradov.

DEJANSKA RABA	2020 (HA)	2020 (%)	2002/2020 (HA)	2002/2020 (%)
Intenzivna kmetijska raba	9	0,5	+1,0	+0,1
Traini nasadi	71	4,1	+24,9	+1,4
Travniške površine	134	7,7	-94,2	-5,4
Ostale kmetijske površine	67	3,8	+13,9	+0,8
Gozd	1392	79,7	+38,8	+2,2
Pozidano zemljišče	53	3,0	+7,5	+0,4
Druge nekmetijske površine	20	1,1	+8,0	+0,5
Vode	0	0,0	0,0	0,0

Med letoma 2002 in 2020 se je po podatkih MKGP spremenilo 11 % površine celotne enote. Največ sprememb je v kategoriji travniških površin, ki so se zmanjšale za dobrih 5 %. Na ta račun se je največ povečala površina gozda, in sicer za dobra 2 %, nekaj več pa je tudi trajnih nasadov.

Zaznavna analiza in doživljajska vrednost krajine

Kljub razpršeni poselitvi, ki večinoma ne spominja več na nekdanjo gručasto poselitev, območje ohranja dobršno mero krajinske privlačnosti, ki jo poudarjajo skrajni in najvišji deli obronkov Trnovskega gozda. Ti so strmi, skalnati in kjer relief dopušča gozdnati. Pod izrazitim reliefnim robom, na skalnem osamelcu dominira cerkev Svete Marije nad Vitovljami. V tem delu se izkazuje pokrajinska nedostopnost in prav zaradi nje velika mera prvinske ohranjenosti prostora.

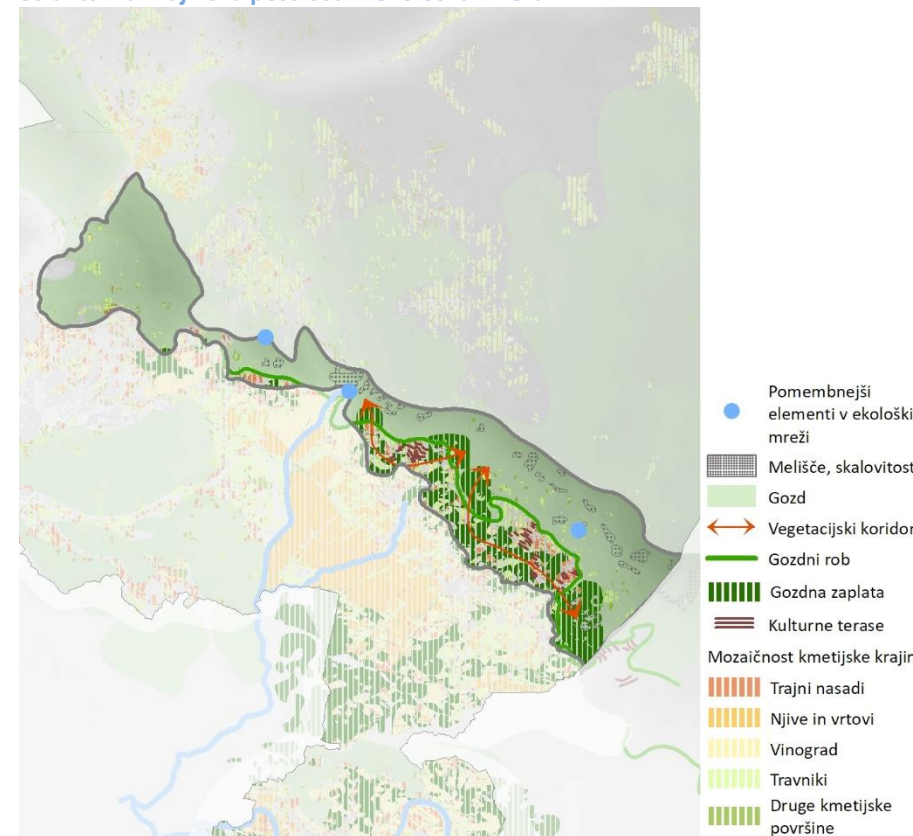
Z nižanjem nadmorske višine in s položnostjo reliefa se postopoma pojavljajo deli naselij in značilna mešana raba zemljišč, poselitev in kmetijske terase z mešanimi kulturami.

Široke vedute se odpirajo z več mest pobočnih lokalnih cest, ki povezujejo naselja Loke, Šmihel, Ozeljan, Šempas in Vitovlje. Najbolj razgledna točka je cerkev Svete Marije v Vitovljah in vrh Škabrijela, na katerem je umeščen razgledni stolp.

Pomemben element krajine je izvir Lijaka, značilen po svoji nenavadni dinamiki (samo ob intenzivnih padavinah v zaledju) ter Vitovsko jezero, ki je edino naravno jezero v Vipavski dolini.

V skrajni severozahodni del enote sega degradirano območje kamnoloma v Solkanu.

Strukturna krajinska pestrost in ekološka mreža

Strukturna pestrost krajine se spreminja skladno s spreminjanjem reliefa. Strme severovzhodne lege preraščajo gozdovi. Kjer so strmine največje so površine gole, kamnite, pod njimi se pojavljajo melišča. S spuščanjem nadmorske višine in postopnim uravnavanjem reliefa, se med gozdnimi površinami pojavljajo posamezni travniki in nato proti dolini mešana raba zemljišč s poselitvijo, sadovnjaki, njivami, vinogradi, ki ustvarjajo mozaik v krajinski podobi. Ponekod se pojavljajo kmetijska zemljišča v zaraščanju.

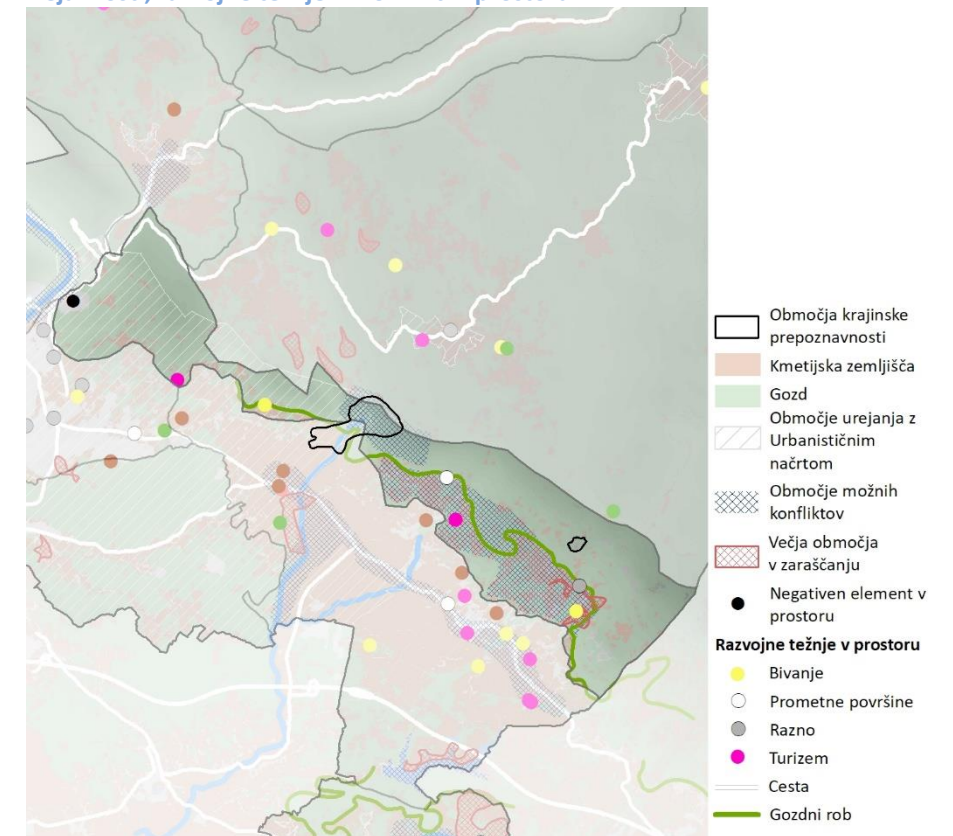
Kulturna krajina z drobno parcelno členitvijo, ki se meša z naravno ohranjenimi območji ima velik vpliv na ekološko in krajinsko pestrost območja. Gozdne zaplate in posamezna drevesa v spodnjih legah pomembno vplivajo na krajinsko in biotsko pestrost, členijo krajino in predstavljajo vezni člen med večjimi gozdnatimi površinami.

Na osnovi naravnih značilnosti in pomembnosti območja z vidika ohranjanja ogroženih habitatnih tipov, rastlinskih in živalskih vrst so Južni obronki Trnovskega gozda zavarovani kot krajinski park. Na območju so v ozkem pasu evidentirani tudi trije naravni spomeniki, območje Sv. Danijela, izvir Lijaka in Vitovsko jezero, ki pričajo o posebnostih območja in pomembnosti ohranjanja kvalitetnega ekološkega stanja krajine.

V enoti ni večjih vizualnih in ekoloških barier.

K biotski in krajinski pestrosti pomembno prispevajo gozdne zaplate, živice in posamezna drevesa, ekstenzivne kmetijske površine, kulturne terase in vode.

Dejavnosti, razvojne težnje in konflikti v prostoru

Negativni pojavi in konflikti

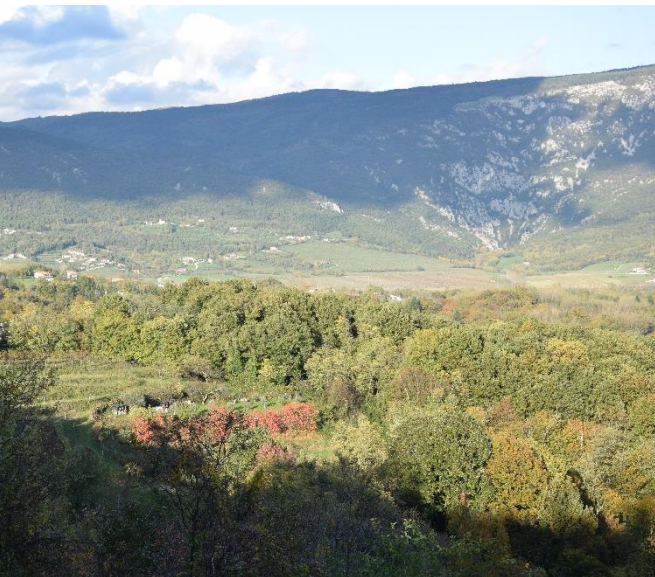
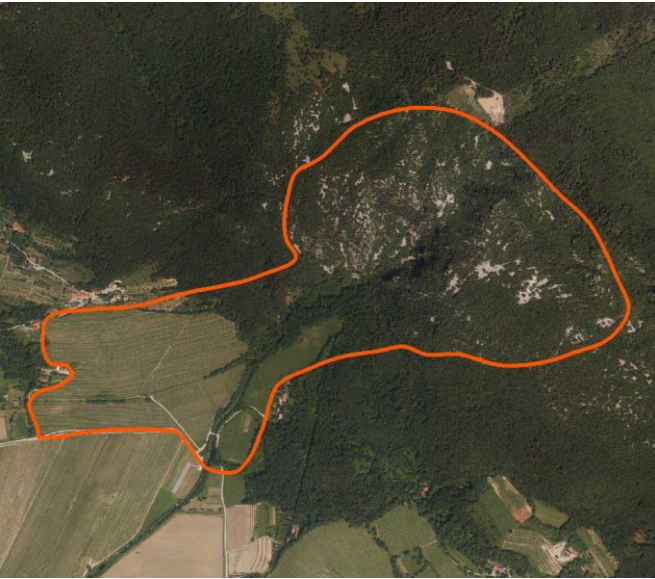
- Območje je zaradi svoje ugodne klimatske, sončne in razgledne lege predmet interesov zelo raznolikih dejavnosti. Tu se poleg kmetijstva, pojavljajo interesi za razvoj turizma in gospodarstva, športa in rekreacije, za umeščanje poselitve in prometnih površin. Hkrati pa je to območje zelo občutljivo z vidika ohranjanja narave in biotske raznovrstnosti, ter podvrženo veliki verjetnosti pojavljanja plazov.
- Območje krajinskega parka Južni obronki Trnovskega gozda je prepadno in skalnato z melišči. V območju uspeva termofilni gozd, ki je zaradi svoje nedostopnosti in gospodarske nezanimivosti na srečo zelo ohranjen. Edini konflikt v tem delu je možen ob neustrezni rekreacijski rabi (padalstvo, zmajarstvo ipd.).
- Zaraščanje kmetijskih površin je v enoti manj izrazit pojav. Nekoliko večje površine kmetijskih zemljišč v zaraščanju se pojavljajo na območju Vitovelj.
- V skrajni severozahodni del enote sega degradirano območje kamnoloma v Solkanu.

Območja krajinske prepoznavnosti

Lijak – zatrepna dolina

Nestalen kraški izvir potoka pod strmim skalnim previsom, zavarovan kot naravni spomenik.

Cerkev Marije Svete s prepadnimi stenami

Območje visoke skale s prepadnimi stenami nad Vitovljami s starodavno cerkvijo.

Krajinske prvine

Melišča pod kraškim robom

Manjši, kamniti oz. manj ali v celoti neporasli otočki v prevladujočem gozdnem rastju, so habitat redkih ogroženih rastlinskih vrst.

Prepadne stene – kraški rob

Skalna pobočja z vegetacijo skalnih razpok.

Površinska skalovitost

Območja površinske skalovitosti omogočajo večjo pestrost habitatov zaradi specifičnih mikroklimatskih razmer (višja temperatura, manjša vlažnost).

Posamezne obdelovalne površine na terasah

Najbolj prepoznavno antropogeno krajinsko prvino predstavljajo kulturne terase, ki potekajo vzporedno s plastnicami. Na njih se nahajajo predvsem vinogradi in sadovnjaki, izjemoma njive in trajni travniki. Teraso so ogrožene predvsem zaradi opuščanja kmetijstva, zaraščanja zemljišč, ne vzdrževanja teras in sprememb reliefa zaradi drugih posegov, predvsem poselitve.

Travnate površine s posameznim drevjem

Vložki višjega rastja, predvsem dreves na sklenjenih travniških površinah, imajo pomembno estetsko in ekološko vlogo.

Gozd

Dobro ohranjen termofilni gozd strmih pobočij.

Vitovska cerkev

Cerkev je grajena krajinska prvina, ki z vzpetino na vrhu katerega dominira ustvarja krajinski vzorec.

Suhi kraški travniki

Tik pod vrhom pobočja se med sklenjenimi gozdovi in pod skalnimi stenami nahajajo območja suhih kraških travnikov, ki so pomemben življenjski prostor mnogih ogroženih vrst.

Vitovsko jezero

Edino naravno jezero v Vipavski dolini, ki leži visoko v južnem pobočju Trnovske planote.

Vlažni travniki ob Lijaku

Vlažni travniki na ostankih nižinske krajine, ki ni bila meliorirana in kjer se pojavlja preplet travinja, mokrih travnikov, drugega naravnega rastlinja in njiv.

Izvir Lijaka

Močan kraški izvir pod strmim robom Trnovskega gozda.

Koncept urejanja z usmeritvami za načrtovanje

Enota je pomembna predvsem iz **naravovarstvenega in turističnega vidika**. Z izjemo severozahodnega dela, enoto definirajo območja varovane narave in gozda in so posebnega pomena z vidika ohranjanja krajinske in biotske pestrosti. V celoti je območje prepoznano kot ožje turistično območje s poudarjenimi navezavami na Sv. Goro, Sabotin in dolino Soče. Severni del enote obsega **zavarovano območje narave – krajinski park Južni obronki Trnovskega gozda**, ki predstavlja neizkoriščen potencial tudi iz vidika turizma. Ključno vlogo pa izraziti reliefni rob in južna pobočja Trnovske planote odigrajo tudi **pri identiteti in orientaciji v prostoru**.

Za enoto je značilna **gozdnata krajina s poudarjenimi ekološkimi funkcijami**. Skoraj 80% površin prekriva gozd. Severne obronke enote prekriva varovalni gozd. Ob izviru Lijaka je območje gozda s posebnim namenom, gozdni rezervat. Ti gozdovi varujejo pred erozijo in plazenjem ter opredeljujejo prepoznavne vzorce v krajini.

Turizem je neposredno povezan z naravo, ki nudi odlična izhodišča za rekreacijo in šport (kolesarske in pešpoti, adrenalinski športi) z navezavami na Trnovsko planoto, Vipavsko dolino in dolino Soče (Energijska tematska pot Od Lijaka do Sekulaka, Pot na Skozno v Šmihelu in Vitovska krožna pot in planinske poti na obronkih Trnovske planote).

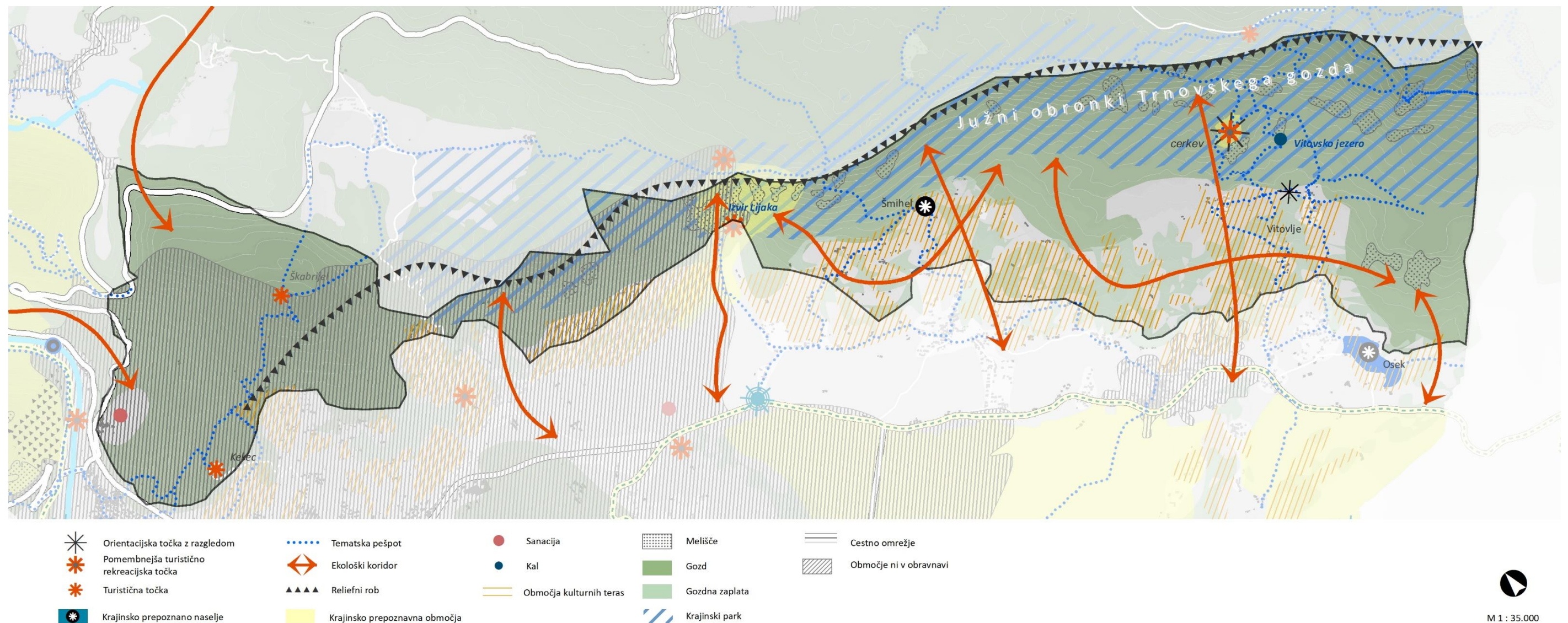
Južna pobočja Trnovske planote nudijo **ugodne pogoje za kmetijstvo**, ki omogoča pestrost kmetijske pridelave in s tem povezano pestro kulturno krajino. Kmetijska zemljišča na terasiranih pobočjih so primerna za trajne nasade, mozaični preplet različnih kultur, kjer se prepletajo vinska trta, sadno drevje, njive, gozdne zaplate in travniki s posameznim drevjem. Na zaplatah kmetijskih zemljišč v pretežno gozdnatem območju so najpomembnejše usmeritve kmetijstva poljedelstvo, sadjarstvo in vinogradništvo. Iz vidika kmetijstva in turizma (Praznik kostanja) so pomembni nasadi kostanjev na območju Vitovelj.

Spodbuja se razvoj trajnostnega, naravoslovnega in športnega turizma, kjer se lahko pod določenimi pogoji razvijajo športne dejavnosti kot je npr. jadrarno padalstvo, plezalstvo ter aktivnosti, ki omogočajo spoznavanje naravnih vrednot, biotske raznovrstnosti, doživljanje narave ter ozaveščanje o pomenu njenega ohranjanja.

Pomembne turistične točke predstavljajo: dominantna in razgledna točka cerkve sv. Marije nad Vitovljami, izvir Lijaka (na robu enote) in vzletišče za jadrarne padalce (izven enote, neposredno na njenem robu). Lokalno pomembne turistične točki sta Škabrijel z razgledno točko in Kekec z gostiščem. Kot krajinsko prepoznavno območje sta opredeljena območje cerkve sv. Marije Vitovlje in širše območje izvira Lijaka (Lijak in Skozno, kraški izvir in naravni most s spodmolom). V enoti se nahaja krajinsko prepoznavno naselje Šmihel.

Nad Vitovljami se nahaja plezališče – balvanišče Vitovlje. Plezalne smeri se nahajajo tudi v stenah nad Lijakom. V nekaterih sektorjih je plezanje zaradi naravovarstvenih vidikov prepovedano.

Na severnem robu enote se nahaja kamnolom Solkan. Cestno omrežje sestavljajo lokalne ceste, ki med sabo povezujejo naselja v pobočju.

M 1 : 35.000

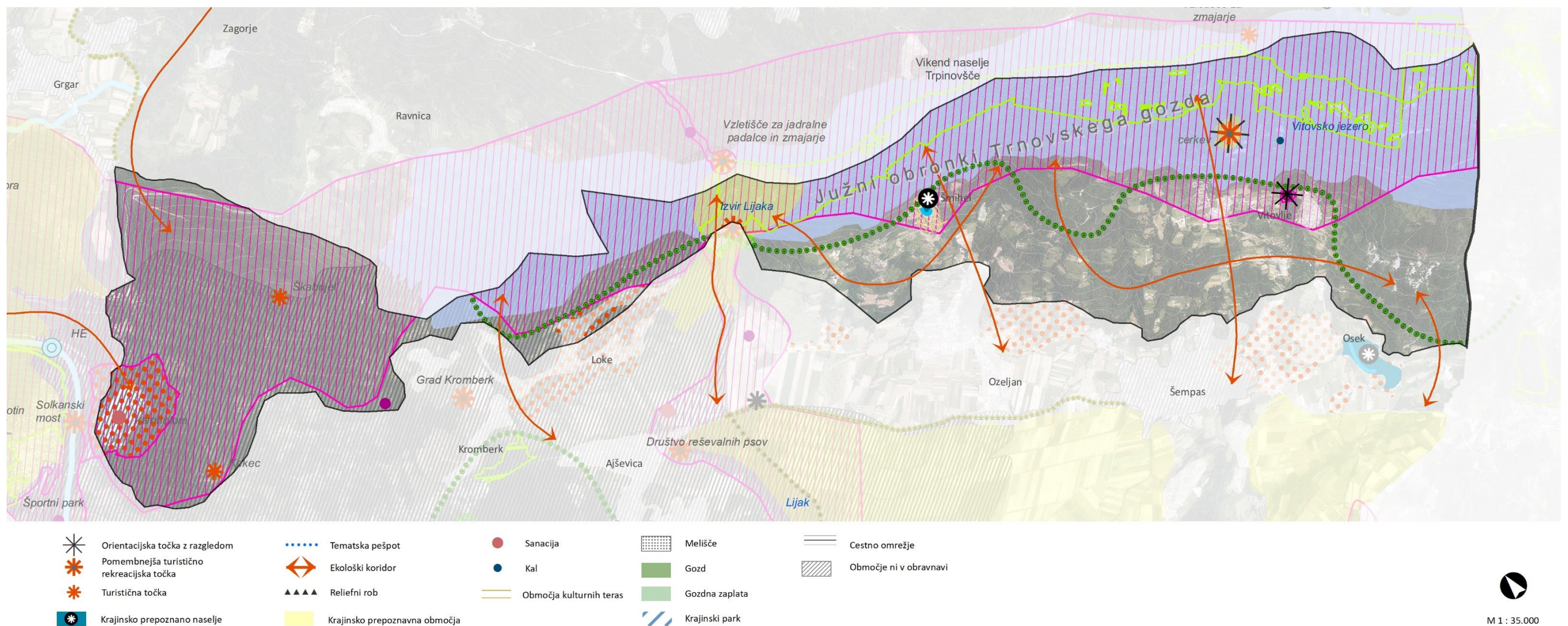
Usmeritve za krajsko enoto

- V območja krajske prepoznavnosti izvir Lijaka in cerkev sv. Marije ni dovoljeno umeščanje grajenih prvin, posebno pozornost se nameni preprečevanju drugih neustreznih posegov kot je preoblikovanje trena, sprememba rabe, zaraščanje ali izsekavanje vegetacije ipd. Na območju izvira Lijaka se ohranja in varuje kakovostne značilnosti krajine. Ohranja naj se naravno stanje, predvsem posamezne vrste mediteranske flore (črni hrast, srednji grenik, rdečeplojni brin, navadni smokovec. Na območju cerkve Sv. Marije se ohranja vedute na Vipavsko dolino, preprečuje se zaraščanje območja. Gozd v severnem delu in posamezna drevesa v ospredju se ohranja.
- Pred neustreznimi posegi se varuje robove naselij, še posebej rob krajsko prepoznavnega naselja Šmihel. Razpršeno gradnjo v okolici Šmihela je priporočljivo sanirati s krajsko oblikovnimi ukrepi. Območje plazu Šmihel se načrtuje z državnim prostorskim aktom.
- Preprečuje se zaraščanje kmetijskih zemljišč, s spodbujanjem ekstenzivnega kmetijstva, sadjarstva in vinogradništva na kulturnih terasah. Travnate površine, predvsem suhe kraške travnike naj se ohranjajo s spodbujanjem paše

in košnje (prva košnja se predlaga po 15. juliju), pri čemer se ohranja se omeje, drevesne in grmovne živice in posamezna visoka drevesa. Preprečuje se intenzifikacija kmetijstva in homogenizacija kmetijske rabe.

- Ohranja se vegetacijske, ekološke koridorje tako vzdolž kraškega roba kot prečno nanj, kateri bodo ohranjali pomembne povezave med Trnovsko planoto in Krasom.
- Ohranja se gozdnatost enote, izrazit enovit gozdni rob višje na pobočju in razčlenjen gozdni rob ter mozaični preplet nižje (Vitovlje, Šmihel).
- Manjše krčitve gozdov za potrebe kmetijstva so dopustne na robovih obstoječih kmetijskih zaplat. Ob tem je treba upoštevati strukturo in krajsko sliko območja
- Na območjih varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom, območjih erozijske ogroženosti in plazovitosti se gozdov ne krči. Gospodarjenje v teh gozdovih je omejeno na krepitev njihove varovalne funkcije.
- Predvidi se ustrezna sanacija in strokovna presoja morebitnih širitev kamnoloma iz vidika krajine in vizualnega vpliva degradacije, predvsem na poselitvena območja Solkan in Nova Gorica.

- Ohranja se naravno stanje in obvodno zarast naravnega, Vitovskega jezera, ki je izredno pomembno za biotsko pestrost. V delu leta jezero presahne.
- Preprečuje se širitev razpršene gradnje. Območja razpršene gradnje se sanira z zgoščevanjem ali krajsko oblikovnimi ukrepi (zasaditve, oblikovna prenova objektov ipd.). Poselitev se ohranja v omejenih okvirih.
- Spodbuja se turistična dejavnost vezana na ekstenzivno kmetijstvo in gastronomsko ponudbo v obstoječih objektih prepoznavne arhitekturne kvalitete, ob obstoječi poselitvi, vezano na osnovno dejavnost turističnih kmetij.
- Za krajski park Južni obronki Trnovskega gozda je treba določiti upravljavca, pripraviti ustrezne strokovne podlage za možne posege, umeščanje dejavnosti ipd. in na osnovi le teh pripraviti tudi upravljavski načrt.
- Zaradi ranljivosti enote je treba turistične, športne in adrenalinske dejavnosti v prostor umeščati zelo pazljivo in jih skrbno pretehtati. Že obstoječe dejavnosti (jadrano padalstvo, zmajarstvo, plezanje, pohodništvo ipd.) se v prostoru ohranjajo, morebitne širitve in spremembe režimov, dostopov in drugih ureditev je treba presoditi in uskladiti z različnimi deležniki v prostoru.

M 1 : 35.000

Usmeritve za posebne krajinske enote

Za celotno območje **kraškega roba z dolino Soče, Sabotinom in Skalnico** se predlaga izdelava celovite krajinske zasnove, ki bo opredelila celovito in usmerjeno obravnavo prostora, usklajevanje varstvenih in razvojnih interesov, umeščanje dejavnosti, izhodišča za upravljanje območja, povezljivost z drugimi načrtovalskimi, razvojnimi in varstvenimi cilji, opredelitev območij razvoja in poudarjenega varstva ipd.

V okviru celovite krajinske zasnove je treba podrobneje obdelati tudi območje krajinskega parka Južni obronki Trnovskega gozda, opredeljena območja krajinske prepoznavnosti (zgodovinska krajina Sabotin, Soča z obvodno vegetacijo, Skalnica, Lijak z izviro, Območje cerkve Sv. Marije Vitovlje), naravne in kulturne kakovosti območja, pomembne športne in turistične točke, rekreacijske povezave in navezave na širše območje, degradirano območje (kamnolom Solkan) ipd.

Širše območje kamnoloma Solkan

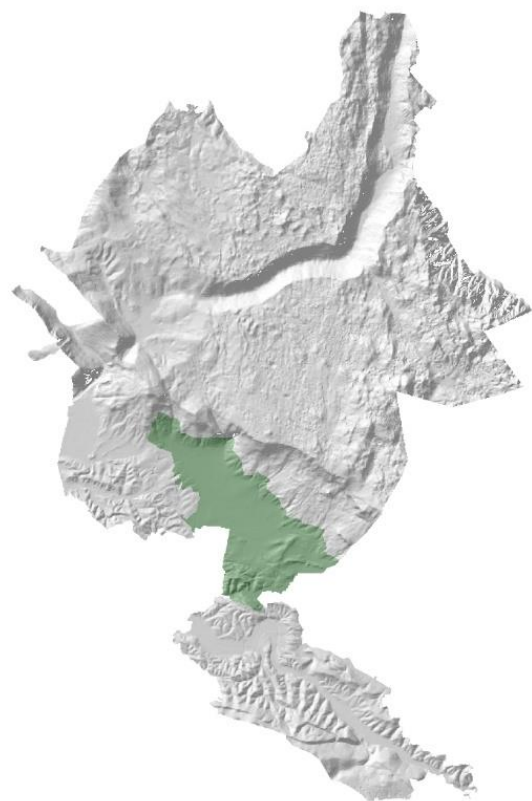
Za območje pridobivalnega prostora Solkan se pripravi podrobna strokovna podlaga (krajinska zasnova), ki naj pripravi izhodišča za uskladitev območja koncesije in namenske rabe prostora z maksimalnim dopustnim obsegom kamnoloma, analizira temeljne podatke o prostoru, razvojne potrebe občine oz. regije, izhodišča za okoljsko in krajinsko sanacijo območja z upoštevanjem historičnega jedra Solkan in krajinske slike naravnih vrat v Soško dolino, vizualne izpostavljenosti, morebitne možnosti za širitev kamnoloma in preveri možnosti za končno sanacijo s prestrukturiranjem v rekreativne, športne dejavnosti, ki bodo dopolnjevale ponudbo doline Soče. Kamnolom predstavlja predvsem vizualno degradacijo širšega prostora. Z omejitvijo njegove širitve je treba zaščititi rob grebena, ki zakriva poglede na kamnolom. V strokovni podlagi je treba kamnolom presojati tudi iz vidika vizualne izpostavljenosti, predvsem iz poselitvenih območij Solkan in Nova Gorica ter primarnih prometnic. Za območje se predvidi izdelava krajinske zasnove in drugih potrebnih strokovnih podlag na osnovi katerih se izdela OPPN.

Prireditveni prostor Vitovlje

Za območje je izdelana idejna zasnova, ki predvideva postavitev paviljona namenjenega gostinski dejavnosti, ureditev piknik prostorov, pokritja dela prostora, izvedbo pergole in vzpostavitev dodatnih stavbnih površin za parkirišča. Dodatne širitve stavbnega zemljišča niso sprejemljive. Območje je problematično iz vidika prometne dostopnosti. V izogib zagotavljanja večjih parkirnih površin v času prireditve je treba izdelati mobilnostni načrt, ki bo predvideval zmanjšanje obremenjenosti dostopnih cest z motornim prometom, preveril možnost krožnega prometa in predlagal alternativne oblike dostopa

Predvidene ureditve iz izdelane idejne zasnove se s kritično strokovno presojo prenesejo v PPIP (OPN). V nadaljevanju postopka je treba izdelati mobilnostni načrt.

5.1 Severni del Vipavske doline

Krajinska enota se nahaja v osrednjem delu MONG.

Na območju so ugodni naravni pogoji za kmetijstvo, ki omogočajo pestrost kmetijske pridelave in s tem povezano pestro kulturno krajino (mozaičnost kmetijskih kultur).

Na območju se pojavljajo večji in intenzivni sklopi kmetijskih površin, ki so značilni predvsem za Lijaško polje. Večja mozaičnost kmetijskih površin se pojavlja v južnem delu enote. Najpomembnejša usmeritev kmetijstva je poljedelstvo. V manjši meri pa se pojavljata še sadjarstvo in vinogradništvo.

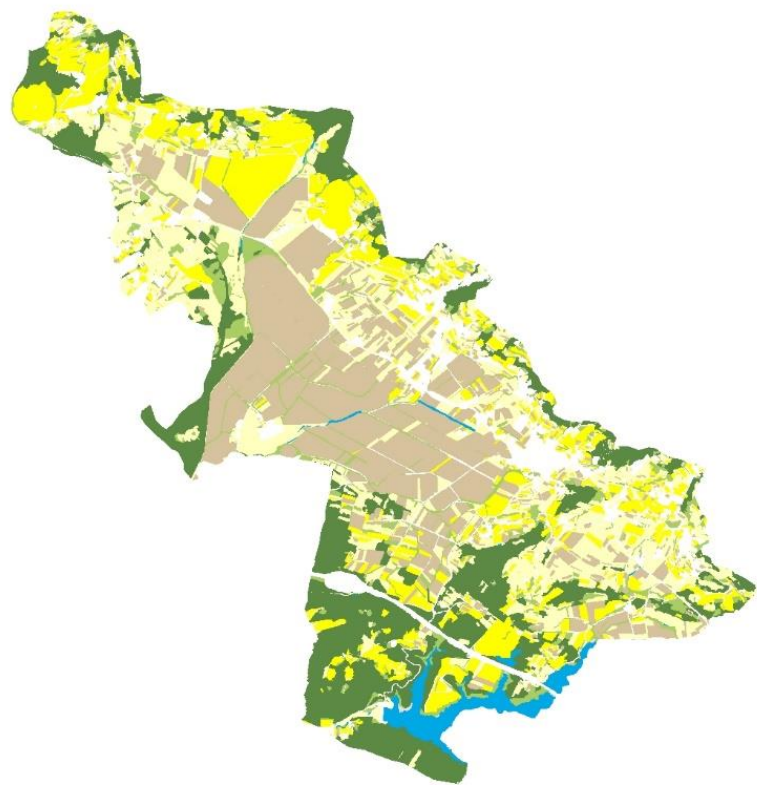
Ena izmed ključnih ekoloških prvin v enoti Severne Vipavske doline je gozd, ki deluje kot protiutež intenzivno obdelani kmetijski krajini in infrastrukturnim elementom, ki otežujejo naravno prehajanje prostora. Pojavlja se na robovih krajinske enote, nekoliko večje zaplate se pojavljajo v južnem delu.

Zelo pomemben ekološki koridor v kmetijsko obdelani krajini sta vodotoka Lijak in Ozlenšček.

Turizem je v severnem delu Vipavske doline neposredno povezan z naravo, ki nudi odlična izhodišča za rekreacijo in šport (kolesarske in pešpoti, konjenišstvo, adrenalinski športi). Pomemben element v turizmu je dejavnost jadralnega padalstva in kamp, ki leži v obravnavani enoti in je primarno namenjen jadralnemu padalcem.

Skozi enoto poteka državna cestna povezava, regionalna cesta III. reda Nova Gorica-Selo, ki je nosilka cestnega prometa in regionalna cesta III. reda Tri hiše-Vogrsko, ki predstavlja navezavo na hitro cesto. Južni del enote prečka hitra cesta H4 Nova Gorica – Razdrto.

Dejanska raba in njene spremembe med letoma 2002 in 2020

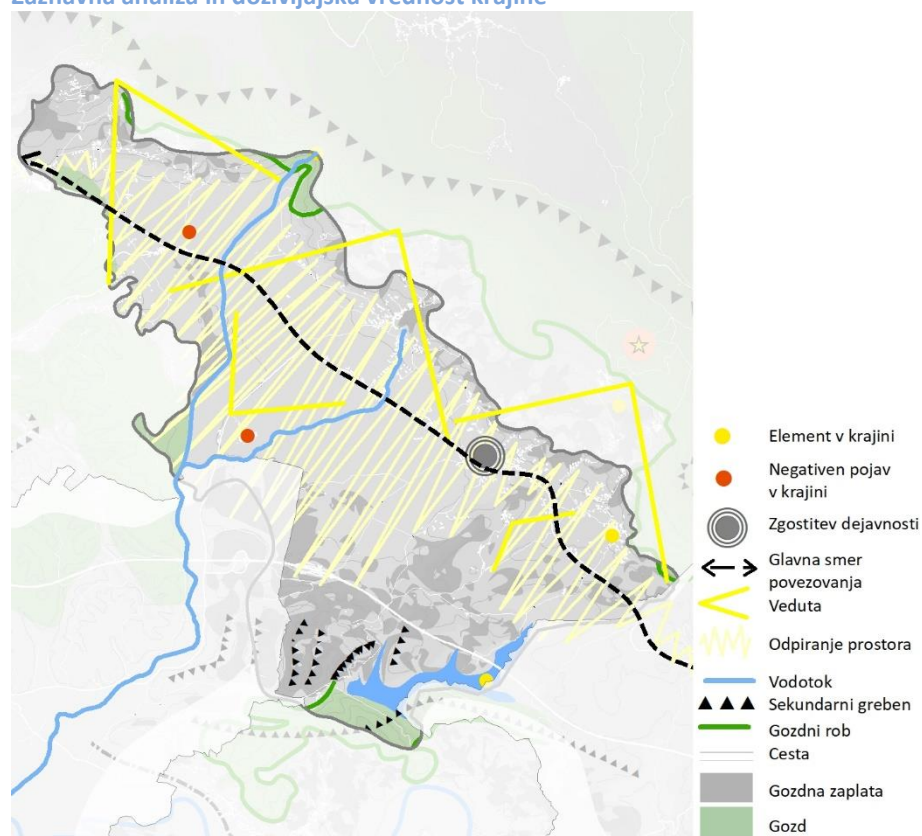
Enota predstavlja ravninski del občine in kot taka je primerna za kmetijstvo. Velik odstotek površine, 24 %, je namenjene intenzivni kmetijski rabi, večinoma gre za njivske površine. 16 % enote predstavljajo trajni nasadi (vinogradi, ekstenzivni sadovnjaki), 21 % pa travniške površine. Delež gozda je nizek (20 %). Pojavlja se predvsem na južnem delu enote, v okolici akumulacijskega jezera Vogršček. Pozidanost enote je nadpovprečna (9 %).

DEJANSKA RABA	2020 (HA)	2020 (%)	2002/2020 (HA)	2002/2020 (%)
Intenzivna kmetijska raba	525	24,4	-163,4	-7,6
Trajni nasadi	353	16,4	+68,8	+3,2
Travniške površine	464	21,5	-14,5	-0,7
Ostale kmetijske površine	144	6,7	+77,5	+3,6
Gozd	427	19,8	+20,6	+1,0
Pozidano zemljišče	197	9,1	+28,8	+1,3
Druge nekmetijske površine	1	0,0	+0,3	+0,0
Vode	46	2,1	-18,1	-0,8

Med letoma 2002 in 2020 se je po podatkih MKP spremenilo 18 % površine enote. Največji upad površin je v kategoriji intenzivne kmetijske rabe, kjer se je delež površin zmanjšal za slabih 8 %. Povečal se je delež ostalih kmetijskih površin in gozda, kar kaže na zaraščanje. Povečal se je tudi delež trajnih nasadov, predvsem na račun povečanja površine ekstenzivnih oziroma travniških sadovnjakov, nekoliko pa se je povečala tudi površina vinogradov in oljčnih nasadov. Povečal se je tudi delež pozidanih površin, in sicer za dober odstotek.

Zaznavna analiza in doživljajska vrednost krajine

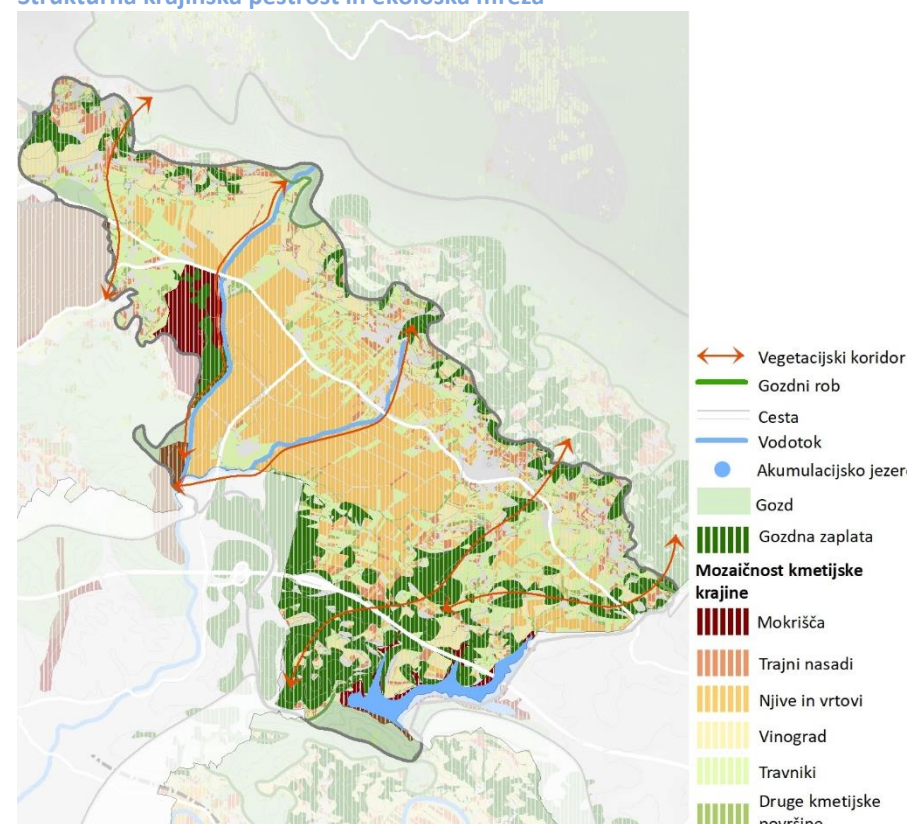
Opredelilna značilnost obravnavanega območja je razširjeno, kmetijsko obdelano dno Lijaškega in Šempaskega polja z odprtimi pogledi in občutkom prostranosti prostora. Ravninska kmetijska krajina je s severne strani obdana z izrazitim skalnatim robom Trnovske planote, z južne strani pa obrobjena z nizkim in razgibanim gričevjem redkejšega gozda in gozdnih zaplat.

Glavne prepoznavnosti območja so izvir Lijaka in struga z obvodno vegetacijo, Lijaško polje z vlažnimi travniki, pristajališče za jadralne padalce, akumulacijsko jezero Vogršček in prostrane kmetijske površine v ravnini.

Osrednjo os enote predstavlja državna cesta R3 Kromberk-Selo ob kateri je predvidena umestitev državne kolesarske povezave. Vzporedno potekajo ostale infrastrukturne linije; 110 kV daljnovod in hitra cesta Razdrto-Nova Gorica.

Enoto preči regionalna cesta Selo – Nova Gorica, ki je pomembna grajena členitvena prvina in nosilka orientacije v prostoru ter hitra cesta Selo – Vogrsko, ki je v prostoru zaradi obraščenosti manj izrazita.

Strukturna krajinska pestrost in ekološka mreža

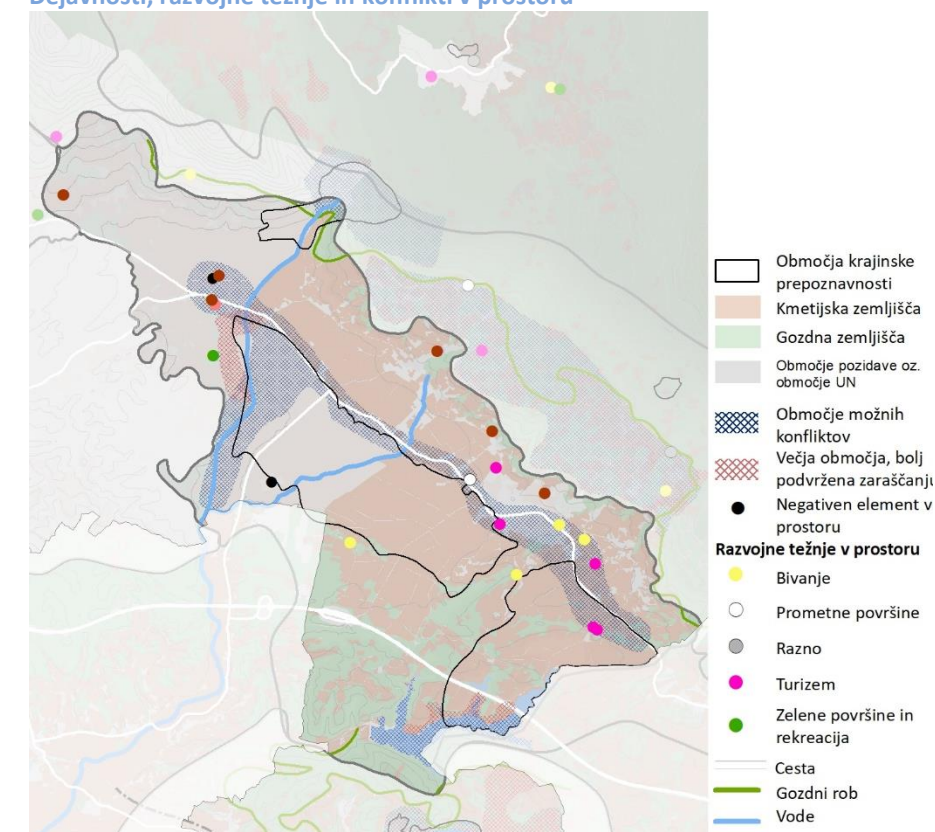

Krajinska enota je v preteklosti zaradi melioracij in regulacij izgubila prvoten izgled, večino primarnega rasti in s tem tudi biotsko raznovrstnost. Obsežne mokrotne travnike in nižinske gozdove so nadomestila polja in sadovnjaki. Monokulturni nasadi in intenzivno kmetijstvo negativno vplivajo na biotsko in krajinsko pestrost. S posodabljanjem kmetijstva se homogenizira raba tal, iz krajine se odstranjujejo naravne prvine: posamezna drevesa, drevesne in grmovne živice, izravnavajo se mikroreliefne oblike in regulirajo vodotoki. Predvsem v ravnini so se živice, skupine dreveja in gozdne zaplate ohranile le izjemoma, zato so bili marsikje prekinjeni naravni - ekološki koridorji. Vso drevesno vegetacijo je treba ohraniti in spodbujati vzpostavitev novih vegetacijskih koridorjev za boljšo povezljivost med posameznimi območji.

Največja vizualna in tudi ekološka bariera v enoti je hitra cesta. Poteka po razgibanem in predvsem zaradi gozdnatosti pomembnem ekološkem območju. Trasa prečka tudi zadrževalnik Vogršček in deluje kot jez, ki ustvarja med dvema deloma višinsko razliko.

Tudi če umetno ustvarjeno, jezero Vogršček postaja ugodno rastišče za nove vrste. Izjemnega pomena za ohranjanje vrst je ostanek mokrotnih travnikov na Lijaškem polju. Ekstenzivno gospodarjeni vlažni travniki so življenjski prostor številnim živalskim vrstam.

Dejavnosti, razvojne težnje in konflikti v prostoru

Negativni pojavi in konflikti

Območje je predmet interesov zelo raznolikih dejavnosti. Tu se poleg kmetijstva, pojavljajo interesi za razvoj turizma, gospodarstva, športa in rekreacije, za umeščanje poselitve in prometnih površin. Hkrati je območje zelo občutljivo z vidika ohranjanja narave in biotske pestrosti, ki sta že okrnjeni zaradi slabo premišljenih ukrepov kmetijske politike v preteklosti.

- Med infrastrukturnimi koridorji je najbolj opazna hitra cesta. Preko kvalitetnih krajinskih območij poteka tudi visokonapetostni daljnovod.
- Ob zadrževalniku Vogršček, ki je bil primarno namenjen zadrževanju voda za namen namakanja kmetijskih površin, se pojavljajo tudi druge rabe (športne in rekreacijske aktivnosti) za katere ni urejene ustrezne infrastrukture.
- Zahodni del enote se ureja z Urbanističnim načrtom Nova Gorica.
- Nekoliko večje površine kmetijskih zemljišč v zaraščanju se pojavljajo na poplavnem območju Lijaka in ob zadrževalniku Vogršček, kjer prihaja do konfliktov med intenzivnim kmetijstvom, športno rekreacijskimi dejavnostmi in naravovarstveno pomembnimi območji (mokrotni travniki, vodni biotopi).
- Pojavljajo se neustrezno umeščeni in/ali predimenzionirani objekti, postavljeni med sklenjena območja kmetijskih zemljišč (Peloz), dotrajani objekti (nekdanja farma Okroglica; danes konjeniški klub).

Območja krajinske prepoznavnosti

Šempasko polje z Lijakom in Ozlenščkom

Intenzivno obdelana kmetijska krajina, zaradi odsotnosti drevja in hidromelioracijskih ukrepov, mestoma deluje geometrijsko tehnična, vendar še vedno naravna in privlačna. Vodotok Lijak, ki jo obrobja z zahodne strani pa na drugi strani ustvarja sproščeno potezo prostora.

Črniško (Dolenjsko) polje z zalivom Vogrščka

Krajinsko prizorišče je prostor izvedenih hidromelioracijskih ukrepov, ki na prvi pogled niso opazni. Tu je relief nekoliko bolj razgiban. Med polji se mestoma pojavljajo majhni pogozdeni, zakraseli griči, pogoste so živice, drevesa in grmovje. Del prizorišča je tudi zgornji del Vogrščka, ki deluje bolj naravno kot spodnji del in povečuje krajinsko privlačnost območja.

Krajinske prvine

Struga Lijaka z obvodno vegetacijo

Lijak z obvodno vegetacijo je pomembna naravna členitvena prvina na obravnavanem območju. Struga Lijaka je bila poglobljena in betonirana ob melioracijskih posegih v 70. letih prejšnjega stoletja. V tem času se je obvodna vegetacija znova zarasla in predstavlja pomemben ekološki koridor v krajinski enoti.

Vlažni travniki

Ekstenzivno gospodarjeni vlažni travniki se nahajajo predvsem južno od glavne ceste na Ajševici, severno so že precej degradirani zaradi škropljenja intenzivnih kmetijskih površin. Po izsuševalnih posegih v Vipavski dolini so zadnji ostanek nekdanj obsežnih vlažnih travnikov Vipavske doline in so izjemnega pomena za biotsko raznovrstnost območja

Nemeliorirane kmetijske površine

Mestoma ohranjeni ostanki nižinske krajine z značilnim prepletom njiv, travnikov in gozdnih zaplat. Od melioriranih se ločijo po drobnejši zemljiški strukturi in bolj organski oblikovanosti.

Meliorirane kmetijske površine

Meliorirane kmetijske površine so v ravninskem delu pretežno namenjene žitnim poljem, na gričevju, pobočjih in ob vodotokih pa sadnemu drevju in vinski trti.

Posamezna drevesa in skupine dreves na kmetijskih površinah

Drevesa, skupine dreves in grmi v kmetijski krajini predstavljajo pomemben element pri migraciji prostoživečih živali. Njihov ekosistemski pomen je na Lijaškem in Šempaskem polju velik, saj je ta prvina redka in precej oddaljena od večjih gozdnih površin.

Robovi njiv

Robovi njiv, ki niso kmetijsko obdelani, lahko na območjih intenzivne kmetijske proizvodnje močno povečajo biotsko raznovrstnost območja.

Hidromelioracijski jarki

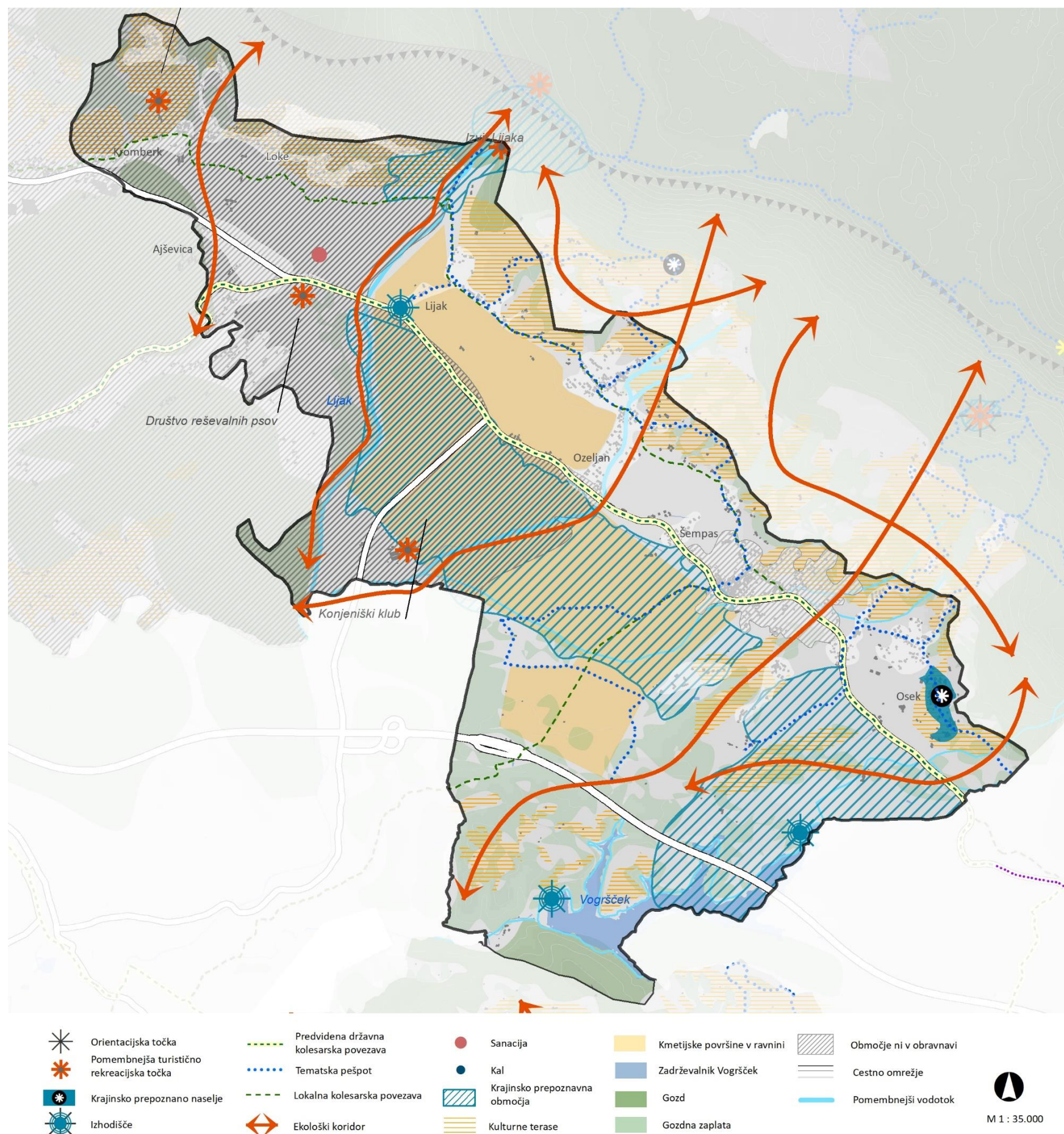
Zaradi izvedbe osuševalnih ukrepov se na kmetijskih zemljiščih spremeni hidrološki režim. Jarki na takih območjih lahko predstavljajo ostanek habitata, ki so ga vrste v preteklosti izgubile.

Infrastrukturni elementi - akumulacijsko jezero

Vodni zadrževalnik na potoku Vogršček predstavlja velik poseg v vodni krog Vipavske doline. Zgrajen je bil za potrebe namakanja v kmetijstvu, hkrati naj bi bila pomembna njegova vloga pri zaščiti pred poplavami. Sekundarno se namenja tudi ribolovu, športu in rekreaciji.

Koncept urejanja z usmeritvami za načrtovanje

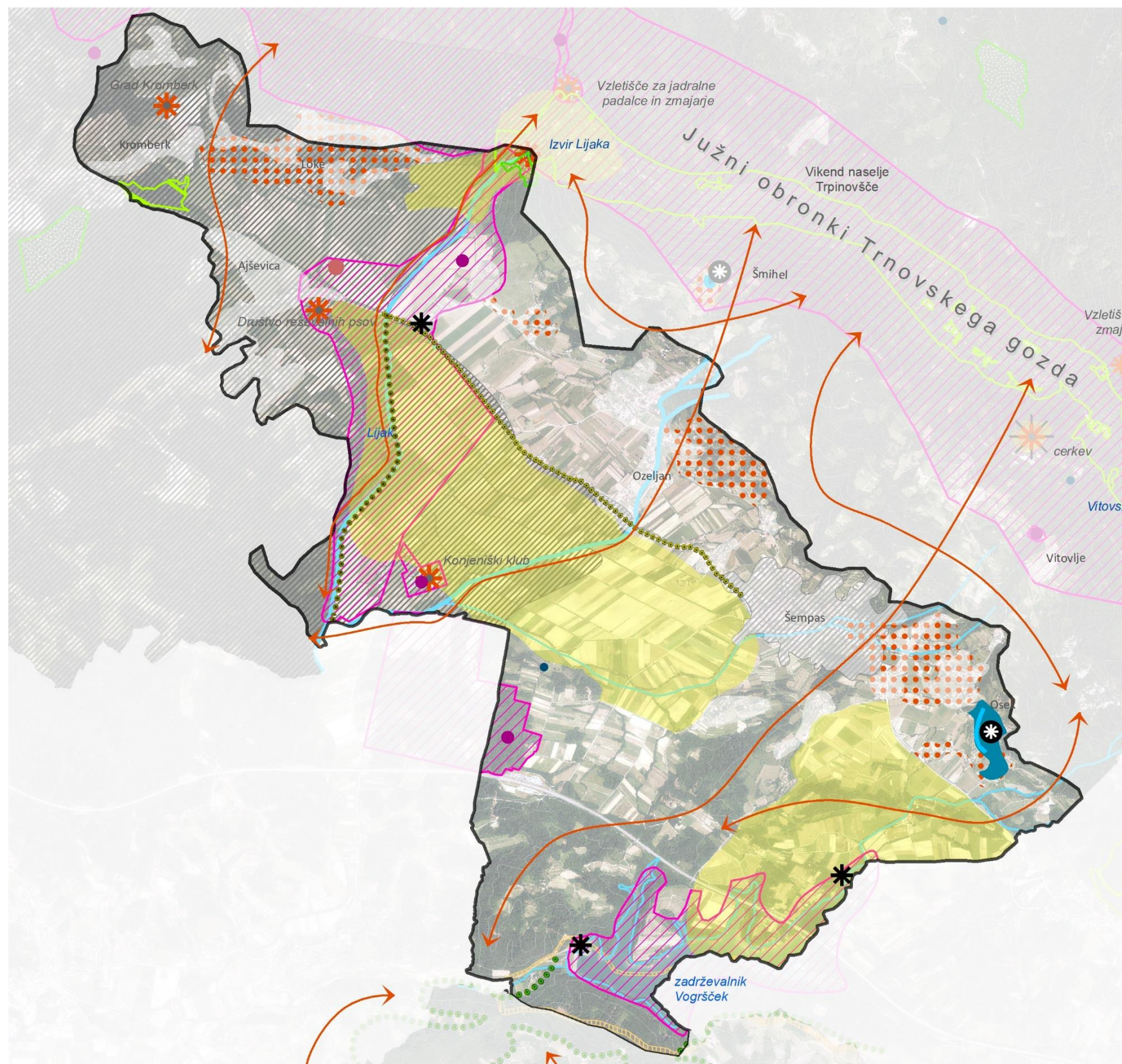
Enota je izjemno pomembna iz vidika kmetijstva, saj je delež intenzivnih sklopov kmetijskih površin na ravnini zelo visok. Ugodni so tudi naravni pogoji za kmetijstvo, ki omogočajo pestrost kmetijske pridelave in s tem povezano pestro kulturno krajino (mozaičnost kmetijskih kultur) na pobočjih. Najpomembnejše usmeritve kmetijstva so poljedelstvo, sadjarstvo in vinogradništvo.

Turizem v Vipavski dolini je neposredno povezan s kulturno krajino in z naravo, ki nudi odlična izhodišča za rekreacijo in šport (kolesarske in pešpote, konjeništvu, adrenalinski športi). V turizmu se odraža tudi uspešnost kmetijstva. Razširjena je dejavnost turističnih kmetij in osmic ipd. Z vidika športnega turizma in rekreacije so pomembne navezave na celotno Vipavsko dolino. Pomemben element v turizmu je dejavnost jadralnega padalstva in kamp, ki leži v obravnavani enoti in je primarno namenjen jadralnim padalcem. Priložnost za razvoj turizma – rekreacijskega območja nudi tudi območje ob zadrževalniku Vogršček.

Spodbuja se turistično dejavnost vezano na ekstenzivno kmetijstvo in gastronomsko ponudbo v obstoječih objektih prepoznavne arhitekturne kvalitete z navezavami (mreža kolesarskih in pešpoti) na krajinski park Južni obronki Trnovskega gozda, ožje turistično območje Vogršček, Kras in Novo Gorico.

Gozda je malo, vendar je ključna prvina v kulturni krajini z večplastnim pomenom. Pojavlja se v obliki **razčlenjenih gozdnih zaplat, ključnih ekoloških koridorjev**, kot protiutež intenzivno obdelani kmetijski krajini in infrastrukturnim elementom, ki otežujejo naravno prehajanje prostora. Ostanki gozdov v enoti so pomembni iz vidika biotske in krajinske pestrosti, vizualne privlačnosti krajine, socialnih in ekoloških funkcij.

Vzpostavi se turistične izhodiščne točke na območju Vogrščka in Lijaka (pristajališče za jadralne padalce). Vzdolž regionalne ceste je predvidena izgradnja državne kolesarske povezave. Čez območje poteka tudi Energijska pešpot od Lijaka do Sekulaka, ki povezuje naselja pod kraškim robom in opredeljena krajinsko prepoznavna območja.

✱ Izhodišče	■ Krajinsko prepoznavna območja	••••• Sanacija	• Kal, jezero, bajer	□ Varovalni gozd
✱ Pomembnejša turistično rekreacijska točka	▨ DPA	••••• Ohranjanje gozdnega roba	— Pomembnejši vodotok	▨ Območje ni v obravnavi
✱ Turistično rekreacijska točka	■ Posebne krajinske enote	••••• Ohranjanje roba kmetijskih zemljišč	— Ekološki koridor	
✱ Krajinsko prepoznavno naselje	— Preprečevanje zlivanja poselitve	— Ohranjanje roba poselitve		

Usmeritve za krajinsko enoto

- Za območja krajinske prepoznavnosti Lijaško in Šempasko polje se predlaga preveritev možnosti ekološke in krajinske revitalizacije območja na način, da se ohranja in dodatno zasaja drevesa in grmovje, da se ohranja obraščenost jarkov in neobdelanih robov njiv in se varuje mokrotne travnike ob Lijaku južno od regionalne ceste.
- Pred neustreznimi posegi se varuje robove naselij, še posebej rob krajinsko prepoznavnega naselja Osek. Preprečuje se zlivanje naselij vzdolž prometnic, med naselji se zagotavlja ustrezne neposeljene predahe in oblikuje kakovostne robove naselij.
- Preprečuje se širitev razpršene gradnje. Območja razpršene gradnje na pobočjih Trnovske planote se sanira z zgoščevanjem ali krajinsko oblikovnimi ukrepi.
- Ob vodotokih Lijak in Ozlenšček se zagotovi ustrezni pas obvodne vegetacije. Ohranja se poraslost melioracijskih jarkov in neobdelanih robov njiv, predvsem na Šempaskem in Lijaškem polju.
- Na pobočjih, severno od regionalne ceste se spodbuja obdelovanje kmetijskih površin (mešanost kultur), na območju Črniškega polja pa mozaični preplet kmetijskih rab – njiv, vinogradov, sadovnjakov in travnikov ter posamičnih dreves, gruč dreves in gozdnih zaplat.
- Posebej se varuje izraziti kmetijski rob ob regionalni cesti. Na območju vodotoka Lijak se preprečuje širjenje intenzivnih kmetijskih zemljišč, ohranja mozaičen preplet, ekstenzivna kmetijska raba ter mokrotne travniške habitate.
- Obstoječe gozdne površine se ohranja, krčitve gozdov in odstranjevanje drevesne in grmovne vegetacije v intenzivni kmetijski krajini dolinskega dna ni dopustno.
- V južnem delu enote se ohranja heterogenost gozdnega roba in prepletenost s kmetijskimi površinami, pretežno njivami in travniki v ravnini ter večjim deležem vinogradov ter sadovnjakov na položnih pobočjih.
- Manjše krčitve gozdov za potrebe kmetijstva so dopustne na pobočju. Ob tem je treba upoštevati krajinsko sliko območja z oblikovanjem organskega gozdnega roba in ohranjanjem zelenih klinov ter ekološke povezljivosti z dolinskim dnom. Z zasaditvijo avtohtone vegetacije se čimprej vzpostavi optimalen gozdni rob.
- Zaradi ohranjanja in zagotavljanja krajinske pestrosti in povezljivosti prostora je treba izboljšati, vzpostaviti nove in obvarovati obstoječe krajinske členitvene prvine, predvsem gozdne zaplate in vegetacijske koridorje v smeri sever jug, ki bodo ohranjale ekološko povezanost med Trnovsko planoto in Krasom.
- Turistična dejavnost naj se razvija ob obstoječi poselitvi, vezano na osnovno dejavnost npr. kmetije in kakovostne tradicionalne arhitekturne objekte.
- Ob upoštevanju strukturnih značilnosti, parcelacije in prostorskih smeri je v dolinskem dnu možna uvedba namakalnih sistemov in gradnja zadrževalnikov. Posege se preveri z ustreznimi strokovnimi preveritvami, strokovnimi podlagami, ki vključujejo tudi krajinske vidike.

Usmeritve za posebne krajinske enote

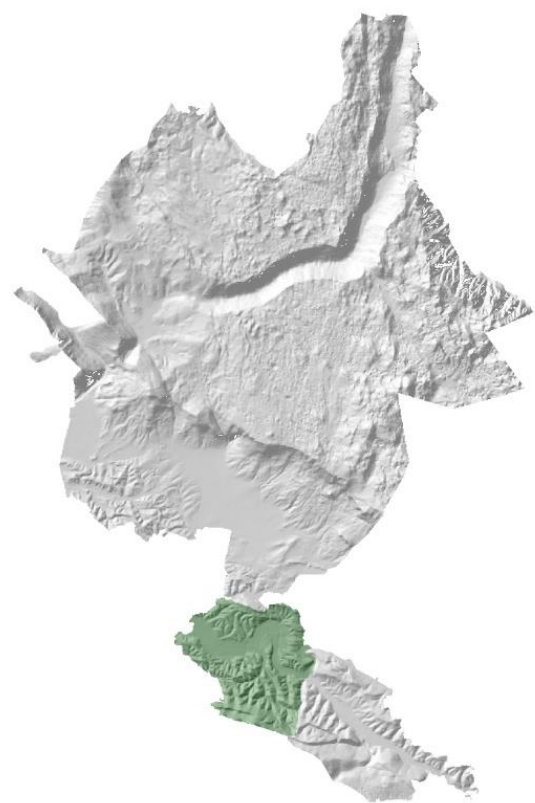
Ožje rekreacijsko turistično območje Vogršček se programsko, krajinsko in oblikovno uredi z namenom umeščanja rekreativnih in turističnih dejavnosti, ob upoštevanju njegovega primarnega pomena (namakanje kmetijskih zemljišč). Uredi se izhodiščne točke z navezavami na širše območje, obvodne ureditve, vstopna in izstopna mesta, ohranja se dostopnost do vode, obraslost bregov in omejuje uporabo fitofarmacevtskih sredstev. Za območje se izdela podrobno krajinsko zasnovo.

Širše območje vodotoka Lijak se ureja s poudarkom na zagotovitvi renaturacije vodotoka, vzpostavitvi retencijskih površin in vodnih biotopov. Programske točke (pristajališče za padalce, kamp, izvir Lijaka, območje Društva reševalnih psov) se vključi v krajinsko ureditev območja. Izdeli se podrobna krajinska zasnova.

Za namen morebitne širitve in končne sanacije se pripravi krajinska zasnova **za celotno območje pridobivalnega prostora Okroglica**. Na osnovi celovite strokovne podlage se izdeli medobčinski podrobni prostorski načrt (regionalni prostorski načrt), ki bo predvidel tudi sprotne in končne sanacije obstoječega kopa ter določil faznost izrabe.

Za namen programske in oblikovne prenove se za **območje konjeniškega kluba** izdeli OPPN.

5.2 Južni del Vipavske doline

Krajinska enota leži na jugu MONG in predstavlja območje ob reki Vipavi.

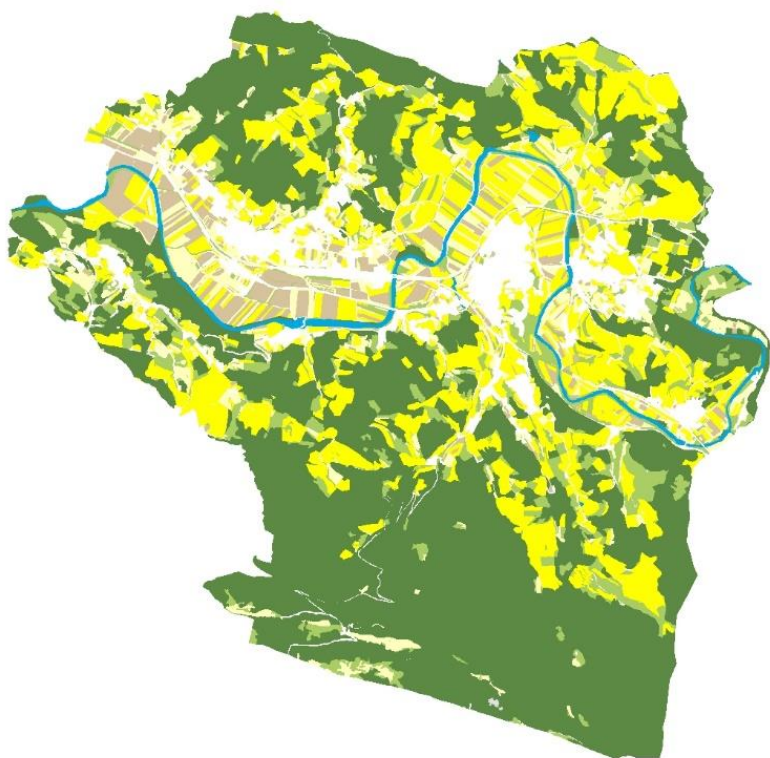
Na območju so ugodni naravni pogoji za kmetijstvo, ki omogočajo pestrost kmetijske pridelave in s tem povezano pestro kulturno krajino (kulturne terase in mozaičnost kmetijskih kultur). Za območje je značilna mešanost kultur in razdrobljenost kmetijskih površin. Na območju enote večino kmetijskih zemljišč obdelujejo manjša kmetijska gospodarstva z do 5 ha primerljivih kmetijskih zemljišč v uporabi. Tri kmetije obdelujejo več kot 50 ha primerljivih kmetijskih zemljišč.

Najpomembnejše usmeritve kmetijstva so vinogradništvo in vinarstvo ter pridelava oljk. Veliko je tudi njiv in ekstenzivnih sadovnjakov, manj pa ostalih kmetijskih rab.

Turizem v Vipavski dolini je neposredno povezan s kulturno krajino – vinogradniške kmetije se pogosto dopolnilno ukvarjajo s turizmom. Z vidika športnega turizma in rekreacije so pomembne navezave na Kras in celotno Vipavsko dolino. Vse bolj pa je kot rekreacijski element priljubljena reka Vipava.

Najpomembnejše naselje v enoti je Dornberk, ki je pomembno prometno stičišče, kjer se stikata državna cesta I. reda R1-204 Šempeter-Dornberk-Štanjel-Sežana in državna cesta III. reda R3-611 Dornberk-Selo. Pomembnejša lokalna prometna povezava poteka preko naselja Potok pri Dornberku v občino Komen. Pomembna s prometnega vidika je železniška proga Nova Gorica – Sežana. Skozi enoto poteka tudi železniška proga Prvačina – Ajdovščina, ki ne obratuje.

Dejanska raba in njene spremembe med letoma 2002 in 2020

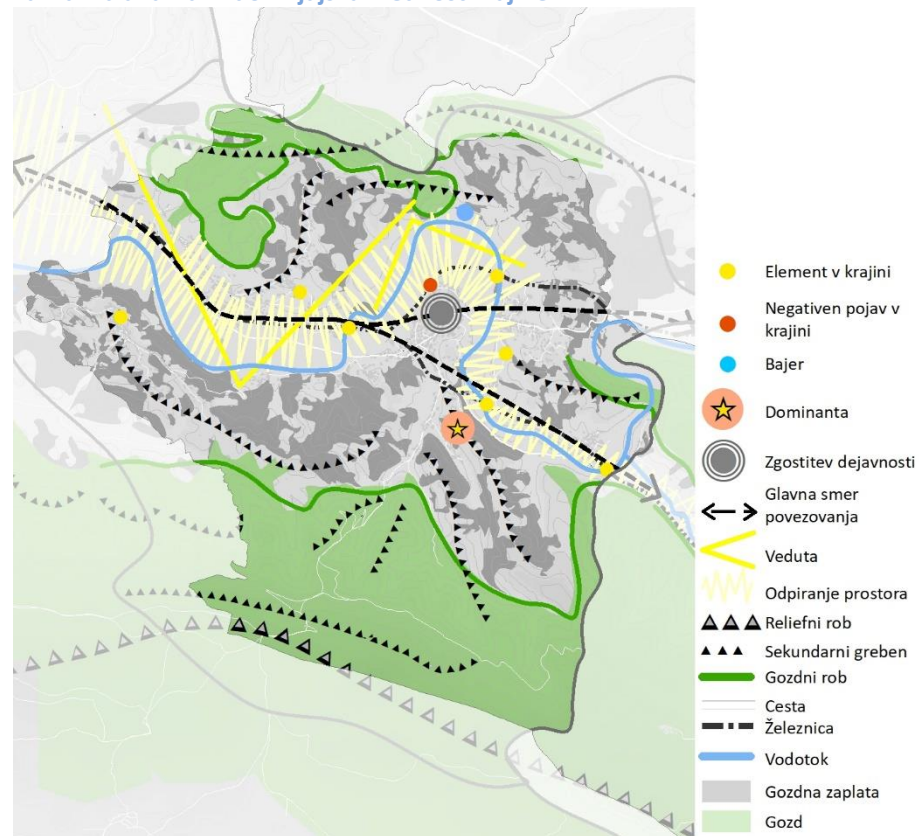
Območje enote ob reki Vipavi je nadpovprečno pozidano (8 %). Enota je primerna za kmetijstvo in je obdelana z vinogradi, oljčniki in intenzivnimi sadovnjaki. Delež trajnih nasadov je tako zelo visok (22 %), prav tako je nadpovprečen delež površin, namenjenih intenzivni kmetijski rabi, in delež ostalih kmetijskih površin.

DEJANSKA RABA	2020 (HA)	2020 (%)	2002/2020 (HA)	2002/2020 (%)
Intenzivna kmetijska raba	77	4,3	-7,8	-0,4
Traini nasadi	402	22,2	-112,9	-6,2
Travniške površine	142	7,8	-19,9	-1,1
Ostale kmetijske površine	179	9,9	+118,8	+6,6
Gozd	838	46,3	-15,5	-0,9
Pozidano zemljišče	149	8,2	+33,1	+1,8
Druge nekmetijske površine	0,6	0,0	-0,2	0,0
Vode	24	1,3	+4,4	+0,2

Med letoma 2002 in 2020 se je po podatkih MKGP spremenilo 17 % površine enote. Največ sprememb je v kategoriji trajnih nasadov, ki so se zmanjšali za 6 %, posledično so se ostale kmetijske površine povečale (7 %). To kaže na opuščanje obdelovalnih površin. Nekoliko se je povečal delež pozidanih zemljišč (2 %).

Zaznavna analiza in doživljajska vrednost krajine

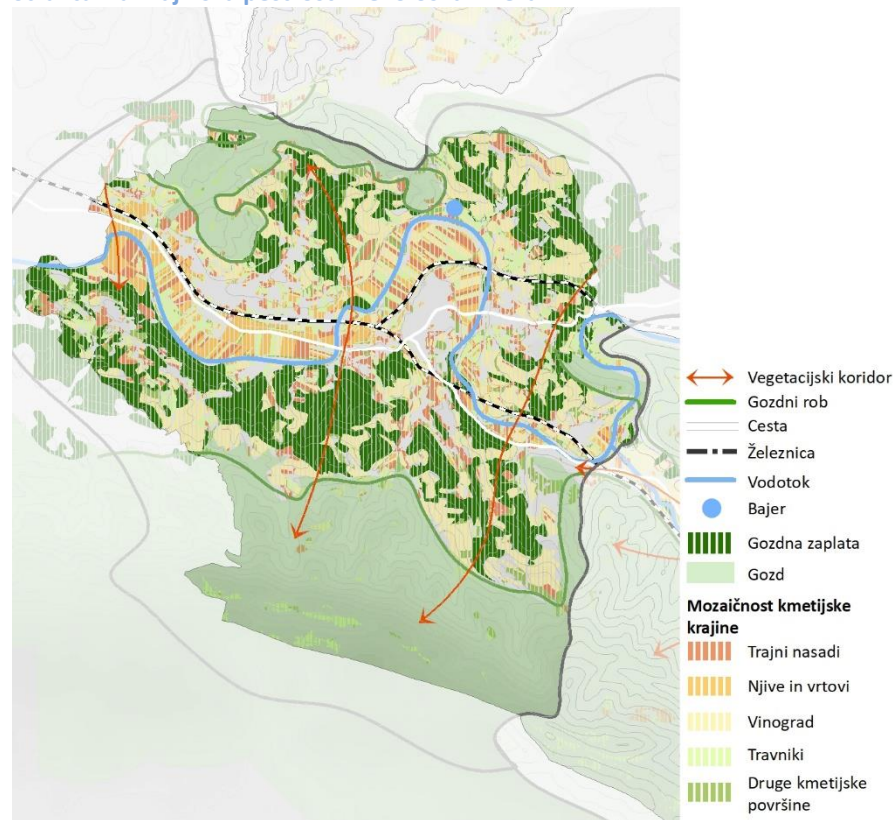
Opredelilna značilnost obravnavanega območja je razširjena, kmetijsko obdelana dolina, z izrazitimi infrastrukturnimi koridorji, ki vlečejo približno vzporednico z naravno potezo reke Vipave. Kraški rob je izrazit, strmo pobočje pa so v grape in posamezna slemena razrezali številni hudourniki in potoki.

Prepoznavno območje enote je slikovito vinogradniško gričevje nad reko Vipavo.

Dominanta v prostoru je naselje Tabor, ki dominira s svojo posebno obliko in lego. V prostoru pa se pojavljajo tudi drugi vizualno izpostavljeni in prepoznavni elementi; cerkve (Gradišče, Prvačina, Zalošče) in železniški mostovi preko reke Vipave. Kot negativen element je izpostavljen objekt na dornberškem polju, zgrajen izven okvira naselja, ki ga opredeljuje železnica.

Posebnost območja je Zaloški bajer, ostanek nekdanje struge reke Vipave.

Strukturna krajinska pestrost in ekološka mreža

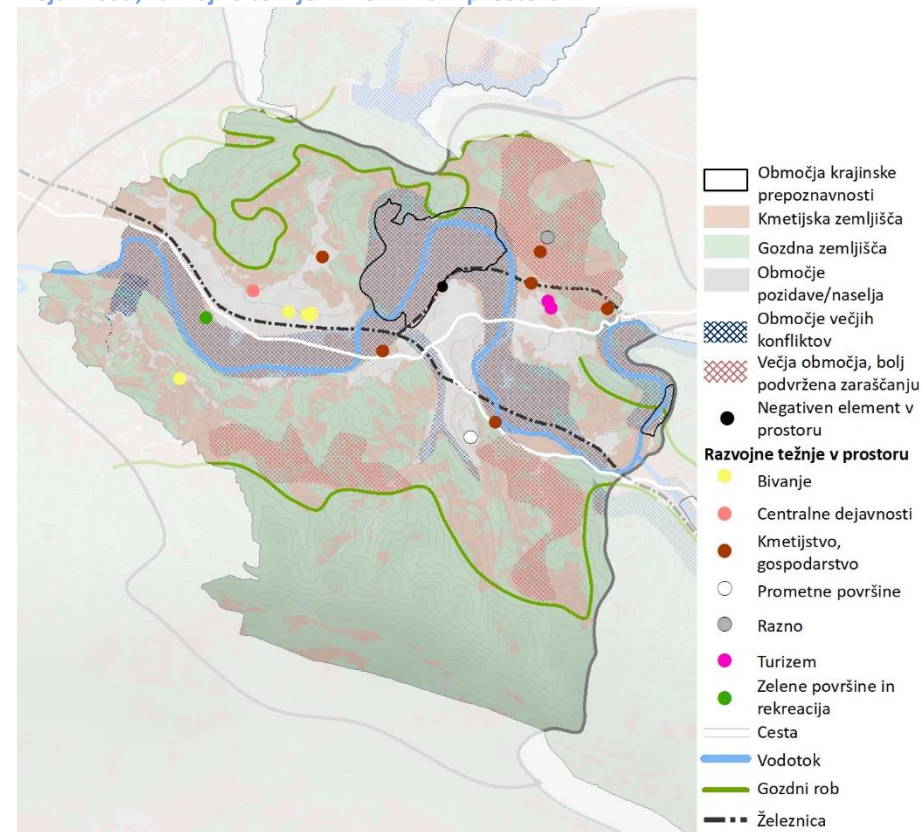
Največjo ekološko bariero v prostoru predstavljata železnica in cesta, ki se v vzhodnem delu enote razdelita na dva kraka in tako še otežujeta naravno prehajanje območja. Posamezne gozdne zaplate, ki se približajo infrastrukturnim linijam so zato zelo pomemben element ekološke mreže.

Monokulturni nasadi in intenzivno kmetijstvo negativno vplivajo na biotsko in krajinsko pestrost. S posodabljanjem kmetijstva se homogenizira raba tal, iz krajine se odstranjujejo naravne prvine, izravnavajo se mikroreliefne oblike in regulirajo vodotoki. Izjemnega pomena je Zaloški bajer, ki nudi zatočišče številnim rastlinskim in živalskim vrstam. Bajer je ostanek nekdanjega toka reke, ki je nastal zaradi regulacij reke Vipave in melioracij kmetijskih površin.

Gozdne površine, gozdni robovi, drevesne živice in posamezna drevesa pomembno vplivajo na krajinsko in biotsko pestrost, členijo krajino in predstavljajo vezni člen med posameznimi območji. Vso drevesno vegetacijo je treba ohranjati in spodbujati vzpostavitev novih vegetacijskih koridorjev in boljšo povezljivost med posameznimi območji.

Ključna je ohranitev in varstvo ekstenzivnih kmetijskih površin na pobočjih, na obdelovalnih terasah, saj zaradi pestrosti kultur, koridorjev grmovnih in drevesnih živic na čelih teras pomembno prispevajo k povezljivosti in pestrosti krajine. Območja poselitve in intenzivne kmetijske pridelave predstavljajo bariero, prekinitev mreže in povezav, zaradi česar so koridorji na teh območjih ključnega pomena.

Dejavnosti, razvojne težnje in konflikti v prostoru

Negativni pojavi in konflikti

Osrednjo os enote predstavljajo naravni koridor reke Vipave in dva infrastrukturna, cesta in železnica. Območje ob reki je izredno privlačno za različne, med seboj izključujoče se dejavnosti in z njimi povezane omejitve (kmetijstvo, ribolov, varstvo narave, vodni športi, državna kolesarska povezava, pešpoti in učne poti). Težavo predstavlja vse večja kmetijska intenzifikacija vinogradniških teras v stiku z bivanjem in varovanjem narave.

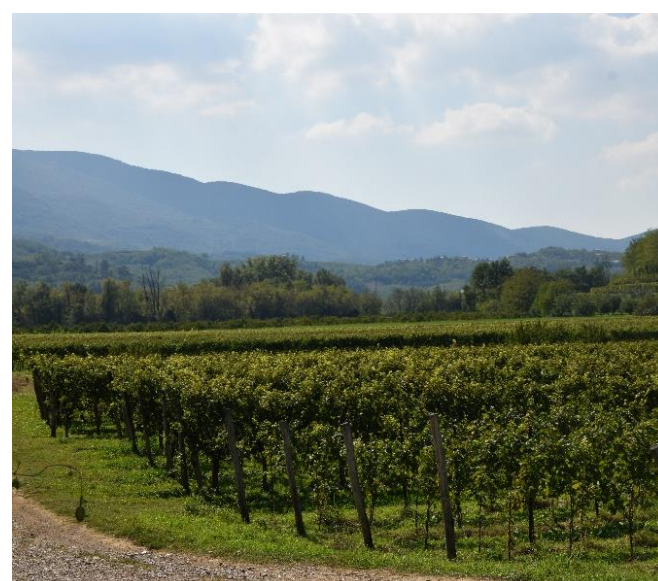
- Bregovi reke Vipave, kjer se kmetijske površine zajedajo v območje reke na način, da je popolnoma odstranjena obvodna vegetacija so prepoznani kot negativni.
- Vzporedno z železniškim koridorjem potekajo električni vodi, ki mestoma zmanjšuje doživljajsko vrednost krajine. Prav tako negativen je vpliv ob železnici postavljenih stolpov železniškega radijskega sistema (Saksid, Dornberk, Prvačina, Zalošče) in antenski stolp pri železniški postaji Steske.
- Posamezni objekti, postavljeni na dornberškem polju preko meje naselja, ki jo definira železnica.
- Zaraščanje kmetijskih površin je v enoti manj izrazit pojav. V dolini se zaraščajo predvsem kmetijska zemljišča na osojnih legah in strmejša oz. plazljiva pobočja (okolica Tabora in Gradišča nad Prvačino).
- Konflikt v prostoru predstavlja poplavnost vodotoka Potok in plazovito območje na Gradišču, ki se ureja in sanira z DPN.

Območja krajinske prepoznavnosti

Dornberško polje

Mozaični preplet kmetijskih rab – trajnih nasadov, s prevladujočo rabo vinogradov v okljuku reke Vipave.

Pekel

Del doline ob nekdanjem mlinu na Vipavi, kjer reka teče skozi zoženo gozdno območje.

Krajinske prvine

Struga Vipave z obvodno vegetacijo

Struga Vipave je večinoma regulirana in je iz vidika krajinske kot ekološke pestrosti bolj osiromašena, kot je bila v preteklosti. Kljub temu ima ob celotnem toku ohranjeno ali na novo zaraslo obvodno vegetacijo. Intenzifikacija kmetijskih površin ter protipoplavni ukrepi so glavni vzrok za krajinsko in ekološko osiromašenje reke Vipave.

Ravninski trajni nasadi – vinogradi

Večji vinogradi so pomembna prvina obravnavanega območja, ki sicer zmanjšujejo krajinsko in biotsko pestrost, so problematični iz ekološkega vidika območja, vendar v prostor vnašajo prepoznavnost, kontrastnost, red in čitljivost ter so iz vizualnega vidika pomemben element podobe krajine.

Mozaični preplet kmetijskih rab v dolini

Za dolinski del enote, z izjemo nekaterih območij, je značilna drobna členjenost in izrazitost parcelne strukture ter pestra izmenjava kultur, kar ustvarja zanimiv mozaični vzorec prepleta vinogradov, njiv, sadovnjakov in gradi značilno in pestro kulturno krajino. Mozaični preplet je pomembna kakovost območja, ki je tesno povezana z razdrobljenostjo in drobno parcelacijo. Pestra kulturna krajina območja je ogrožena zaradi poselitve, gradnje infrastrukture, opuščanja kmetijstva in zamenjave kultur, uvajanja monokultur in sprememb parcelacije.

Kulturne terase

Najprepoznavnejšo antropogeno krajinsko prvino predstavljajo kulturne terase (tradicionalna oblika obdelave zemlje). Terasa potekajo po plastnicah. Na njih se nahajajo predvsem vinogradi. Terasa se nahajajo na pobočjih od Prvačine do Zalošč, pojavljajo se tudi na južnih pobočjih Gradišča in pri naselju Saksid. Podoba teras je na eni strani ogrožena zaradi opuščanja kmetijstva in s tem zaraščanja, na drugi strani pa zaradi intenzifikacije in melioracij.

Zaloški bajer

Zaloški bajer je ostanek struge reke Vipave. Zaradi regulacije struge reke in melioracij v Vipavski dolini, se je ohranilo le še nekaj ostankov prvotne struge, poplavnih gozdov in travnikov, ki so izjemnega pomena za biotsko raznovrstnost območja.

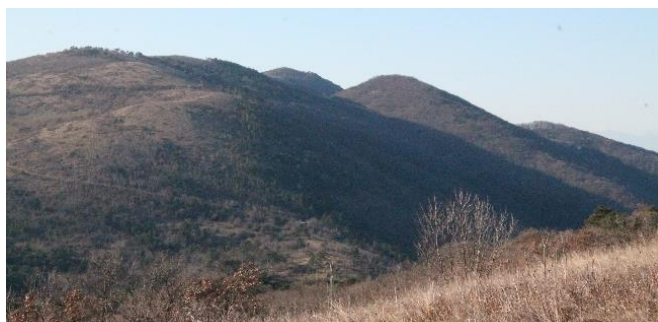
Infrastrukturni elementi železniške proge

Železniška proga, ki poteka po sredini obravnavane enote in z dvema krakoma zaokroža urbani prostor od ostalega. S svojimi nasipi, viadukti in mostovi je pomemben antropogeni element krajine. Proga sicer iz krajinskoeološkega vidika predstavlja resno ekološko bariero, vendar je njena pojavnost v nekaterih točkah ključni element prepoznavnosti enote.

Gozd kraškega roba

Na južni strani, kjer dolino zaključuje kraški rob, je gozd izrazito kompakten, gozdni rob je homogen in nadrobljen. Posamezna območja drugih rab (kmetijske, stanovanjske, ...) so na območju redka. Gre za območje, ki je pomembno tako z naravovarstvenega vidika, kot z vidika zagotavljanja ekološke funkcije gozda in krajinskoekološkega vidika.

Gozd na gričevju

Severno rob doline opredeljuje gozd na gričevju, ki je izrazito drugačen od gozda kraškega roba. Ključna razlika je mozaični preplet gozda in kulturnih teras. Gozdni rob je drobljen. Naravovarstvena funkcija tega gozda je manjša, kulturnoekološka pa zelo pomembna – predvsem z vidika zagotavljanja ustrezne mozaičnosti krajine.

Posamična drevesa in gruče dreves

Posamična drevesa ali gruče dreves so pomembne členitvene prvine, predvsem na večjih, odprtih vinogradniških površinah dolinskega dela enote. Izboljšujejo orientacijo, krajinsko pestrost in doživljajsko kakovost krajine sicer bolj homogenih območij. Vegetacijske prvine so ogrožene predvsem zaradi nevzdrževanja oz. neobnavljanja le teh, zaradi melioracij in intenziviranja kmetijske proizvodnje.

Koncept urejanja z usmeritvami za načrtovanje

Najpomembnejša prvina enote je **reka Vipava**, ki je pomembna iz mnogih vidikov. Reka Vipava (s poplavnimi območji in dolinskim dnom) naj s premišljeno renaturacijo, krajinskimi ureditvami in navezavami postane ključna nosilka rekreacijskih, turističnih, vizualnih in ekoloških funkcij v prostoru. Za dolinsko dno ob reki Vipavi je značilna izrazita odprtost in preglednost prostora, ki se jo ohranja. V območje obravnave se vključi tudi ureditev vodotoka Potok v naseljih Potok in Draga pri Dornberku, ki bo vključevala tudi reševanje poplavne problematike območja in s krajinskimi ukrepi nadgradila toge tehnične ureditve predvidene regulacije vodotoka.

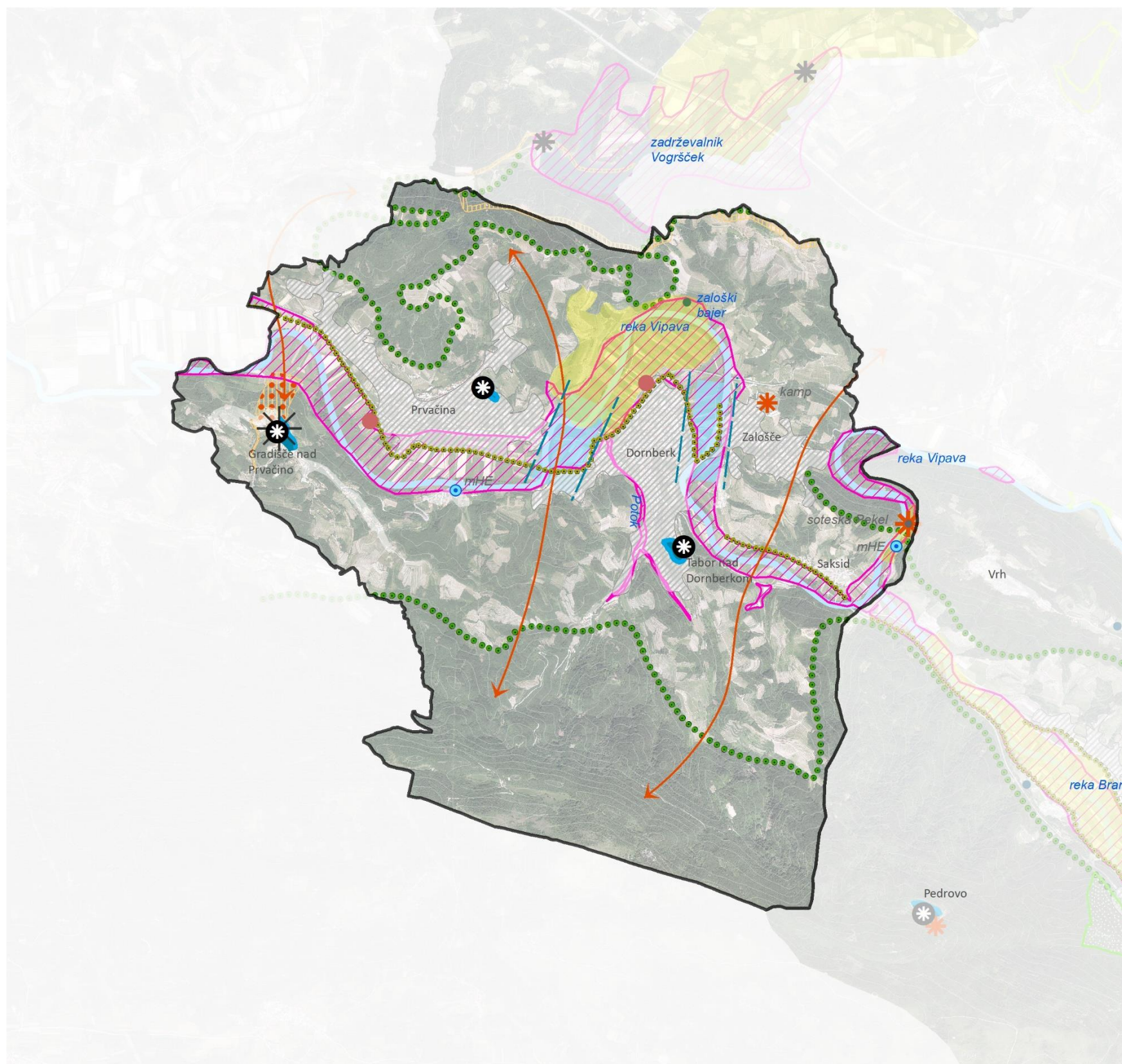
Dolinsko dno ob reki Vipavi (Prvaško in Dornberško polje) je **izjemno pomembno iz vidika kmetijstva**. Na teh območjih so bile izvedene melioracije, ob določenih pogojih so možne izvedbe komasacij, izboljšati je treba krajinsko in biotsko pestrost ter vzpostaviti ekološke in rekreacijske koridorje. Za območje so značilni izraziti in kakovostni kmetijski robovi. Iz krajinskega vidika je izjemno pomembno območje krajinske prepoznavnosti Dornberško polje. **Mozaični preplet in pestra kulturna krajina v gričevnatem svetu** je značilna za pobočja severno in južno od dolinskega dna reke Vipave. Najpomembnejše usmeritve kmetijstva so vinogradništvo in vinarstvo ter pridelava oljk. Veliko je tudi njiv in ekstenzivnih sadovnjakov, manj pa ostalih kmetijskih rab.

Turizem v Vipavski dolini je neposredno povezan s kulturno krajino – vinogradniške kmetije se pogosto dopolnilno ukvarjajo s turizmom. Spodbuja se turistična dejavnost vezana na ekstenzivno kmetijstvo in gastronomsko ponudbo v obstoječih objektih prepoznavne arhitekturne kvalitete. Z vidika športnega turizma in rekreacije so pomembne navezave na Kras in celotno Vipavsko dolino. Vse bolj pa je kot rekreacijski element priljubljena reka Vipava. Pomembna turistična točka (atrakcija) je soteska Pekel, graščinski kompleks z žago, Lanthierijevim mlinom in domačijo (območje prepoznavnosti, kulturni spomenik lokalnega pomena, naravna vrednota). Pri Zaloščah se vzpostavlja ter funkcionalno in oblikovno nadgradi kamp (glamping).

Preko enote poteka koridor državne kolesarske povezave. Njeno umeščanje se je v največji možni meri približalo toku reke Vipave. Na posameznih odsekih predvidena kolesarska povezava sovpada s predvideno tematsko potjo ob reki Vipavi. Vedute na reko Vipavo se odpirajo na urejeni in označeni peš poti »Med vinogradi«, ki poteka v severnem delu enote in mimo turistično zanimive točke – bajerja ob Vipavi.

Gozdovi območja so ključnega pomena iz vidika biotske in krajinske pestrosti, vizualne privlačnosti krajine, socialnih in ekoloških funkcij. Krajino doline Vipave uokvirjajo in jo vizualno zaključujejo. Zelo pomemben je gozd kot kulisa gradu Rihemberk in vegetacijski koridorji predvsem v kmetijsko intenzivni krajini.

V enoti se nahaja čistilna naprava Prvačina, ki je umeščena na drugi strani ceste kot naselje, obkrožajo jo kmetijske površine in dve mali hidroelektrarni.

	Orientacijska točka z razgledom		Krajinsko prepoznavna območja		Sanacija		Kal, jezero, bajer
	Pomembnejša turistično rekreacijska točka		DPA		Ohranjanje gozdnega roba		Mala hidroelektrarna
	Turistično rekreacijska točka		Posebne krajinske enote		Ohranjanje roba kmetijskih zemljišč		Ekološki koridor
	Krajinsko prepoznavno naselje		Preprečevanje zlivanja poselitve		Ohranjanje roba poselitve		Območje ni v obravnavi

Usmeritve za krajinsko enoto

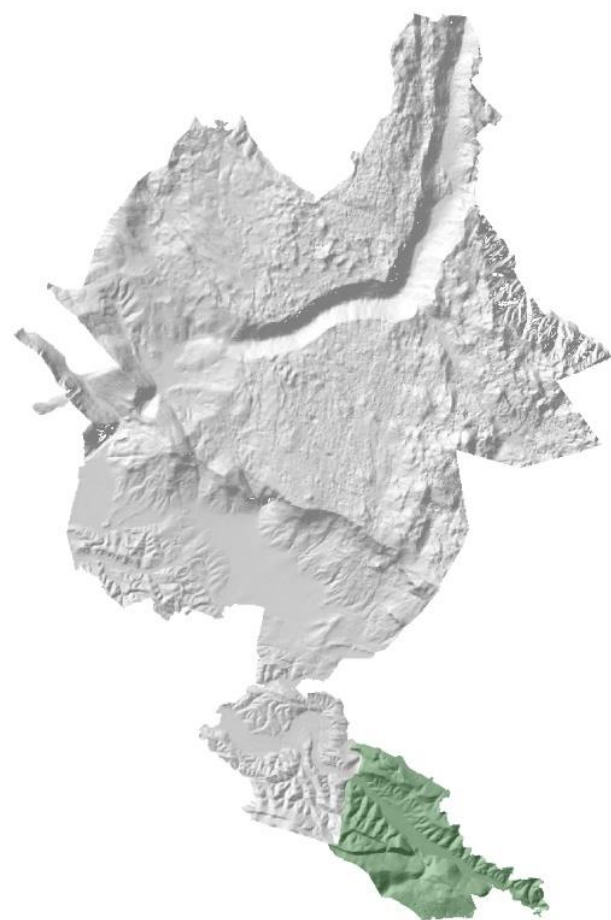
- Pred neustreznimi posegi (gradnje, preoblikovanje terena, spremembe parcelacije, vnašanje netradicionalnih kmetijskih kultur) se posebej varuje območje krajinske prepoznavnosti – Dornberško polje. Na območje se ne umešča grajenih prvin, varuje se ambientalna vrednost prostora, mozaični preplet kmetijskih rab poraslost melioracijskih jarkov in neobdelanih robov njiv.
- Na območju krajinske prepoznavnosti mlina v Peklu se varuje kuliso mlina z obvodno krajino. Na območje se ne umešča grajenih prvin. Območje se vključi v turistično ponudbo. Mimo območja potekata obe predvideni povezavi – tematska pešpot in kolesarska pot.
- Spodbuja se kmetijske dejavnosti (obstoječih kultur, mozaični preplet kmetijskih rab), preprečuje zaraščanja zemljišč in homogenizacija kmetijske rabe.
- Posebej se varujejo izraziti kmetijski robovi intenzivnejših kmetijskih površin v ravnini in mozaični preplet na terasiranem pobočju z vzdrževanjem kulturnih teras.
- Turistična dejavnost se razvija ob obstoječi poselitvi, vezano na osnovno dejavnost npr. turistične kmetije.
- Obstoječe gozdne površine se ohranja, krčitve gozdov in odstranjevanje drevesne in grmovne vegetacije v intenzivni kmetijski krajini dolinskega dna ni dopustno.
- Manjše krčitve gozdov za potrebe kmetijstva so dopustne na pobočju. Ob tem je treba upoštevati krajinsko sliko območja z oblikovanjem organskega gozdnega roba in ohranjanjem zelenih klinov ter ekološke povezljivosti z dolinskim dnom. Z zasaditvijo avtohtone vegetacije se čimprej vzpostavi optimalen gozdni rob.
- Pred neustreznimi posegi se varuje robove naselij, še posebej rob krajinsko prepoznavnih naselij Gradišče, Prvačina (del) in Tabor.
- Posebno pozornost se posveti varovanju Zaloškega bajerja, ki mora predstavljati življenjski prostor avtohtonim vodnim organizmom. Ohranja se morfologijo in obvodno zarast. Bajer naj se občasno čisti in vzdržuje, da ne pride do spontanega zasutja in zaraščanja. Zaloški bajer še naprej ohranja tudi izobraževalno vlogo.
- S krajinsko oblikovnimi ukrepi (zasaditve, oblikovna prenova objektov ipd.) se sanira razpršena gradnja na krajinskem prizorišču Dornberško polje in čistilna naprava Prvačina, na način, da bodo v prostoru manj vpadljivi in vsaj deloma zakriti.
- Ohranja se heterogenost gozdnega roba in prepletenost s terasasto krajino vinogradov na pobočju. Dovoljeni so manjši poseki z namenom vzpostavitve novih ekstenzivnih teras.
- Med naselji se zagotavlja/ohranja ustrezne predahe in oblikuje kakovostne robove naselij. Preprečuje se zlivanje naselij in širitev razpršene gradnje.
- Ob upoštevanju strukturnih značilnosti, parcelacije in prostorskih smeri je v dolinskem dnu možna uvedba namakalnih sistemov in gradnja zadrževalnikov. Posege se preveri z ustreznimi strokovnimi preveritvami, strokovnimi podlagami, ki vključujejo tudi krajinske vidike.
- Vzpostaviti je treba nove in obvarovati obstoječe vegetacijske (ekološke) koridorje, predvsem v smeri sever jug, čez območja intenzivnih kmetijskih površin.
- Sanacija plazu pri naselju Gradišče se načrtuje in ureja z DPN.

Usmeritve za posebne krajinske enote

Reka Vipava in dolinsko dno se s podrobno krajinsko zasnovo, ki vključuje tudi vodnogospodarske ureditve, umestitve premostitev in poti, vključitev objektov in ureditev (male hidroelektrarne, mlini, čistilna naprava) in druge preveritve, načrtuje na način, da se ob upoštevanju krajinske slike zagotovi vzpostavitev retencijskih površin, renaturacijo in ekološko obnovo reke Vipave (vključno z vodotokom Potok) s tehnikami revitalizacije kot so brzice, tolmoni, pragovi, prodišča, vrbovi popleti, zalivi, zajede, restavracije meandrov, umetna mokrišča, obvodno rastje ipd. ter ekološka in krajinska revitalizacije kmetijsko intenzivnih območij z ohranitvijo in zasaditvijo vegetacijskih prvin, ohranjanjem poraslosti melioracijskih jarkov in neobdelanih robov njiv, predvsem na območjih novo izvedenih regulacij ob Vipavi. Jasno je treba opredeliti sistem kopališč, vstopno izstopnih točk in režim uporabe obvodnih rekreativnih površin. Poplavna varnost se prednostno zagotavlja s sonaravnimi ukrepi, kjer to ni mogoče (predvsem v naseljih) se le ta zagotovi z drugimi protipoplavnimi ukrepi kot so protipoplavni zidovi, škarpe in druge bolj tehnične vodnogospodarske ureditve.

Za območje **Zeleni gaj** se z namenom programske in oblikovne prenove pripravi krajinsko arhitekturna idejna zasnova ureditve območja, katere rešitve se prenesejo v PPIP za enoto urejanja prostora v OPN. Območje se oblikuje na način, da se v čim večji možni meri ohranja naravno prizorišče. Posegi v prostor morajo biti minimalistični in sonaravno urejeni. Objekti se umeščajo na dno grape oziroma na vznožje pobočja in naj bodo oblikovno enotni. Uredi in zasadi se parkirišče ter dostop do območja. Območje se oblikuje za namen izvedbe glasbenih, kulturnih in drugih prireditev ter dogodkov.

5.3 Dolina Branice

Enota je najbolj južna enota v občini.

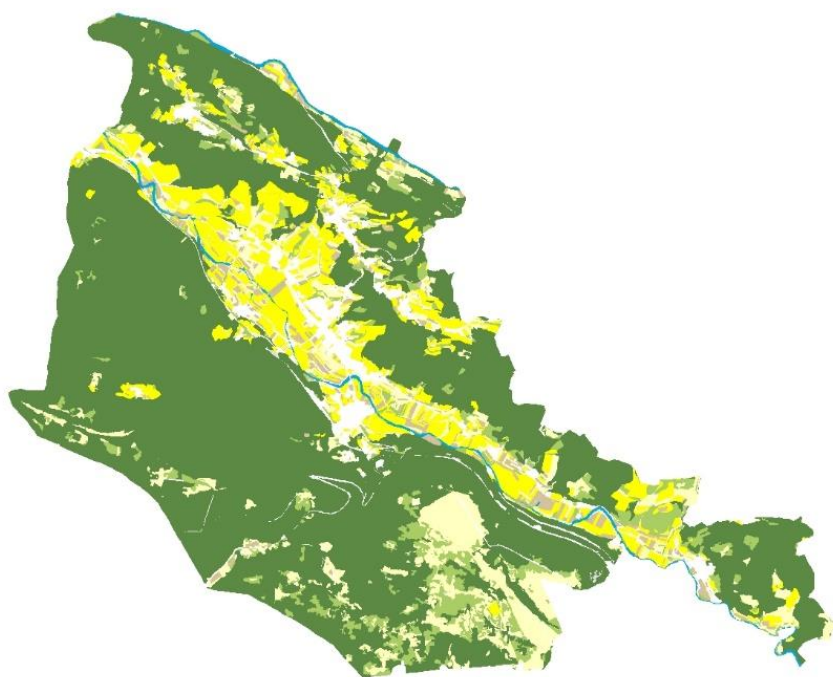
Za območje je značilna mešanost kultur in razdrobljenost kmetijskih površin, predvsem v dolinskem delu. Po celotni dolini in po južnih pobočjih se pojavljajo večje kmetijske površine v sklenjeni velikosti nad 1 ha do max. 4 ha. O večjih, intenzivnejših kompleksih, ki se pojavljajo pretežno v Vipavski dolini in na Banjšicah, težje govorimo. Najpomembnejše usmeritve kmetijstva so vinogradništvo in vinarstvo ter pridelava breskev in oljk. Veliko je tudi njiv in ekstenzivnih sadovnjakov, manj pa ostalih kmetijskih rab.

Turizem je v dolini Branice neposredno povezan s kulturno krajino – vinogradniške kmetije se pogosto dopolnilno ukvarjajo s turizmom in so del ponudbe vinske ceste.

Pomemben element v turizmu, ki ima visok razvojni potencial je grad Rihemberk. Grad je bil več kot desetletje za javnost zaprt, pred nekaj leti pa se je začela njegova prenova. Prenova sicer še vedno poteka, vendar je grad ponovno odprt, na njem se odvijajo različne dejavnosti, tematske delavnice, koncerti ipd.

Najpomembnejše naselje v enoti je Branik, ki je pomembno prometno stičišče, kjer se stikata državna cesta I. reda R1-204 Šempeter-Dornberk-Štanjel-Sežana in državna cesta III. reda R3-618 Branik – Komen – Krajna vas – Dutovlje. Pomembnejša lokalne prometna povezava poteka preko Preserji proti avtocestnemu priključku Batuje oz. proti Ajdovščini. Pomembna s prometnega vidika je tudi železniška proga Nova Gorica – Sežana.

Dejanska raba in njene spremembe med letoma 2002 in 2020

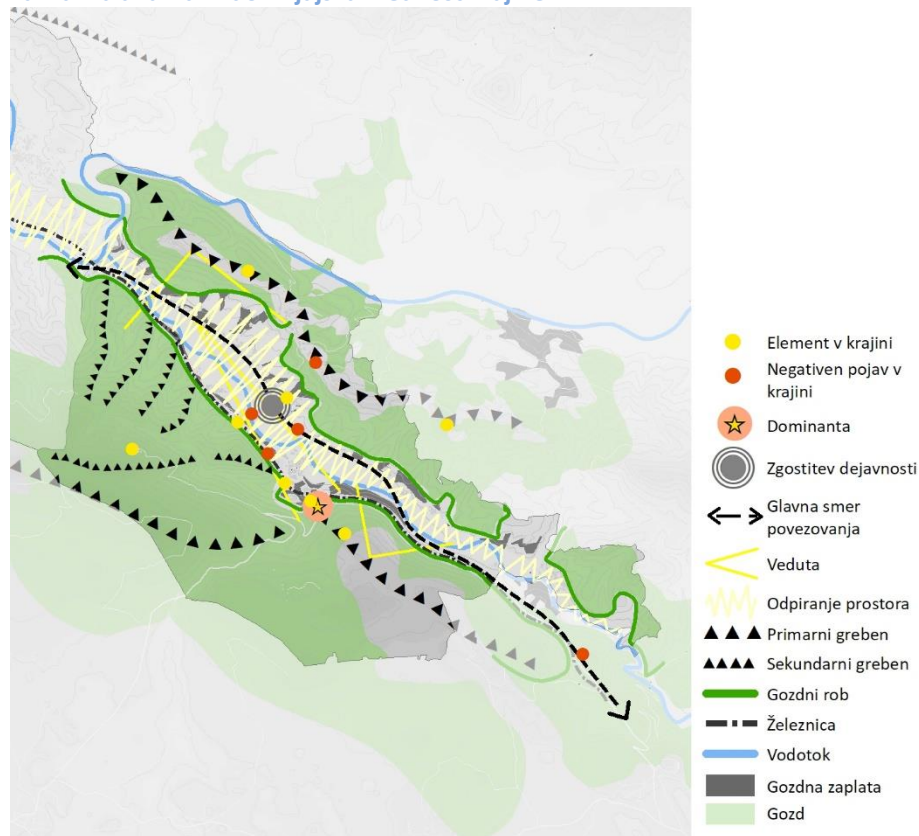
Enota je podpovprečno gozdnata (40 %). Zelo visok je delež trajnih nasadov (23 %), ki se pojavljajo v vseh naseljih (Branik, Steske, Preserje in Spodnja Branica). Nadpovprečen je tudi delež pozidanih zemljišč in ostalih kmetijskih površin, kar nakazuje na zaraščanje kmetijskih površin.

DEJANSKA RABA	2020 (HA)	2020 (%)	2002/2020 (HA)	2002/2020 (%)
Intenzivna kmetijska raba	5	2,5	-2,6	-1,3
Trajni nasadi	47	23,4	-11,2	-5,6
Travniške površine	23	11,3	-3,7	-1,8
Ostale kmetijske površine	15	7,6	+8,8	+4,4
Gozd	80	40,3	+2,8	+1,4
Pozidano zemljišče	26	13,2	+4,8	+2,4
Druge nekmetijske površine	1	0,4	+0,4	+0,2
Vode	2	1,2	+0,6	+0,3

Med letoma 2020 in 2002 se je po podatkih MKGP spremenilo 18 % površine enote. Največ sprememb je v kategoriji trajnih nasadov, ki so se zmanjšali za slabih 6 % in v kategoriji ostalih kmetijskih površin, ki so se povečale za dobre 4 %. Poleg tega se je zmanjšal tudi delež intenzivne kmetijske rabe. Vse to kaže na zaraščanje obdelovalnih površin. Povečal se je delež pozidanih zemljišč, več je tudi gozda.

Zaznavna analiza in doživljajska vrednost krajine

Opredelilna značilnost obravnavanega območja je razširjeno, kmetijsko obdelano dno doline reke Branice, obdano z izrazitim in visokim reliefnim robom kraške planote na jugu. Severna pobočja Vipavskih brd so nižja, bolj razgibana in razčlenjena s kmetijskimi in gozdnimi površinami ter poselitvijo. Dolinsko dno je kmetijsko obdelano. Med kmetijskimi površinami se pojavljajo posamezne gozdne zaplate, ki se v kmetijske površine zajedajo večinoma s severnih pobočij.

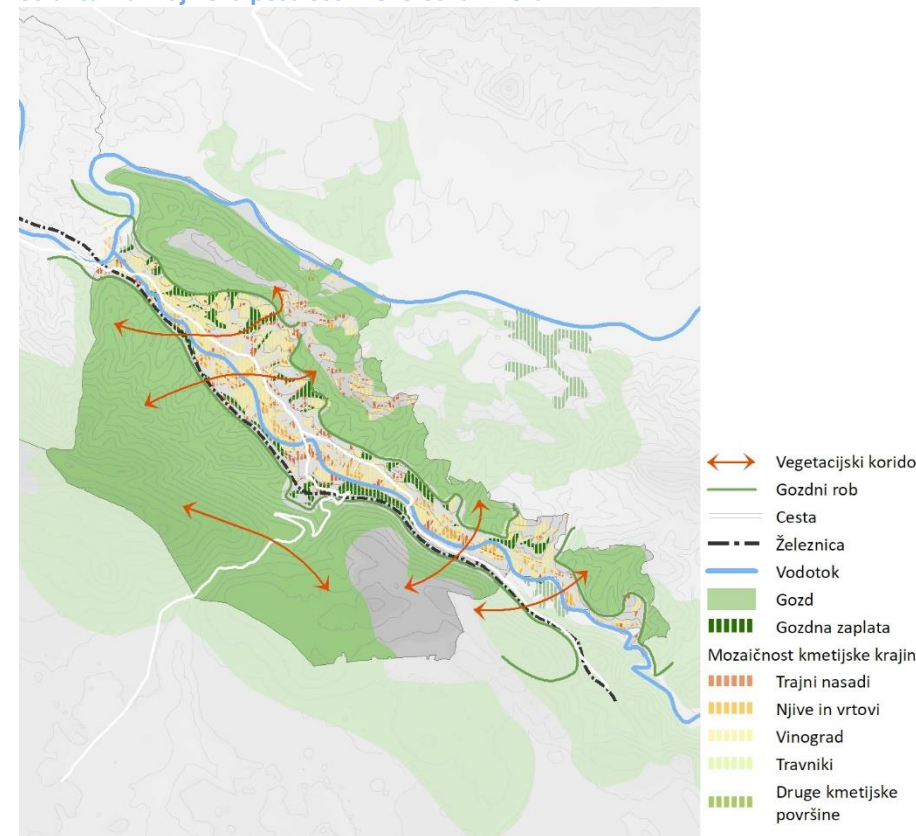
Ključna prepoznavnost območja je grad Rihemberk, ki je vedutno izpostavljen že takoj ob vstopu v dolino. Posebej opazni so naslednji elementi prostora: cerkve na vzpetinah (Sv. Katarina, Sv. Martin, Tabor, Branik), naselje Pedrovo, veduta na železniški most, zaselek Tabor, grad in Golec skupaj.

Posebno območje je kraška goličava Golec, ki je posebna zaradi svoje pokrovnosti s suhimi travišči.

K enoti spada tudi z ekološkega in krajinskega vidika pomemben del območja ob reki Vipavi, ki na kratkem odseku teče po zožani dolini, potisnjena pod pobočje Preserji.

Kot negativni pojavi v krajini se pojavljajo posamezni objekti postavljeni v pomembne vedute (čistilna naprava), opuščeni industrijski objekti (nekdanja tovarna, nekdanje farme), ter antenska stolpa na železniški postaji. Takoj ob vstopu v Braniško dolino je opazen kamnolom, ki sicer leži v občini Komen.

Strukturna krajinska pestrost in ekološka mreža

Največjo ekološko bariero v prostoru predstavljata železnica in cesta. Ti prekinjata vse naravne koridorje s Krasa proti Vipavskim brdom. Posamezne gozdne zaplate v dolini predstavljajo pomemben element povezovanja obeh delov.

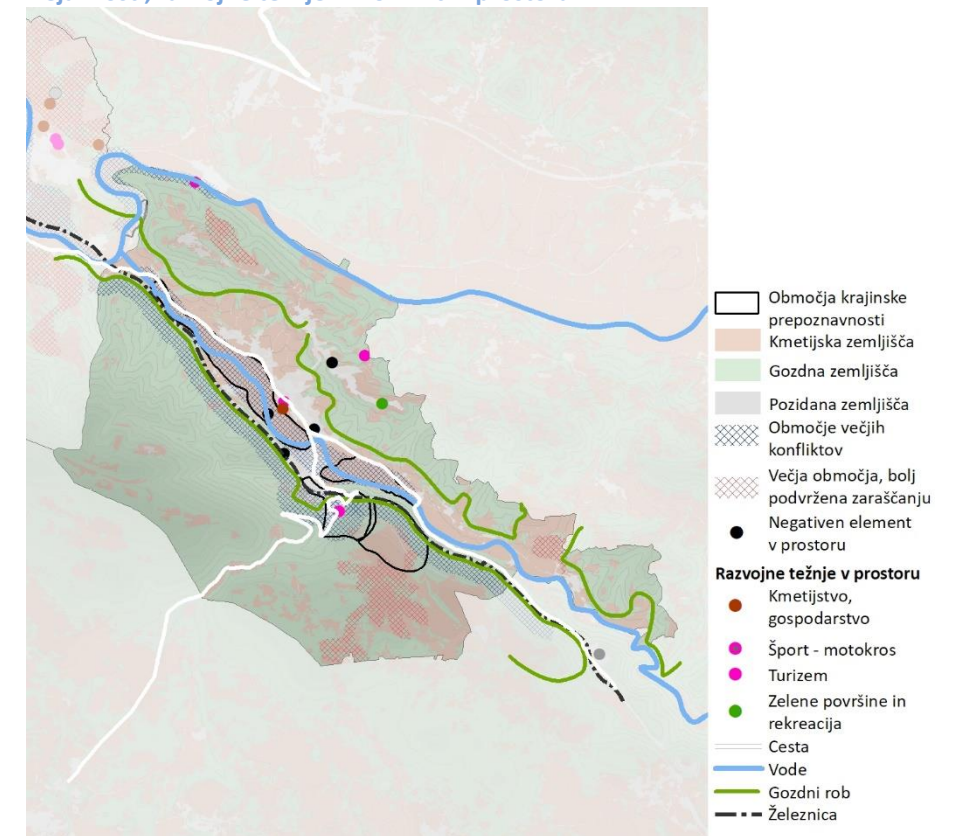
Dejanska raba se v prostoru odraža kot slikovito menjavanje strukture kmetijskih zemljišč, ki imajo pozitiven vpliv na krajinsko pestrost prostora. Vse več monokulturnih nasadov in intenzivno kmetijstvo negativno vplivajo na biotsko in krajinsko pestrost. Nevarnost predstavljajo predvsem večje sklenjene površine vinogradov, v primeru, da se ob posodabljanju proizvodnje iz krajine odstranjujejo naravne prvine: posamezna drevesa, drevesne in grmovne živice, izravnavajo se mikroreliefne oblike in regulirajo vodotoki. Tako se spreminja podoba krajine, značilna drobna členitev prostora, ki oblikuje zanimivo krajinsko sliko in bogato biotsko pestrost.

K biotski in krajinski pestrosti pomembno prispevajo gozdne površine, gozdne zaplate, živice in posamezna drevesa, ekstenzivne kmetijske površine in vodotoki.

Gozdne površine, gozdni robovi, drevesne živice in posamezna drevesa pomembno vplivajo na krajinsko in biotsko pestrost, členijo krajino in predstavljajo vezni člen med posameznimi območji.

Ključna je ohranitev in varstvo ekstenzivnih kmetijskih površin na pobočjih, na obdelovalnih terasah, saj zaradi pestrosti kultur, koridorjev grmovnih in drevesnih živic na čelih teras pomembno prispevajo k poveztivosti in pestrosti krajine. Območja poselitve in intenzivne kmetijske pridelave predstavljajo bariero, prekinitev mreže in povezav, zaradi česar so koridorji na teh območjih ključnega pomena.

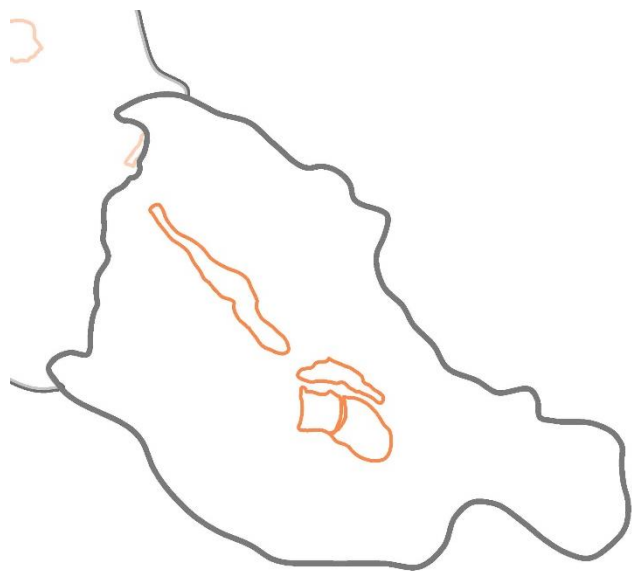
Dejavnosti, razvojne težnje in konflikti v prostoru

Negativni pojavi in konflikti

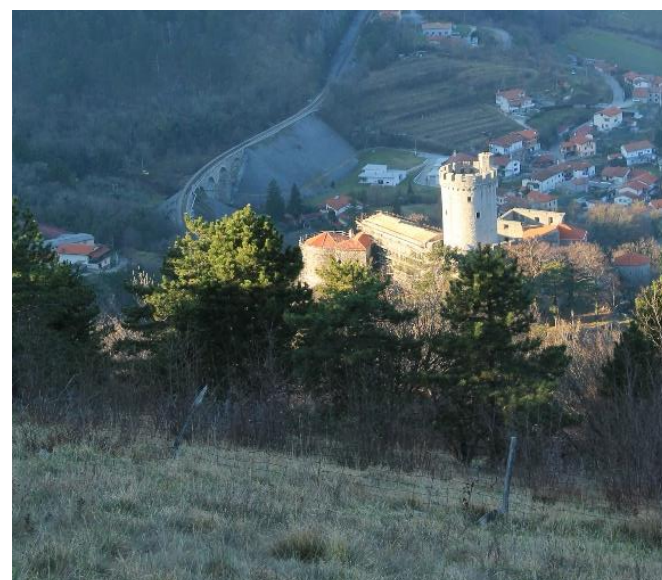
- Območje ob reki Vipavi med Peklom in Batujami (državna kolesarska povezava, naravna vrednota, ekološko pomembno območje, natura 2000).
- Del doline ob reki Branici, kjer se z intenzivnejšim vinogradništvom stikajo bivanje, poplavno območje in varovanje narave).
- Požarno močno ogroženo območje gozda nad železnico zaradi iskenja vlakov med vožnjo,
- Rihemberški grad, stičišče mnogih interesov in s tem tudi medsebojno konfliktnih dejavnosti (turizem, varovanje narave, kulturne dediščine, varstvo gozdov, rekreacija, promet).
- Reka Branica, kjer je poselitev posegala v razlivne površine reke in so danes izvedene regulacije reke, ki zmanjšujejo doživljajsko, krajinsko in biotsko vrednost krajine.
- Na bolj izpostavljenem mestu sta antenska stolpa na železniški postaji. Infrastrukturni koridorji so na območju manj izraziti.
- Izrazito zaraščanje na območju Rabotnice, kjer suhe kraške travnike postopoma prerašča nizko grmičevje. V dolini se zaraščajo predvsem osojne lege in burji bolj izpostavljeni grebeni.
- Posamezni neustrezno umeščeni objekti, postavljeni v pomembne vedute (grad), objekt, ki so izgubili prvotno funkcijo (industrijski kompleks pred vstopom v naselje) in večji propadajoči objekti v odprtem prostoru oz. na robu naselji v neposrednem stiku s krajino (nekdanje farme na Preserjah), večji infrastrukturni objekti v odprtem prostoru (čistilna naprava) in vizualna degradacija zaradi kamnoloma v občini Komen.

Območja krajinske prepoznavnosti

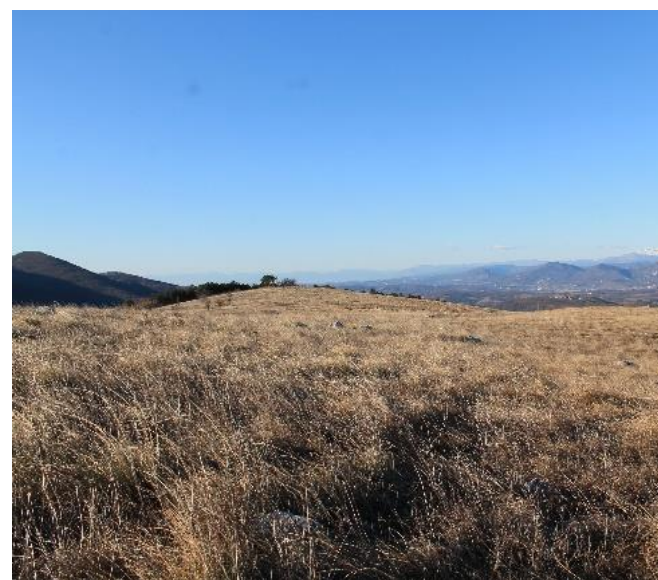
Grad Rihemberk

Grad z zaledno kuliso in napisom Tito, glavna vedutna in orientacijska točka doline Branice.

Golec

Vedutno izpostavljena kraška suha travišča na severnem robu kraške planote.

Braniško polje

Mozaični preplet kmetijskih rab – trajnih nasadov, travnikov in njiv ter posamičnih dreves in gruč dreves

Krajinske prvine

Ravninski trajni nasadi – vinogradi

Večji vinogradi so pomembna prвина obravnavanega območja, ki sicer zmanjšujejo krajinsko in biotsko pestrost, so problematični iz ekološkega vidika območja, vendar v prostor vnašajo prepoznavnost, kontrastnost, red in čitljivost ter so iz vizualnega vidika pomemben element podobe krajine.

Kulturne terase

Najprepoznavnejšo antropogeno krajinsko prvino predstavljajo kulturne terase (tradicionalna oblika obdelave zemlje). Terasa potekajo po plastnicah. Na njih se nahajajo predvsem vinogradi, izjemoma njive in trajni travniki in sadovnjaki. Terasa se nahajajo na pobočjih od Brji do Preserji. Terasa so ogrožene predvsem zaradi opuščanja kmetijstva, zaraščanja zemljišč, nevzdrževanja teras in sprememb reliefa zaradi drugih posegov, predvsem poselitve.

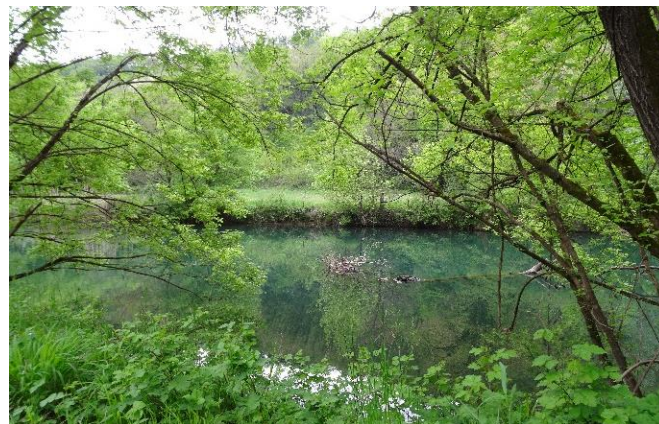
Struga Branice

Struga Branice je večinoma močno regulirana in opustošena tako z vidika krajinske kot ekološke pestrosti. Izjema je del vodotoka pred izlivom v reko Vipavo, kjer je struga še vedno naravna in obdana z ohranjeno obvodno vegetacijo. Intenzifikacija kmetijskih površin ter protipoplavni ukrepi so glavni vzrok za krajinsko in ekološko osiromašenje reke Branice.

Struga Vipave

Reka Vipava s svojim počasnim tokom, meandri in bujno obvodno vegetacijo obroblja severni del krajinske enote in kljub odmaknjenosti od glavne osi predstavlja pomemben doživljajski, vizualni in ekološki element v enoti.

Mozaični preplet kmetijskih rab (njiv, travnikov in vinogradov) v dolini

Za dolinski del enote, z izjemo nekaterih območij, je značilna drobna členjenost in izrazitost parcelne strukture ter pestra izmenjava kultur, kar ustvarja zanimiv mozaični vzorec prepleta vinogradov, njiv, sadovnjakov in gradi značilno in pestro kulturno krajino. Mozaični preplet je pomembna kakovost območja, ki je tesno povezana z razdrobljenostjo in drobno parcelacijo območja. Pestra kulturna krajina območja je ogrožena zaradi poselitve, gradnje infrastrukture, opuščanja kmetijstva in zamenjave kultur, uvajanja monokultur in sprememb parcelacije.

Infrastrukturni elementi železniške proge

Železniška proga, ki poteka na južni strani doline Branice, rahlo potisnjena v pobočje kraškega roba je s svojimi nasipi, viadukti in mostovi pomemben antropogeni element krajine v dolini. Proga sicer iz krajinskoeološkega vidika predstavlja resno ekološko bariero, vendar je njena pojavnost v nekaterih točkah ključni element prepoznavnosti doline.

Grad Rihemberk z okolico

Glavni element prepoznavnosti doline Branice je grad Rihemberk. Njegova pojavnost povečuje krajinsko pestrost doline predvsem iz njegove doživljajske vrednosti. Sam grad in poseganje v objekt je stvar varstva kulturne dediščine, krajinsko pa je kot prizorišče pomembno njegovo vplivno območje ter razvoj njegove kulise – predvsem je pomemben vidik omejevanja gradnje v veduti gradu.

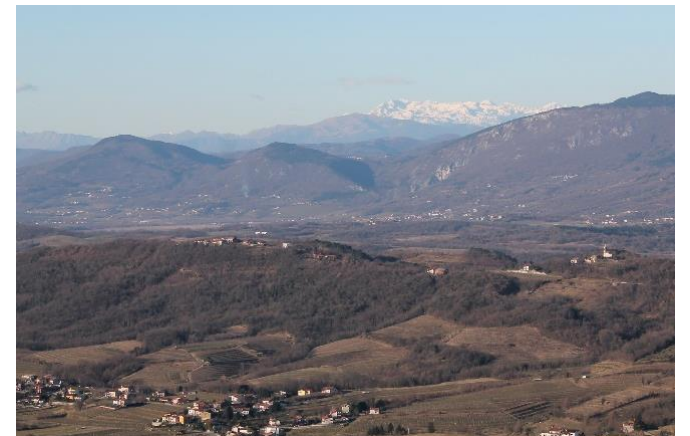
Gozd kraškega roba

Dolino Branice izrazito uokvirja gozd. Na južni strani, kjer dolino zaključuje kraški rob, je gozd izrazito kompakten, gozdni rob je homogen in nadrobiljen. Posamezna območja drugih rab (kmetijske, stanovanjske, ...) so na območju redka. Gre za območje, ki je pomembno tako z naravovarstvenega vidika, kot z vidika zagotavljanja ekološke funkcije gozda in krajinsko-ekološkega vidika.

Gozd na gričevju

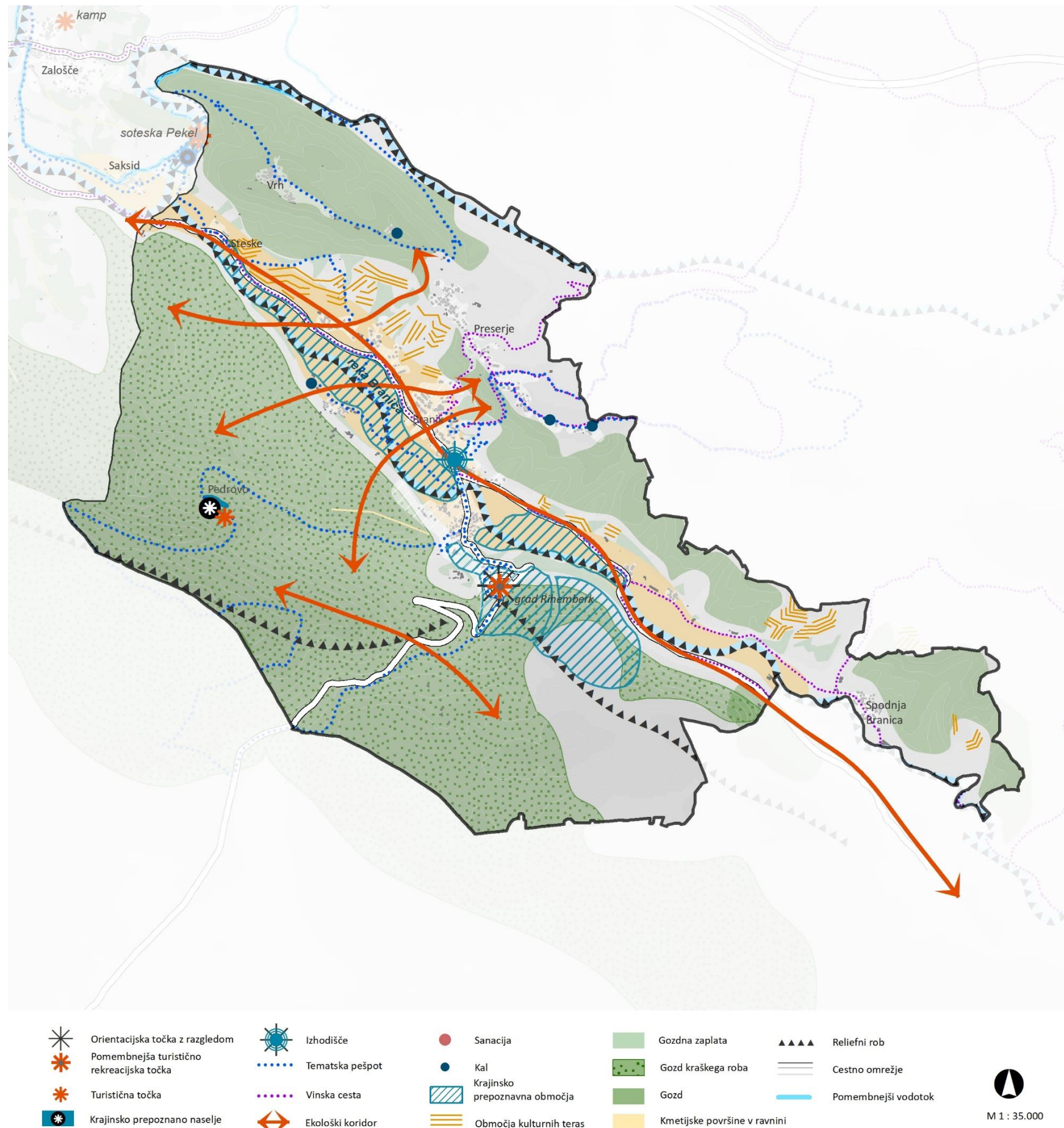
Severno rob doline Branice opredeljuje gozd na gričevju, ki je izrazito drugačen od gozda kraškega roba. Ključna razlika je mozaični preplet gozda in kulturnih teras. Gozdni rob je drobljen. Naravovarstvena funkcija tega gozda je manjša, kulturno ekološka pa zelo pomembna – predvsem z vidika zagotavljanja ustrezne mozaičnosti krajine.

Posamična drevesa in gruče dreves

Posamična drevesa ali gruče dreves so pomembne členitvene prvine, predvsem na večjih, odprtih vinogradniških površinah dolinskega dela enote. Izboljšujejo orientacijo, krajinsko pestrost in doživljajsko kakovost krajine sicer bolj homogenih območij. Vegetacijske prvine so ogrožene predvsem zaradi nevzdrževanja oz. neobnavljanja le teh, zaradi melioracij in intenziviranja kmetijske proizvodnje.

Koncept urejanja z usmeritvami za načrtovanje

Za enoto so značilna izrazito kakovostna naravna območja gozd kraškega roba in suha travnišča ter ohranjena kulturna krajina, mozaični preplet gozdov in kmetijskih površin na kulturnih terasah na gričevju severno in mozaični preplet različnih kmetijskih kultur v dolinskem dnu. Dolino okvirjajo gozdovi in izrazit reliefni rob kraške planote na jugu in gričevje na severu.

Na območju so **ugodni naravni pogoji za kmetijstvo**, ki omogočajo pestrost kmetijske pridelave in s tem povezano pestro kulturno krajino (kulturne terase in mozaičnost kmetijskih kultur). Najpomembnejše usmeritve kmetijstva so vinogradništvo in vinarstvo ter pridelava oljk. Veliko je tudi njiv in ekstenzivnih sadovnjakov, manj pa ostalih kmetijskih rab. Na območju Krasa (Golec) se nahajajo kmetijska zemljišča, primerna za razvoj pašno košne živinoreje, kjer se s kmetijsko obdelavo varujejo suha travnišča.

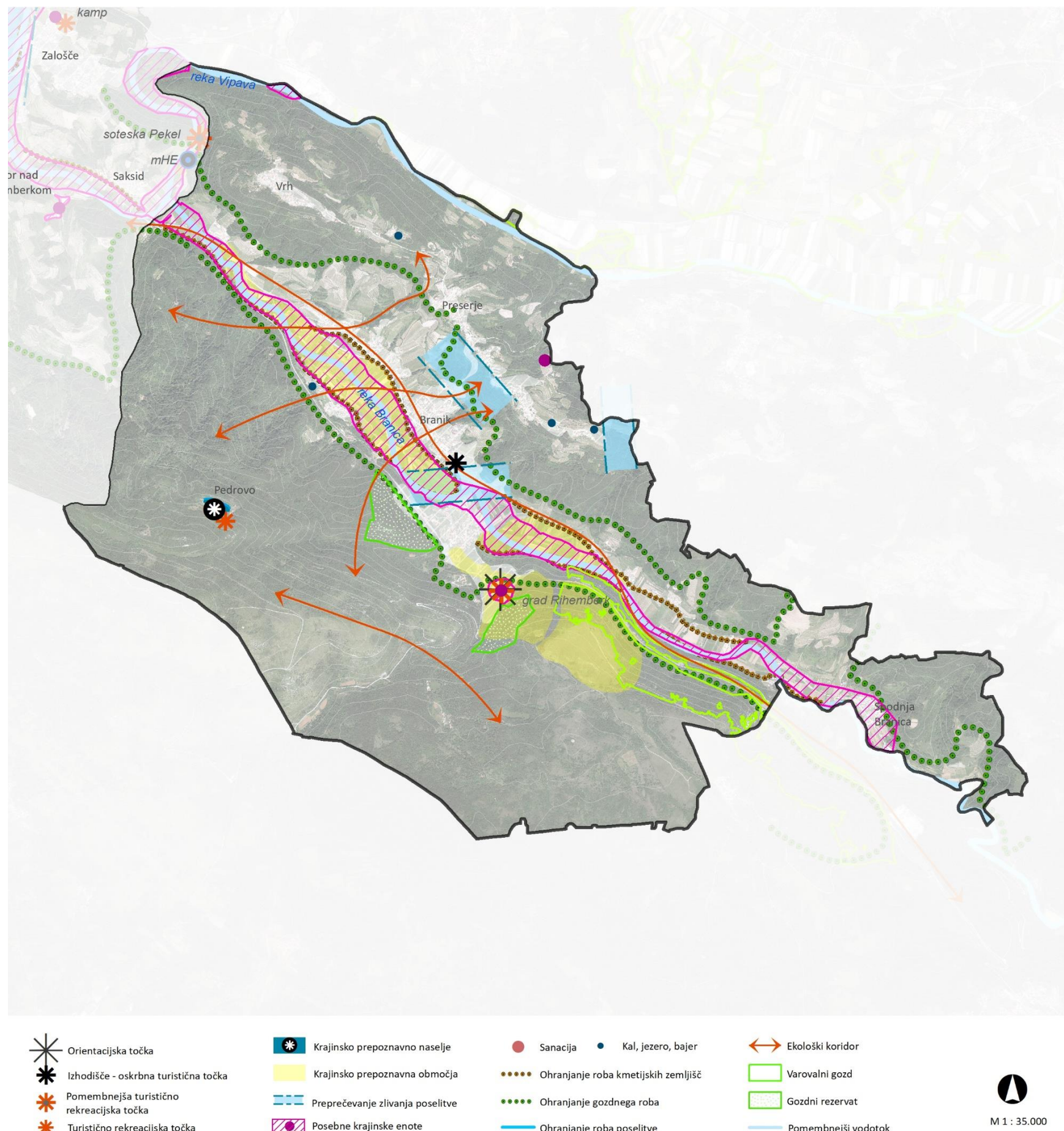
Turizem v dolini Branice je neposredno povezan s kulturno krajino – vinogradniške kmetije se pogosto dopolnilno ukvarjajo s turizmom. Spodbuja se turistična dejavnost vezana na ekstenzivno kmetijstvo in gastronomsko ponudbo v obstoječih objektih prepoznavne arhitekturne kvalitete. Najpomembnejša turistična točka enote je dominanten grad Rihemberk (kulturni spomenik državnega pomena), ki predstavlja tudi pomembno orientacijsko in razgledno točko enote. Grad Rihemberk se razvija v široko prepoznavno središče trajnostnega turizma širšega goriškega prostora in središče kreativnih praks. Iz vidika turizma in rekreacije so pomembne navezave (kolesarske in pešpoti ter vinske ceste) na Kras (Trstelj, Štanjel), Vipavska brda in Vipavsko dolino. Izhodiščna turistična točka se vzpostavlja v naselju Branik.

Na robu Kraške planote nad dolino Branice leži gručast zaselek Pedrovo (naselbinska dediščina) z dobro ohranjeno stavbno dediščino. Zaselek je zaradi ohranjenih kakovosti in robov prepoznan kot krajinsko prepoznavno naselje.

Gozdovi območja so ključnega pomena iz vidika biotske in krajinske pestrosti, vizualne privlačnosti krajine, socialnih in ekoloških funkcij. Krajino doline Branice uokvirjajo in jo vizualno zaključujejo. Ohranja se enovit gozdni rob južno, razčlenjen gozdni rob severno od doline Branice in ekološki koridorji ter gozdne zaplate dolinskega dna. Zelo pomemben je gozd kot kulisa gradu Rihemberk. Na območju se nahajata dva gozdna rezervata: Čuk in nad gradom Rihemberk.

Pomembna linijska krajinska prvina območja je **reka Branica** z obvodnim rastjem, pritoki, okoliškimi gozdovi in travniki (območje varovane narave Natura 2000), ki so življenjski prostor številnih redkih in ogroženih živalskih vrst. Območje je posebej pomembno za vejicete netopirje, ki imajo v gradu Rihemberk največjo znano porodniško kolonijo v Sloveniji in laško žabo, ki ima tu skrajni vzhodni rob areala.

Vzporedno z reko Branico teče enotirna regionalna železniška proga Nova Gorica – Divača in regionalni cesti Dornberk – Štanjel (R1) ter Branik – Komen (R3).

Usmeritve za krajinsko enoto

- Ohranjanje prepoznavnosti, vidne in doživljajske kakovosti krajine ter specifičnih značilnosti se prednostno zagotavlja na opredeljenih območjih krajinske prepoznavnosti grad Rihemberk, Golec in Braniško polje.
- Pred neustreznimi posegi se varuje robove naselij, še posebej rob krajinsko prepoznavnega gručastega zaselka Pedrovo. Novogradnje na robu krajinsko prepoznavnega naselja Pedrovo niso dopustne oziroma morajo slediti tradicionalni strukturi gradnje in oblikovanju objektov. Zaselek je problematičen iz vidika prometne dostopnosti. V primeru povečanja turističnih kapacitet je v izogib urejanju parkirnih površin smiselno izdelati mobilnostni načrt, ki bo predvideval zmanjšanje obremenjenosti dostopnih cest z motornim prometom, preveril možnost krožnega prometa in predlagal alternativne oblike dostopa.
- V dolini in na gričevju (Preserje) se preprečuje zlivanje naselij vzdolž prometnic, med naselji in zaselki se zagotavlja ustrezne predahe in oblikuje kakovostne poselitvene robove. Umeščanje poselitve v dolinsko dno ni dopustno.
- Preprečuje se nadaljnjo fragmentacijo kmetijskih površin ter kulturne krajine zaradi širjenja razpršene gradnje. Obstoječa območja razpršene gradnje se sanira z zgoščevanjem ali krajinsko oblikovnimi ukrepi.
- Z ustreznimi predahi med naselji se ohranja tudi vedutne poglede na okoliško krajino, predvsem je to pomembno na območju slemenske ceste Preserje.
- Na južnih terasiranih pobočjih se spodbuja obdelovanje kmetijskih površin, mozaični preplet z vzdrževanjem kulturnih teras. Preprečuje se vzpostavljanje intenzivnih trajnih nasadov.
- V dolini Branice se ohranja mozaični preplet kmetijskih rab – trajnih nasadov, travnikov, njiv, visokodebelnih sadovnjakov ter posamičnih dreves in gruč dreves. Varuje se izrazite kmetijske robove. Preprečuje se homogenizacija kmetijskih zemljišč.
- Na kraški planoti se z uvedbo ekstenzivne paše spodbuja ohranjanje in obnova pašnikov in suhih travnišč ter preprečuje njihovo zaraščanje.
- Ob upoštevanju strukturnih značilnosti, parcelacije in prostorskih smeri je v dolinskem dnu možna uvedba agrooperacij. Posege se preveri z ustreznimi strokovnimi podlagami, ki vključujejo tudi krajinske vidike.
- Ohranja se kompakten, enovit in homogen gozd na kraškem robu in razdrobljen, heterogen gozdni rob južnih pobočij, ki se prepleta s terasasto krajino vinogradov na pobočju, kjer so dovoljeni manjši poseki z namenom vzpostavitve novih ekstenzivnih teras. Ob tem je treba upoštevati krajinsko sliko območja z oblikovanjem organskega gozdnega roba in ohranjanjem zelenih klinov ter ekološke povezljivosti z dolinskim dnom. Z zasaditvijo avtohtone vegetacije se čimprej vzpostavi optimalen gozdni rob. Ohranja se naravovarstvene, ekološke in krajinsko-ekološke funkcije gozdov.
- Zaradi ohranjanja in zagotavljanja krajinske pestrosti in povezljivosti prostora je treba zagotoviti ohranitev, obnovitev in zasaditev posameznih vegetacijskih prvin, gozdnih zaplat predvsem na območjih ob Branici, ki bodo ohranjale ekološko povezanost med Kraško planoto, Vipavskimi brdi in Trnovsko planoto. Ob Branici se zagotovi ustrezni pas obvodne vegetacije. Ohranja se poraslost melioracijskih jarkov in neobdelanih robov njiv.
- Ohranja se vedutne poglede predvsem na grad Rihemberk in dva mostova oziroma viadukta.
- Turistična dejavnost se praviloma razvija ob obstoječi poselitvi, vezano na osnovno dejavnost, na turistične kmetije in kakovostne tradicionalne arhitekturne objekte. Za posege kot so kampi in glampingi je treba izdelati idejno zasnovo posega.
- Poligoni za štirikolesnike, motokros proge naj se umeščajo na degradirane površine. Dejavnosti zaradi okoljskih vplivov (hrup, onesnaženje, erozija ipd.) ni dovoljeno umeščati na kmetijske površine in območja ohranjene kulturne krajine.

Usmeritve za posebne krajinske enote

Reka Branica in poplavno dolinsko dno se ureja s podrobno krajinsko zasnovo, skupaj s krajinsko zasnovo, ki je predvidena za reko Vipavo. Krajinska zasnova vključuje opredelitev dejavnosti in njihovo urejanje, vodnogospodarske ureditve, umestitve premostitev in poti (peš in kolesarke poti, tematske poti, učna pot Od kala do vodnjaka ipd.), dostopnost, vključitev objektov in ureditev (male hidroelektrarne, mlini) in druge preveritve. Območje se načrtuje na način, da se ob upoštevanju in ohranjanju krajinske slike, naravnih in kulturnih kakovosti zagotovi vzpostavitev retencijskih površin, renaturacijo in ekološko obnovo Branice z navezavami na sosednje občine (Ajdovščina in Sežana). Umeščanje poselitve v dolinsko dno zaradi izrazite kmetijske krajine in poplavnih območij ni dovoljeno.

Za **krajinsko prepoznavno območje gradu Rihemberk** se upošteva izdelan konservatorski načrt in druge strokovne podlage. Priporoča se strokovna preveritev, ki bo upoštevala krajinske vidike širšega območja, dostopov, kulise, robov, vedut ipd. Na območju gradu Rihemberk z okolico se varuje kuliso gozdne krajine za gradom. Na območje se ne umešča grajenih prvin. Obstoječe objekte v veduti na grad se sanira na način, da so čim manj izpostavljeni. Varuje se veduto na napis Tito. Preprečuje se zaraščanje tega območja. Ugotovitve strokovnih podlag in idejne zasnove se s kritično strokovno presojo prenesejo v PPIP (OPN).

Ureditev površin za oddih, rekreacijo in šport na občasno poplavljenih površinah ob reki Vipavi (nekdanje površine za motokros). Območje se krajinsko uredi in oblikuje v prostor primeren za oddih in rekreacijo s prostori za piknike, primernim dostopom in parkiriščem in navezavami na okoliške kolesarske in pešpoti. Na osnovi izdelane idejne zasnove je treba pridobiti informacijo o pogojih gradnje, ki lahko vpliva na vodni režim ali stanje voda. Nosilec urejanja prostora (Direkcija RS za vode) bo določil pogoje, pod katerimi je možen predviden poseg v prostor. Usmeritve Direkcije RS za vode in izdelane idejne zasnove se s kritično strokovno presojo lahko prenesejo v PPIP (OPN).

8 VIRI IN LITERATURA

Hudoklin, J., 1997. Usmeritve za urejanje izjemnih krajin. Poročilo I. faze Podroben program vsebine izvedbe naloge. Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje, 92 str.

Analize obstoječega sistema načrtovanja, varstva in upravljanja krajine v Sloveniji (Acer, 2018).

Presoja vplivov na kulturno dediščino, Locus, d. o. o., Domžale, oktober 2017.

Krajina in prostorski razvoj Slovenije – zasnova. 2001.

Kmetijsko-okoljski program (SKOP), v okviru katerega so bili ekološki kmetje upravičeni do neposrednih plačil za uveljavljanje ukrepov programa.

Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji (zadnji sprejet za obdobje do 2015) vsebuje analize, predloge in ukrepe po posameznih sklopih in je namenjen spodbujanju trajnostnega razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji.

Hladnik J., Bratina Jurkovič N., Simonič T., 2004. Mi urejamo krajino, Zbornik predstavitvene delavnice. Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, 81 str.

Golobič, M.,etal., 2015. Opredelitev krajinske pestrosti in krajinskih značilnosti, pomembnih za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Ciljni raziskovalni program (CRP) »Zagotovimo si hrano za jutri«, Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije (MKGP), Ministrstvo za okolje in prostor (MOP), 247 str.

Jogan, N., M. Kotarac& A. Lešnik (ured.), 2004. Opredelitev območij evropsko pomembnih negozdnih habitatnih tipov s pomočjo razširjenosti značilnih rastlinskih vrst [končno poročilo].

Marušič, I., Jančič, M., 1998. Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Urad RS za prostorsko planiranje, 136 str.

Slovenski etnografski muzej. 2010. URL: <http://www.etno-muzej.si/>

Strategija varstva krajine v Sloveniji, 1996. Inštitut za krajinsko arhitekturo, BF, Univerza v Ljubljani

Strategija prostorskega razvoja Slovenije. 2004. Ljubljana, Urad za prostorski razvoj, Direktorat za prostor na Ministrstvu za okolje, prostor in energijo, 75 str.

Smernice za celostno ohranjanje dediščinske kulturne krajine. Acer Novo mesto d.o.o., november 2005 (v usmeritvah).

Wenche E. et al., Landscapeecologyprinciples in Landscapearchitectureandland-useplanning. Harvard university, Graduateschoolof design.

Americansocietyoflandscapearchitects, 1996.

Geografija Slovenije (Pedogeografske značilnosti), Franc Lovrenčak, 1998.

Slovenska klasifikacija tal, Prus, Kralj, Vrščaj,... 2015 (delovno gradivo)

Prepoznavanje osnovnih prsti slovenske klasifikacije, Repe, B., Dela 34, 2010.

Slovenija VII, 2017, Slovenija VIII, 2018. Vodniki Ljubljanskega geografskega društva.

Vidmar, J., Zgodovina, Vipavska dolina, 2014.

Ogrin. D., Podnebni tipi v Sloveniji, Geografski vestnik 68, 1996.

Povšič, U., Geografija Lokovca, Pro Lokovec, 2008.

Melik, A., Pliocenska Soča, Geografski zbornik.

Pavšič, J., Vipavska dolina, 2013.

Poročilo o stanju prostora MONG, Locus, 2014.

Goriška lokalna energetska agencija, Lokalni energetski koncept MONG, 2016.

Vodovodi in kanalizacija, Nova Gorica d.d. - <https://www.vik-ng.si/nase-dejavnosti/oskrba-z-vodo/vodovarstvena-obmocja>.

Gozdnogospodarski načrt Tolminsko in Kraško 2014 -2020.

Šumrada T., Pestrost kmetijske krajine je ključna za biotsko pestrost, Delo, 17. april 2020.

Analiza stanja in teženj v prostoru, Locus, 2006.

Krajinska zasnova Ankaran, Locus, 2017.